

Eûzu billahi mineş-şeytânirracîm. Bismillahirrahmânirrahîm.

El Hamdü lillahi rabbil alemine hamden yûvafi niamehü ve yükafi mezideh.

Allahümme Salli ve Sellim ve Bârik Alâ Seyyidinâ Muhammedinil Fâtihi limâ Uğlika vel Hâtimi li mâ Sebeka ven Nâsırıl Hakkı bîl Hakkı Vel Hâdî ilâ Sıratıkel Müstekıymi Sallellehü Aleyhi ve Alâ Alihi Ve Ashâbihi Hakka Kadrihi ve Mikdârihil Aziym. (Salavat-ı Fatih)

Allahümme Rabbena ve leke'l-hamd, hamden kesiren tayyiben mübareken fih.

Her şeyden yüce olan Hz. Allâh (Celle Celalühü)'a envâi hamd ve senâ ederiz. O'nun seçtiği kulu ve Rasûlü'ne, ehli beytine, ashabına, evliya ve şehidlere, ümmetine salât ve selamlar olsun.

Subhane rabbike rabbil izzeti amma yesifun, veselamun alel murselin, vel hamdü lil lahi rabbil alemin, el Fatiha.

Miftahul Kulûb Kitabı > 2.Risale - Murakabe

RİSALE-İ MURAKABE (Murakabe Kitabı) - II. KİTAP

Bu Eserin Yazarı :

- MUHAMMED NURİ ŞEMSEDDİN NAKŞİBENDİ'dir.
- 1801 -1863 yılları arasında yaşamıştır.
- Kabri, İstanbul - Beşiktaş'ta meşhur Yahya Efendi Dergâhı'ndadır.
- Abdülkadir Geylânî Hazretleri'nin 15. göbekte torunudur.
- Kurduğu tarikat, kendisine has olup Kadiri ile Nakşibendî arası bir yol tutmuştur.

Giriş

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Resulümüz Muhammed'e ve onun tüm âline olsun.

Şimdi..

Bu Fakir Muhammed Nuri Şemseddin Nakşibend, iş bu değerli risaleyi; Yusuf suresinin 108. âyetinde, Allah-ü Taâlâ'nın buyurduğu :

— «Şöyle söyle :

— İşte yolum.. Basiret üzere Allah'a davet ederini. Ben nasıl böyle isem, bana tabî olanlar da böyledir. Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ederim; ben müşriklerden değilim.»

Emirle belirtilen ilâhî ihsanın tasdiki olarak yazmıştır. Bu ilâhî emri tutarak; Resulüllah ile Hak yola davetçi bulunan evlâdına irşad işini kolaylaştırmak için, bundakileri derleyip biraraya getirdim.

Bu risaleye şu ismi verdim :

— Risale-i Murakabe.. (Murakabe Risalesi..)

Okunması, anlaması kolay olması için Türkçe açıklanmıştır.

Bu risale, şu şekilde düzenlenmiştir :

- a) Mukaddime..
- b) Beş bab..
- c) Bir tenbih..
- d) Hatime..
- e) Faide..

Tarikat-ı aliyyenin usulünü beyan eder.

Değerli kardeş, bilmiş olasın ki..

Ruhanî tarik ile nefsanî tarik; iki imam olan Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin tarikatıdır ki, Allah yoludur. Her ilcisinin de soyu tertemizdir. Onlar, cennet ehli gençlerinin efendileri, Ehl-i Sünnet'in gözbebeklerinin; Allah, ikisinden de razı olsun. Hak yol, bunların yoludur.

On iki tarikat, bunlardan zuhur etmiştir. İnşaallah, onların ayrıntıları, ikinci faslın altıncı nev'inde açıklanacaktır.

Sözü edilen tarikatlardan özellikle Halvetiye, Nakşiye ve diğerlerinden tarikat piri çıkmış; Hak yolcusu salike kolaylık olması için, her bir usulü de göstermişlerdir. Ne var ki, hemen hepsinin varacağı yer birdir; cümlesinin gayesi de birdir.

Sonra, bunların usulleri, her ne kadar başka başka olsa dahi, gittikleri yollar ikiye ayrılır. Onların birine :

— Nefsanî..

Derler, diğerine de:

— Ruhanî.. Derler.

— Nefsanî Tarik..

Denildiği zaman, nefsi terbiye ederek, gidenlerin yolları anlaşılır.

— Ruhanî Tarik..

Denilince de, ruha safiyetini kazandırarak gidenlerin yolu anlaşılır. Her ikisi de Hak yoludur.

Allah-ü Teâlâ, Enbiya suresinin, 93. âyetinde şöyle buyurdu :

— «Hepsi de bize dönecekler..»

Bu emir doğrultusunda, bu tarikat sahiplerinin istedikleri ve varacakları yerleri birdir.

Nefsanî tarik, zordur; zira, onlar öncelikle nefsi terbiye ederler. Eterler ki :

— Nefis terbiye edilmedikçe, ruh felah bulup ruhanî zevki tadamaz.

Bunun için, nefsanî yolda bulunana, uzun zamanda Hakka ulaşmak nasib olur; çoğunun da ömrü yetmez. Bu yolun güç olmasının başlıca sebebi de budur. Meğerki, bu yolda götüren mürşid, kâmil ve pek mükemmel ola.. Eğer mürşid böyle olursa., yolundaki müridi, bir nazarda Allah'a ulaştırmaya gücü yeter. Böyle olan zat ise., her asırda bir tane olur; iki olması mümkün değildir.

Ruhanî tarika gelince, bunda kolaylık vardır. Zira, bu yola girenler, öncelikle ruhu tasfiye ve tezkiye ederler. Ruh, asli temizliğini, safiyetini bulunca, nefis ister istemez, ruha tabi olur; her emrine itaat eder.

1. BAB Nefsanî tariki (yolu) ve onun şartlarını,

Nefsanî tariki (yolu) ve onun şartlarını, mertebelerini, zikir ve isimlerini, her makamın işaretlerini yedi fasılda açıklar.

NEFSANÎ TARİK

I. FASIL : Nefsanî tarikin şartlarını açıklar.

Değerli kardeş, şunu bilmiş olasın ki..

Nefis yolundan giden değerli zatlar, nefsi yedi mertebeye ayırmışlardır : Emmare, levvame, mülhime, mutmainne,. raziye, merziye, safiye..

İşbu anlatılan yedi mertebedeki nefsin, her birini bir isimle terbiye ederler.

Bu yoldaki zatlara bir Hak yolcusu salik gelip inabe edeceği zaman, başta ona on şart koşup aralarında bu şartlarda anlaşılır. O şartlar, sırası ile şöyledir :

1. Yalan söylememek..
2. Gıybet etmemek ve iftira atmamak..
3. Onun bunun aleyhinde bulunmamak..
4. Namazları vakitlerinde kılmak..
5. Vakitlerinde kılamayıp kaçırdığı namaz, tutamayıp yediği oruç varsa, bunları kaza etmek..
6. Cümle dostlardan ayrılmak, halvet halini sürdürmek ve kırk çıkarmak..
7. Gayet az uyumak..
8. Riyazete devam, etmek..
9. Daima, nefsin arzu ettiğinin aksini yapmak..
10. Daima, kendisini ölmüş gibi görmek..

Hak yolcusu salik, bu şartları kabul ederse., o salike; istiğfar, salât ü selâm okumak emrini verirler ve elini tutarlar.

Bu vakitte, Hak yolcusu salikin nefsi; Yusuf suresinin 53. âyetinde buyurulan :

— «Nefis, bütün şiddeti ile kötülüğü emreder.»

Mana uyarınca, emmare nefistir.

Bu durumda bulunan Hak yolcusu salik, mürşidin şartlarına göre; zikrine devam eder. Sonunda kendisine, Resulüllah efendimiz manada zuhur edinceye kadar istiğfar ve salât ü selâmla meşgul olur; Allah ona salât ve selâm eylesin.

Bundan sonra, o Hak yolcusu salike, kelime-i tevhidi telkin ederler. Kelime-i tevhide, önceleri, Hak yolcusu salikin vereceği mana şudur :

— Allah'tan başka ibadet edilecek zat yoktur.

Buna göre, tevhidin tesiri ile, Hak yolcusu salik, olduğu yerlerde, devamlı kalbinden :
— Allah'tan başka ibadet edilecek zat yoktur.

Deyip gezer..

Ancak, bulunduğu yer, emmare nefis makamı olduğundan, işlediği masiyetler gözüne görünmez; kendisini yüksek makamda bir salik görür.

* **

LEVVAME NEFİS

II. FASIL : Nefs-i levvameyi, onun zikrini ve işaretlerini açıklar:

Bundan sonra, Cenab-ı Hakkın ihsanı gelir; Hak yolcusu salikin nef-si,emmare sıfatından kurtulur; levvame ile değişir.

Emmareden, levvameye geçmiş olmanın işareti şudur : Hak yolcusu salik rüyasında, yeşil çimenler, sahralar, ağaçlar, akar çeşmeler görmeye başlar.

Hak yolcusu salik, bu makama gelince, kendisine celâl ismi telkin edilir:

Levvame nefis makamında bulunan Hak yolcusu salikin devamlı zikri, celâl (Allah) ismi olur. Bu mübarek isminin tesiri ile, Hak yolcusu salik işlediği masiyetlere pişman olup istiğfar eder. Her an, nefsinin ayıplayıp ağlar. Gözlerinin yaşı kaynar su gibi olup gayet acıdır.

Ancak, bu Hak yolcusu salikten ara sıra isyan hali çıkar. Ama, İşlediği anda, pişman olur ve istiğfar eder. Sonra yine isyan eder. Lev-vame nefsin bir gereği olarak, o Hak yolcusu salik, kendisini levm edip ayıplamaktan kurtaramaz.

Levvame halinde nefis, daima emre boyun eğer durumdadır. İçten de bir zulmaniyettir. Ah ederek, inleyerek yoluna devam eder. Açık-çası, okuduğu

zikirden ve tefekküründen bir tad alamaz. Bu levvame makamında Hak yolcusu salik kelime-i tevhide :

— Allah'ın zatından başka bir gaye yoktur. Manasını verir. Buna göre de, her bulunduğu yerde :

— Allah'ın zatından başka bir gaye yoktur..

Diyerek okur.. Zat (Allah) isminin ateşi kalbine tesir eder. O zaman veled-i kalb (kalb çocuğu) zuhur eder.

MÜLHİME NEFİS

III. FASIL: Mülhime nefsi ve onun zikrini işaretlerini açıklar.

Bundan sonra Hak yolcusu salike, Cenab-ı Hakkın ihsanı yardıma gelir; o da levvame nefisten kurtulur, mülhime nefis ile değişir. Bunun oluşunun işareti odur ki: Hak yolcusu salik, rüyasında bağlar, bahçeler, ırmaklar görmeye başlar. Bazan da kuş gibi uçar. İşte o zaman, bu Hak yolcusu salike şu isim telkin olunur :

— Hu.. (O..)

Bu mülhime nefiste olan Hak yolcusu salikin devamlı zikri:

— Hu..

İsmidir. Kelime-i tevhide verdiği mana da şudur :

— Allah'tan başka sevgili yoktur.

Bu hale geldiği zaman salikin hali önce anlatılan on şartı, lâıyk olduğu şekilde yerine getirmektir. Ettiği masiyetlere de, bir daha dönmek üzere tevbe edip Allah'ın yasak ettiklerinden bütünüyle kaçmak. Allah'ın verdiği emirleri de yerine getirmektir.

Emirleri tutmakta artık sebatlıdır. Aşk ateşi kalbinde yanmaya başlar. Ettiği zikrin lezzetini de duyar. Her an :

— Allah'tan başka sevgili yoktur. Diye okur. Dost yüzünü gözler ve ağlar.

Bu vakitte Hak yolcusu salikin göz yaşı, ılık su gibidir; biraz da kekremesi olur.

Arkadaşları arasında bu salike sevgi duyulur; hakkında iyi düşünürler. ...

Zikrin ısısı, vücut iklimine tesir eder. Bu durumda, salikin cümle azası zikreder. Salik de. azasının zikirlerini işitir. Cümle mevcudatın zikirlerini de duyar. Kendisine, kabirdekileri görmek, kalbdekileri anlamak, içten geçenleri okumak yolu açılır. Bundan sonra bu makamda: isimlerin tecellileri, fililerin tecellileri zuhur eder. Bunun işareti odur ki : Hak yolcusu salik ; rüyasında de-nizleri yürüyerek geçer gider, kuş gibi havada istediği yere uçar.

Anlatılanlardan başka, biraz da nuranî berzahlar (tüneller) zuhur eder.

Hak yolcusu salik, bu mertebeye geldiği zaman, nefsi önüne çıkıp onu azdırmaya bakar. Açıkçası şöyle der :

— Sen, artık işini tamamladın. Büyük bir zat oldun. Bu mertebeye, binde bir salik dahi varamaz. Ama, Allah sana ihsan evledi.

Bunlardan başka, türlü sözler edip azdırmaya ve yoldan çıkarmaya çalışır.

Eğer Hak yolcusu salikin mürşidi kâmil olursa., o berzahlardan (tünellerden) alıp ötelere geçirir. Eğer mürşid kâmil olmaz ise, durum zordur; varlığa kapılıp helak olur. Allah, bizi de, sizi de korusun.

İşte mülhime nefsin hali de budur.

* **

MUTMAINNE NEFİS

IV. FASIL : Mutmainne nefsi, onun zikirlerini ve işaretlerini . açıklar.

Değerli kardeş, bilmiş olasin ki.. .

Bundan sonra, Cenab-ı Hakkın ihsanı ile Hak yolcusu salikin nefsi, mülhime durumundan kurtulur; mutmainne derecesi ile değişir. Böyle olmasının işareti odur

ki : Hak yolcusu salik, denizleri yürüyerek geçe, istediği yerlerde kuşlar gibi uçarak gitmeye başlaya.. Bazan da, semalara çıkar; meleklerle sohbet eder.

Bundan sonra Hak yolcusu salike, Hayy ismi telkin olunur.

Bu mutmainne nefiste bulunan Hak yolcusu salikin devamlı zikri, H a y y ismi olur.

Kelime-i tevhide vereceği mana ise, şudur :

— Allah'tan başka mevcut yoktur.

Bu makamda bulunan salik, hal itibarı ile gayet cömert olur. Açıkçası dost yolunda cümle mülkünü vermeye söz verir. Hatta :

— Dost yoluna canını ver..

Deseler, hemen boynunu uzatır. Şeyhine teslim olurken, yıkayıcı eline teslim olan ölü gibi olur.

Bu makamda, kalb yufkalığı hâsıl olur. İlâhî aşk, gün gün artar. Ne var ki, anasır perdesini geçemez, her an dost izini gözler ah edip inleyerek ağlar. Göz yaşı adeta su gibi akar.

Rüyasında göklere kadar çıkar; sidre-i müntehaya kadar varır. Meleklerle sohbet eder.

Yeryüzünü de kaftan kafa gezer. Cümle mahlukatın ve mevcudatın kimini hali ile, kimini dili ile anlar; onlarla konuşur. Bunlar gibi daha çok keşif ve keramet zuhur eder.

Bütün bunlar birer büyük berzaktır ki: eğer Hak Yolcusu salik bunlara kapılırsa.. bir adım bile ileri gidemez: zulmette kalır. Allah, bizi de sizi de korusun. Eğer o gördüklerine iltifat etmeden :

—Allahım, tüm gayem sensin; isteğim rızandır.

Cümlesini tekrarlayarak giderse., bundan sonra, yokluk murakabesi zuhur eder.

Hemen ardından da, nurlu bir şekilde sıfatların tecellileri zuhur eder. Bazılarına bu tecellide; Fecir suresinin 27 - 30. âyetlerinin ihsanı olur :

— «Ey mutmainne nefis, Rabbına dön; hoşnut olarak, hoşnut olunarak.. Kullarımın arasına gir; cennetime gir.»

Hak yolcusu salike hitap dahi zuhur eder.

Ancak, bazı kimselere, bu makamda şeytan zuhur eder. Kimine kürsü üzerinde, kimine yerle sema arası bir yerde, kimine de yanan bir ateş içinde.. Onlara şöyle hitab eder :

— «Ben, en yüce rabbınızım.» (Naziat suresinin 24. âyetidir.) Daha başka sözler de söyler.. Mulhime nefiste olduğu gibi, türlü azdırıcı sözler etmeye başlar.

Eğer bu makamdaki salikin şeyhi kâmil olursa., bu tehlikeli durum-lardan Kolayca kurtulur. Eğer şeyhi kamil değilse, Allah korusun, dalâlete düşüp helak olur.

***

RAZIYE NEFİS

V . FASIL: Raziye nefsi ve onun zikirlerini, işaretlerini açıklar.

Değerli kardeş, şu da bilinmiş olsun ki.. Mutmainne nefis tehlikelerinden kurtulup Cenab-ı Hakın ihsanı ve keremi ile salik, raziye nefis sıfatına geçer.

Bu makamın işareti odur ki : Hak yolcusu salik, cümle mevcudatı, yok olmuş görür.

Bir beyaz veya kıvıll yahut daha başka bir renkli nur içinde kalır. Bazılarına, bu hal içinde; Rahman suresinin şu 26. 27. âyetleri zuhur eder :

— «Yeryüzünde bulunan her şey fena bulacak; celâl ve ikram sahibi Rabbın yüzü kalacak..»

Bu âyet-i kerimedeki mana ihsan olunur, hitap zuhur eder. Bundan sonra, Hak yolcusu salike:

— Ya Hak..

İsmi telkin olunur. Raziye nefis makamında bulunan salikin devamlı zikri, ya Hak, olur. Kelime-i tevhide verdiği mana ise., mutmainne makamında olduğu gibi :

— Allah'tan başka mevcut yoktur. Cümlesi olur. Salikin, bu makamdaki hali ise., gayet halim selini

yumuşak başlı olmaktır. Cümle mahlûkat, bu kimsenin elinden ve dilinden emin olurlar. Halk arasında sevilir. Her nereye gidecek olsa, ellerinde olmadan, kendisine tazim ederler. Kendisi ise, kaza ve kaderinde olan işlerin tümüne razı olur. Bir an dahi, Allah'ın rızasından, ayrılmaz. Dünya ve âhiret için olan cümle gayelerinden geçer :

— Allahım, tüm gayem sensin, isteğim rızandır.

Cümlesi, bu mertebede kendisine hal olur. Buna göre, bu mertebede olan Hak yolcusu salik, kendisine zuhur eden keşif ve kerametın cümlesinden geçer. Her gördüğü şeyden kendisine bir müşahede hali zuhur eder. Daima gezip durduğu yerlerde, kalbinden :

— Allah'tan başka mevcut, gaye, sevgili yoktur..

Diye çağırır.

Ne var ki, Hak yolcusu salik, bu makamda ikilikten kurtulamaz. Her an ölümünü niyaz eder ağlar. Gözünün yaşı yine âdeta su gibi akar.

Bundan sonra, Hak yolcusu salike, Allah'ta yok olma hali zuhur eder; peşinden de Allah'ta var olma hali zuhur eder.. İşbu makam, hilâfet makamıdır.

Bundan sonra, nefis ve şeytanın şerlerinden emin olur :

— Ben Hak, ben Hak..

Diye çağırır. Eğer mürşidi kâmil olursa., bu berzahtan (tünelden) dahi kurtarıp daha ileriye geçirir. Eğer mürşidi kâmil olmazsa, mahcubiyette perdeli kalır.

Eğer daha önce, Fecir suresinin 27 - 30. âyetlerindeki :

— «Ey mutmainne nefis, Rabbına dön; hoşnut olarak, hoşnut olunarak.. Kullarımın arasına gir; cennetime gir..»

Manalar zuhur etmemiş ise., bu makamda zuhur eder.

MARZİYE NEFİS

VI. FASIL : Marziye nefsi ve onun zikirlerini ve işaretlerini açıklar.

Ey değerli kardeş, şu da bilinmiş olsun..

Bundan sonra, Hak yolcusu salikin nefsi, raziye sıfatından marziye sıfatına geçip değişir. Bu geçişin işareti odur ki : Cenab-ı Hak ile, bir şekli olmadan müşahede hâsil olur ve konuşma meydana gelir. Bunun için :

— Sıfatların tecellisi, zatın müşahedesini.. Diye isim verilir. Bundan sonra salike :

— Ya Kayyum.. (Ey gökleri, yeri ve her şeyi tutan..) İsmi telkin edilir.

Marziye nefis makamında bulunan Hak yolcusu salikin devamlı zik-ri şu olur.:

— Ya Kayyum.. (Ey gökleri, yeri ve her şeyi tutan..)

Olur. Kelime-i tevhide verdiği mana ise, Muhammed suresinin şu 19. âyetidir :

— «Allah'tan başka ilah olmadığım bil..»

Bu makamdaki Hak yolcusu salikin hali ise., pâk şeriatın emrine boyun eğmektir. Onun emrini yürütmektir. Her davranışı ve duruşu, Resulullah efendimizin emrine boyun eğmektir.

— «Allah'ın huyları ile huylarıma güzelleştiriniz, Allah'ın güzel sıfatlarına bürününüz.»

Hadis-i şerifinin sırrına göre, Resuliillah'ın sünnetini icra eder; Resulüllah'ın güzel huyunu benimser. Ailah ona salât ve selâm eylesin.

Bu makamda bulunan Hak yolcusu salikin kalbi gayet yuf kadir. Merhameti, şefkati gayet çoktur. Kendisi, daima, Allah'ın huzurunda olur. Açıkçası : Raziye nefis makamında olan zat: Her an, her nefes müşahede üzere; kendisine isimlerin, fiillerin, sıfatların tecellileri ve zat müşahadesi zuhur eder. Allah'ın zatına dalma hali dahi zuhur eder.

Hali anlatıldığı gibi olan değerli zatta; keşif, keramet, olağanüstü haller zuhur eder. Ama, kendisi, asla bu gibi şeylere değer vermez; bir an bile Allah'ın huzurundan ayrılmaz. Kendisinin güzel meclisine gelen konuklara karşı :

— «İnsanlara akıllarının alacağına göre konuşun..»

Emrine göre konuşur; ziyaretine gelenlere karşı da hallerine uygun

sohbet eder. Eğer bu gelenler arasında kabiliyetli kimse varsa., o kimsenin içinde olan şeyi haber verir. Bu haber veriş de, onun teslimiyetini kuvvetlendirmek içindir.

Bu makamda bulunan zat, Allah'a hizmetle memurdur. Ya irşad vazifesini yapar, ya da ülkeleri yönetir.

Kâmil sayılan Allah'ın velî kullarının cümlesi, marziye nefis ma-kanundadırlar.

Bu makam, vahdet makamıdır. Herkes, bu makama ulaşamaz. Bu makamda bulunan değerli zatın davranışı ve duruşu :

— «Gözlerim uyur, kalbim uyumaz..»

Hadis-i şerifinin manası uyarınca, uyuması, ayık durması aynı olur. Hemen her halde ayıktır; huzurludur. Açıkçası : Her halde, her anda, her nefeste, müşahede eder ve konuşur. Müşahede mertebesi, fena içinde bekadır.

Daha açığı :

—«ölmeden evvel ölünüz.»

Hadis-i şerifinin sırrına mazhar olmuş ve yokluk alanında, tam bir yokluk bulmuştur.

—«Fena bulup yok olunuz, sonra yok olunuz.»

Manasının sırrına zuhur yeri olmuştur. Sıfatların tecellisinde, Allah'ın zatına dalıp gidenlerden olmuştur.

Bundan ilerisi, safiye nefis makamıdır. Bu makamda olan değerli zat ise., her asırda ya bir, ya iki, ya üç olur.

•**

SAFİYE NEFİS

VII. FASIL: Safiye nefis, safiye nefis makamını bulmayı başaran değerli zatın mertebelerini açıklar.

Ayrıca burada, bu yoldaki sulûkünü tamamlayıp :

— Fatiha..

Diyenlerin makamları, hilâfet makamları, irşad makamları, gavs-Ü azam makamları, kutuplar kutbu makamları da, kısıdan anlatılacaktır.

Ey değerli kardeş, bilinmelidir ki..

Safiye nefis makamında bulunan değerli zat; sıfatlarla beraber isimleri de özünde toplamış, zat tecellisine zuhur yeri olmuştur. Açıkçası :

—«Fena buldular (yok oldular), sonra yine fena buldular, sonra yine fena buldular; bandan sonra beka buldular (var oldular), sonra yine beka buldular, sonra yine beka buldular.»

Cümlesindeki mana sırrına göre; üçüncü derecede Allah'ta yok olmuş, üçüncü derecede Allah'ta var olmuştur. Tecelli-i zatta dahi, Allah'ın zatına dalıp gidenlerden 'olmuşlardır.

Bu safiye nefisde bulunan değerli zatlar; daha önce de anlatıldığı gibi, her asırda üç tane olur. Şöyleki :

a) İrşad kutbudur.

Her nekad irşada memur olan Resulüllah'ın —Allah ona salât ve selâm eylesin— halifesi olsa dahi, irşad kutbu olan değerli zatlar, o halifelerin cümlesinden üstündür. İrşad kutbu olan zatın kendisi doğuda bulunsa, müridi de batıda bulunsa; bulunduğu yerden o müridini terbiye ve irşad eder; Allah'a ulaştırır. Bunlar için uzak, yakın aynıdır.

b) Gavs-ü Azam..

Bu zat da, bütün cihanı içine almıştır ve âlemde tasarruf sahibidir. Ama kutuplar kutbunun yanında ve emrinde bulunduğundan, tasarrufa karışmaz, daima kendi halinde olur.

c) Kutuplar kutbu..

.Bu, bütün âlemi özünde toplamış, zamanında tektir; arifler sultanıdır. Resulüllah'ın esas halifesi de budur.

Bu değerli zatın mübarek makamı hüviyette olduğu sebepten cümle yaratılmışlar ve varlıkların yiyip içmeleri, davranışları ve duruşları, kaza ve kaderleri; hâsılı: Dünyada olup biten işlerin cümlesi tasarrufu altında olup dilemesi ile meydana gelir.

Safiye nefis makamı sahibi olmak, burada anlatılan üçlere hastır. Bu, değerli zatlar, aslı safiyetini bulmuşlar ve nefissiz olmuşlardır.

Bu manayı iyi anlamaya çalış.

—«Kendini bilen, Rabbini bilmiş olur..»

Hadis-i şerifi, bu makamı anlatır. Zira, bu değerli zatları, akıllar idrâk etmekten yana âcizdir; anlayışlar da şaşkındır.

Bazı asırda, irşad kutupluğu, gavs-ü azam makamı, kutuplar kutbu ayrı ayrı birer zata ihsan olunur. Bazı asırda da bu üç ilâhî mertebe, tek zata ihsan olunur. Yani :

Kutuplar kutbu olma,. gavs-ü azam olmak, hilâfet sırrının üçü de Allah'a bir hizmet olarak tek zata verilir.

**

Bu risalenin başından buraya kadar anlatılan nefis derecelerini bir daha gözden geçirelim.

Şöyleki :

a) Emmare nefis..

Bu nefis makamı, Hak yolcusu salikin ilk halidir.

b) Levvame nefis..

Bu nefis makamı ise., yine Hak yolcusu salikin ilk halidir.

c) Mülhime nefis..

Bu da, Hak yolcusu salikin orta derecesidir.

d) Mutmainne nefis..

Bu da Hak yolcusu salikin son halidir.

Açıkçası : Nefsaniyet yolundan yola çıkan Hak yolcusu salikin nefsi; mutmainneye varmadıkça, hiç bir şekilde vuslat sırlarını duyamaz.

Bu nefsanîyet yolundan giden Hak yolcusu salikin sulûkünü tamamlaması ve fatihasının okunması, bu mutmainne derecesinde olur. Ne var ki, bu dereceyi bulmak, uzun zaman alır. Eğer mürşid, kâmil olur da; Hak yolcusu salik de ona yıkayıcıya teslim olan ölü gibi teslim olursa.. durum değişik olur; herkes, kabiliyetine göre nasib alır : Kimi dört, kimi sekiz, kimi on iki, kimi on altı, kimi de yirmi senede.. Hâsılı: Her birine, kabiliyetleri ve tecelli durumlarına göre vuslat ihsan olunur.

. Eğer mürşid kâmil olur da, Hak yolcusu salikte noksanlık olursa., o zaman otuz, kırk, elli, altmış sene sonra ancak, mutmainne nefse geçebilir. Bunun için, nefsanîyet yolundan gidenlerden pek çoğunun ömrü yetmemiş, yolda kalmışlardır.

Şayet mürid kabiliyetli, şeyhi de noksan olursa., bu mürid. keşif keramet tehlikesine düşüp varlık berzahında (tüneline) kalın

Bunun için Yüce Allah'a sığınalım..

Bu. mutmainne nefis makamı: Hak yolcusu salikin son durağı. Allah'ın veli kullarının da ilk basamağıdır. Bundan sonrası. Allah'ın yardımına kalmıştır ki : Çalışmakla elde edilecek bir şey yoktur.

e) Raziye nefis..

Bu da, hilâfet makamıdır. Açıkçası, raziye nefis makamına ulaşan bir Hak yolcusu salike hilâfet, bir hak olur.

f) Marziye nefis..

Burası da, irşad makamıdır; kutupluk makamıdır. Daha açığı : Mar-zıye nefis makamında bulunanlar. Resulüllah'ın halifeleridir: Allah ona salât ve selâm eylesin. Bunların cümlesi, Allah'ın hizmetinde bulunurlar.

g) Safiye nefis..

1. BAB - NEFSANÎ TARİK

Bu makama gelince; hilâfet sırrına sahip olanlara, gavs-ü azama, kutuplar kutbuna göredir ve bu üç üstün zata hastır.

Duâ makamında, Araf suresinin 43. âyetini okuyalım :

—«Allah'a hamd olsun ki, bunu bize hidayet eyledi; eğer Allah bize hidayet eylemeseydi, biz kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık..»

2.Bab - RUHANÎ TARİK

Konusu : Ruhanî tariki (yolu) ve onun şartlarını, mertebelerini, her makamın zikirlerini, teveccüh usulünü yedi fasılda açıklar.

RUHANÎ TARİK

I. FASIL: Ruhaniyet tariki (yolu) şartlarını ve faydalarını açıklar.

Ey değerli kardeş, bilinmelidir ki..

Nefsanîyet yolu ve onda yola girenlerin halleri bundan önceki bab-da açıldı. Ama, yolların en yakını, yolların en şerefli, yolların en kolayı ruhaniyet yoludur. Bu da, Nakşibendiye yolu olup burada açıklanacaktır.

Ruhaniyet yolunda olan değerli zatların; Hak yolcusu saliki, ruh yolundan götürmeleri, Hak yolcusu salkiler için büyük bir nimettir. Zira, burada asla mücahede

yoktur. Çünkü, mücahede nefis tarafında olur. Bunlar nefse bakmadan, ruhu temize çıkarmaya çalışırlar. Ruh temize çıkıp aslına dönünce; nefis, bütün kötü huyları ile gelir ruha teslim olur. Ruh dahi nefsi esir eder, her emrine itaatkâr ve boynu eğik eyler. Bunun için, ruhanî yol, gayet kolaydır.

Bu ruhanî yolun büyük pirleri, ruhu yedi mertebeye ayırmışlardır; şöyleki :

- a) Kalb..
- b) Ruh..
- c) Sır..
- d) Hafi..
- e) Ahfa..
- f) Nefis latifeleri..
- g) Külli lâtifeler..

Burada anlatılan latifelerde, birer nur işareti vardır. Ruh temize çıkıp bu temize çıkması da gerçek oldukça, bu latifelerde nurlar zuhur eder. Sonunda ruh, külli latifelere varır. Bu makamda da tezkiye gerçekleşince; ruh, vücud ülkesine şah olur. Bütün kötü huyları ile, nefis de gelir, ruha teslim olur. Ruhun, her bir emrine itaatkâr esiri olur. Her ne kadar nefis, ruhun esiri olsa daf yine de kötü huyları basına toplayıp türlü türlü hilelerle daima ruhun yolunu kesmeye çalışır. Ne var ki. ruh Hakkın ih-sanı ile o hilelerin nefisten geldiğini bilir. Her ne taraftan önüne çıksa, durumu anlar :

— Allahım, tüm gayem sensin; isteğim rızandır.

Der, zikri ile, fikri ile meşgul olur.

Ruhaniyet yolunda olan bir zata, bir Hak yolcusu salık gelip inabe etinek istediği zaman; eğer o zat, kâmil ve kemale erdiren bir kimse ise.. o gelen kimseye istihare emrini verir. Bundan sonra, adını ve ne iş yaptığını sorar. Bu arada onun haline tavrına da bir göz atar.

Bundan sonra, Resulüallah'a doğru teveccüh eder ve huzurda o gelen kimseyi adı ile, şekli ile anlatır; inabe vermek için izin ister.

Resulüallah efendimiz de meleklerle emir verir; o kimsenin ruhunu huzura getirtir. Onun için ezeldaki bilgiye göre vurulan mühürüne bakar. Eğer o gelen kimsenin bu tarikattan yana nasibi var ise., alınına :

— Sadıktır..

Diye mührünü basar; eğer nasibi yok ise., yine alınına :

— Yalancıdır.. Diye mührünü basar.

Bundan sonra, o inabe etmek isteyen kimse, huzura geldiği zaman bakılır; eğer yalancı mührü ile mühürlenmiş ise., gönlünü alır, yumuşaklıkla savar. Eğer sadık mührü ile mühürlenmiş ise., o saliki, halvet yerine getirir, yüz yüze pturtur. Bundan sonra, onun için, beş şartı yerine getirmesini emreder. O şartlar, sırası ile şöyledir :

- 1.Yalan söylememek..
- 2.Gıybet etmemek, başkalarının aleyhinde bulunmamak..
- 3.Abdestsiz gezmek..
- 4.Beş vakit namazını vaktinde kılmak..
- 5.Kazaya kalan namazları ve oruçları varsa., tümünü kaza etmek..

İşte, Hak yolcusu salike ilk bildirilecek beş şart budur.

Bundan sonra, o Hak yolcusu salike; ölümü düşünmek, teveccüh, rabıta tarif edilir. Eğer o Hak yolcusu salikin kabiliyeti kıt ise., kendisine biraz istiğfarla salâvat okuma emri verilir. Eğer o salikin kabiliyeti yeterli ise., hemen o anda zikir telkini yapılır. Yani : Salike, kalb yerlerini, inabe almaya geldiği zat, hemen gösterir.

Zikir, kalbî olarak; o kimsenin istidadına göre lafza-i celâl (Allah adı) telkin edilir. Bundan sonra, kâmil mürşid olan zat, o saliki karşısına alır; diz dize oturtur. Baş başa gelir, alnını alnına dayar. Bundan sonra, salikin haline bakar.

Eğer Hak yolcusu salikin halinde ilâhî ,sevgi, rabbanî aşk, samedanî cezbe orta halli ise., onu çok güzel bulur. Salikin kalbini, kendi pâk kalbinin içine alır. ilâhî feyiz çeşmelerinden bir çeşme açar, teveccühe memur olan meleklerle de emreder ki : Salikin kalbinde bulunan haset, kin, kibir ve benzeri kötü huyların dağlarını Ailah sevgisi külüngü ile darmadağın edeler.. Onlar da bu emri yerine getirmeye hemen başlarlar.

Ayrıca, masiva, dünya sevgisi ve benzeri karışık işler de, Allah sevgisi ocağına atılır; aşk ateşi ile yakılır.

Bundan sonra, onun kalbini ilâhî feyizle yıkamaya başlar. Kendi güzel halinden o salike bir elbise giydirir.

Eğer salikin kalbinde olan Allah sevgisi ocağına ilâhî aşk ateşinden bir kıvılcım bırakıp yine kendi halinden bir elbise giydirdikten sonra anlatılan şekilde yıkar ise., o anda salikin hali değişir; kalbinde ilâhî aşk zuhur eder.

Eğer salikte, ilâhî aşkın ağır basması, cezbenin aşırılığı bulunursa., yine salikin kalbini kendi kalbinin içine alır. Allah sevgisi ocağında bulunan aşk ateşine sadakat, şefkat çeşmelerinden bir çeşme açar; o aşkın ateşini dindirir. Cezbe halini de salikten alır. Allah'ın inayeti ile, cezbe hali salikten gider.

Bundan sonra, yine ilâhî feyizle, yukarıda anlatıldığı gibi, salikin kalbini yıkamaya başlar; çünkü, cezbenin aşırılığı, saliki meczub eder.

Salikte cezbe ziyade olur ise., o salik cezbesinin harareti ile latifeleri göremez; aşk ateşinin ağır basması ile vuslat sırları zuhur eder; kendisi ilâhî bir meczub olur.

Eğer cezbeden ve ilâhî sevgiden yana hiç bir eser olmaz ise., o salik de, Allah sevgisinden bir koku alamaz ve tarikat-ı aliyyeden de bir şey duyamaz. Onun için kâmil mürşidler, hali olmayana hal ihsan ederler. Hali ziyade olanın da halini alırlar. Ne var ki, anlatılan işleri yapabilmek, kemal sahibi ve kemale erdiren zatlara mahsustur. Bunlar da, kibrit-i ahmer gibidir. Bunlar, anlatılan usulde, saliklere daima teveccüh eder, feyiz verirler..

***

LATİFELEİN ZİKİRİ

II. FASIL: Yedi latife ve onların zuhuratını açıklar.

Değerli kardeş, bilinmelidir ki..

Hak yolcusu salik, bundan önceki fasılda anlatılan beş şarta devam etmelidir. Kendisine tayin olunan mürşidinin emirlerini ve uyarılarını dikkate almalıdır. Tam manası ile teslim olmalıdır; tıpkı, yıkayıcı eline teslim edilen ölü gibi.. Bundan sonra, zikir ve fikirle meşgul olursa.. kısa zamanda o salikin kalbi, aslî sıfatını bulur. Açıkçası odur ki : Anlatılan işleri yaptıktan sonra; Cenab-ı Hakkın ihsanı, mürşidinin güzel himmeti ile kalbindeki karışıklık, kötü zanlar yıkanır. Zikir nuru ile nurlanır, kalb çocuğu zuhur eder.

Bundan sonra ruha, aslî hil'atından kırmızı bir hil'at giysisi giydirilir.

Analatan işin alâmeti odur ki : Hak yolcusu salik, zikir ederken bir kırmızılık yahut yanan ateş gibi bir şey görür. Güneş doğarken, ortaya çıkan kırmızılık gibi de olabilir. Anlatıldığı gibi, kırmızıya meyilli bir renk zuhur ederse., o zaman salikin zikri ruha aktarılır. Yani : Kalbine okuduğu zikirden başka, ruhun da yeri gösterilir; bir miktar zikir de ruha telkin edilir.

Hak yolcusu salik, bu şekilde devam edip gider. Sonunda, ruh latifesi de aslına döner. O zaman, ruha da, asli hil'atından sarı bir hil'at giysisi giydirilir. Bunun alâmeti odur ki; Hak yolcusu salik, ruhu için zikrettiği zaman, ruhun yerinde sarı bir renk görür.

Bundan sonra, Hak yolcusu salikin zikri, sırrına telkin olunur.

Bu durumda, sırrın yeri, Hak yolcusu salike haber verilir, önceki zikirlerden ayrı olarak, bir miktar zikir de sırra telkin eder.

Hak yolcusu salik, bu zikrine devam eder ve sebatkâr olursa., o zaman sır da aslına döner. Bu durumda ruha, asıl hil'atından beyaz hil'at giysisi giydirilir. Bunun alâmeti odur ki; Hak yolcusu salik, sırrı için zikrederken, sırrın yerinde bir beyaz nur, yahut bir beyaz renk görür.

Bundan sonra, Hak yolcusu salikin zikri, hafiye aktarılır; kendisine hafi için zikir telkin edilir. Salike, hafi latifesinin yeri haber verilir önceki zikirlerden ayrı olarak, bir miktar zikir de hafi için yapılması telkin edilir.

Hak yolcusu salik de, bu hafi için telkin edilen zikre sebatla devam eder, zikrinde ve fikrinde olursa., hafi latifesi de aslına döner. Ruha da, aslı hil'atından yeşil bir hil'at giysisi giydirilir. Bunun alâmeti odur ki : Hak yolcusu salik, hafi için zikrini edip giderken, hafi latifesinin yerinden yeşil bir nur yahut yeşil bir renk görünür. Ta-Ha suresinin 7. ve 8. âyetlerinde buyurulan :

—«Çünkü o, sırrı da bilir; gizlinin gizlisini de.. O, öyle bir Allah'tır ki, ondan başka ilah yoktur.»

Ayet-i kerimenin manası gereğince bu son anlatılan hafi zikri ma., kamında bulunan Hak yolcusu salike, yakın ilmi hasıl olur.

Anlatıldığı gibi, yeşil nur ortaya çıkınca, Hak yolcusu salikin zikri ahfaya aktarılır. Hak yolcusu salike, ahfanın yeri tayin edilir, önceki zikirlerinden ayrı olarak, bir miktar zikir de, ahfa için kendisine telkin edilir.

Hak yolcusu salik, öncekinden daha fazla, burada, zikir, fikir işinde devamlı ve sebatlı meşgul olursa.. Cenab-ı Hakkın ihsanı ile ahfa latifesi dahi, aslına döner. O zaman da, ruha aslı hilatından iki hil'at giysisi giydirilir. Bunun biri siyahtır; biri de beyaz..

Bunun alâmeti odur ki : Hak yolcusu salik ahfa için zikri ile meşgul olursa., kendisine bir siyah nur, bir de beyaz nur zuhur eder. Hak yolcusu salik, bunu görür.

Bundan sonra, Hak yolcusu salikin zikri, nefis latifelerine aktarılır. Nefis latifelerinin yeri, Hak yolcusu salike haber verilir, önceki zikirlerinden ayrı olarak, bir miktar zikir de nefis latifeleri için telkin edilir.

Burası, fenafişşeyh (şeyhte yok olma makamıdır. Hak yolcusu sa-likte Allah sevgisi orta halli olur; fenafişşeyh (şeyhte yok olma) hali de burada zuhur eder. Yine bu makamda, Resulüllah efendimizi görür ve kendisi ile konuşur; Allah ona salât ve selâm eylesin. Bazı-larına bu haller, ahfa latifelerinde zuhur ettiği de olmuştur. Mürşid kuvveti ile: salik ruhta, sırda, hafide iken, bunlardan önce dahi kalb zuhur etmeden anlatılan hallerin zuhur ettiği olmuştur.

Hak yolcusu salikte Allah sevgisi yükselir; daima zikrin, fikrin zevki, ve şevki ile olur. Eğer Hak yolcusu salikin sevgi hali ifratta veya tefritte (çok ileride veya çok geride) olursa., şeyhte yok olmak ve Resulüllah,ı müşahade et-mek murakabede veya daha sonra zuhur eder.

Zira sevginin ifratı ve tefriti, saliki oyalar ve işini erteler: geri bırakır. Eğer salikte Allah sevgisi, daha ziyade olur ise., o zaman da, cezbenin aşırısı zuhur eder. Bu durumda, Hak yolcusu salike. Resulüllah'ı görmek nasib olmaz; ilâhî bir meczub olup çıkar. Eğer Hak yolcusu salikte, Allah sevgisinden yana bir belirti olmaz ise.. kötürüm olur. Açıkçası : Hem latifelerden, hem de murakabe seyrinden yana habersiz olur.

Meğer-ki, bu salikin mürşidi kâmil ola; zira, anlatılan hallerin cümlesi, kâmil mürşide göre eşittir. Yani : Sevginin ifratı ve tefriti onun için öneni ta-şımaz, saliki vuslata erdirir.

Her neyse..

İşbu nefis latifelerinde Hak yolcusu salik devam edip gider ise., nefis latifeleri dahi aslına döner. Yine ruha, asıl hil'atından turuncu bir hil'at giysisi giydirilir. Bunun alameti odur ki: Hak yolcusu salik, nefis latifeleri için zikrini yaparken, o yerde kendisine turuncu bir renk görünür.

O vakitte, salikin zikri, külli latifelere aktarılır. Salike, külli latifelerin yeri tarif edilir; bunun için kendisine bir mikdar zikir telkin olunur.

Bundan sonra, Hak yolcusu salik, devam edip gider ise., külli lati-feler de aslına döner.

Kalb latifelerinden, küllî latifelere varıncaya kadar; hemen her birinde ruh tezkiye, tasfiye olur. Hemen hepsinde, tasfiye oluşu gerçeğe dayalı olduğundan, birer hil'at (rütbe veya özel giysi) ile latifeler ruha teslim edilmiş olur. Sonra, külli latifelerde dahi, ruhun tezkiyesi gerçek olunca, Hak yolcusu salikin alınının ortasına sadakat mührü ile mühür vurulur; vücud iklimine padişah olur. Sonra da, bütün latifeler kendisine teslim olurlar.

Bundan sonra, vücud ikliminin yönetimine başlar; zikrin harareti, vücuda bütün olarak tesir eder, cümle duygular, ruhla birlikte zikrederler. Onların zikirlerini, Hak yolcusu salik, bu ten kulağı ile işitir. Saliklerden bazısı, anlatılandan başkp, cümle varlıkların zikirlerini de bu ten kulağı ile işitir. Zira, İsrâ suresinin 44. âyetinde :

—«Hemen her şey, Allah'ı hamd ile tesbih eder.»

Buyurulan mananın gerçek aydınlığında bakılınca, cümle eşya teşbih ederler. Ne var ki, anlatılan makama yetişmeyen kimseler, bu tesbihi duyamazlar. İşte, küllî latifelerin işareti de budur.

Bundan sonra nefis, vücud iklimine eğlenecek yer, karar edip kurtulacak bir mahal bulamaz. İşin sonunda, cümle kötü huyları başına toplayıp gelir, ruha teslim olur; her emrine itaat etmeye başlar. Ama, nefis ve kötü huyları ruhun fırsatını kollarlar; onu düşürmeğe çalışırlar. Allah-ü Taalâ esirgesin ve korusun.

***

NEFİY VE İSBAT İŞARETLERİ

III. FASIL: Nefiy ve isbatı, onun işaretlerini açıklar.

— Nefiy ve isbat..

Derken, şu kelime-i tevhid anlatılır : Lâ ilahe illallah.. (Allah'tan başka ilâh yoktur..)

Değerli kardeş, şu da bilinmiş olsun ki..

Anlatılan işlerden sonra, Hak yolcusu salike, nefiy ve isbat telkin edilir.

Yani : Kelime-i usuli olan kelime-i tevhid, Hak yolcusu salike tarif edilir.

işbu makam, ilmel-yakin makamıdır. Hak yolcusu salike, Cenab-ı Hakkı ilmel-yakin ile bilmek, bu makamda hal olur. Dolayısı ile, bundan sonra, Hak yolcusu salikin sevgisi günden güne artar. Daima ah edip inleyerek, dost cemalini gözler. Aynel - yakın ve cemalet müşahedesini ister.

isimlerin tecellisi, fiillerin tecellisi dahi, bu makamda hal olur.

Saliklerden bazısına, bu hallerin daha önce zuhur ettiği de olur.

Bu makamda bazılarına; kabirleri keşfetmek, kalbleri keşfetmek, ülkeleri keşfetmek, bunlara benzeyen meleklerin hallerine vâkıf olmak gibi şeyler zuhur eder. Ne var ki. burası büyük bir berzahdır; Hak yolcusu salike bir imtihandır. Eğer zuhur eden şeylere kapılıp onlara varlık verir ise :

— Allahım, tüm gayem sensin; isteğim rızandır.

Sözünde yalancı olur; vuslat sırlarını duyamaz. Meğerki, o salikin mürşidi kâmil ola.. Bu durumlar, murakabeden sonra, Allah'ta yok olmak ve Allah'ta var olmak hallerinden sonra olursa., bir sakıncası olmaz. Zira, o vakit, Hak yolcusu salike Allah'ın ihsam olursa., hiç sevgi olmadan, daima Cenab-ı Hakkın rızasını gözler. Ruhanî yolun terakkisi kolay, nefsanî yolun terakkisi de gayet zor olduğu bu manadan ötürüdür.

Bu ke^if ve keramet ihsanları, nefsanî yoldan giden Hak yolcusu saliklere, sülük esnasında zuhur eder. Sülüklerini tamamlamalarının uzun zaman istemesi de bundandır.

* Dersimiz olan kelime-i tevhidde Hak yolcusu salik devamlı ve sebatlı olur, şeyhinin tarifine göre de şartlarına riayet eder, şeyhinin sözünde gider ise., kelime-i tevhidde bulunan :

— Yok..

Kelimesinin ateşi; Hak yolcusu salikte kalan masiva sevgisini, dünya ve âhiret sevgisini tamamen yakıp yok eder.

Bundan sonra, Hak yolcusu salike, kayyumiyet ihsan olunur. O zaman salik :

— Yok..

Kelimesini söylediği zaman kendisini ve cümle mevcudları yok olmuş görür.

— Ancak Allah vardır..

Cümlesini okuduğu zaman da, kendisini ve cümle mevcudları Hak ile kaim görür. Nefiy ve isbatın zuhuratına gelince.. Fussilet suresinin 53. âyetinde :

—«Onlara, âyetlerimizi ufuklarda ve nefislerinde göstereceğiz. Ta ki, onun Hak olduğu, kendilerine açık açık açıklansın..»

Buyurulan mana sırrının zuhur etmesidir. Bu manayı, ciddî bir şekilde anla..

***

IV. FASIL: MURAKABE

Bu fasılda, şunlar açıklanır:

- Ahadiyet murakabesi ve onun zuhuratı..
  - Rahmani, nefsanî, şeytanî sülük tekmili..
  - Hilâfet makamı..
  - Bu münasebetle zikir tenzili..
- Ey değerli kardeş, bilinmiş olsun ki..

MURAKABE

Bundan sonra, Hak yolcusu salike, murakabe telkin olunur. Bu murakabe hakkında âyet-i kerime ve hadis-i şerifler vardır; onları alalım.

Allah-ü Taâlâ, Nisa suresinin 1. âyetinde şöyle buyurdu :

—«Çünkü Allah, sizin üzerinizde tam bir gözeticidir.»

Allah-ü Taâlâ, Alâk suresinin 14. âyetinde şöyle buyurdu :

—«Hiç bilmez mi ki : Allah görür.»

Allah'ü Taâlâ, Beyyine suresinin 8. âyetinde şöyle buyurdu :

—«Allah onlardan razı olmuştur; onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Bu, Rabbından korkan içindir.»

Bu âyet-i kerimenin tefsirinde şöyle gelmiştir :

— Rabbını daima murakabe eden ve nefsi ile hesaplaşan içindir..

Allah, kendisine salât ve selâm eylesin; Resulüllah efendimizin ha-dis-i şerifleri de şunlardır :

t

—«İhsan odur ki, Allah'ı görür gibi ibadet edesin; sen onu görme-sen de o seni görür.»

—«Bir saatlik tefekkür, yetmiş senelik ibadetten hayırlıdır.»

—«insanın himmeti neyse, kıymeti de odur.»

—«Bir kimsenin Hicreti, Allah'a ve Resulüne ise., onun hicreti Allah'a ve Resulünedir.»

Bu hadis-i şerif ve âyet-i kerimelerdeki işaret ve delâlet üzere Hak yolcusu salik; müşhidinin tarifine göre murakabe ile meşgul olup geceli gündüzlü dost cemalini müşahede arzusu da terakki bulup murakabede zikre girmeden, tefekküre dalmadan oturduğu sırada, şeytan hemen her taraftan onun helakine çalışır.

Hak yolcusu salik, murakabede otururken; cümle mevcudatı yok olmuş, kendisini de bütün halleri ile görür ise., yahut başka bir kimsenin durumu ile kendisini görür ise., bilmeli ki : Bu durum nefistendir.

Eğer Hak yolcusu salik; kendisini şeyhi gibi yahut Resulüllah efendimizin kıyafetinde görür ise., işbu halin adı şudur : Şeyhte yok olmak, Resulde yok olmak..

Yine Hak yolcusu salik; murakabesinde bağlar, bahçeler, ırmaklar, meyveler, güzel kızlar ve oğlanlar görür ise., bu durumda yine kendi kimliğine bürülü olarak kendisini görürse., bu da nefistendir.

Yine Hak yolcusu salik; kendisini şeyhinin yahut Resulüllah efendimizin kıyafetinde görürse., bu arada gördüğü bağlar, bahçeler, meyveler, ruhanî cennet sayılır. O kızlar ve oğlanlar ise., huriler ve gılmanlardır.

Yine Hak yolcusu salik; murakabede otururken cümle varlık gözünde ve gönlünde yok olur, ateşten veya nurdan bir kürsü üzerinde bir kimsenin oturduğunu, karşısında hesapsız meleklerin durduğunu görürse.. ama bu arada salik, kendisine baktığı zaman kendi kıyafetini ve başkasının kıyafetini görürse., o kürsü üzerindeki ve onun karşısındakilerin hepsi şeytandandır. Hemen istiğfar etmek gerekir.

Ama anlatılan durumda; kendisini şeyhinin kalıbında veya Resulüllah efendimizin kalıbında görür ise., o gördüğü zat ya Cebrail, Mikâil, İsrail, Azrail'den biridir.

. Yine Hak yolcusu salik; murakabe halinde cümle varlıkları yok olmuş görür, bu halde seslenme gibi bir şey işitir, bu seslenmede :

—«Ben, en yüce rabbmızım..» (Naziat suresinin 24. âyetidir.)

Şeklinde bir hitab olursa., hemen salik, bu hitap esnasında kendisine bakmalıdır. Eğer kendisini var bulursa., bu hitabı şeytandan bilmeli.. Zira, iki varlık bir yerde olmaz. Eğer bu hitaptaki tecelli Hak'tan gelmiş olsaydı; salikten yana bir belirti kalmazdı. Zira, bu babda şu mana kesindir :

— Cenab-ı Hak, cismi silinen, ismi giden kimseye tecelli eder.

Bu manaya göre; Hak yolcusu salik varken o hitap gelirse., şeytandan sayılır. Zira, o mel'unun türlü türlü hileleri vardır. Şöyle şeyler de söyleyebilir :

— Kulum, ben senden razıyım. Bundan sonra, emr-i maruf görevini yapmayı senden kaldırıp affettim. Cümle yasak işleri sana mubah eyledim. Bundan sonra, ne işlersen bağışlanmış saydım. Sen benim sevgi-limsin..

Bu şekilde türlü türlü ürkütücü sözler edip çoğu kimseleri helak denizine düşürmüş, helak eylemiştir. Bunlardan, Allah-ü Taâlâ'ya sığınmak gerek.

Şöyle bir şey sorulabilir :

— Bu anlatılanları ayırd etmek, nasıl mümkün olur?. Buna cevap olarak, Maide suresinin 35. âyetinde Duyurulan :

— «Ey iman edenler, Allah'tan çekinin; ona götüren vesileyi arayın. Onun yolunda çaba harcayın. Her halde iflah olursunuz»

Emir doğrultusunda, bu yolda iflah olup kurtulmak, kamil bir mürşid bulmakla olur. Bu incelikleri bilmek, kâmil mürşide kalmıştır Kâmil mürşid olan, bu incelikleri bilir ve ona göre salike, gördüklerini yorumlar ve teselli eder. Bundandır ki: Hak yolcusu salike kâmil mürşidi aramak farz makamındadır.

***

V. FASIL: Yok olma murakabesinin sonunda meydana gelen müşahede ve tecellileri açıklar.

Değerli kardeş, burada anlatılacaklar da bilinmiş olmalıdır.

— Yok olma (ifna) murakabesi..

Tabir edilen murakabede, Hak yokuşu salik otururken, kendisini ve cümle mevcudatı taa, zerreye varırcaya kadar tamamen yok olmuş görür ise., hemen bir beyaz, yeşil, kırmış, san renklerden bir renkli nur kalır. İşte buna :

— Yok olma murakabesi nur tecellisi..

Tabir ediler. Bazı kimselere, bu halde, şekli belli olmayan bir hitap dahi zuhur eder. Bu hitaplar, anlatılacak âyet-i kelimelerdeki gibi olabilir.

Allah i i Taâlâ, Mümin suresinin 16. âyetinde şöyle buyurdu :

—«Bugün mülk kimin?. Vahid Kahhar Allah'ın..»

Allah-ü Taâlâ, Rahman suresinin 26. 27. âyetlerinde şöyle buyurdu :

—«Yeryüzünde bulunan her şey fena bulacak; celâl ve ikram sahibi Rabbin yüzü kalacak..»

Allah-ü Taâlâ, Kasas suresinin 88. âyetinde söyle buyurdu :

—«Onun zatından başka, her şey helake yüz tutmuştur.»

Bu âyet-i kerimelerde anlatılan manalara dair bir hitap tecellisi kendisinde zuhur eden Hak yolcusu salikin Fatihasının okunması yerindedir. Zira, bir Hak yolcusu salikin son derecesi budur. Sonra, bu makam, Hak yolcusu salikin nihayeti, Allah'ın veli kullarının da bidayetidir. Zira, bundan sonra, ilâhî tecelli için bir nihayet yoktur. Yine Hak yolcusu salik; murakabede otururken, kendisi ve cümle varlıklar gözünde ve gönlünde yok olur ve sonunda da Cenab-ı Hak ile kaim olarak zuhur ederse., hemen her şeyden de şekilsiz keyfiyetsin olarak müşahede zuhur ederse., bu tecelliye :
— Allah'ın varlığında yok olmak, Allah'ın varlığında var olmak.. (Fena fillah ve beka billah).

Tabir olunur. Bazılarına da bu teceilde, Fecr suresinin 27-30. âyetlerinde Duyurulan şu hitap gelir :

—«Ey mütmainne nefis, razı olduğun, razı olunduğun halde Rab-bına dön. Kullarımın arasına gir. Cennetime gir.»

İşbu makam, hilâfet makamıdır; lâkin, Allah'ta var olmanın (be-kabillahın) en alt derecesidir. Bundan ilerisi açıklanmıştır.

Hâsılı : İkinci, babdan buraya gelinceye kadar, anlatılan ruhanî yol, tarif ettiğimiz Nakşıye sülûk usulü, bu ahkar kul Muhammed Şemseddin'in usulüdür ki; çok kolay ve yolların en şerefliisidir. Çünkü, Kur'an yolu-

—«Bir kimse, Kur'an'ın gayrı ile yolunu bulmak isterse.. Allah onu saptırır.»

Açıkçası, Kur'an'dan başka bir şeyle hidayet arayan, dalâlete düşer. Allah, bizi de, sizi de korusun.

Bu ruhanî yol pirleri çok zuhur etmiş; her biri de bir usul üzere gitmiştir. Cümlesinin usulünden bu fakire ihsan olunan usul, bu yola girenler hakkında gayet kolaydır. Bu yol dile getirilip şöyle denilmiştir :

— Tarik-ı Şemseddin (Şemseddin Yolu)..

Bu ruhanî yolda açıklanan usule göre istekli olan salik, istidadı kemal derecesinde olursa., üç, yedi, on bir, kırk günde; iki, üç, altı, yedi ayda; bir senede istidad ve kabiliyetine, mürşidin kudsî kuvvetine göre ve isteği üzere sülûkü tamamlamak nasib olur.

Eğer salikin istidadı eksik olursa., o zaman bir, üç, beş, on on beş, yirmi senede sülûkü tamamlamak nasib olur.

Ancak, mürşid, kemalli ve kemale erdirici bir durumda bulunur ve isterse istidadı eksik olan salike kudsî kuvveti cihetinden en kısa zamanda sülûkü tamamlatır. Zira, kemal ehli olan mürşide göre eksik, tam olanların her ikisi de eşit değerdedir.

Meğerki, Hak yolcusu salike sülûkünü tamam ettirmeyi istememiş olalar; yahut salikin, kader sırrında nasibi bulunmaya..

Burada, mürşide düşen bir şey var. Hak yolcusu salik, sülûkünü tamamlayıncaya kadar, kendisine Resulüillah efendimizi —Allah ona salât ve selâm eylesin— müşahede etmek müyesser olursa., pekâla.. Ama, bu müşahede tam hakkı ile olmalıdır. Eğer böyle bir müşahede olmaz ise :

— Bu, sülûküne tamamladı..

Diyerek, ona verilen zikri mürşidi tenzil etmeye.. Yani : Zikrini azaltmaya.. Zira, salik yalnız cemal müşahedesini ile tek kanatlı kuş gibi-

dir. Tek kanatlı kuş, nasıl uçamaz helak olursa., o salik dahi, bir uçuruma yuvarlanıp helak olur. Bundan dolayı, mürşid şeyhe düşer ki., bu gibi salikin zikrini ve fikrini tenzil edip azaltmaya.. Hatta, zikrinden ayrı olarak, her gün en az bir iki saat kadar teveccüh emretmelidir. Taa, salik, Resulüillah'ı müşahede edinceye kadar.. Allah ona

salat ve selâm eylesin. Şeyhin dahi, o salike Resul'de yok olmadan (Fena firresulden) teveccüh etmesi, lâzım ve elzem kabilindendir. Eğer Hak yolcusu salik; sülûk esnasında Resulü Allah'ı müşahede ederek, sülûkünü tamamlamak kendisine nasib olursa., onun için şu tabir kullanılır : Zülcenaheyn.. Yani : İki kanatlı kuş gibi olur. Bu da, onun çok yüksek mertebelere uçup gitmesine işarettir.

***

TEVECCÜH

VI. FASIL: Hak yolcusu salike, şeyhinin nasıl teveccüh edeceğim açıklar..

Ey değerli kardeş, şu da bilinmelidir ki..

Hak yolcusu salike, ilk başta teveccühe, şeyhte yok olmada (fena-fişşeyhte) başlamak gerekir. Taa, ahfa latifeleri salikte zuhur edinceye kadar bu şekildeki teveccüh sürdürülür. Ahfa latifeleri, salikte zuhur ettikten sonra, salike olan teveccüh, Resul'de yok olmadan (fena firresulden) başlar. Nefiy ve isbata kadar bu teveccüh sürdürülür. Salikte nefiy ve isbat zuhur edip veya nefiy ve isbat telkin olunduktan sonra, salike olacak teveccüh Allah'ta yok olmaktan (fena fillahtan) başlar. Taa, fatıhası okununcaya kadar, bu şekilde teveccüh'sürdürülür. Fatiha okunduktan sonra, teveccühe ihtiyaç kalmaz.

Burada anlatılan durum, Hak yolcusu salikin, orta halli olma durumuna göre. Açıkçası, Hak yolcusu salikte, Allah sevgisi, ifrat ve tefrit derecesinde olmaz ise, durum yukarıda anlatıldığı gibi olur. Orta halli salikin durumunu da şöyle açıklamak mümkündür :

Sülûkü esnasında ahfaya kadar şeyhini bulur.

Nefiy ve isbata kadar Resulü Allah'ı müşahade eder; onunla konuşma ihsan olunur.

Murakabeye kadar ve murakabeden sonra da Allah ta yok olmak

(fenafillah), Allah'ta var olmak (bekabillah), cemel müşahedesi ihsan olunur.

Ve., bundan sonra da, o salikin Fatıhası okunur ve artık onun için teveccüh gerekmez.

Eğer Hak yolcusu salik, ahfaya kadar olan teveccühünde şeyhini bulamaz ise., o zaman, şeyhe düşer ki : Salik, kendi teveccühünde şeyhini görünceye kadar ona şeyhte yok olmadan (fenafişşeyhten) teveccüh ede..

Resul'de yok olmada (fenafirresulde) dahi, bu usule uygun hareket etmelidir. Hak yolcusu salik, nefiy ve isbata kadar olan teveccühünde Re-sulü Allah'ı müşahade etmek müyesser olmaz ise., yine şeyhe düşer ki : Salik, kendi teveccühünde Resulü Allah'ı görünceye kadar, kendisine Resul'de. yok olmaktan (fenafirresulden) teveccüh ede..

İsterse salik, murakabeyi bulmuş olsun; taa, Resulü Allah'ı müşahade edinceye kadar, Resul'de yok olmaktan (fenafirresulden) teveccüh etmek gerekir.

Bazı salik, sülûkünü tamamlar; Fatıhası okunur. Bu arada, murakabeyi ve müşahedeyi de bulur; lâkin Resulü Allah'ı göremez. İşte hali böyle olan salike; taa, Resulü Allah'ı görünceye kadar, Resul'de yok olmaktan teveccüh etmek lâzımdır.

Şeyhte yok olmak, Resul'de yok olmak, Allah'ta yok olma halleri birbirine zarf gibi olmuştur. Bu sebepten; şeyhte yok olmak zuhur etmez ise, Resul'de yok olmak da zuhur etmez. Resul'de yok olmak zuhur etmeyince, Allah'ta yok olmak da zuhur etmez.

Saliklerin bazısında; şeyhte yok olmak, Resul'de yok olmak halterinin zuhurundan önce, murakabe ve müşahade sırlarının zuhur etmesi ilâhî cezbenin ağır basmasından ileri gelir.

Üstte anlatılan manalara göre; Resülüllah, salike zuhur edinceye kadar ona teveccüh lâzım olur. Zira, o hal içinde salik bırakılırsa, yâ meczub olur, yahut mertebesinden düşer. Böyle bir korku her zaman vardır.

Hak yolcusu salike; kalb latifeleri zuhur ettikten ve Resulüllah'ı müşahede ettikten sonra, yine şeyhe düşer ki: Teveccühünü değiştirmeden, anlatılan tertibe göre teveccüh ede.. Ahfaya kadar şeyhte yok olmaktan, nefiy ve isbata kadar Resul'de yok olmaktan, murakabeye ve daha sonra da Allah'ta yok olmaktan teveccüh ede..

Yolunu anlatıldığı gibi izleyip giden salike, orta halli giden salike Fatiha okunduktan sonra, yani : İşi tamamlanıp duası olunduktan sonra teveccüh etmek gerekmez.

***

VII. FASIL: I. fasıldan, VI. fasıla kadar ayrıntılı anlatılanları toplu açıklar.

Değerli kardeş, bilinmelidir ki..

Kâmil bir mürşide gereken odur ki; bir salik kendisine gelip inabe etmek istediği zaman, o salike istihare telkin ede.. Kendisi de, Resulüllah efendimizin iznini almaya çalışa.. Allah, ona salât ve selâm eylesin. Efendimiz tarafından her ne gibi bir işaret olursa., o işarete göre hareket ede..

Eğer efendimizin üstün ruhsatı olursa., o salike inabe vere.. Bu teveccühte, saliki, karşısına alıp kendisine şeyhte yok olmaktan teveccüh ede.. Bu teveccühte, salike ruhaniyetten kırmızı bir hil'at giydirmeli; sonra da, ilâhî feyizden, salikin kalbine bir çeşme açıp oraya feyz akıta.. Böylece, salikin kalbini masivadan temizleyip Ailah sevgisi ile doldura.. Ahfaya kadar, bu şekildeki teveccüh, her hafta yapılmalıdır. Bu makama kadar salik, şeyhte yok olmayı bulursa., bundan sonra salike, Resul'de yok olmaktan teveccüh etmelidir. Bu teveccühünde salike Resul'de yok olmak şanında, yeşil bir hil'at giydirmelidir. Daha önce anlatıldığı gibi salik; nefiy ve isbat, murakabe telkin olununcaya kadar Resul'de yok olmayı bulursa., bundan sonra salike, Allah'ta yok olmaktan teveccüh etmelidir. Salike, Allah'ta yok olmaktan teveccühünde beyaz bir hil'at giydirmelidir. Daha önce de anlatıldığı gibi, bu teveccühünü her hafta tekrarlar. Taa, salik, tam manası ile murakabeyi buluncaya kadar. Bundan sonra da, salikin Fatihası okunur.

Anlatılan düzende giden ve Fatihası okunan salike artık teveccüh gerekmez.

Burada durumu anlatılan salik, orta halli gittiği için, anlatılan makamlarda, kendisine haftada birer kere teveccüh yeterlidir.

Eğer salik, müflis durumda ve Allah sevgisinden haberi yoksa., o zaman salik; gereğine göre iki günde bir kere, üç günde bir kere teveccühe muhtaçtır. Zira bu gibi salik :

—«iflas eden, Allah'ın güvencesi altındadır.»

Hükmüne göre, sık sık ihsana muhtaçtır. Meczub salikin durumu da böyledir. Ona da, sık sık teveccüh etmeli; onun cezbe halinin aşırılığını silip ilâhî feyizle kalbini temizlemelidir. Meczub salike teveccüh dahi çok zordur; dikkat etmek gerekir. Hem kendisinde bulunan cezbeyi almak, hem de ilâhî feyizle onun kalbini temiz eylemek gerekir ki bu kâmil bir mürşidin işidir.

Salik, ahfaya kadar kendi teveccühünde şeyhini bulamazsa., şeyhi ondan teveccühünü değiştirmemelidir. Taa, salik, teveccühünde tam manası ile şeyhini buluncaya kadar.. Salik, murakabeye kadar olan teveccühünde Resulüllah'ı bulamazsa., yine şeyhi, ondan teveccühünü kesmemelidir. Taa, teveccühünde, tam manası ile Resulüllah'ı buluncaya kadar.. İsterse mürid, sülûkünü tamamlamış, murakabeyi, müşahedeyi

bulmuş olsun; mutlaka Resul'de yok olmaktan yana teveccühe ihtiyacı vardır. Eğer ondan teveccüh kesilirse.. Muhammedi irfandan nasipsiz kalır; büyük bir uçuruma yuvarlanıp helak olmasından da çok korkulur .

Bazı salike, tecellisinin gereği olarak, kalb zuhur etmez, şeyhin müşahedesi zuhur eder. Buna :

. – Şeyhi buldu..

Diyerek, şeyhi Resul'de yok olmaktan teveccüh etmemelidir.

Daha önce anlatıldığı gibi, ahfaya kadar şeyhte fena bulmaktan yâna salike teveccüh etmeli ki: Teveccühü kemale ersin, içine yerleşsin ve meleke hâsıl olsun. Diğerlerini de buna kıyas edebilirsin.

İşin başlangıcında olan bir salik; Resulullah'ta yok olmayı, Allah'ta yok olmayı bulsa dahi, şeyhe düşer ki : Yine teveccühünü yerlerinde yapa.. Daha işin başlangıcında bu şekilde giden bir salik için; ziyade kuvvet bulacağına, sonra da kemal bulacağına işaret vardır.

3. BAB - TARİKAT - HİLÂFET - TECELLİ

Konusu : a) Tarikatın ikmal edilmesi..

b) Hilâfet ve irşad makamı..

c) Üç fasılda ilâhî tecelli açıklanır.

I. FASIL: İsimlerin tecellisi, fiillerin tecellisi, sıfatların tecellisi üç nevi olarak açıklanacak..

BİRİNCİ NEVİ : İsimlerin tecellisini açıklar.

Hak yolcusu salike, ilk başta zuhur eden isimlerin tecellisidir. Yüce Sübhan Hak, bir salike isimleri ile tecelli kıldıkta cümle lafız, kelime, seslerden işittiğini ve söylediğini Hak'tan işitir. Kendisi ve başkaları, işiten ve söyleyen bir âlet olur :

__ Bunların cümlesi Hak'tandır..

Deyip öyle müşahede eder. İşbu duruma :

– İsimlerin tecellileri..

Tabir edilir.

İKİNCİ NEVİ : Fillerin tecellisini açıklar.

İsimlerin tecellisinden sonra, fiillerin tecellisi zuhur eder. Cenab-ı Hak, fiili ile bir tecelli kıldıkta o salik, maklukatın tümünden her ne kadar fiil zuhur ederse., yapanlarını bir ağaç gibi görür; o fiillerin cümlesini Yüce Hak'tan müşahede eder :

– Bunlarda kudret yoktur; hakikî fail Cenab-ı Hak'tır. Deyip o fiilleri Cenab-ı Hak'tan müşahede eder. İşbu duruma :

– Fillerin tecellisi..

Tabir edilir.

İsimlerin tecellisi, fiillerin tecellisi; sülûkün tamamlanmasına mahsus bir durum değildir. Bazı salike, sülûk esnasında dahi zuhur eder. Bazı salike de, murakabe esnasında ve murakabeden sonra zuhur eder. Bunların hepsi de Allah'ın ihsanıdır.

ÜÇÜNCÜ NEVİ : Sıfatların tecellisini açıklar.

İşbu salike, fiillerin tecellisinden sonra, sıfatların tecellisi zuhur eder; bu sıfat tecellisi de üç kısımdır.

1. KISIM : İlk nuranî tecelliyi açıklar.

Değerli kardeş, bilinmiş ola ki..

Hak yolcusu salik, murakabede yok olur, Arştan ferşe kadar her şey silinir; kendisinden ve görünenlerden bir eser kalmazsa., yeşil, kırmızı, beyaz, siyah, sarı renklerden bir renkte kendisini bir nur sarar, kendisi de onun içinde silinir.. İşbu duruma :

— Sıfatların nuranî tecellisi..

Tabir edilir. Bazılarına bu halde hitap dahi zuhur eder.

Bu mertebeler, salıkların son derecesi olup Allah'ın velî kullarının ise.. ELİF-BA makamında başlangıç derecesi sayılır. Bu derecelere varan Hak yolcusu salikin Fatiha'sının okunması yerinde olur. Ancak, bir şartla : Hak yolcusu salik, kuvvetli olup bu mertebelere kadar Fahr-i Âlem Resulüllah efendimizi müşahede etmiş olursa.. Allah ona salât ve selâm eylesin.

2. KISIM : Allah'ta yok olmak ve Allah'ta var olmak (fenafillah ve bekaillah) halini açıklar.

Bu kışını üç derece üzerine açıklanacaktır. Şöyleki :

a) Hak yolcusu salik, müşahedesinde başarılı olduğu sıfatların nurlu tecellisinden sonra kendisinde Allah'ta yok olmak zuhur eder. Cenab-ı Hak, sıfatları ile; o salike tecelli eder. Hak yolcusu salik, kendisinden ve yaratılmışlardan zerreye varıncaya kadar her şey silinir. Bunun peşinden de Allah ile var olmak zuhur eder. O zaman, bütün varlıkları, kendisi Hak ile var olduğu halde müşahede eder.

b) Hilâfet makamıdır. İşbu tecellide, Allah'ta yok olmak ve Allah'ta var olmak zuhur eder. Bazılarına, bu halde, bütün varlıklar secde ederler. Fecir suresinin, 28. âyetinde Duyurulan :

— «Rabbına dön..»

Hitabı dahi zuhur eder; iki cihanın yönetimi kendine sunulur. Hilâfet makamı da budur.

c) Bazılarına zuhur eden Allah'ta var olmak açıklanır.

Allah'ta yok olmaktan sonra, zuhur eden Allah'ta var olmak mertebesinde bulunan müşahede, salikin tecelli gereğine göre değişik olur. Bazısına ağaçlardan ve hayvanattan, bazısına meleklerden, bazısına da kendinden Allah'ta var olmak tesellisi zuhur eder. Bunların benzeri şeylerden de zuhur eder. Bir şekil, bir durum çizilmeden, bu türlü tecellilere :

— Allah'ta var olmakla beraber, sıfatların tecellisi..

Tabir edilir.

Bundan sonra, miraç dahi, salike zuhur eder. Bunda dahi, bir şekil ve bir durum çizilmeden, türlü türlü müşahede ve konuşma zuhur eder.

Burada anlatılanların cümlesi, .sıfatların tecellisinin ikinci derecesidir; zat tecellisi değildir. Dua edelim :

— Allah, bize ve size gönül açıklığı versin.

2. KISIM : Sıfatların tecellisinden, zatı müşahedeyi açıklar. Değerli kardeş, şu da bilinmiş olsun ki..

Anlatılan durumlardan sonra olan, yokluk içinde yokluktur.

— Yok oldular, sonra yine yok oldular..

Cümlesinin hükmüne göre; Hak yolcusu salike, Cenab-ı Hak, ikinci derecede tecelli eylediği zaman, salikin kendisi yanar kül olur. Külü dahi savrulur, kendisinden bir iz kalmaz.

Bu şekilde, tamamen silinip yok olmuşken; bu işin hemen ardından, kendisine bir Hakkanî giysi giydirilir. O halde, Allah'ın yarattıklarını gördüğü zaman; o yaratılmışların cümlesinde, hatta kendisinde Yüce Hakkın sıfatlarını müşahede eder. Bu şekilde bir müşahedeye erdiği zaman da, onlardan bir benzeri olmayan zatı müşahede eder. Gördüğü şeylerden zerreye varıncaya kadar, bir benzeri olmayan zattan başka bir şey görmez. Bazan bu müşahede ağır basar, dalgınlık hali zuhur eder;

Yüce Hakkın zatında, kendisini dalıp gitmiş bulur. Bu durum için şu tabir kullanılır :
— Sıfatların tecellisinden zatı müşahede.. Bakara suresinin 115. âyetinde buyurulan :

— «Ne yana yönelirseniz, Allah'ın yüzü oradadır..»
işarete göre; Ailah'ın veli kullarına ihsan olunan ilâhî tecelliler, bu türlü tecellilerdir.
Ama, zat tecellisi değildir.

* **

KUTUPLARIN TECELLİSİ

II. FASIL: Kutuplara, Allah'ın, kâmil olan veli kullarına zuhur eden zat tecellisini üç nevi olarak açıklar.

Miftah'ül - Kulûb — Gönüller Açan Kitap, F. : 12

BİRİNCİ NEVİ : Allah'ın kâmil olan veli kullarına; yokluk içinde yokluktan varlık içinde varlıktan indikten sonra zuhur eden şimşek gibi çakan zat tecellisini açıklar.
Değerli kardeş, bilmiş olasın ki..

Adı geçen zatlar, yokluk içinde yokluktan sonra, üçüncü bir yokluk-la yok olmuşlardır.

I

— «Yok oldular, sonra yok oldular, sonra yine yok oldular..»

Cümlesinde bulunan yokluk işaretleri, bu değerli zatlara hastır.

Benzeri olmayan Yüce zat, bunlara bütün yüceliği ile zat tecellisi eyledikte; öyle bir yoklukla yok olular ki : Kendilerini dahi ararlar, ama asla kendilerinden bir iz bulamazlar. Yitik sahibi, yitiğini arayıp da bulamadığı gibi..

Bunun peşinden, Allah'ta yok olmak zuhur eder.

Varlık içinde var olduktan sonra, üçüncü bir varlıkla daha var olurlar ki :

— «Var oldular, sonra var oldular, sonra yine var oldular..»

Manasına gelen hadis-i şerifi de bu mertebeye işarettir.

Bu mertebede, kendilerini nekad ararlarsa arasınlar; Yüce Allah'ın zatından başkasını bulamazlar.

Bu mertebede konuşma ve müşahede olmaz. Bazan kendilerine, tenezzül zuhur ettiği zaman, şimşek gibi çakan zatî bir tecelli zuhur eder. Sözün özü şudur :

— Hale dayalı bir şey, sözle anlatılamaz, bilinemez..

İşbu durum, zat tecellisinin ilk mertebesidir.

İKİNCİ NEVİ: Zat tecellisinin ikinci mertebesi olan Allah'ın zatına dalıp gidenler açıklanır.

Kıymetlim, şu da bilinmiş olsun ki..

Durumu anlatılan değerli zatlara, zat tecellisinde yükselme olur; sonunda Allah'ın zatına dalıp gidenlerden olurlar. Bir şekil, bir durum çizilmeden Yüce Zat'ta öyle boğulurlar ki, asla kendilerinden haberleri olmaz. Bu tecellide, iki hal zuhur eder :

a) Celâliyet..

b) Cemaliyet..

Celâliyet zuhur ettiğinde, kendinden habersiz olarak, kahır yönünden tasarrufa dair bazı alâmetler zuhur eder; bu tasarruf aynı anda olur. Meselâ, o hal içinde iken, bir kimseye :

— öl..

Demiş olsa, o kimse, o saatte ölür. Yine bir ölüye :

— İznimle kalk..

Diyecek olsa, o ölü, o saatte canlanır. Diğerlerini de buna kıyas edebilirsin. Her ne söylerlerse, o söyledikleri yerini bulur.

Cemaliyet halinin zuhurunda dahi, kendinden habersiz olarak; kerem, lütuf, ihsan yüzünden tasarrufa dair bazı alâmetler zuhur eder. Her ne şey için olursa olsun; ağzından söz çıktığı zaman, o şey var olur. O kadar ki : Bir harfi dahi boşa gitmez. İşbu duruma, zat tecellisinin ikinci mertebesi olan :

— Allah'ın zatına dalıp gidenler mertebesi. Tabir edilir..

ÜÇÜNCÜ NEVÎ : Zat tecellisinin üçüncü mertebesi olan hayret makamını açıklar.

Kıymetlim, şu da bilinmiş olsun ki..

Bundan sonra, yine tecelli yükselir; hayret makamı zuhur eder. Bu öyle bir şeydir ki : Bir kimseye hayret makamı zuhur ettiği zaman, bir çöpü dahi, kaldırmaya gücü kalmaz, kaldıramaz. Bu durum :

— Hale dayalı bir şey, sözle anlatılamaz; bilinemez..

Manasına göre; tarifi mümkün olmayan hallerdendir. Bu makamdan ilerisi de yoktur.

Bu türlü zat tecellisine zuhur yeri olan değerli zatlar, bazan yükselir, bazan da inerler.

Zat tecellisinden inerlerse., kendilerine, şimşek gibi çakan zat tecellisi zuhur eder.

Eğer yükselirlerse.. Allah'ın zatına dalıp gidenlerden olma hali zuhur eder. Bundan sonra da terakki ederlerse., hayret makamı zuhur eder. Ancak :

— Bundan sonrası yoktur.

Demek gibi bir mana çıkarılmasın; yanlış anlaşılmasın..

— Sülük dereceleri, tarikat mertebeleri yok..

Demekten murad, Rahman suresinin, 29. âyetinde Duyurulan :

— «O, her an, bir başka iştedir.»

Mana icabı:

— İlâhî işlere bir son var.. Demek değildir.

Bundan sonrası, sözle anlatılamaz, tavsif edilemez. Hal kabilindedir

ama, hal ile de, anlatmak, işaret etmek mümkün değildir; mümkün olduğu tasavvur da edilemez. Bu mana :

— Fazilet sahibini, fazilet sahibi bilir. . Cümlesi ile duyurulan incelikler arasındadır. Fussilet suresinin 35. âyetinde buyurulan :

— «Bana, büyük hazza sahip olanlardan başkası erdirilemez.» Mana gereğince; ayrıca, Sebe' suresinin 13. âyetinde buyurulan :

— «Kullarımdan, tam şükredenler pek azdır.»

Mana uyarınca, bu mertebelere ermek, yani: Zat tecellisine nail olmak, binde bir kişinin kârı dahi değildir; sırf Yüce Mevlâ'nın ihsanı ve keremidir.

Duâ makamında, Araf suresinin 43. âyetini okuyalım :

— «Allah'a hamd olsun ki, bunu bize hidayet eyledi; eğer Allah bize hidayet etmeseydi, biz, kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık.»

***

RESULÜLLAH'I GÖRMEK

III. FASIL: Resulullah efendimizi görmeyi açıklar; Allah ona salât ye selâm eylesin..

Burada anlatılmak istenen mana şudur :

— Allah'ın velî kullarının, Hazret-i Resulü Allah'ı —Allah ona salât ve selâm eylesin— görmeleri ve müşahede etmeleri, kendi hallerine ve tecellilerine göredir.

Bazılarının ayrılık durumu ağır bastığından, Resulü Allah'ı ayrılık yönünden müşahede eder. Kendisi ayrı, Resulü Allah da ayrı olarak, kendisini dış yapısı ile müşahede eder ve konuşur; Allah ona salât ve selâm eylesin.

Bazılarında işe, Resulü Allah'ı sevmek yanı ziyade olur. Görürken, kendi durumunu, Resulü Allah'ın durumu görür; Allah ona salât ve selâm eylesin. Ayrıca Resulü Allah efendimizi de, ikilik halinde görür ve karşılıklı konuşurlar. İşbu şekillere :

— Resulü Allah'ın ruhani cesedi..

Tabir edilir. Yani : Müşahede ve konuşma hallerindeki Resulü Allah efendimizin durumuna.. Allah ona salât ve selâm eylesin.

Eğer o kimse, sevgi işinde daha ileri giderse., kendisi, Resulü Allah'ta yok olur. Bu makamda, soru soran ve cevap veren kendisi olur. Bu görüş için :

— Resul'de yok olmak..

Tabir edilir.

Hak yolcusu salikte cezbe zuhur eder ise.. Resulü Allah'ın cesedini müşahede edemez; Muhammedi nuru görür. Allah ona salât ve selâm eylesin. Bu durumda, Muhammedi nur, zat nurunda boğulur, o hali ile Muhammedi nur müşahede olunur. Eğer salik, bu halde, kendisini görür de arada konuşma olursa., bunun için :

— Muhammedi nuru müşahede..

Tabir edilir. . Yine bu surette, salike hakikî cezbe zuhur eder ise., salik, Muhammedi nurda yok olur; Hak tecellisi zuhur eder. O zaman da, konuşma şekilsiz olur. İşbu tecelli için de şu tabir kullanılır :

— Muhammedi sıfat, zat müşahedesi..

Anlatılan müşahedelerin hepsi, ruhaniyet yolundan olur.

Anlatılan ruhanî müşahedeler, bazan melekût kapısında olur. Eğer orada, diğer müminlerin ruhları da bulunuyorsa, durum budur. Zira, cüm-le müminlerin ruhları oradadır.

Bazan da Muhammedi kapıda olur. Ama, müşahede edilen yerde ne-bilerin ve velilerin ruhları da bulunuyorlarsa., zira, nebilerin ve velîlerin ruhları da oradadır.

Bazan da bu müşahede hakikat kapısında olur. Ama, bu müşahede miraç durumunda olursa.. Çünkü, bütün velîlerin miraçları oradadır.

— Melekût kapısı..

Dedikleri, arşı ayakta tutan sütunundadır. Orası :

— Arşı taşıyanlar..

Tabir edilen meleklerin makamlarıdır. Onlar, ilâhî hizmeti görmekte emir almışlardır.

Bunun için oraya :

— Ceberut âlemi..

Tabiri dahi kullanılır. Sözün kıyası : Melekût kapısı ve ceberut âlemi, tek makama verilen isimdir.

Muhammedi kapı, arşın ortasıdır. Cümle nebilerin ve velilerin ruh-ları. orada o makamda olur. Resulü Allah'ın meclisi de bu makamdadır. Cümle ehlü Allah, Resulü Allah'ı o makamda müşahede ederler.

Anlatılan ruhanî müşahede ve Resulü Allah'ın cesedi de bu makamda

Hakikat kapısına gelince., bu, arşın üstündedir. Bunun için :

— Lâhut âlemi..

Tabir edilir. Bu makamda, hiç bir şey yoktur. Cümle ehlü Allahın ru-hani miraçları o makamdadır. Bazıları refref ile, bazıları da cezbe ile bu makama varıp Yüce Hak ile, şekilsiz konuşurlar, müşahede ederler. Bu durumda, îsra suresinin 1. âyetinde

buyurulan :

— «Noksan sıfatlardan münezzehtir o Allah ki; kulunu, bir gece Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya kadar yürüttü, öyleki : Onun çevresini uğurlu bereketli kildik..»

Mana sırrına göre, bu müşahede için :

— Eblüllahın (veli kulların) miracı, sıfatların tecellisi, zat müşahedesi..

İsmi verilir.

Ancak, burada çok çok dikkat edilmesi gereken bir husus var; o da şudur : Olmaya ki, Yüce Mukaddes Hak, lahut âleminde sanıla ve Hakka mekân tesbit edile.. Böyle bir vehimden kesinlikle sakınmak gerekir.

Çünkü, miraçtan murad, yüksek makama yükselip çıkmaktır.

— «Allah-ü Taâlâ, bu gibi şeylerden yana tam bir yüceliğe sahiptir.»

Manası uyarınca, Allah-ü Taâlâ, mekân tutmaktan yana münezzehtir, özellikle bir yerde olmaktan, çıkmaktan, inmekten, düşüp kalkmaktan ve bunların benzeri tüm noksanlıklardan yana temizdir.

Anlatılan manalara daha açık olarak, Fussilet suresinin 54. âyetinde şu işaret vardır :

— «Dikkat edin, o her şeyi çepeçevre kuşatandır.»

Her şeyi kuşatanı, bir şey nasıl kuşatabilir!. Burada, şöyle bir soru sorulabilir :

— O halde, lâhut âlemine çıkılmasının sebebi nedir?.

Bunun için, İsra suresinin 1. âyetindeki şu mana ile cevap verebiliriz :

— «Ona âyetlerimizden bir kısmını göstermek için.. Çünkü o, gerçekten duyan ve gerçekten görendir.»

Bu manaya göre, Vacib'ül-Vücut (varlığı mutlak gerekli) Yüce Zat, pek keremli sevgilisine açık âyetlerini seyrettirmek için onu gece yürüttü ve miraç nasib eyledi. Ümmeti içinden onun gidişatında olan kullarına efendimizin bereketi ile ruhaniyetten, Allah'ın bu türlü ihsanı gelir. Bu manayı, ciddiyetle anlamaya çalış.

4.Bab: NEFİS-SULTANÎ RÛH

Konusu : Nefis ile sultanî ruh; sülûkün başlangıcından, sülûkün sonuna kadar ayrıntılara girilmeden iki fasılda açıklanır

I. FASIL: Sülûkün başlangıcından, hayret makamına varıncaya kadar nefis ile sultanî ruhun her bir sıfatta olan halleri, sebab-i hikmeti, illetleri kemal yönü ile kısa, fakat faydalı bir şekilde açıklanacak.

Kıymetlim, şu da bilinsin ki..

Hak yolcusu bir salık, mürşide inabe ettiği zaman, anasından yeni dünyaya gelen bir çocuk gibidir.

Henüz sülûkün başında olması sebebi ile; o salık yaşlı bir ihtiyar olsa dahi, kendisini mürşide teslim edip dost yüzünü görmeye talib olması sebebi ile dünyaya yeni gelen masum bir çocuk hükmündedir. Bu durumu ile, teslim olduğu zatın, manevî çocuğu olur. Bundan sonra, sülûk esnasında; masum çocuk nasıl büyürse, o da öyle büyür. Ama, onun büyümesi, masum çocuk gibi açıktan değildir; batındadır. Mürşidin himmeti ile, seyr ü sülûküne devam eder durur; bu durum, ehli olan kimselere göre bilinen bir şeydir.

Durumu anlatılan Hak yolcusu salık; sülûkünü tamamlayıp Fatıhası okununcaya kadar, masum çocuk gibi sayılır, tarikatta kendisinin kusuruna bakılmaz, affedilir. Bu salık; tecelli ihsan olunup sülûkünü tamam ettiği zaman, ehlüllah derecesine yeni adım atmış olur. O zaman, o salık, tarikatta ergenlik çağına gelmiştir. Hakikatta ise,

dünyaya yeni gelen masum çocuk gibidir. Bu durumunda, o kimseden tarikatta bir kusur görülse, sorumlu tutulur; hakikatta kendisinde bir kusur zuhur etse, sorumlu tutulmaz. Zira, hakikatta masum çocuk gibidir; velayet derecesine ilk adımını atmıştır. Bu vakitte salık, henüz ehlüllah mertebesinde ki, Allah'a yakın; Allah'ta yok olmak, Allah'ta var olmak sırlarına aşına olmuştur. Bu halinde o salık, emmare, levvame, mülhime nefis makamlarının birindedir. Bunun için de çocuk hükmünü taşır, hakikatta oluşan kusurundan ötürü sorumlu olmaz. Zira, levvame, mülhime nefis makamında iken, hayvani ruh, sultanî ruha teslim olmamıştır. Her an, her nefes; sultanî ruh ile nefis mücadele ve muharebe ederler.

Bazan olur ki, sultanî ruh üstün gelir; salike de murakabesinde nur tecellisi, fiiller tecellisi, sıfatlar tecellisi gibi tecelliler ihsan olunur.

Bazan olur ki, nefis, sultanî ruha üstün gelir. Bu durumda da, anlatılan tecelliler zuhur etmedikten başka, o kimseden hakikat kusuru dahi zuhur eder. Ama bu çeşit kusurlar affedilir. Ama, bu halinde tarikat kusuru işler ise., yine sorumlu tutulur.

Hakikatta :

— Kusur..

Tabir edilenler, tarikatta bir şey değildir. Keza tarikatta :

— Kusur..

Tabir edilen, işler de, şeriatta bir sakıncası olmayan şeyler kabilin-dendir. Şu bir gerçektir ki : Şeriatta küçük sayılan günahlar, tarikatta büyük günahlar arasındadır. Tarikatta büyük sayılan günahlar ise., hakikatta küfürdür. Bu sebeple hakikatta haram işler, tarikatta mubah sayılır. O kimseden, bu türlü mubah bir şey zuhur etse, çocukluk halinde olduğu için, bağışlanır; sorumlu değildir.

.Nefisleri levvame, mülhime makamında iken, tarikatı tamamlayıp ehlüllah zümresine katılsalar dahi, kendilerinde velayete adım basmak yoktur. Zira, böyle bir şey, mutmainne nefsi makamına mahsustur. Açık-çası : Ehlüllah, velayet derecesine adım basamaz; taa, onun nefsi, mut-mainneye adım basıncaya kadar.. Buna göre, mutmainne makamına adım basmayan ehlüllah, hakikat yüzünde çocuk sayılır.

Şeriattan, tarikattan sorumludur; ama hakikatta masum sayılır. Bunun hikmeti odur ki : Kendisine velayete ayak basmak ihsan olunmadığı için, her ne kadar kusur vaki olsa dahi, cümlesi affolunur. Sebebi ise., nefisleri henüz mutmainne makamına varmadığı içindir. Zira, nefis, mutmainne makamına varmadıkça, sultanî ruha teslim olmaz. Her an ve her saat; sultanî ruhla muharebe eder ki; sultanî ruhu aldatsın ve düşürsün. Bundan dolayı, eh-lüllah mutmainne makamına varmadıkça, kalbi mutmain olup ruhanî, safayı tam manası ile bulamaz. Bu yüzden çoğunlukla tereddüden ve iç eğriliğinden kurtulamaz. Bu yüzdendir ki : Bir kimse, mutmainne makamını bulmadıkça, velayete adım basamaz. Zira :

— Velî..

Demek, Cenab-ı Hak tarafından, kendisine :

— İsteddiğini yapar oldun..

izni demektir. Daha açık bir şekilde, kendisine şu hitap gelir :

— Benim aşık, sadık kullarınla seni velî tayin ettim. Sana gelen kullarımı, ihsan eylediğim tarikattan sülük ettirip zatıma ulaştır.

Bu yüzden bakılınca, nübüvvet ile velayet birdir, hem mutmainneye adım atmak ciheti ile, hem de mana ciheti ile..

Ehlüllahahtan biri, velayete adım atmadıkça, kendisine :

— Kâmil..

Denmez; çocuk sayılır. Sebebi ve hikmeti ise., nefis tarafının sultanî ruha ağır basmasıdır. İleti ise., mülhime, levvame nefis makamında olduğu içindir.

Nefisleri mutmainne makamında olan zatlar, velayete adım attıkları için, istediklerini yapanlardan sayılırlar, Bunlarda, zerre kadar hakikat-ta kusur bulunur ise., amel defterine yazılır.

Üstteki manaya göre; mutmainne makamında bulunan bir kimse, razıye makamına ayak basmadan â h i r e t e giderse., yazılan kusurlardan ötürü sorumlu olur. Bu da şöyle olur :

Kıyamet günü, Cenab-ı Hak, bunları mahşer halkının gözünden uzak bir yere çeker.

Kendilerine, fililerinden zuhur eden durumları sorar. Meselâ, şöyle buyurur :

— Falan vakit, sen şunu işlemedin mi?. Falan vakit, sen bunu işlemedin mi?.

Böylece, onların ettiklerinin hepsini bir bir sorar. Onlar da, o işleri doğrular ve :

— Evet ya Rabbi..

Diye cevap verirler. O vakit de, Cenab-ı Hak cümlesini affeder; azap görmeden cennete girerler.

Sorulacak bu sorunun ayrıntıları, ikinci faslın üçüncü kısmında açıklanacaktır; burada kısıdan anlatıldı.

Eğer mutmainne makamında vefat etmez de, razıyeye ayak basarlarsa., o vakit, onlara öyle bir hal ihsan olunur ki: Cenab-ı Hak tarafından gerek nefse keder verecek bir mücadelede, gerekse ruha sefa verecek bir ilâhî ihsan olsun; onlara göre eşittir.

Kendilerine bir mihnet ve meşakkat, belâ çeşidinden bir şey gelecek olsa; kesin olarak bundan ötürü kedere düşmezler. Kendilerine, safa verecek bir ilâhî ihsan zuhur eylese, buna da kesin olarak sevinmezler. Safa ile keder .manevî katlarında bir olur.

O kadar ki, dünya cihetinden ve âhiret cihetinden hiç bir istekleri kalmamıştır;

Allah'ın rızası yolunda ömürlerini tüketirler.

Anlatıldığı gibi, razıye makamına sahip olanların, geçmiş ve gelecek günahlarını tamamen affeder. Bu manayı, Fetih suresinin 1. ve 2. âyetinde alalım :

— «Biz sana, açık bir fetih yolu açtık. Bu, Allah, senin geçmiş gelecek günahlarını bağışlaması içindir.»

Bu âyet-i kerimedeki mana, razıye makamında bulunana hal olur. Ne var ki, sonradan olacak noksanları affetmez, amellerinin yazıldığı deftere yazar: Ancak :

— Bu hal ile âhirete gidince, o sonraki noksanlardan sorulur mu?. Denirse, şu cevap verilir :

— Sorulmaz..

Bunun hikmeti de şudur :

Cenab-ı Hakın her bir emrine, her bir şeye, gerek lütuf, gerek mücadele; cümlesine boyun eğmiştir. Her birini, şeker helva bilmiştir. Tamamen razı olarak kabul etmiştir.

İşte anlatılan durumdan dolayı, razıye nefis makamında olanların her ne kadar gelecekteki noksanları yazılmış olsa dahi, yine de bu yüzden sorguya çekilmezler.

Bunun hikmetine gelince; Cenab-ı Hak'tan kendilerine her ne türlü şey gelmiş ise, cümlesini rıza ile kabul etmişler ve kesin olarak Cenab-ı Hak'tan incinmemişlerdir.

Hemen hepsini de hoşnut olarak kabullenmişlerdir.

Anlatılan razıye makamından sonra, o kimseye merziye sıfatı ihsan olunur. Bu durumda, o kimseden Cenab-ı Hak razı olur; razıye makamında, kendisinin Cenab-ı Hak'tan razı olduğu gibi..

Cenab-ı Hak, o kulunun huylarından, hallerinden, işlerinden, cümle umumî ve özel durumlarından razı olur. Gelecekteki günahlarını affeder. Böylece, o kimse, geçmiş ve gelecek günahlardan yana bağışlanmış olur. Fetih suresinin 2. âyetinde Duyurulan :

— «Bu, Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarım bağışlaması içindir.»

Manası gereğince, kendisine, masumiyet hil'atı ihsan olunur. Buna göre, marziye nefis makamına sahip olan zatlar geçmiş ve gelecek günahlardan sorumlu değildir. Zira, böyle olan zatlar, her an ve her nefes, Allah'ın huzurunda, zat tecellisine tecelligâh olmuşlardır. Her nefeste, Cenab-ı Hakkın Yüce zatını müşahede edip konuşurlar. Yaptıkları hemen her işte, Cenab-ı Hak'tan izin almadıkça, o işe mübaşeret etmezler. Kardeşleri arasındaki kelimelerini dahi, bir şekil vermeden izinsiz konuşmazlar. Bundan dolayıdır ki: Cenab-ı Hak, her an ve her nefeste onlardan razıdır. Kendilerine masumiyet giysisini giydirmiştir. Onlar da mal, çoluk çocuk, vücut ve bunların benzeri şeylerden tamamen geçtikten başka, öbür âlemde cennette olacak ilâhî ihsanı dahi düşünmezler. Her an ve her nefes, Cenab-ı Hakkın rızasını gözlerler. Kendilerinde zuhur eden cümle yararlı işleri Cenab-ı Hakkın ihsanında yok edip eli boş, avucu açık, aciz naçiz, çaresiz olarak her an ve her nefes, Allah korkusu ile :

— Güvencemiz sensin ya Rabbi, el-aman..

Diye çağırırlar.

Bu anlatılandan daha ilerisi, safiye nefis makamıdır. Safiye nefis makamında olan zatların makamı ise, havret makamıdır. Bunların hallerini sözle tarif etmek mümkün değildir. Müşahedeleri ise, ruhanî miraçtır. Halleri, her an ve her nefes; zat tecellisinde, Allah'ın zatına dalanlardan olmaktır. Artık, kendi benliklerinden yana bir eser kalmamıştır.

Makamları, hayret makamı olduğundan, kendilerinin yüksek olduklarını bilirler.

Ancak, Hakkı müşahedeleri; razıye ve marziye makamı sahipleri gibidir.

Safiye makamı sahipleri, Yüce Zatta dalıp gittiklerinden; beşerî sıfat, kendilerinden alınmıştır. Enfal suresinin, 17. âyetinde Duyurulan :

— «Attığın zaman, sen atmadın; ancak Allah attı..»

Manasının gerçekleştiği yer olmuşlardır. Onların bu halde huyları :

— «Allah'ın ahlaki ile ahlak sahibi olunuz; Allah'ın sıfatlarına büi-rününüz.»

Cümlesindeki sırra göre, Allah'ın huylarıdır. Kendilerinden zuhur eden emirler ve yasaklar, her ne olursa olsun, cümlesi kader sırrına göredir.

Hayrette oldukları için, kendilerini cümleden aşağı görürler. Cenab-ı Hak'tan izin almadan, bir çöpe dahi yapışmazlar.

Bu işin hikmet yanına gelince., kemal ehli olduklarından ki : Her bir şeyin künhüne ve hakikatına vâkif iken, yine ilâhî emri gözetirler. Kendilerine :

— Şunu şöyle yap..

Diye bir ilâhî emir zuhur etmedikçe, bir çöpü dahi hareket ettirmezler.

Açıkçası; bu safiye nefis makamında olan zatların huyları, işleri, cümle halleri:

Şekilsiz olarak, Cenab-ı Hakkın Yüce Zat'ında olur. İnsan suresinin 30. âyetinde buyurulan :

— «Allah istemedikçe, siz bir şey isteyemezsiniz.»

Sırrına mazhar oldukları için cümle halleri hakikata bir zuhur yeridir. Bunun için Hakkın harekete geçirmesi ile hareket eder, sakin tutması ile de sakin olurlar.

Bu fasılda sözün özü şudur : Dış yüzleri halk iledirler; iç yüzleri ise, 'Hak ile.

***

NEFSİN MAKAMLARI

II. FASIL: Emmare nefis makamından, safiye nefis makamına kadar; nefis ile sultanî ruhun asılları, mertebe cihetleri, tecellileri yedi kısım olarak açıklanacak..

EMMARE NEFİS

1. KISIM : Emmare nefsi açıklar..

Kıymetlim, bilinmiş olsun ki..

Nefsin mertebeleri arasında ilk başı emmare çeker. Emmare nefse sahih olanlar hayvan gibidirler; belki de daha zorludurlar. Zira, O kimsenin sultanî ruhu, emmare nefsin esiridir. Bu halde kaldıkları için de, pek çoğu, son nefesini imansız verir; sonsuzlara kadar cehennemde kalırlar. Bazıları da, son nefesini imanla verir; ama ettiklerinden ötürü, cezaya ve azaba lâıyk ve müstahak olurlar.

HAYVANİ RUH – SULTANİ RUH

İşbu emmare nefis; cümle kâfir, münafık, fasık olanların nefisleridir ki, ona :

— Hayvanî ruh..

Adı verilir.

Anlatılan kimselerin hayvani ruhları; sultanî ruhlarını, bütün bütün esir etmiştir.

Onun için çokları, son nefeslerini imansız verir. Böyle bir şeyden Yüce Allah'a sığınırız.

Üstte anlatılandan bilinmiş oldu ki: Âdemoğlundaki iki ruh vardır. Onların birine :

— Hayvani ruh..

CELAL - CEMAL

Tabir edilir ki; bu Cenab-ı Hakkın celâl sıfatının tecellisidir. Diğerine de:

— Sultanî ruh..

Adı verilir ki; bu da, Cenab-ı Hakkın cemal sıfatının tecellisidir.

Beden ülkesinde, bu iki padişahın birer veziri, birer de şeyh'ül-is-lâmları vardır. Bu vücut ülkesinde, yönetimlerini onlarla yaparlar.

AKL-I MAAŞ – AKL-I MAAD

Hayvani ruhun veziri, dünya işine bakan akl-ı maaştır. Herhangi bir durumda baş vuracağı yer ise, şeytandır. Danışma meclisini bunlarla kurar ve işini bunlara danışır.

Sultanî ruhun veziri ise, âhiret işini düşünen akl-ı maaddır. Şeyh'ül-islâmı ise, melektir. Danışma meclisini bunlarla kurar ve yapacağı işi bunlara danışır.

Hayvani ruhun zevki yiyip içmek, giyinip kuşanmaktır. Zahirde insana her ne kadar lezzet verecek şey varsa., onların cümlesinden safa ve kuvvet bulur; sultanî ruhu alt eder.

Sultanî ruhun zevki ise; zikir, tefekkür, ibadet, ilâhî emirlere itaat edip onları yerine getirmek, ilâhî yasaklardan da kaçmaktır. Batında insana ve ruha lezzet veren ruhanî safaya dayanır ve ilâhî emirlere boyun eğer; bu şekilde hayvani ruha üstün gelir.

Sözün özü odur ki : Sultanî ruhun, hayvani ruha üstün gelmesi, ilâhî emirleri yürütmekle olur.

İşte üstte anlatıldığı gibi, hayvani ruh ve sultanî ruh; bu vücut ülkesinde hükümet tahtına kurulurlar. Birinin sıfatı, diğerine ters düşer. Biri, diğerine, bütün bütün zıddır. Bunun için de, daima muharebe ve mücadele ederler.

Hayvani ruhun aslı, kendi emmare sıfatıdır. Buna : —Nefis..

'Miftah'ül - Kulûb — Gönüller Açan Kitap, F. : 13

İsmi verilir. İşbu sıfat, Cenab-ı Hakkın celâl sıfatının zuhur yeridir. Daima, Cenab-ı Hakkın rızasına ters düşen şeylerden lezzet alır ve kuvvet bulur.

Sultanî ruhun aslı, safiye sıfatıdır. Buna :

— İnsan sıfatı..

Adı verilir. Bu sıfat da Cenab-ı Hakkın cemal sıfatının zuhur yeridir. Daima Cenab-ı Hakkın rızası yolundadır; bir adım bile bu yoldan ayrılmak istemez.

Anlatılan sebepten dolayı da, vücud ülkesinde birbirleri ile muharebe ederler.

İnsan vücudunda, sultanî ruh, hayvani ruhu alt edemez; hayvani ruh da kendi haline bırakılır ise., emmare sıfatında kalır. Giderekten de, sultanî ruhu alt eder. Bu sıfatın sahibi de hayvan gibi olur. Belki de daha alçak olur; dünyasını ve âhiretini yitirir.

Sultanî ruh, hayvani ruhu kendi haline bırakmaz; her an onunla mücadele ve muharebe ederse., o vakit, hayvani ruhu, ister istemez kendisine bağlar. Her emrine itaatkâr ettiği zaman da, ilâhî emirleri yerine getirir.

Üstte anlatılan kimselerin felah bulacağı umulsa da, yine düşmelerinden korkulur; zira nefsin hileleri çoktur.

Bu surette ilk anlatılan emmare nefis sahipleridir. Bunlar, tamamen dünya ehli kimselerdir. Zulmanî masiyetle kalbleri kararmıştır. Bunlara öğüt kâr etmez; pek çoğu da son nefesinde imansız gider.

İkinci surette anlatılanlar ise., emmare sıfatlı kimselerdir. Bunlar, âhiret ehli kimseler olup pek çoğu son nefeslerini imanla verirler. Ama, emmarede bulunup yasak işlerin bazısından kaçınmadıkları için, cezayı ve azabı hak ederler.

Tarikat ehlinden emmare nefis makamında olan sülûk ehli; kesin olarak zikirde ve tefekkürde lezzet bulamaz. Her an ve her nefeste, iç sıkıntısından, manevî tıkanıklıktan kurtulamaz. Çoğunlukla işleri yasak ardan olur. Kürsü dibinde ağlar; tıkanıklıktan kurtulamaz. Çoğunlukla işleri yasaklardan olur. Kürsü dibinde ağlar; köçek önünde oynar. Kendisinden çıkan masiyet, kendisine iyi görünür; bunun için de ne tevbe gelir, ne istiğfar eder. Eğer bir kimse, kendisine :

— Sende kötü fiiller var; tevbe gel ve istiğfar et.. Diyecek olsa, ona buğuz eder ve düşman olur:

— Bende öyle fiiller yoktur.

Deyip o diyene düşman olur. Zikrinde ve fikrinde asla sebat yoktur. Bazan devamlı çalışır; bazan da kendisini bütün bütün nefsanî arzulara kaptırır gider.

Bazı kere ehlüllahın himmeti ile, kendisine pişmanlık gelir; ettiği işlere tevbe eder, bağışlanmasını diler. Kendisini de cümle eşyadan alçak görüp :

— El-aman..

Diye çağırır..

Emmare nefis makamında bulunan bir salik, kâmil mürşid elinde olursa., onun kudsî kuvvetinin uğuru ile, kısa zamanda, levvame nefis makamını geçer. Eğer mürşidi noksan olursa., o hal ile kalır; büyük bir uçuruma yuvarlanmasından da korkulur.

Hâsılı : Emmare nefis makamında bulunan bir salike, hiç bir şekilde vuslat nasib olmaz; hatta imansız gitmesinden bile korkulur.

Levvame nefis makamında bulunan salikin haline gelince., emmare nefis makamında olan kimsenin hali gibi; çoğunlukla, bundan da masiyet zuhur eder. Ama, hemen aklı başına gelir; tevbe eder, istiğfar eder, nefsinde ayıplar. Sonunda yine dayanamaz, masiyet işler. Eğer böyle olan salikin mürşidi kâmil olur, yolu dahi ruhanî yol ise., o mürşidin kudsî kuvveti ile, bu salike, levvame nefis makamında iken vuslat ihsan olunur. Bu ihsan da, ruhanî yola mahsustur.

Az yukarıda şöyle anlatıldı:-

— Emmare nefis..

Tabir edilen hayvani ruh, Cenab-ı Hakkın celâl sıfatının tecellisidir; kendisinden çıkan her bir hal, cemal sıfatına ters düşer.

Sultanî ruh ise.. Cenab-ı Hakkın cemal sıfatının tecellisi olduğu sebepten dolayı, hayvani ruhtan razı değildir.

Sebebine gelince, hayvani ruhun kendi sıfatı, hayvan sıfatıdır. Bunun için de :

— Emmare nefis.. Tabir edilir.

Sultanî ruhun asıl kendi sıfatı ise., insan sıfatıdır. Bunun için de ona :

— Safiye nefis.. Tabir edilir.

Anlatılanlara göre; bir kimse, hayvani ruha tabi olur ve dünya işine yarayan akl-ı maasın görüşünde hareket ederse., o kimse, hayvan sıfatına bürünür. Hatta hayvandan alçak olur. Çünkü, hayvana, ne sultanî ruh verilmiştir; ne de insan sıfatı ihsan olunmuştur.

Eğer sultanî ruha tabi olup âhiret işine yarayan akl-ı maadın görüşünde hareket ederse., bu kimse, insanî sığata bürünür. Hatta meleklerden daha şerefli olur. Bunun sebebi ise, kendisinde hayvani ruh varken, ona uymayıp sultani ruha tabi olmasıdır. Buraya kadar anlatılanlardan bilinen odur ki :

Her bir insanda, hayvani rûlila, sultani ruh iki padişah gibidir. Vü-cud ülkesinde, hükümet tahtında otururlar. Hemen her bir hükümde, birbirlerine de ters düşerler. Eğer sultanî ruh, hayvani ruhun her bir emrine aykırı hareket ederek, her an onunla mücadele ve muharebe ederse., hayvani ruh, derece derece, kendi yaratılışı olan emmare sıfatından geçer; levvame sıfatına bürünür.

Hayvani ruhla, sultanî ruhun yaratılışı arasında yedi derece vardır.

Sultani ruh, cümle kemal sıfatları ile sıfatlanmıştır; hayvani ruh ise.. cümle kötü sıfatlarla, düşük huylarla ortaya çıkmıştır. Hayvani ruhun, cümle kötü huylardan kurtulmasına, sultani ruhun halleri ile hallenmesine, sıfatları ile de sıfatlanmasına ve hayvani ruhun, tıpatıp sultanî ruhun ay-nı olmasına yedi derece vardır. Her bir derecede, hayvani ruh, bir miktar kendi huylarından ve sıfatlarından geçer; sultanî ruhun ahlâkını alır ve sıfatına bürünür. O sıfatların her birinin bir adı vardır; meselâ : Emmare, levvame, muinime, mutmainne, razıye, marzıye, safiye.. Bunlardan biri, hayvani ruhun asıl sıfatı olur ki : Emmaredir; bu da anlatıldı. Onların biri de, sultani ruhun asıl sıfatı olur ki : Safiyedir. Bu sıfatı, sözle açıklayıp bildirmek olmaz. Cenab-ı Kibriya, hangi kuluna ihsan buyurursa.. o değerli zat onu bilir. Evet, böyle deyiş dil tutuldu..

Bundan sonra, aralarında bulunan, diğere beş dereceyi açıklayalım.

LEVVAME NEFİS

2. KISIM : Levvame ve onda olan salıkların tecellilerini, müşahedelerini, tenezzül (iniş) hallerinde olan murakabelerini, terakki (yükseliş) hallerini ve yok olmalarını açıklar.

Kıymetlim, şu da bilinmiş ola ki..

Cenab-ı Hakkın ihsanı yaver olup kâmil mürşidin himmeti ve kudsi kuvveti bereketi ile hayvani ruh emmarelik sıfatından çıkıp levvame sıfatına girdiği zaman; sultanî ruhun bir derece hükmü altına girer, emrine biraz ram olur. Bir miktar, sultanî ruhun sıfatına bürünür. Kendinden südur eden masiyetlere, pişman olmaya başlar. Ama, eline yine fırsat geçerse., dayanamaz, yine masiyet işler.

İşbu levvame makamında sırf kâmil mürşidin kuvveti ile sülûkü tamam eden salıkların müşahedeleri nur tecellisi ve nur müşahedesidir; bazısının da, nur tecellisi ve sıfatların müşahedesidir. Bu ilâhî ihsanlar ve bu tecelli; terakki halinde zuhur etmez, yalnız şeyhini görür. Belki de, Fahr-i Âlem efendimizi müşahede eder; Allah ona salât ve selâm eylesin. Bu surette, onun tenezzülü levvame sıfatıdır; terakkisi ise, mülhime sıfatıdır.

O salık, terakki halinde teveccühüne oturduğu zaman; şeyhini ve Pahr-i Kâinat efendimizi müşahede eder, huzur, lezzet alır. Mürakebesin-de ise, niş- tecellisi, nur müşahedesini, sıfatların müşahedesini zuhur eder. Tenezzül halinde, yani : İniş

durumunda teveccühe oturursa., yine şeyhini müşahede eder. Mümkün olduğu kadar da, Fahr-i Âlem efendimizi de müşahede edebilir. Ama, terakki, yani : Yükseliş halindeki lezzeti bulamaz; ondaki gibi müşahede edemez. Ama, mümkün olan bir miktar müşahede edebilir.

Hali terakki bulmadıkça da, murakabesinde hiç bir şekilde tecelli bulamaz. Zira, o vakit, salikin sıfat hali levvamedir; bu halde iken ona tecelli olmaz. Çünkü, levvame sıfatı, emmareye yakın bir haldir; bazan pişmanlık gelir; bazan da tevbe istiğfar olur. Bazan da, masiyette bulunur. Bunun için, levvame sıfatında bulunan salike, bu sıfatta bulunduğu süre, hiç bir şekilde tecelli olmaz.

Bazı kere, Cenab-ı Hakkın ihsanı ile; mürşidinin himmetini almayı başaran salikin hali terakki bulur. O zaman da, levvame sıfatından mülhime sıfatına geçer. Bu durumda olan salike bir iç açıklığı gelir; ilâhî sevgi zuhur eder. Murakabesinde ise; nur tecellisi, nur müşahedesi, sıfatların müşahedesi zuhur eder. Ama, henüz mülhime sıfatı kendisine hal olmadığı için, yine inişe geçip levvameye döner. Bu nur tecellisinde olan zatların yok olmalarına şu isim verilir :

— Murakabe yok oluşu..

Bunlar, fena bulup yok olmayı murakabe halinde buldukları için; daha açığı : Gerek levvame sıfatında, gerekse mülhime sıfatında bulunan salik, niirakebelerden başka vakitte, kendisini ve cümle mevcudatı yok edemez. Bunun içindir ki, bunların fena bulup yok oluşlarına :

— Murakabe yok oluşu..

ismi verilir. Burada anlatılanı şöyle özetleyeyim :

— Levvamede, mülhimede olan salikin yok olmasına :

— Murakabe yok oluşu..

Denir; orada zuhur eden tecelliye de :

— Nur tecellisi, nur müşahedesi.. Yahut:

— Nur tecellisi, sıfatların müşahedesi., isimleri verilir. Bu tecellinin kalmasına ise :

— Allah'ın nuru ile kalmak.

İsmi verilir. Yine bu tecellinin, istiğrakına (dalinmasına) da : — Allah'ın nuruna dalıp gidenler..

İsmi verilir ki, bunların hepsi, ehli olanlarca bilinmektedir. Burada, şöyle bir soru sorulabilir :

— Bir salik, levvamede veya mülhimede iken, o kimseden iç eğriliği ve tereddüd gidip kalb itminanı hâsıl olmadıkça; mutmainne nefis makamına ayak basmadıkça ne şekilde Cenab-ı Hakkın bu kadar tecellisine zuhur yeri olabilir?.

Evet, bunun için şöyle bir cevap verebiliriz :

— Hak yolcusu bir salikın nefsi, mutmainne makamına ayak basmadıkça, iç eğriliği bütün bütün kalkmadıkça tecelli nerede! onun kokusunu bile alamaz. Ruhanî lezzetten dahi habersiz olmak, ancak, nefsanî yola hastır. Bilindiği gibi onlar, önce nefsi terbiye ettikleri için, ne-fis mutmainne sıfatına bürünüp salike kalb itminanı gelmedikçe; onlara müşahede sırları, ruhanî safa, zikir tadı zuhur etmez. Ruhanî yolda olan salike gelince., ister levvamede, ister mülhimede olsun; anlatılan biçimde tecelli ihsan olunur. Bunlar, levvame sıfatında olan terakkilerinde, mülhi-me sıfatında bulunan tenezzüllerinde murakabeye oturdukları zaman, Cenab-ı Hak, ilâhî nuru ile tecelli eyler. O tecellide, Cenab-ı Hakkın ilâhî ihsanı yetişir, salikin nefsi, mutmainne sıfatı ile muttasıf olunca, kendisinden levvame ve mülhime halleri kalkar; kalb itminanı hali zuhur eder. İşte o zaman, kendisi ve cümle varlıklar, silinip gider; sadece, Cenab-ı Hakkın ilâhî nuru müşahede edilir. O nurdan da, ilâhî sıfat müşahede edilir. Bazılarına, bu tecellide hitap dahi zuhur eder.

Sonra o hal gider; ayıklığa kavuşur; önce kendi nefsi hangi sıfatta idiyse, yine o sıfata döner. Mutmainne hali, kendi makamı olmadığı için, ayık hale geldiği .zaman, mutmainne hali gider, yine kendi sıfatının hali ile hallenir.

MÜLHİME NEFİS

3. KISIM : Mülhime nefis, mülhime nefis makamında bulunan kimselerin, tevbelerinde sebatlı olduklarını; iç eğriliğinden halâs olamadığının illetini ve tecellilerini, müşahedelerini, terakkilreinin de mutmainne sıfatı olduğunu açıklar. Değerli kardeşim, şu da bilinmelidir ki..

Mülhime sıfatında olan salikin hali, levvamede olan salikin hali gibi değildir. Nefsini ayıplayarak tevbeyle gelip istiğfar ettiği günahın fırsatı eline geçtikte, kendisini tutamayıp işleme vukubulmaz. Zira, nefis, bir derece daha sultanî ruhun hali ile hallenmiştir. Sultanî ruh, Cenab-ı Hakkin ihsanı ile, mürşidin teveccühü ile hayvani ruha üstün gelir. Onun her tedbirini geri çevirerek, kendi hali ile bir derece daha hallendirmiştir. Bunun için salik, tevbe işinde sebatlı olur. İç eğriliğinden ve tereddütten kurtulur, ama kalbi mutmain olmaz. Bundan ötürü, çoğunlukla, manevî bir tıkanıklık olan inkıbaz içindedir. Bunun illeti de, teslimiyette sebatının bulunmayışıdır.

Bu mülhime sıfatında bulunan salikin hal tenezzülü (inişi), levvamede bulunan salikin hal tenezzülü gibidir. Tecellisi dahi, levvamede açıklanan şekilde nur tecellisi ve sıfatların müşahedesidir.

Halin terakkisine (yükselişine) gelince., mutmainnedir. O hal zuhur ettiği zaman, salike kalb itminanı hâsıl olur. Teslimiyeti kuvvet bulunca da, hal tereddüdü kendisinden gider. O zaman da, murakabesinde; sıfatların tecellisi, zat müşahedesini ihsan olunur. Bir şekil olmadan, honuşma dahi zuhur eder. Bundan da, ruhanî bir safa gelir; iç tıkanıklığından kurtulur.

Murakabe halinden sonra, ayık hale geldikte; her ne kadar kendisinden müşahede hali alınsa da, yine iç açıklığı ile, teslimiyette sebat üzere olur. Ama, mutmainne hali kendi makamı olmayıp sultanî ruhun ağır basması ile zuhur ettiği sebepten, yine bir taraftan hayvanî ruh geldikte mutmainne sıfatından mülhime sıfatına döner. Mutmainne hali, kendisine sıfat oluncaya kadar, bu salikin tenezzülü mülhime, terakkisi de mutmainne olur.

MUTMAINNE NEFİS

4. . KISIM : Mutmainne makamını, mutmainne makamında olanların şariat emirlerinden sorumlu olduklarını, bütünüyle tereddütten ve iç eğriliğinden kurtulduklarının sebep ve hikmetini açıklar.

Değerli kardeşim, bilinmiş ola ki..

Mutmainne sıfatında bulunan zatlar, halleri itibarı ile tereddütten, iç eğriliğinden kurtulmuş, tam manası ile teslim olmuşlardır. Kalb itmimanı, kendilerine mülk olmuştur. İçten ve dıştan müşahede edip dinledikleri şeyleri tereddütsüz kabul ederler. Bu kabul ettiklerinde de sabittirler. İnandıklarına öyle inanırlar ki; cümle âlem bir olup :

— O iş öyle değildir..

Deseler, bunların dediklerine asla bakmazlar. Kesin olarak, kendilerine bir şüphe gelmez, itikad ettikleri şeyde dururlar.

Bunun sebep ve hikmetine gelince., şöyle açıklayabiliriz : Sultanî ruhun mücahedesini, mürşidin teveccühü ile; hayvanî ruh, sultanî ruhun sıfatı ile bir derece daha sıfatlanır, o sıfatı da kendisine hal edinir.

Anlatılan sebepten ötürü, hayvanî ruh, önceki huylarından geçer; sultanî ruhun güzel huyları ile güzel huy sahibi olur.

Bu zatların hal tenezzülleri, yine mutmainne olur. Bu halde iken, müşahedeleri, mülhime sıfatının terakki hali gibidir.

Bunlar, her ne vakit murakabeye otursalar, kendilerine tecelli ihsan olunur.

Bu makamın tecellisine, şu isim verilir :

— Sıfatların tecellisi, zat müşahedesi,

Bu tecellinin, yok olma sayılan, fena haline ise :

— Sıfatlarda yok olma..

İsmi verilir. Var olma sayılan bekasına ise, şu isim verilir :

— Allah'ın sıfatlarında beka, Allah'ın zatını müşahede..

Bu makamın dalgınlığı sayılan, istiğrak haline ise, şu isim verilir :

— Allah'ın sıfatlarına dalmak, Allah'ın zatını müşahede.. Bu durumlar, ehli olan kimselerce bilinen şeylerdir.

Bu mutmainne sıfatına bürünen zatlar, her ne vakit murakabeye otursalar, anlatıldığı gibi, tecelli hâsıl olur; bir durum çizilmeden, konuşma yapılır.

Bu zatlara :

— Velî..

İsmi verilir. Dolayısı ile, cümle ehlüllah, mutmainne makamına adım attıkları zaman, hakikatta buluşa ermiş olurlar.

Bu durum, daha önce, I. fasılda dahi anlatıldı. Orada da anlatıldı-ğına göre; bu yola ilk giren bir salık, sülûkünü tamam edinceye kadar, tarikatta masum sayılır, kusuru affolunur; ettiğinden sorumlu tutulmaz. Taa Fatıhası okunup sülûkünü tamam edinceye kadar şeriat yönünden zuhur eden kusurları sorudur; ama tarikat cihetinden zuhur eden kusurlarından dolayı sorumlu olmaz. Şeriatta buluşa ermiştir; ama tarikatta masum çocuk sayılır. Sülûkünü tamam edip Fatıhası okununcaya kadar tarikattan yana kusuru, affolunur, sorumlu tutulmaz. Bundan sonra sa-lik, ehlüllahın adım attığı yere adım attığı zaman, tarikatta dahi, buluşa ermiştir; ama hakikatta masumdur. Taa, mutmainne sıfatına ayak basıncaya kadar.. Bu durumda, şeriattan-, tarikattan yana kusurları için sorumludur. Oralardaki kusurları ve isyanları, sevapları ve günahları yazan melekler tarafından yazılır; kıyamet günü de onlardan yana sorguya çekilir. Ama, hakikattan yana kusuru silinir, yazılmaz.

Her ne kadar sülûkünü tamam edip nur tecellisine zuhur veri olmuş ise de; levvamede veya mülhime olduğu için, mutmainne sıfatı kendisine hal olup kalb itminanı kendisine ihsan olunup kalbi satfiyet bulmadıkça-o salık, hakikatta çocuk mertebesinde sayılır. Bu manayı anlatmak için, şöyle demişlerdir

:

— Salikin sonu, ehlüllahın başlangıç noktasıdır.

Anlatılan surette, bir salık sülûkünü tamamladıktan sonra, uygun olduğu şekilde, murakabe yok olmasına kavuşup kendisine nur tecellisi ihsan olunmazsa, o salikin haline :

— Sülûk tekmili..

İsmi verilir; açıkçası : Ehlülahtan olmaz. Ehlüllahın olanlar dahi, mutmainne nefis makamına ayak basıp da o sıfat kendilerine mülk olmayınca, onların hiç birine :

— Velî..

ismi verilmez. Zira, velayette adım atılacak yer, mutmainne sıfatı olup :

— Allah'ın rıza derecesi..

Demektir. Bundan ötürü, ehlüllahın cümlesi, mutmainneye ayak bastıkları zaman, hakikatta ergenlik çağına gelmiş olurlar. Kendilerinden noksanlık halleri kalkar; kâmilliğin başlangıç halleri zuhur etmeye başlar.

Anlatılan hale gelen bir zatın düşmesinden artık korkulmaz. Zira, günbegün, onun kemali artar. Hayvani ruh dahi, sultani ruha üç derece daha yaklaşır. Sultani ruhun sıfatlarına bürünüp kendisine teslim olmuştur.

Artık, her halde, sultani ruh, üstün gelmektedir. Hayvani ruhu, kendisine bağlamıştır. Cümle emrini de ona yaptırır. Bunun için, bu hale eren bir kimsenin düşmesinden korkulmaz; gün gün yüksek dereceler alma yolundadır.

Bir salık, mutmainne sıfatına bürünmedikçe; hali nekadar ileride' olursa olsun, yine de hakikatta çocuk mertebesindedir. Defalarca anlatıldı ki : Böyle birinde kalb itmimanı yoktur; tereddütten ve iç eğriliğinden, sair kötü huylardan kurtulamamıştır. Bunun için, çocuk hükmünde olup haklıktan yana kusuru sorulmaz; taa, mutmainne sıfatına bürü-nünceye kadar.. Anlatıldığı şekilde, kendisine o güzel haller ihsan olduğu zaman, hakikatta dahl buluğa ermiş olur. Bundan sonra, kendisinden şeriat, tarikat, haklıktan yana bir kusur zuhur edecek olursa o saatte, amel defterine yazılır. Enbiya suresinin 23. âyetinde buyurulan:

— «O, yaptığından sorumlu olamaz; ama onlar, ettiklerinden sorumlu olacaktır.»

Mana uyarınca, yaptıklarından bir bir sorguya çekilirler. Ancak, bunların sorguya çekilmeleri bir başka olur. Şöylekl :

Cenab-ı Kibriya, bu kullarını mahşer halkının gözlerinden gizler. Gizli bir yere çekip orada, bir şekil olmadan, bir durum çizilmeden onların işledikleri kusurlarını bir bir sayar. Sonra da her birine şöyle buyurur :

— Ey kulum, dünyada iken, benim o kadar ilâhî ihsanım oldu ki; onlar sayıya hesaba gelmezler. Bu kadar ihsanım olmuşken, bu kusurları neden işledin?. Bilmiyorduyusan, bilene sorman gerekmez miydi?.

Bu hitab üzerine, cümlesi secdeye kapanırlar; derler ki :

— Evet ya Rabbi, bu kusurları biz işledik. Bir kimseden sorup işin hakikatini da öğrenmedik. İsyân bizimdir. Ya Rabbi, artık sen bilirsin. Şanına yakışanı yap.

Bunun üzerine, şu ilâhî hitap zuhur eder, Yüce Hak, kereminden şöyle buyurur :

— Ey kullarım, sizi affettim. Gidin, makamlarınızda zevk edin, sa-faya dalın. Bundan sonra, sizin için korku ve hüzn yoktur. Varın, arş-ı âlâmda makamlarınıza oturun. Bundan başka, daha nice nice iltifatlar zuhur eder.

Yunus suresinin, 62. âyetinde Duyurulan :

— «Haberiniz olsun, Allah'ın veli kullarına korku yoktur; onlar mahzun da olmazlar.»

Müjdeyi alırlar.

Ancak, bu ilâhî iltifat zuhur edinceye kadar, o öyle mahcub olurlar ki; anlatılması mümkün değildir :

— Ehlüllah masum değildir..

Demeleri de, bu manaya dayanır. Mutmainne sıfatına bürünen zatların, suyu üfleyerek içmeleri gereklr. Bu temsili anlatma, ziyade içtinaptan ve inkiyaddan kinayedir.

Âl-i İmran suresinin 54. âyetinde buyurulan :

— «Allah, mekredenlerin hayırlısıdır.»

Mana doğrultusunda, Cenab-ı Hakkın ilâhî mekrini, akıllar ve fikir-ler idrâk edemez. Her makamda, kuluna, ilâhî bir imtihanı vardır; hikmetinden sual olunmaz. Daima kullukta olmak gerekir. İlâhî emirler ne ise, onu yerine getirmelidir.

Mutmainne sıfatında olan zatlar, hakikatte ergenlik çağına gelmişlerdir; bu yüzden kendilerine velayet ihsan olunur.

Bunların iniş halleri, daha önce anlatıldı. Yükselişleri sayılan terakkilerine gelince., raziye sıfatında olur.

Bazı kere mürşidin himmeti ile kendisinin de çalışıp gayret etmesi ile Cenab-ı Hakın ilâhî ihsanına zuhur yeri olur. Hayvanî ruh, sultanî ruha bir derece daha yaklaşır, teslimiyeti kuvvet bulur. Bu halde iken, Hak yolcusu salike; Cenab-ı Hak'tan gelen gam, sürür, mücahede, safa,

Cenab-ı Hak'tan gelen benzeri her ne şey varsa., cümlesine razı olur. Ama, bu rızası, zoraki bir rıza değildir. Kendisine zehir yedirseler, şekerli helva gibi yer, kesin olarak, kendisine bir isteksizlik gelmez, geleceğini de düşünmez. Geçim için kesin olarak elem çekmez; Cenab-ı Hakka tam manası ile teslim olur. Daima, Allah'ın rızasını gözetir. O anda, kendisine :

— Allah rızası için canımı ver..

Deseler, o anda, boynunu uzatır durur. Dünya ve içindekilerden; âhi-ret ve içindekilerden zerre kadar maddî bir gayesi yoktur : ..

— Allahım, tüm gayem sensin; isteğim rızandır.

Sözünde, doğrudur.

Kendisine, ihsan Olunan tecelli, yine sıfatların tecellisi,-zatın müşa-hedesidir. Ama, tenezzül halindeki tecelli ile, bu tecelli arasında çok fark vardır. Her ne kadar ikisi de, sıfatların tecellisi olsa dahi, yine fark çoktur. Ehli olanlar, bu manayı anlarlar.

Bu makamda, bazı zatların hakikatları üstün gelirse., kendilerine zat tecellisi zuhur eder.

Bu makamda bulunan zatların daimî olan halleri, nur tecellisi ve sıfatların müşahedesidir.

Bu makamda bulunan bir kimse, gezip yürüdüğü yerlerde, oturup sohbet ettiği halde, isterse, nur tecellisi olur ve sıfatların müşahedesini zuhur eder. Her ne vakit murad edip murakabeye oturmuş olsa, anlatılan şekilde zat tecellisi, sıfatların müşahedesini zuhur eder. Her ne vakit, Haz-ret-i Fahr-i Âlem Resulüllah efendimize ve diğer nebilere ve resullere, evliyaya ve kutuplara teveccüh eylese; hangisine teveccüh etmiş ise, ruhanî yoldan onunla görüşür, konuşur. Hangi ülkeye teveccüh eylese, o ülkeyi olduğu gibi görür. O yerde olanlara, ruhaniyette görüşüp sohbet eder; hallerine de vâkıf olur.

Melekût keşfi, ceberut keşfi, bunların benzeri keşifler ihsan olunduğundan başka, ruhani miraç dahi ihsan olunur.

Kalpleri keşfetmek, halleri keşfetmek bunlara göre daha kolay bir iştir.

Burada anlatılan sıfatlara bürünen kimseye, bir kimsenin kalbine vâkıf olmak, haline vâkıf olmak çok kolaydır.

Burada açıklanan vasıflar, mutmainne sıfatının terakki halleridir ki, o terakki de raziye sıfatıdır.

Bir kimseye, mutmainne sıfatı hal olduğu ve ondan da terakki ihsan olunduğu zaman; anlatılan durumlar, çoğunlukla zuhur eder. Bu sıfat, kendisine hal olmadığı zaman da, bazan iniş hali zuhur eder. O zaman, mutmainne sıfatına bürünür.

Üstteki cümleyi, şöyle özetleyebiliriz :

— Mutmainne sıfatı ile muttasıl olan zatlar, iniş hallerinde mutmainne ile sıfatlanırlar; yükseliş hallerinde ise, raziye ile hallenirler.

5. KISIM : Raziye makamının sahiplerine sürür ile kederin eşit olduğunu, tenezzüllerini, terakkilerini, tecellilerini, bunlara ilâhî ihsan olan mahviyet hil'atını, iç zenginliğini açıklar.

Değerli kardeşim, şu da bilinmiş olsun ki..

Burada anlatılacak razıye makamı sahipleri, gâh yükselişte, gâh inişte bulunup zikirlerine, fikirlerine sebatlı bir şekilde devam ederler. Bu durumlarını sürdürürlerse., hayvani ruh, sultanî ruhun hali ile bir derece daha hallenir. Bunun oluşuna alâmet odur ki : Daha önce, hayvani ruha kötü görünen, güç gelen şeyler, güzel görünmeye ve kolay gelmeye başlar. Bundan sonra, anlatılan tüm işler, kendisine hal olur; Cenab-ı Hak'tan kendisine ne gelir ise., hemen her gelene tam manası ile razı olur, yanında kederle sürür eşit olur. Anlatılan sebepten ötürüdür ki; razıye sıfatına :

— Razıye.. İsmi verilmiştir.

Razıye sıfatı ile muttasıl olan zatların iniş halleri üstte anlatıldığı gibidir. Terakkileri ise., marzıye makamıdır.

Bunun alâmeti de odur ki; kendisinin devam ve sebatı ile, mürşidinin güzel teveccühü ile, Cenab-ı Hakkın lütuf ve keremi ile kendisine her ne gelecek olsa o gelen şeylerin hemen hepsine razı olur. Her ne zaman bir ilâhî denemeye tabi tutulacak olsa :

— Bu, bize ilâhî bir ihsandır..

Deyip gönülden kabullenir. Onun böyle etmesi ile, Cenab-ı Hak tarafından tarifi olmayan bir şekilde, bir imtihan mührü ile mühürlenir; kendisine zat tecellisi, zat müşahedesi ihsan olunur. Bu müşahede halinde kendisine şöyle buyurur :

— Kulum, ben senden razıyım, sen de benden razı mısın?.

Bu üstün hitaptan sonra, geçmiş günahlarının affedildiğini, bizzat kendisi müjdeler. Bu müjde verişinin belli bir keyfiyeti yoktur; zatına has bir durumdur.

Anlatılan terakki halinde nekadar durabilirse.. hemen her gün murakabesinde, kendisine zat tecellisinin müşahedesi ihsan olunur. Geçmiş günahlarının bağışlandığı müjdesini de alır.

Ancak, bu anlatılan hal, kendisinde meleke durumunda olmadığı için, yine inişe geçip razıyeye dönebilir; bazan razıyede, bazan da marzıyede olur. Gerek yükselişinde, gerekse inişinde bu makamda iken, kendisine bir başka hal daha ihsan olunur.

Şöylekl : Kendi tercihleri olmadan, razıye makamında olan zatlar, gelecekte olacak bir iş için hiç bir hayale dayalı ümide düşmezler. Geçmişte olup biten işler için de gama kedere boğulmazlar. İster dünya cihetinden olsun, ister âhiret cihetinden; hiç bir gayeleri kalmaz :

— Allahım, tüm gayem sensin; isteğim rızandır.

Derler ki, bu deyişlerinde gerçekçidirler. Bundan başka, kendilerini, varını yetirip iflâs eder gibi, Allah'ın güvencesi altında görürler. Güven yurdunda, rıza kapısında :

— Zatına güveniyorum, el-eman..

Derler.

Bu razıye. makamında bulunan zatlara, Cenab-ı Hak bir mahviyet rütbesi ihsan eder. (Yani : Hil'atı..) O rütbeyi giyen zat, nekadar ilâhî iltifat zuhur ederse etsin; cümlesini ilâhî ihsan bilir. Kendisini de, bir taş veya bir ağaç gibi görüp şöyle der :

— Yaptığım zikirde ve fikirde, benden zuhur eden ibadet taatta, bana gelen ilâhî ihsanlarda asla bir girişimim yoktur. Bunların, hepsi, kar-şılıksız bir ilâhî ihsandır.

Ben âciz, taş cinsi gibi bir şeyim; hiç bir işe de yaramam. Bu ibadetleri yaptıran, bunca ihsanları karşılıksız veren Cenab-ı Hak'tır. Bu görünenler benim halim değildir; cümlesi, ilâhî ihsandır.

Onların her biri böyle deyip varını yitiren bir müflis durumuna gi-rerler. Tıpkı, zengin bir tüccar gibi, bir kırmızı altına muhtaç olur. Akranı arasında, emsali arasında, ne şerefi kalır, ne de itibarı.. İtimad edip dayanacağı bir şeyi de kalmaz. İşte hali anlatılan tüccar, eli eteği, her bir taraftan kesildikten sonra, ne hal kesb ederse., bu zatlara öyle bir hal, Allah tarafından hil'at olarak giydirilir.

İç âlemi nekadarmamur olursa olsun, kendisine nekadar ilâhî iltifat ihsan olunursa olunsun; her an, her nefes anlatıldığı gibi, ilâhî ihsanların zerresini dahi, kendisine mal edip görmez. Sanır ki : Bütün ibadeti silinmiş, kendisi de masiyet deryasına dalmıştır. El-eman diyarında, rıza kapısının açılması için, devamlı :

— Zatına güveniyoruz, el-eman..

Diye yakarır durur.

Dünya cihetinden olan özel ve genel işleri Cenab-ı Hakka ısmarlar. Bunun sonunda öyle bir iç zenginliği ile zengin olur ki : Anlatılması mümkün değildir. Meselâ : Ceplerinde darının tanesi bulunmasa, asla hatırlarına bir şey gelmez; bundan başka, gönülleri, bin kese altına sahip gibi durur. Bunun için :

— Ehlüllahın zenginlikleri..

Tabir edilir. Raziye sıfatı makamında olan zatlara, anlatılan hal bir meleke olur. Bu makamda, çok çok ilâhî iltifat vardır. Hatta, bazı zatlara, rıza kapısı açılır; zat tecellisi dahi zuhur eder.

Bu yoldaki, eğer kabiliyetli, ilticası ağır basan biri ise., mutmainne sıfatı makamında rıza kapısı açılır; bazan zat tecellisi dahi zuhur eder. Ama, onunla hallenmediği için; gerek mutmainnede, gerek razıyede olsun; bazan terakki hallerinde rıza kapısından içeri girip zat tecellisi, zat müşahedesi ihsan olunur. Herhangi belli bir şekli olmadan :

— Kulum, ben senden razıyım, sen de benben razı mısın?.

Şeklinde ilâhî bir kitap ihsan olunur. Biraz da ilâhî iltifata nail olur.

6. KISIM : Marziye nefis makamına, alâmetlerini, masumiyet hil'-atını, derecelerini; bu makamda bulunanlara ihsan olunan ilâhî tecellileri, ilâhî iltifatları, terakki hallerinin safiye makamı olduğunu açıklar.

Değerli kardeşim, şu da bilinmiş olsun ki..

Anlatılan razıye halleri, bir zata meleke olup da Allah korkusunda ve mahviyette devamlı ve sebatlı olursa., kendisine ihsan olunan ilâhî imtihanlarda sadakat mührü ile mühürlenir ve öyle bir derece verilir ki : Cümle huyları imtihana tabi tutulup huyların en güzelerine sahip olur; bu yüzden her bir huyuna bir doğruluk mührü vurulur ve sonunda, masumiyet hil'atı kendisine giydirilir.

Üstteki cümlelerin daha açık ve özlü manası şudur :

Hali anlatıldığı gibi olan zatın cümle huyları, işleri, sözleri, halleri Allah'ın rızasına uygunu olur; tüm emirleri yerine getirmek, kendisine bir hal olur. Hakkın tahriki ile davranır, onun durdurması ile de durur.

Anlatılan hallerin bir zata ihsan olunması, o kimsenin merziye sıfatına bürünmüş olduğuna delildir.

Böylelikle de, hayvani ruh, sultanî ruhun hali ile bir derece daha hâlenin sultanî ruhun bütün görüşünü kabul eder ve her bir emrine gönül hoşluğu, ile girer. Bu makamda, sultanî ruhla, hayvani ruh birbirlerinden hoşnuturlar; aralarında düşmanlık, korku, ürkemek gibi bir hal kalmamış, birbirleri ile ülfet etmiş, birbirlerini sevmişlerdir.

Ve., bunların, birbirlerinden razı ve birbirlerinden hoşnut olmaları dolayısı ile, buldukları bu makama :

— Marziye sıfatı makamı..

Demişlerdir.

Bu makamı bulmuş olmanın alâmeti odur ki; bu makamda bulunan kimseye, yükseliş halinde, anlatılan haller birer meleke olur. O kimseden devamlı zuhur eden bu hallerdir.

Durum anlatıldığı gibi olduğu zaman; Cenab-ı Hak o kimseye müek-kele olan kiramen katibin meleklerin eilerinden bu zatın amellerinin yazıldığı defteri alır. Geçmiş ve

gelecek, büyük küçük, en küçük yanılmaya varıncaya kadar cümle kusurlarını affeder. Masumiyet hil'atı giysisini de giydirir. O kimsenin iyiliğini ve kötülüğünü yazan meleklerle de hitab ederek şöyle buyurur :

— Bunca zamandır, bu kulumun hizmetine sizi vermiştim. Şimdi, bu kulumdan ben razıyım; sizler de razı mısınız?

Miftah'ül - Kulûb — Gönüller Açan Kitap, F. : 14

Bu hitab üzerine, onlar da şöyle şehadet ederler :

— Ya Rabbi, bizler bu kulunun hizmetine gireliberi, zerre kadar rızaya aykırı hareket etmedi; bizleri de üzmedi. Bunun için, ondan kat kat razıyız.

Onların bu şehadeti üzerine, Cenab-ı Hak, şöyle buyurur : — Ey meleklerim, ben de, sizi o hizmetten kurtarıyorum. Bu kulumdan ebedî rıza ile razı oldum. Siz de buna şahid olun.

Bundan sonra, o kimsenin diğer hizmetlerine müekkel olan meleklerin cümlesine hitab ederek, ebedî rıza ile o kimseden razı olduğunu bildirir ve cümlesini buna şahit tutar.

Bunun üzerine, o zattan cümle insan, cin, melek, hayvan, zahirde ve batında ne kadar varlık varsa., cümlesi de ebedî rıza ile o kimseden razı olurlar. O her kimse; zahirde elinden ve dilinden ve cümle işinden hiç bir kimse incenmez :

— «Müminler uyumludurlar, yumuşak başlıdırlar. Çekilen bir deve misalidir; bir yere bağlanınca boyun eğer. Sarp kaya üzerine çökertilmesi istense, çöker.»

Hadis-i şerif indeki mana, onun için gerçek hal olur. Her kimin yanına varacak olsa; o, kendisine elinde olmadan saygı gösterir, ikram eder.

Daha sonra, Cenab-ı Hak, bizzat hiç bir şekilde anlatılamayan Yüce Zatı ile tecelli edip şöyle buyurur :

— Kulum, ben senden razıyım; sen de benden razı mısın?

Bu türlü, ilâhî iltifatla birlikte, o kimsenin günahattan arınmış bir masum olduğunu, bilinmeyen bir şekilde o kula müjdelere. Daha başka nice ihsanlar eyleyip rıza kapısından içeri alır; belli bir yerde zat tecellisi ve zat müşahedesi ihsan eyler. Ve., o kul, anlatılanlar dışında daha nice nice ihsanlara zuhur yeri haline gelir.

işaret edilen ilâhî ihsanların yolu açılıp merzıye sıfatı kendisine meleke olan zatlara, her günün teveccühünde rıza kapısı açılır. Belli makamda; zat tecellisi, zat müşahedesi ihsan olunur. Orada, neler olduğu bilinmeyen sonsuz ilâhî sıfatların ihsanından başka, hemen her gün, günahattan arınmış bir masum olduğu müjdesi ihsan olunur; bilinmeyen bir şekilde bizzat bu yoldaki müjdeyi alır.

Bu makama sahib olanlar, her ne zaman isteyip teveccühe otursalar, anlatıldığı gibi ilâhî ihsanlara zuhur yeri olurlar.

Bunların ayık hallerinde, kendilerine gelen, .sıfatların tecellisi ile zat müşahedesi olur. Tıpkı, Hazret-i Ebu Bekir'in buyurduğu gibi; Allah ondan razı olsun :

— Her neyi gördümse, ondan önce Allah'ı gördüm.

Böylelikle, daima gezip yürüdüğü yerlerde, Cenab-ı Kibriyanın ilâhî sıfatlarını müşahede eder. O ilâhî sıfatlar yolundan da, Yüce Zatını müşahede eder.

Bu makamın sahipleri, her ne zaman isteseler belli bir durum çizilmeden, Cenab-ı Hak ile konuşurlar. Bu, ehli olan zatlara malumdur. Nitekim, bu manada şöyle demişlerdir :

— Değerliyi, ancak değerli olan bilir.

Bunca, ilâhî ih̄san, kendilerine hemen her gün gelirken, yine de, Őu âyet-i kerimenin hükmünce, Cenab-ı Hakkin mekrinden emin olmazlar :

— «Allah'ın mekrinden! güven mi duyuyorlar?. Halbuki, Allah'ın mekrinden, büyük bir zararı göze alan topluluktan başkaları güven duyamazlar.»

A'raf suresinin 99. âyetinde buyurulan bu emir gereği; her an ve her nefeste, Allah'ın güvencesi altında bulunan bir müflis gibi kendilerini ilâhî huzurda bulurlar ve îâih̄ mekrinden ötürü, sarsılıp heyecana kapılırlar, tir tir titrerler :

— Zatına güveniyoruz, el-eman ya Rabbi..

Diyerek yakarırlar. Bunun için de, cümle dış hallerini pâk Şeriata uygun hale getirirler. Zerre kadar da Şeriattan ayrılmazlar. Kendilerinden, mubah çeşidinden zerre kadar bir Şey çıkacak olsa; büyük günah çıkmış gibi ciğerleri yanar. Bu yüzden yakalarını yırtar, temenni ve niyaza geçerler.

Anlatılan hal, öyle bir haldir ki; Cenab-ı Hak tarafından hemen her gün, ne kadar masumiyetleri bildirilirse bildirilsin, ilâhî rıza, bizzat konuşma müjdesini ne kadar alırlarsa alsınlar, asla kendilerini güven içinde hissetmezler; Allah'ın mekrinden daha fazla korkmaya başlarlar. Zira, bu hal içinde bulunan zatlara güven duygusu muhaldir. Geçip gittikleri her bir makamda, bir başka korku vardır. Burada, insanın kemali de, korkusuna göre dir.

Emmare mertebesinden başka; nefsin her bir mertebesinde, bir. başka türlü korku vardır; meselâ : Taklit korkusu, cehennem korkusu, ma-siyet korkusu, rıza korkusu, Allah korkusu, kemal korkusu.. Bu isimler, yerine göre verilir.

Emmare nefis makamında korku yoktur. Bu sıfat makamında olan kimse, Cenab-ı Hak'tan emin olur; asla aklına korku gelmez. Bunun içindir ki : Emmare makamında olanların pek çoğu, son nefesini imansız verir.

KORKULAR

Üstte anlatılan korku isimlerini sırası ile açıklayalım.

1. Taklit korkusu Levvame sıfatında olanların korkusudur. Bu sıfatta olan kimseler, her ne kadar Cenab-ı Hak'tan korksalar da, güven duyguları, korkularından üstün gelir. Bu yüzden tevbelerinde sebat edemezler. Bazan son nefesi imansız verenleri de bulunur.

2. Cehennem korkusu : Mülhime sıfatında olanların korkusudur. Bu sıfatta olanların korkusu, güven duygularından ağırdır. Bunun için, bunlar tevbelerinde sebatlı olurlar. Ama, bu türlü korkudan Allah razı değildir. Çünkü, bu türlü korku, cehennem azabından ve cennet arzusundan gelmektedir. Kaldı ki, bu türlü korku, ehlüllaha da yakışmaz. Bundandır ki, ehlüllah, son nefesin iyi kapanması için :

— Zatına güveniyoruz, el- eman ya Rabbi..

Diye yakarırlar.

Bu mulhime sıfatında dahi, bazan nefsin hilesine kapılıp son nefesini imansız veren olur.

Nefislerimizin Şerlerinden Allah'a sığınırız.

Bu cehennem korkusuna :

— Nefsanî korku..

Dahi derler. Bu korkunun altında cehennem vardır; cennet arzusu da yoktur.

3. Masiyet korkusu : Mutmainne makamında bulunanların korkusudur. Bu türlü korkudan dahi, Yüce Allah razı değildir. Zira, Allah'ta ve Allah için bir korku değildir; sırf masiyet korkusudur. Ama, mülhimedede olduğu gibi, cennet arzusu bulunmayan, cehennem korkusu da değildir. Ancak :

— İlâhî emirleri yerine getiremeyip giydirilen velayet kisvesini le-kelendirirsem..

Şeklinde bir korkudur. Aynı zamanda, masiyetten de çok sakınmak korkusudur.

Bundan başka, Yunus suresinin 62. âyetinde Duyurulan :

— «Haberiniz olsun, Allah'ın velî kullarına korku yoktur; onlar mahzun da olmazlar.»

Mananın gerçeğine uymak kaydı bulunduğundan, bu korku dahi, Allah'ta ve Allah için değildir. Bu korkuyu duyan kimsenin, her ne kadar muradı, Allah rızasını elde etmek olsa dahi, anlatılan kayıtlar altında olduğundan, nefsini korumak için korku duymaktadır; bu türlü korkudan da Allah razı değildir. Zira, korkunun, sadece Allah rızası için olması gerekir. Bu korku, kemal ehlinin de korkusu değildir; hatta kemalin eksikliğine bile işaret sayılır.

4- Rıza korkusunun Bu korku da, razıye makamında olan zatlara has bir korkudur. Bu zatlara :

— Eğer Allah'ın rızasını bulamazsan halim neye varır?.

Diyerek korkarlar.

Bu korku, mutmainne makamında olduğu gibi, hakikat kusurlarından korkudur; kemal arzusu için değildir.

Bunlar, 'cümle arzularından geçmişlerdir; gelecek için de bir emel beslemezler, geçmişin de derdine düşmezler. Cenab-ı Hak tarafından kendilerine gelen hemen her şeyi, gönül rızası ile kabul ederler. Bu halde iken de, bir kusur işleyip :

— Cenab-ı Hak benden razı olmaz ise, halim neye varır?.

Diyerek korktukları için, bu türlü bir korku duyanların korkusuna :

— Rıza korkusu..

İsmi verildi. Bu korku da, Allah korkusu değildir. Zira, bu korkunun altında :

— Rızada kusur edersem..

Kaydı vardır. Allah için, Allah'ta bir korku olmadığı için, kemal ehline has bir korku dahi değildir.

5. Allah korkusu : Bu da, marziye makamında olanların korkusudur. Dünya ve âhirete dair hiç bir arzuya dayanmadan korkarlar. Bu korkuya :

— Allah korkusu..

İsmi verilmesi de bunun içindir. Sebebi de : Maddî hiç bir kayda tabi olmadan ve sırf Allah için olmasıdır.

Bu sıfatta bulunan kimselerden her an ve her nefeste Cenab-ı Hak razıdır; kendileri de; her nefeste Cenab-ı Hak'tan razıdırlar. Bunlara göre, sürurla keder eşittir; varlıktan yana, kendilerinde hiçbir eser kalmamıştır.

Al-i İmran suresinin, 14. âyetinde :

— «insanlara; kadınlardan, oğullarından, üst üste yığılmış altın ve gümüşten, salma güzel atlardan, sürüden, ekinde yana şehvet sevgisi süslendi.. Halbuki bunlar, dünya yararına şeylerdir.»

Sayılan dünya yararına olan altı şeyin hiç birine karşı, içten sevgileri kalmamıştır.

Bundan başka, âhirete ait bir gayeleri de kalmamıştır.

Üstteki âyet-i kerimenin devamı olan :

— «Dönüşte bulunacak en güzel şey Allah katındadır.»

Mananın sırrına mazhar olmuşlardır.

Bu zatlara, namazlarını, murakabe halinde ihsan olunan ilâhî tecelliye bir. tecelligâh olarak eda ederler. Namaza başladıkları zaman; kendilerine zat tecellisi, zat müşahedesi ihsan olunur. Bu ihsan içinde namazlarını kılarlar. Bu keyfiyet, onlarda meleke olmuştur. Hemen her gün, Allah'ın rızasına dair müjdeyi alırlar; hal böyle iken, Cenab-ı Hak'tan çok çok korkarlar; bu korku tarif edilemez. Ne var ki, bu korku

dahi kemal manada değildir. Bunların korkularında, hiç bir kayıtları yoktur; Allah için, Allah'tadır. Ne var ki, içlerinden, daima, hallerinin yükselmesini isterler; iniş hailerinden de çok korkarlar, bunun için tir tir titrerler.

Bu korku, elde olmayan bir korkudur ki; marziye makamında olanlara giydirilen bir sıfattır. Bunun için, bu korku, Allah'ta ve Allah içindir; ama kemal değildir. Bu manayı, ciddî bir şekilde anlamaya çalış.

6. Kemal korkusu : Bu türlü korku, safiye sıfatı makamında olanlara ihsan olunmuştur. Bu korku, sözle anlatılamaz. Ancak şu kadarını anlatalım ki : Bu zatlara, doğu ile batı arasındaki mahlukatın yönetimi ihsan olunmuştur. Hemen her ilâhî iş, bunların ellerine teslim edilmiştir. Hal böyle iken, Cenab-ı Hak'tan izin almadıkça, bir çöpü dahi yerinden oynatmazlar.

Hali anlatıldığı gibi, olan bir zata sorulacak olsa :

— Cenab-ı Hak'tan bu kadar korkuyorsun; bunun hikmeti, sebebi nedir?.

O kimse de, bu soruya cevap vermek için, içten ve dıştan o korkunun sebebini düşünüp aramış olsa küçük büyük hiç bir sebep bulup da cevap veremez :

— Şu sebepten ötürü korkarım..

Diyemez. İşbu sebeptendir ki; safiye makamında olanların korkularına :

— Kemal korkusu..

İsmi verildi.

Burada anlatılan altı çeşit korkudan başka dört dereceli daha korku vardır; ama onları dille tarif etmeye ruhsat verilmemiştir. Ehli olan kimseler, onları bilirler. Nitekim, bu manada, Resulüllah efendimiz şöyle buyurmuştur :

— «Ben, sizin en çok korkanınızım. Eğer bildiğim kadarını bileydiniz; az gülerdiniz, çok ağlardınız.»

Bu hadis-i şerifin manası uyarınca, o korkuları anlayan anlar.

Merziye sıfatının yükseliş hali, safiye sıfatıdır ki; bu safiye sıfatı, kutuplar kutbuna, gavs-ü azamlara, hilâfet sırrına sahip olan zatlara mahsustur.

Ancak, bazı asırda irşad ve tasarrufta olmayan bir iki zata, bazı asırda da üç beş zata ihsan olunur; bunlar da safiye sıfatına bürünürler. Bunlara :

— Velilerin kâmilleri.

Adı verilir.

Safiye sıfatı ile muttasıf olanlar bahis konusu değildir; zira onların halleri çok ileridir. İnşallah yakında anlatılacaktır.

Ancak marziye sıfatı sahibinin yükseliş hali safiye sıfatıdır. Bun-lara marziye sıfatı meleke olunca, bazan terakki zuhur eder, safiye sıfatının en alt hali ile hallenirler.. Söylenmek istenen budur.

SAFİYE NEFİS

7. KISIM : Safiye nefis makamı, onunla muttasıf olmanın hikmeti, beden ülkesinde hüküm ve hükümetin cümlesi sultanî ruhun elinde olduğunun sebebi ve hikmeti, bu makama sahip olan zatların tecellileri, hayret makamları açıklanır.

Değerli kardeşim, şu da bilinmiş olsun. ki..

Hayvani ruhun kendisine has olan yaratılış durumu, huyu suyu, em-mare sıfatıdır.

Sultanî ruhun kendisine has olan yaratılış durumu ise, safiye mukamıdır.

Üstteki durumlar, daha önce anlatıldı; burada tekrar anlatmaya gerek yoktur .

Hayvani ruh, Cenab-ı Hakkın ihsanı, mürşidin himmeti, sultanî ruhun teşviki ile kendi yaratılış durumu olan emmare sıfatından geçer, sultanî ruh ile aralarında bulunan beş sıfatın her biri ile hallenir. Bu hal üzere giderken, merziye sıfatı olan beşinci sıfat da, kendisine hal olur.

Üstteki manayı biraz daha açık anlatalım.

Anlatıldığı gibi, hayvani ruh, kendi hallerinden tamamen geçip sultanî ruhun hali ile hallenip her bir emrine teslim olur. Bundan sonra aralarında düşmanlık kalkar. Güven, uyuşma, sevgi hâsıl olur. Daha sonra, bu hale gelen zatlara, Cenab-ı Hak; hilâfet, gavsiyet, kutbiyet, kâmil velîlerden olmak durumlarından birini veya hepsini ihsan eder. Bu hal içinde, hayvani ruha bir tecelli kılar. Bu tecellide hayvani ruhun kendi sıfatlarının tamamı silinir; sultanî ruhun sıfatlarına bürünür. İşin başından itibaren, bu hale gelinceye kadar, hayvaniyet sıfatlarından kalan izler dahi silinir; sultanî ruhun kendisine has olan insanlık sıfatına bürünür.

İHSAN-I KÂMİL

İşbu anlatılan büyük ihsana sahib olan zatlara şu isim verilir :

— İnsan-ı kâmil..

Bundan sonra, dünya işlerini yönetmeye yarayan akl-ı maaş dahi yanıp kül olur. Akl-ı maaşın vücud ülkesindeki görüşü, yönetimi kesilir; vücud ülkesinde içli dışlı, sultanî ruhun öbür âlemi yönetmeye yarayan akl-ı maadî hâkim olur. Yönetim ve görüş, hüküm ve tasarruf akl-ı maa-dın olur. Bu anlatılan duruma :

— Akıl..

Diye isim verilir. Sebebi de; vücud ikliminde cümle hükümlerin, cümle görüşlerin, tedbirlerin akl-ı maad tarafından yapılmakta olmasıdır.

Anlatılan hale gelen zatın kalbinde bulunan meleke duygusu onun halinden haberdar olmadıktan başka; kendi izini bile kaybeder. Bundan sonra, bir şeye de karışmaz, şaşkın ve başıboş olarak gezer durur.

Şeytan dahi, bu halleri gördükten sonra aciz ve çaresiz kalır. İster istemez, kendi boğazına ip takıp tam manası ile sultanî ruha teslim olur; her bir emrini yerine getirir. Artık, kesinlikle aykırı hareket etmez; hile yoluna sapmaya da gücü yetmez. Bazılarının şeytanı, bu makamda, İslâm dini ile müşerref olur. Ama, dabağat kabul etmeyen deri gibidir ki, sahibi öbür âleme geçtikten sonra, şeytanı mürted olur. özetle şöyle diyelim :

— Safiye sıfatı ile muttasıf olan zatların nefisleri, sultanî ruha kalb olur. Hayvanlık belirtilerinden kurtulur; insanîyet sıfatlarına bürünürler.

— «Velilerim kubbelerimin altındadır; bunları benden başkası bilmez.»

Kudsî hadisi uyarınca, durumu anlatılan zatların hallerine melek değil; insan bile vâkıf değildir. Yüce Allah bildirirse, durum değişir.

Yenilen, içilen, giyilen şeylere; zikre, fikre dair cümle özel ve genel şeylere dair her ne varsa., vücud ülkesinde yürütülen işlerin tümü, akl-ı maad tarafından sultanî ruha Rabbanî ilham olarak gelir. Sultanî ruh da, vücud ülkesinde ona göre hükmünü yürütür.

Bu duruma göre; safiye sıfatı makamında bulunan zatların sözleri, halleri, içli dışlı kendilerinden çıkan işleri, sözleri; akl-ı maad tarafından Rabbanî ilhamla olur.

Bunun içindir ki: Dünya ve âhirete dair lezzet, lerdan tamamen kesilmişlerdir.

Yemek, içmek, giymek çeşidinden şeyleri; yerken, içerken, giyerken kendilerine kesin olarak zerre kadar maddî bir lezzet hâsıl olmaz. Dolayısı ile bunlara göre; lezzetli yemeği yemekle, lezzetsiz yemeği yemek eşittir. İnsanlar arasında makbul olan elbiseyi giymekle makbul olmayanı giymek, yine onlara göre eşittir. Mesire yerlerinde gezip eğlenmekle, evlerinin bir köşesinde oturup kalmak, onlara göre aynıdır. Diğer şeyleri de buna kıyas edebilirsiniz. Çünkü, her ne kadar maddî lezzet varsa, onlardan kesilip gitmiştir. Bunun sebebi ve hikmeti ise, kısaca şöyle anlatılır : Akl-ı maaş yanıp silinmiş, hayvani ruh da sultanî ruha dönmüştür.

Âhirete dair işlerine gelince., onları da, Cenab-ı Hak, kendileri için hazırlamıştır. O güzel işlerin müjdesi kulaklarına geldiği zaman da, bir sevince kapılıp zerre kadar lezzet ortaya çıkmaz. Zira, her an, her nefeste Allah'ın rızasını gözetirler. Çünkü, varlıklarını Cenab-ı Hakkın rızası yolunda harcamışlardır.

Daima ilâhî emri gözetirler. İlâhî emir ne yana doğru zuhur etmiş ise., ona göre o emri yerine getirirler. Kendilerinden en küçük bir hareket ortaya çıkmaz.

Bunlar, Cenab-ı Hakkın ilâhî ihsanı ile; hakikat, marifet, ledün ilmine dair ne kadar ilâhî sırlar varsa, hepsine sahiptirler. Ama, kesin olarak, onları dile getirip o taraftan bir şey konuşmazlar. Meğerki:

— Kendi arkadaşlarından birine haber ver..

Şeklinde, onlara Cenab-ı Hak tarafından bir emir gele..

Onların kalbleri, ilâhî hakikatlerle doludur. Dilleri de, şeriata bağlıdır.

Huzurlarına gelen kimselerin hallerine göre sohbet ederler. Meğerki, hikmete dayalı bir şey ola da, hakikattan yana birinize bir şey duyürar-lar. Bu duyurdıklarını da şeriat örtüsü ile örtülü söylerler.

Zahirde, duruşlarını ve davranışlarını iyiliği emretmek, kötülüğü yasak etmek emrine uygun tutarlar. Buna, uygun bir şekilde riayet edip her davranışlarını ve duruşlarını Fahr-i âlem Resulüllah efendimizin —Allah ona salât ve selâm eylesin— emrine uygun tutup Resulüllah'ın sünnetlerini yerine getirirler.

Kulluk sıfatını, uygun olduğu şekilde yürüten onlardır; zira, tam manası ile Rabbın kulu olmuşlardır.

Bunlara, murakabe halinde zuhur eden tecelli, zat tecellisi olup buna :

— Şimşek gibi çakan zat tecellisi (Tecelli-i berk-i zatî..)

Adı verilir. Bu tecelli, safiye sıfatı makamında olan zatlara mahsus olup ehli bilir.

Merziye sıfatında olan zatlara murakabe halinde ihsan olunan zat te-cellisi, zat müşahedesi ve zata dalmak; bu safiye makamında olan zatların daimî halleridir. Zira, hayvani ruh, sultanî ruha çevrilmiş, akl-ı maaş da yanıp silinmiştir. Vücut ülkesi dahi, şeytanın saldırısından kurtulmuştur. Yalnız akl-ı maad tarafından sultanî ruha gelen rabhani ilham ve sa-medanî ihsan ile vücut ülkesinde hüküm yürütülmektedir. Safiye makamında olanlar için ayıkma hali yoktur. Bunlar, bir benzetme olmadan, daima müşahede halindedirler; konuşurlar.. Buna göre, mana şu demeğe gelir :.

— Marziye ehlinin murakabe hali, safiye ehlinin ayık halidir.

Zira, safiye ehline, murakabe halinde tecelli-i berk (şimşek misali bir tecelli) ihsan olunur. Açıkçası bunlar :

— «Ben, gizli bir hazine îdim.»

Manasındaki sırta, bir tasdik yeri olurlar. Böylece, hakikatin hazinesi, marifetin de mahzeni olmuşlardır.

Bundan sonra bazılarına, ruhanî miraç dahi ihsan olunur. Tarif edilemeyen bir şekilde, ülfet dahi ihsan olunur. Bunların sayısı hesabı da yoktur. Onlar, beşerin akıl erdiremeyeceği şekilde olduğundan, yazılma sına ruhsat verilmedi. Bu manayı, cidden anlamaya çalış.

Üstte işaret edilen miraç, kutupların miracıdır; velilere ihsan olunan miraçla ölçülemez.

HAYRET MAKAMI

Bu safiye sıfatı makamında bulunanların, yükseliş hallerine :

— Hayret makamı..

İsmi verilir. Bu makamda da üç derece vardır. Şöyleki :

a) Hayret..

b) Hayret içinde hayret..

c) Hayret içinde hayret, hayret içinde hayret, hayret içinde hayret..

MAKAM-I MAHMUD

Bunlardan ötesine :

— Makam-ı Mahmud..

Adı verilir. O makam da, Fahr-i Âlem Resulüllah efendimize mahsus bir makamdır; Allah ona salât ve selâm eylesin. Nebilerden, resullerden, kutup velîlerden hiç bir zata o makam ihsan olunmaz. Ancak, Habib Ah-med Muhibub Muhammed'e ihsan olunmuştur.

Makam yönü ile, bundan ileri bir makam yoktur. Amma, ilâhî feyizlere de bir son yoktur; her bir makamda, bir başka ilâhî feyiz vardır ki, onun da sonu yoktur, ömürleri son buluncaya kadar; o büyükler, sayısız hesapsız ilâhî ihsanlara nall olurlar. Onları beşer aklı taşıyamaz.

Anlatılan son dört makamın her biri, diğerinden daha ileridir. Onların altında nice ilahî feyizler vardır. Onlara nail olanların ömürleri son bulur; beka yurduna teşrif ederler; yine o ilâhî feyizlerin sonuna ulaşamazlar.

İçtim sevgiyi kadeh kadeh tattım; Ne şarap tükendi, ne de ben kandım..

Şiirindeki mana uyarınca, ne ilâhî feyizler tükenir, ne de onların susuzluğu geçer.

Onların ömürleri son bulup tükenir; ama Cenab-ı Hakkın ilâhî ihsanı son bulup tükenmez.

Bu makamlarda olan ilâhî ihsanları safiye makamında anlatılanlarla ölçün ki; o da kısıdan anlatılmıştır. Onları beşerin aklı alamayacağı için, bundan daha fazla sözle anlatmak ruhsatı verilmedi; bu kadarı ile yeti-nildi. Zira :

— Hal, sözle bilinmez..

Manası her zaman geçerlidir; anlamaya çalış.

5.Bab: İLÂHÎ TECELLİLER

5. BAB

Konusu : İlâhî tecelliler ve onunla ilgili şeyler..

Burada anlatılacak tecelliler, iki fasılda açıklanacaktır.

I. FASIL: Yüce Allah'ın kullarına ihsan buyurduğu tecelliyi iki kısımda açıklar.

1. KISIM : Dünyada iken, âdemoğluna takdir edilen ilâhî tecellileri açıklar ki, bu da altı nevidir.

1. Nevi: Bunun için şu isim verilir :

— Nur teceilisi, nur müşahedesi..

Bu tecelli, ehlüllahın ilk hallerinde ihsan olunur. Daha çok, levvame sıfatı makamında bulunanlara ihsan olunur. Bu tecellinin yok etmesine (fenasına) da :

— Murakabe yok etmesi (fenası)..

Tabir edilir. Zira, bunlar, murakabeden başka vakitte yok olmazlar. Bu da terakki (yükseliş) hallerine mahsus olup tenezzül (iniş) hallerinde zuhur etmez. İstedikleri vakitte, bu hali bulamazlar; ancak terakki hallerinde zuhur eder.

Bu tecellinin var etmesine de (bekasına da) şu isim verilir :

— Allah'ın nuru ile var olmak, Allah'ın ruhunu müşahede etmek..

Bunun istiğrakına (dalgınlığına) da şu isim verilir :

— Allah'ın nuruna dalanlar (müstağrakıyne fi nurillah), Allah'ın nurunda müşahede edenler..

2. Nevi: Nur tecellisi, sıfatların müşahedesidir.

Bu tecelli, mülhime sıfatında olan zatlara ihsan olunur. Bu tecellinin yok etmesine (fenasına) şu isim verilir :

— Allah'ın nuru ile yok olmak (fena bulmak)..

Bunlar da, bu yok oluş halini, murakabe yok edişinden başka yerde bulamazlar. Zira, bunların ayık halleri ya isimlerin tecellisidir; yahut fiil-lerin tecellisidir. Bunun için, ancak murakabe hallerinde yok olurlar (Fena bulurlar)..

Anlatılan yok oluştan sonra, nur tecellisi ve sıfatların müşahedesini zuhur eder.

Bu tecellinin var edişine (bekasına) da şu isim verilir :

— Allah'ın nuru ile var olmak (beka bulmak); Allah'ın sıfatlarını müşahede etmek..

Bu tecellinin dalgınlığına (istiğrakına) da, şu isim verilir :

— Allah'ın zatına dalanlar, Allah'ın sıfatlarını müşahede edenler..

3. Nevi : Sıfatların tecellisi, zatın müşahedesidir.

Bu tecelli dahi, mutmainne makamında olanlara ihsan olunur. Bu tecellinin yok etmesine (fenasına) şu isim verilir :

— Allah'ın sıfatlarında yok olmak.. Bunun daha açık manası şudur :

— Yok olmak içinde yok olmak..

Bu hal de, onlara murakabe hallerinde ihsan olunur. Ayık hallerinde ise; ya nur tecellisi, nur müşahedesini olur; ya da nur tecellisi, sıfatların müşahedesini olur. Böylece, murakabelerinde, anlatıldığı gibi yok olurlar. Bu türlü yok oluştan sonra da, sıfatların tecellisi, zatın müşahedesini zuhur eder. Allah'ın sıfatlarında var olmak, Allah'ın zatını müşahede etmek dahi zuhur eder. Allah'ın zatına dalanların, Allah'ın zatını müşahede edenlerin durumu da zuhur edebilir.

Anlatılan yok oluştan sonra, bu tecellinin bir ihsanı olur ki : Onu ehli olan bilir.

4. Nevi : Zat tecellisi, zat müşahedesidir.

Bu tecelli, marziye makamında olan zatlara ihsan olunur. Raziyyede olanlara da daha önce anlatıldığı gibi; sıfatların tecellisi, zatın müşahedesini ihsan olunur. Ama, mutmainne makamında olduğu gibi değildir; aralarında çok fark vardır; ilâhî iltifat daha çoktur. Zat tecellisi de değildir; bazı hallerinde zat tecellisi zuhur eder. O zaman da, bunların ayık halleri, sıfatların tecellisi olur.

Zat tecellisinin yok etmesine (fenasına) :

— Allah'ın zatında yok olmak..

İsmi verilir ki, şu hadis-i şerifin manasına uyar :

— «Fena buldular, sonra yine fena buldular, sonra yine fena buldular..»

Bu fena (yok olma) hali dahi, murakabe halinde zuhur eder. Ayık halleri ise; sıfatların tecellisi, zatın müşahedesidir.

Eğer yükseliş halinde olurlarsa., murakabe halleri ile, ayık halleri eşit olur. Bu durumda, kendilerine her nefeste zat tecellisi, zat müşahedesini ihsan olunur. Ancak, murakabe hallerinde feyizler çoktur.

Bu tecellinin var edişine de, şu isim verilir :

— Allah'ın zatı ile var olmak, Allah'ın zatını müşahede etmek.. Bunun dalgınlık haline (istiğrakına) da şu isim verilir :

— Allah'ın zatına dalanlar, Allah'ın zatında müşahede edenler.. Bundan ilerideki tecelliye şu isim verilir :

— Tecelli-i berk (şimşek gibi çakan tecelli)..

Bu tecelli de, safiye sıfatı makamında olan zatlara hastır.

Bu tecellinin yok edişine (fenasına) da şu isim verilir :

— Hayret yok edişi..

Bu da murakabe halidir. Ayık hallerinde ise; zat tecellisi, zat müşahedesini gelir.

Buradan anlatılacak beş kısım ilâhî tecellilerin cümlesine :

— Cemaliyet tecellisi..

İsmi verilir. Bunların karşılığı olarak, her birinin celâliyet tecellisi dahi vardır. Buna göre, ilâhî tecelli on kısım olur.

Ancak, Cenab-ı Hakkın cemali celâline üstün geldiği için, celâli ile tecelli kılmaz; cemali ile tecelli kılar. Fakat, bazı kullarına celâliyet tecellisini bildirmek için, bir kere veya iki kere celâli ile tecelli ihsan eder. Bu da her velîye ihsan olunmaz; ziyade ilâhî iltifata sahip olanlara ihsan olumu*. Bu ihsan da, cemali ile celâli arasında bulunan ilâhî sınırları bildirmek içindir. Anlatılan celâl ve cemal tecellilerinin ne şekilde müşahede edildiği sorulacak olursa :

— Hal, sözle bilinmez.

Cümlesi ile cevap veririz. Zira, Cenab-ı Hak, mekândan ve şekilden münezzehtir; beridir. Bunun için de, sözle tarife ruhsat yoktur. Bunu da, ehli olan bilir. Bu manayı, ciddî bir şekilde anlamaya çalış.

TECELLİ SEBEPLERİ

5. Nevi : Burada, tecelli sebepleri anlatılacaktır.

Değerli kardeşim, safiye sıfatı makamının hali; zat tecellisi ile zat müşahedesidir. Bu makama sahip olanların halleri, iniş hallerindeki ayıklık halleri olup sebebi ise, daha önce anlatıldığı gibi; hayvani ruhun, sultan ruh haline çevrilmesidir. Dünyayı yönetmeye yarayan akl-ı maâşın dahi, tamamen yanıp silinmesidir. Anlatılan sebepten ötürü, onlardaki hayvaniyet tamamen silinir; insanîyet sıfatına bürünürler. Dolayısı ile, her an ve her nefes, işaret edildiği gibi, zat tecellisi ve zat müşahedesi onlar için meleke olmuştur.

Marziye makamı sahibinin hali dahi, sıfatların müşahedesi ile zat tecellisidir. Sebebine gelince; bunların dahi, hayvanî ruhları, sultanî ruhlarının hali ile hallenmesi ve kendi halinden tamamen geçmesidir. Marziye makamına geçen zatlardaki hayvanî ruh, kendi isteği üe, sultanî ruhun her hali ile hallenmiştir; kesin olarak, kendisinde aykırı bir hareket bulunmaz. Marziye ehlinin inişlerindeki ayık hallerinde, sıfatların tecellisi, zatın müşahedesi kendilerine meleke olmuştur.

Raziye makamında bulunanların dahi, inişlerinde ayık halleri, nur tecellisi sıfatların müşahedesidir. Bu şekilde bir tecelli de, raziye makamı sahibinin hali olur. Sebebine gelince; bu makamdakilerin hayvanî ruhları, sultanî ruhun her emrine kendi isteği ile ram olması ve Cenab-ı Hak tarafından kendisine her ne gelirse rıza ile kabul etmesidir. Bu tecelli de, bu makamdakilere meleke olmuştur.

Mutmainne makamında olan zatların hali dahi, nur tecellisi, nur müşahedesidir. Sebebine gelince; hayvanî ruhları, sultanî ruha alt olmuştur. İster istemez, tüm emirlerim benimsemiştir. Sultani ruhun kendi halleri arasında bulunan tam tevekkül, hayvanî ruha hal olmuştur. Bu yüzden de tüm işlerini Hakka ısmarlamıştır; kendisine kalb itmimanı ih san olunmuştur. Bunların inişlerinde, ayık halleri sayılan nur tecellisi, nur müşahedesi kendilerine meleke olmuştur.

Mulhime makamında bulunan kimselerin hali dahi, isimlerin tecellisi ile, fiillerin tecellisinin. Bunların da iniş hallerinde ayık haller, isimlerin tecellisi ile fiillerin tecellisinin. Sebebine gelince; hayvanî ruhları, sultanî ruhun hallerinden yalnız pişmanlığı kendisine hal edinip kötü işlerine nasuh tevbesi üe tevbe etmesi o kötü işi bir daha yapmamasıdır. Daima ah çekip inleyerek dost cemalini gözlediği için de; isimlerin tecellisi, fiillerin tecellisi, ayık hallerinde kendilerine meleke olmuştur.

Levame makamında olanların durumu, anlatılanlarla ölçülemez. Bu sıfatın ayık halinde .tecelli olmaz. Murakabede dahi, her zaman tecelli zuhur etmez; bazan terakki halinde zuhur eder. Sebebine gelince; hayvani ruh, sultanî ruhun hallerinden yana hiç bir koku almamıştır. Henüz emmarelik hali üzerindedir. Bu yüzden daima, sultanî ruhla mücadele ve muharebe eder. Üstün geldiği zaman, emmareliğini

yürütür; alt olduға zaman, kendisini ayıplar, ettiğine pişman olur. Bu pişmanlıkta dahi, sebatlı olmadığı için, levvame sahiplerinin ayık halleri iç tıkanıklığıdır; ah çekip inlemekten ibarettir. Bu yüzden de, kendilerine iniş hallerindeki murakabe durumlarında tecelli olmaz. Zira, bunlara tecelli olması, ancak yükselme hallerine mahsustur.

MURAKABE

6. Nevi: Her bir makamın inişlerinde olan murakabe halleri ile ayık hallerini; yükselişte ise, murakabe hali üe ayıklık hallerini aşağıdan yukarı açıklar.

Şimdi..

Levvame ehli makamı sahipleri, tenezzül halinde murakabeye oturdukları zaman, kendilerine terakki ihsan olunur. Bu durumda, mulhime sıfatının hali zuhur eder; ya isimlerin, ya fiillerin tecellisi ihsan olunur.

Mülhime makamında bulunanlar, yükseliş hallerinde murakabeye oturdukları zaman, Cenab-ı Hakkın ihsanı ile mutmainne sıfatı hali zuhur eder. Böylelikle de hayvani ruha tam tevekkül ihsan olunur. Bu ihsanın altında bulunan, nur tecellisi, nur müşahedesi zuhur eder. Ancak, bu tecelli, kendisine meleke olmadığı için; murakabeden çıktıktan sonra bu hal kayıp gider; kendisinin terakki hali olan mülhime hali zuhur eder. Bu oluşa :

— Ayıklık hali (sahve)..

İsmi verilmiştir. Buna göre; levvamedekilerin iniş hallerindeki murakabe halleri, yükseliş hallerindeki ayıklık hallerinin aynıdır.

Mülhime ehli dahi, iniş hallerinde murakabeye oturduğu zaman, Cenab-ı Hakkın ihsanı ile kendisine mutmainne hali ihsan olunur; nur tecellisi, nur müşahedesi zuhur eder. Ayık hale geldiği zaman, yine mülhime hali ile kalır. Bu makamdakiler, yükseliş hallerinde murakabeye oturdukları zaman; Cenab-ı Hak, hayvani ruha bir tecelli eyer, razıye halini ihsan eder. Bundan sonra, bütün işlere, iradesiz razı olur. Bu murakabe halinde ise, nur tecellisi, sıfatların müşahedesi zuhur eder. Ayık hale geldiği zaman da, bu tecelli kendi hali olmadığı için kayıp gider. Bu manaya göre; mülhime sıfatını taşıyan zatların iniş hallerindeki murakabe halleri, yükseliş hallerindeki ayık hallerinin aynıdır.

Mutmainne ehli dahi, tenezzül hallerinde murakabeye oturduğu zaman, mülhimenin yükselişi gibi yükselir, kendisine razıye hali ihsan olunur. Nur tecellisi, sıfatların müşahedesi zuhur eder. Terakki hallerinde murakabeye oturduğu zaman, yine Cenab-ı' Hak, hayvani ruha bir tecelli kılıp o tecellide kendisini âciz çaresiz Allah'ın güvencesi altında bir şeye yaramaz görür. Ettiği ibadetleri silinmiş, kendisi de isyan deryasına dalmış gibidir. Elinde, eman dilemekten başka bir şeyi de kalmamıştır. Bu hal ile, rıza kapısında :

— Güvencemiz sensin, aman ya Rabbi..

Diye yakarır durur. Bu yakarışı sırasında, kendisine ilâhî ihsan gelir; sıfatların tecellisi, zat müşahedesi zuhur eder. Rıza kapısından içeri girdiği zaman da, içeride nice nice ilâhî ihsanlara sahib olur. Ama, ayık hale geldiği zaman, bu tecelli kendi hali olmadığı için kayıp gider. Ancak, ayık hali; nur tecellisi, sıfatların müşahedesi olur. Buna göre; mut-mainne ehlinin dahi, iniş hallerinde bulunan murakabe halleri, yükseliş hallerindeki ayık hallerinin aynıdır.

Razıye ehli dahi, iniş hallerinde murakabeye oturdukları zaman, mutmainne-de olan zatların yükseliş hallerindeki murakabelerinde ihsan olunan durum gibi, marziye hali ihsan olunur; sıfatların tecellisi, zat müşahedesi zuhur eder. Ayık hale geldikleri zaman da, razıye hali ile kalırlar. Yani : Nur tecellisi, sıfatların müşahedesi ile kalırlar. Yükseliş hallerinde murakabeye otursalar; Cenab-ı Hak, Yüce Zatından hayvanî ruha bir tecelli

kılar. O tecellide de, hayvanî ruh, sultanî ruha çevrilir. Bundan sonra, kesin olarak, hayvaniyet eseri kalmaz, sultanî ruhun rengine boyanır. Kendisi de tamamen silinir; zerre kadar eseri kalmaz. O zaman da, safiye ye sıfatının ehli zatların hali zuhur eder; Cenab-ı Hak, Yüce Zatı ile şekilsiz benzersiz ihsan buyurup zat tecellisi, zat müşahedesi zuhur eder. Rıza ile, geçmişte işlediği günahlarının affı müjdesi verilir; nice nice ilâhî iltifatlar ihsan olunur. Ayık hale geldiği zaman da, yine o hal kaybolur. Yani : Safiye hali kayar, marziye hali zuhur eder. Raziye ehlinin tenezzül hallerindeki murakabe halleri, terakki hallerinde bulunan ayık hallerinin aynıdır. Bunun daha açık manası şu demeye gelir :

— İniş hallerinde ihsan olunan tecelliler, yükseliş hallerinde ayık iken de zuhur eder.. Marziye ehli, iniş hallerinde murakabeye otursalar; raziyede olan zatların yükseliş hallerindeki murakabelerinde ihsan olunduğu gibi, safiye sıfatı ehli için anlatılan ihsan olur; zat tecellisi, zat müşahedesi zuhur eder. Bundan başka, her gün rıza kapısından girerler; özel bir yerde tecelli ihsan olunur. O zaman da, nasıl olacağı anlatılamayan bir şekilde geçmiş ve gelecek günahları affolunur; masumiyet kisvesi giydirilir ve sonsuz rıza ile müjdelenirler. Böylece, sonsuz ihsanların gerçekleştiği yer olurlar. Ayık hale geldikleri zaman da, yine marziye hali ile kalırlar. Terakki hallerinde murakabeye oturacak olsalar, Cenab-ı Hak, Yüce Zatı ile şekli anlatılamayan bir tecelli kılar. Bu tecellide de, hayvanî ruh, bütünüyle sultanî ruha döner; kimliğinden eser kalmaz. Her huyu, sultanî ruhun huyuna çevrildiği gibi, kendisi dahi, sultanî ruha döner; aralarında zerre kadar fark kalmaz. O zaman da, hayret yok olması zuhur eder. Hemen peşinden de; zat tecellisi, zat müşahedesi zuhur eder. Nice nice ilâhî iltifata, sonsuz ilâhî sırlara vâkıf olurlar; yine safiye hali zuhur eder. Marziyede bulunan zatların iniş hallerindeki murakabelerinde kendilerine ihsan olunan halleri; yükseliş hailerinde olan murakabeden sonraki ayık hallerinin aynı olur. Böylece, inişin mürakabesindeki ihsan olunan tecelliler, terakkinin ayıklığında dahi zuhur eder. Son anlatılan iki nevi tecellinin ikisi de bir anlaşılmasın. Şöyleki :

BİRİNCİSİ : Safiye halidir ki, marziye ehlinin murakabelerinde ihsan olunur, inişlerinde, safiye ehlinin ayık hâlidir .

İKİNCİSİ : Marziye ehlinin terakki halindeki murakabelerinde ihsan olunan tecellidir ki; safiye ehlinin yükseliş hallerindeki ayık halleridir.

Anlatılan tecellilerin ikisi de her nekadar zat tecellisi ise de, aralarında çok fark vardır. İltifat yönü ile, sırlara vâkıf olma yönü ile, hal ciheti ile fark çoktur. Bu durum, ehline malumdur.

Safiye makamı sahipleri dahi, iniş hallerinde murakabeye oturdukları zaman; marziye makamında bulunan zatların yükseliş hallerindeki murakabelerinde ihsan olunan hayret yok olması zuhur eder. Bunun altında da, anlatıldığı gibi, ilâhî tecelli zuhur eder. Ama, ilahî feyizlere bir karar olmaz. Her nekadar marziye makamı sahiplerinin terakki hallerindeki murakabelerinde olan tecelli ile ölçmüş olsak da, aralarında çok fark vardır. Tecelli yönü ile beraberler ama, feyizler bakımından aralarında sayıya hesaba gelmeyecek kadar fark vardır. Çünkü, safiye makamı sahiplerinin ayık halleri de zat tecellisi, zat müşahedesidir.. Keza murakabe halleri de zat tecellisi, zat müşahedesidir. Ancak, murakabelerinde zuhur eden yokluğa :

— Hayret yokluğu..

Tabir edilir. Bunun altında zuhur eden tecelliye ise :

— Şimşek gibi çakan zatî tecelli..

Tabir edilir. Bu türlü tecelli de, safiye ehli makamı sahiplerinin murakabesine hastır; bunu da ehli olanlar bilirler. Terakki halinde hayret makamı zuhur eder; bu makamdan beyana ruhsat yolu yoktur. Bu manada, anlatılan mikdar yeterlidir.

— Hal sözle bilinmez.

Cümlesi, burada geçerlidir.

Anlatılanların sözünü bilmek, bu yolda kârın en azıdır. Fırsat elde iken, bu yolda çalışıp gayret sarf etmek gerek. Anlatılan durumları, kendine meleke etmeye bak. Sonra pişmanlık fayda vermez.

Bu dünya, imtihan dünyasıdır. Dünya adamlarına kanıp onların rengine boyanma. Gaflet uykusuna dalıp da, kendini cehennem ateşine atına. Zira, insan burada ne ederse, yarın öbür âlemde o ettiğim bulur. Ayarını halis et; zira potaya koyup eritirler, çürüğünü atarlar. Para gümüşü ol-ma, sırma gümüşü olmaya çalış. Gümüşlükte de kalmamaya çalış. Dünyada iken, altın olmaya gayret et. Mısır altını olma; İstanbul altını olmaya çalış. İstanbul altınlığında dahi kalma; yıldız altını olmaya gayret et. Fırsatı ganimet bilme; gün olur, seni de miheke vururlar; ayarına göre kıymet takdir ederler :

— İşte ayarın budur.

Derler. O vakit de, pişmanlık fayda vermez. Ah edip inlemek de seni kurtarmaz. Zira, yapılacak iş, dünyada yapılmalıdır.

Gaflet uykusunda uyuduğun yeter. Gafil, uyan, sonra pişman olursun.

CENNETTEKİ TECELLİ

2, KISIM : Cennette olacak ilâhi tecellileri açıklar.

Değerli kardeşim, bilesin ki..

Çenab-ı Hakkın, cennette kullarına ihsanı olan ilâhî tecellilere :

— Tecelli-i zamir. (İçten, gönülden tecelli.)

Tabir edilir. Bu tecelliye nail olacak kullar; dünyada iken, içlerinde Cenab-ı Hakka her biri bir şekilde mana verip o manayı söze getiremez, içlerinde gizli bir vehim olarak durur. Herkesin zannı bir başkadır; biri diğerine benzemez.

Cennet ehli cennete girdiği zaman, içlerinde gizli duran şekil her ne ise, o vehmine göre tecelli zuhur eder. Onlar da bu tecelliye :

— Evet, tamam..

Deyip tasdik ederler. Bu tecelliler de, belli vakitlerde zuhur eder. Bazılarına yılda bir kere, bazılarına da ayda bir kere zuhur eder. Bazılarına da haftada bir kere zuhur eder. Tarikat ehlinin, dünyada iken, vuslat nasib olmayanları, cennet ehlinin tecelli zuhuruna nail olanları gibidir. İs-ra suresinin 72. âyeti bu manayadır :

— «Bu dünyada âmâ olanlar, âhirette dahi âmâ olurlar.»

Bu âyet-i kerimenin manası gereğince, onlara da içlerinden tecelli ihsan olunur. Ama, bunun farkı odur ki : Belli vakti yoktur. Her an ve her nefes, ihsan olunan tecelli ile müşahede ederler. Ama, vasıta ile.. Dünyada iken, vasıtasız konuşmak, kendisine ilâhi tecelli ihsan olunan zatlara hastır. Cennet ehlinin durumunu da bununla ölçebilirsiniz.

Ehlüllaha, Allah'ın veli kullarına olan tecelli, dört nevidir.

1. Nevi : Nur tecellisi, sıfatların müşahedesini..

Bu tecelli, dünyada iken kendisine nur tecellisi, nur müşahedesini ihsan olunan ve o hal ile âhirete göçen zatlara ihsan olunur.

2. Nevi: Sıfatların tecellisi, zatın müşahedesini..

Bu tecelli dahi, dünyada iken nur tecellisi, sıfatların müşahedesini ih-ihsan olunan ve o hal ile ahirete göçen zatlara ihsan olunur

3. Nevi: Zat tecellisi, zat müşahedesini..

Bu tecelli dahi, dünyada iken sıfatların tecellisi, zatın müşahedesini ihsan olunan ve hal ile âhirete göçen zatlara ihsan olunur.

4. Nevi : Zat tecellisi, hakikatin kühünü müşahede..

Bu tecelli dahi, dünyada iken kendisine zat tecellisi, zat müşahedesi ihsan olunan zatlara hastır. Bunlar, Cenab-ı Hakkın zat tecellisine dalar ve hakikati müşahede ederler.

Anlatılan dört nevi tecelliye sahib olan zatlara ihsan olunan tecelliler ber an ve her nefestedir ki, onlar için ayıklık hali yoktur. Hemen her biri, kendi mertebelerine göre; anlatılan şeklide kendilerine has olan tecellilere dalar. Arada vasıta olmadan da konuşurlar. Vasıta ile konuşmak, cennet ehli lie dünyada iken kendisine tecelli nasib olmayan tarikat ehline mahsustur. Bunlar, konuşmayı, mektupla veya melek vasıtası ile yaparlar. Bunun hikmeti ise., dünyada iken kendilerine vuslat nasib olmaması, ilâhî sırların kokusunu duymadıklarıdır.

***

EMMARE NEFİS

II. FASIL: Nefsin alâmetlerini, onları düzeltme çarelerini, her düşük sıfat sahibi, yüksek rütbe sahibinin aksi olduğunu yedi nevide açıklar.

1. Nevi: Emmare nefsi açıklar.

Değerli kardeşim, bilmiş olasin ki.

Hayvani ruhun kendi yaratılış sıfatı; Yusuf suresinin 53. âyetinde buyurulan :

— «Ben nefsimi temize çıkaramam; çünkü nefis, bütün şiddeti ile kötülüğü emreder.»

Mana uyarınca, emmaredir. Bu emmare sıfatına sahib olanlar, üç sınıftır. Bunların cümlesi:

— Müslümanız..

Derler, ama taklitçidirler.

1. Sınıf: Bu sınıftan olanların halleri, iyilik cinsinden olan hiç bir şeyi, asla yerine getirmezler; yasak edilen şeylerin de cümlesini yaparlar.

— Biz gerçeği bulduk.

Diye, türlü türlü söz söyleyip tarikat-ı aliyeye yalan isnadı atarlar.

Hal böyle iken, kendileri, nefsin elinde esirdir. Kendi kendilerini cehenneme atmışlardır. Bundan daha fenası odur ki : Kendilerinden çıkan çirkin işleri, gayet güzel görürler; onlarla övünürler ve onlarla ferahlarlar. Bunlara ve benzerlerine kesin olarak nasihat kâr etmez. Bir tavsiyenin de faydası yoktur. İşin sonunda da son nefeslerini imansız verirler. Böyle kimselerin tarikatlarına girmek caiz değildir. Bunların, tarikattan haberleri olmadıktan başka; şeriatta dahi sapıklığa düşmüşlerdir. Bu gibi şeylerden Yüce Allah'a sığınırız.

Bunlar, öyle bir dereceye varmışlardır ki; dünya ehli bir taraf olup :

— Yahu, bu ettiğiniz nedir?.

Deyip kötü işlerini âyet-i kerime ve hadis-i şeriflerle tekzib ederek vaaz ve nasihat etseler, asla kulaklarına girip nasihat almazlar. Bunun sebebini ve hikmetini şöyle açıklayabiliriz :

Safiye makamında bulunan zatların hayvani ruhları, sultani ruhlarına dönüşmüştür.

Bu yüzden hayvaniyet durumları, tamamen kendilerinden gitmiştir. Sultanî ruhun rengine boyanıp sultanî ruhla, hayvanî ruh arasında kesinlikte ayrılık gayrılık yoktur.

Bundan sonra, safiye sıfatı sahipleri, insaniyet sıfatına bürünürler.

Üstte anlatılan durum nasıl böyle ise., emmare sahipleri de öyle bir dereceye

varmıştır ki : Sultanî ruh, tamamen hayvanl ruha dönüşmüştür. İnsanlık eseri, tamamen bunlardan silinmiştir. Safiye makamı sahibi hallerinin tam tersi bunlarda

zuhur etmiştir. Bu yüzden de, hayvanî ruhla, sultanî ters manada, birbiri ile tek vücud olmuştur. Kesin olaraktan da, aralarında ayrılık gayrılık kalmamıştır. Safiye makamı sahiplerine ihsan olunan insaniyet sıfatı, bunlardan tamamen gitmiştir; yalnız hayvaniyet sıfatına bürünmüşlerdir. Bu yüzden de, kendilerinden ortaya çıkan kötü işlerini aralarında farz ayarında görürler; bununla da övünürler. Yeni yeni kötülükler etmeye gayret edip çakşırlar. Bu topluluğun şerrinden Yüce Allah'a sığınırız. Anlatılan sıfatla yetmiş iki fırka ve cümle küffar müttasıftır. Bakara suresinin 7. âyetinde buyurulan :

- «Allah, onların kalblerine ve kulaklarına mühür basmıştır. Gözlerinle perde vardır. Onlara büyük bir azab olacaktır.»

Mananın gerçekleştiği yer onlar olmuşlardır. Bunlardan insafa gelip imanı kabul eden yoktur. Meğerki, ilâhî hidayet yetiše..

2. Sınıf: Emmare sınıfının ikincisi de dünya ehlidir.

Bunlar da 1. sınıftakiler gibi, ne iyi emri tutarlar, ne de yasaktan kaçınırlar; cümle haramı da işlerler. Ama bunlar, haramı helâl saymazlar.

— Haramdır.. Deyip işlerler. Derler iki :

— Kırk gün günah işleriz, bir günde tevbe ederiz; Allah-ü Taâlâ bağışlayıcı merhametlidir. Kulunun kusurunu affeder. Su bulanmayınca durulmaz. Gün olur, bunların cümlesine tevbe ederiz. Kalan ömrümüzü de ilâhî emirlerde tüketiniz. Şimdi gençliğimiz var; bu dünya neye dayanır ki.. Şimdi biraz ciinbüş edip eğlenelim. Sonra ihtiyar olduğumuz zaman; tevbeye gelir, istiğfar ederiz. Haramı haram bilerek işlemek de küfür olmaz. Tevbesiz bile ölsek, bize azab etmek, Allah'ın şanına yakışmaz. Sen ne diyorsun; gün bugün, saat bu saattir. Sonunu düşünen bu âlemde bir şey yapamaz. Allah'ın bu kadar güzel vaadleri varken, bizi cennetten yoksun eder mi?. Haşa!.

Böyle söyleyip birbirinin gönlünü alırlar. Türlü türlü bozuk delil ileri sürerler. Müjdeye dair âyet-i kerimelerle, kendilerini avuturlar. Bu şekilde cümle haram olan şeyleri işlerler; asla Allah korkusu içlerine girmez. Ettikleri habasete zerre kadar pişman olmazlar. İşledikleri haramlar, keşiş dağı kadar olsa, gözlerine zerre kadar görünmez. Bir fakire bir parça sadaka verecek olsalar; buna benzer küçük bir iyi iş etseler, o zaman, Cenab-ı Hak, kendilerine cennetin anahtarını teslim etmiş gibi övünürler. Sözüün özü : İçlerinde zerre kadar ilâhî korku yoktur; Cenab-ı Hakkın azabından da emin olmuşlardır.

Bunun sebebini, hikmetini de şöyle açıklayabiliriz :

Birinci sınıf nasıl safiye makamı sahiplerinin tersi ise., bunlar da razıye ve marziye makamı sahiplerinin tersidir. Onların hallerinin aksi ve karşılığı olmuşlardır. Razıye ve marziye makamı sahibi olan zatların hayvani ruhları, sultanî ruhun huyunu benimsemiş ve onun huyuna girmiştir.

Her emrine razıdır. Tam manası ile, sultanî ruha kendisini teslim etmiştir.

Aralarından sakınmak ve düşmanlık kalkmıştır. Aralarında sevgi ile kaynaşma olmuştur. Kendi isteği ile hayvani ruh, sultanî ruhun hali ile değişmiştir. Kendisinde, hayvaniyetten eser kalmamıştır.

Anlatılan sebepten dolayı da, razıye ve marziye makamı sahiplerinin geçmiş ve gelecek günahları affolunmuş, ebedî rıza ile müjdelenmişlerdir. Bu arada, masumiyet forması da, kendilerine giydirilmiştir. Hal böyle iken, ellerinde elmadan, kendilerine ilâhî korku ihsan olunmuştur. Bunlar, nasıl böyle ise., konu edilen ikinci sınıf zümre de tam bunların tersidir. Şöyleki :

Sultanî ruhları, hayvanî ruha tam manası ile teslim olmuştur. Her bir emrine de, özel veya genel olarak razıdır. Aralarında düşmanlık kalmamıştır. Birbirlerine güven

duyarlar. Ülfet ve mahabbetle, sultanî ruh, kendi. huylarını hayvanî ruhun huyları ile değiştirmiştir. Sultanî ruh, hayvanî ruhun rengine boyanmıştır. Vücut ülkesinin yönetimini, tamamen, hayvanî ruhun görüşüne bırakmıştır.

İşte anlatılan sebepten dolayı; Cenab-ı Hakkın rahmeti, bu ikinci sınıftan uzaktır. Kalblerine öyle bir güven duygusu, düşürülmüştür ki : Raziye ve marziye makamı sahiplerindeki ilâhî korku kadardır..

Raziye ve marziye makamında bulunanlar, Cenab-ı Hakkın emrini tam manası ile yerine getirirler; razı olduğu işleri yaparlar. Bundan sonra da, ellerinde olmadan, sonsuz korkuya sahiptirler. Bunlar nasıl böyle ise, ikinci sınıfta anlatılanlar ise., rıza yoluna ters düşen işleri, anlatıldığı gibi yaparlar. Bu yüzden de, Allah tarafından kalblerine bir güven duygusu yerleştirilmiştir. Dolâyısı ile, kendilerinden çıkan haram işlere zerre kadar pişmanlık duymazlar. Bununla da kalmazlar; kendilerini, Cenab-ı Hakkın rahmet deryasına dalmış sanırlar.

İşte anlatılan sebepten ötürü, bu sınıftan; insafa gelip tevbe istiğfar eden pek nadirdir. Sanki bunlar, A'raf suresinin 79. ayetindeki mananın gerçekleştiği yerdir :
— «Yemin olsun; cinlerden ve insanlardan çoğunu, cehennem için yarattık. Bunların kableri vardır; ama, onlarla bir şeyi kavrayamazlar. Bunların gözleri vardır; ama, onlarla bir şeyi göremezler. Bunların kulakları vardır; ama onlarla bir şeyi duyamazlar. Bunlar hayvanlar gibidirler; belki bunlar daha da sapıktır. Bunlar, gafillerin taa, kendileridir.»

Bu âyet-i kerimenin manası gereğince, bu ikinci sınıfa, vaaz ve nasihat edenlerin nasihatları kulaklarına girmez. Hatta, o vaaz ve nasihat edenlere düşman bile olurlar. Bundan dolayı, bu sınıfın da pek çoğu, son nefeslerini imansız kaparlar. Allah-ü Taâlâ'ya sığınırız; bu gibi hallerden bizi korusun.

3. Sınıf: Tarikat ehli olanların emmare nefis sahipleridir.

Bunlar da, öncekiler gibi, iyiliğe sarılmaz, kötülükten kaçınmazlar. Ama, kendilerinden meydana gelen kötü işler için ah edip inlerler. Kendi hallerini güzel görmeyip şöyle derler :

— Biz, ne külhanî (haylaz) adamları. Allah'ın emrini yerine getirip yasaklarından da kaçınmayız. Bizim halimiz nereye varacaktır? Cümle işlerimiz, Allah'ın emrine ters düşmektedir. Bizden alçak, bu cihanda bir mahluk yoktur. Aman ya Resulellah, yardım sendendir..

İşte böyle münacaat ederler; kendilerinin külhanî ve alçak olduklarını ikrar ederler. Ne var ki, bu münacaatları ve temennileri sadece dildedir. Kalblerinde asla pişmanlık ve ilâhî korku yoktur. Sadece kusurlarını bilirler; yine o kötü işlerini yaparlar. Bunlar da bu sıfatta iken, pişmanlıkla tevbe edip huylarını ve halierini değiştirmezler.

Sebeup ve hikmet olarak, bunların durumunu ters manası ile, mutma-inne sıfatı makamındakilerle karşılaştırabiliriz. Şöyleki:

Mutmainnede olan zatların hayvani ruhları, sultani ruha teslim olmuştur. Vücut ikliminin yönetimini, bütür bütün sultan ruhun görüşüne ve tedbirine bırakmıştır. Kendisi, bir köle gibi kalmıştır; hiç bir şeye karışmaz. Çünkü, sultani ruha teslim olmuştur.

Bu 3. sınıfta anlatılanlara gelince., mütmainne sahiplerinin tersine hayvani ruhları, sultani ruha üstün gelmiştir. Sultani ruh, ister istemez, hayvani ruha teslim olmuştur. Vücut ikliminin tasarrufunu tamamen hayvani ruha bırakmıştır. Kendisi de, nefsin eünde esirdir. Her ne kadar kendilerinin alçak ve edna olduklarını bilseler de, yine hiç bir şekilde kendilerine pişmanlık gelmez; tevbe ile istiğfar etmezler.

Bunlar, bu sıfatlarını değiştirmeden âhirete giderlerse., emmarelik hali üzerlerinde olduğundan, pek çoğu, imansız olarak son nefesini verir. Bu gibi şeylerden Allah'a sığınırız.

Bu emmare sıfatından kurtulmanın çaresine geünce.. şöyle açıklayabiliriz :

— «Hesaba çekilmeden önce, kendinizi hesaba çekiniz.»

Manasında buyurulan kudsî hadis-i şerifin emrine tutunup hemen kendisini hesaba çekmelisin. Bu manayı, biraz daha açalım.

Kim olursa olsun; kendisinden kötü fuller çıktığı zaman; hemen peşinden, Cenab-ı Hakkın azametini düşünmelidir. Onun alim (bilen) sıfatı dahi düşünülmelidir.

Bundan sonra, kıyamet günü meydana gelecek hesap, suâl, mizan, cehennem azaplarının şiddeti dahi düşünülmelidir. Cenab-ı Hakkın, kullarına adil sıfatı ile hüküm buyuracağı, insanın kendisinde bulunan kötü fiiller dahi iyi düşünülmelidir. Nekadar ağır olursa olsun, işlenen kötülüklere pişman olunmalıdır. İnsan, kendisinden kötü işleri bir daha işlememeye kesin olarak nlyetli olmalı, tevbeye gelmelidir. İyi işleri yapmaya da, hemen başlamalıdır.

Sonra, yine tefekküre dahp düşünmelidir. Nekadar ağır gelirse gelsin; âhîret korkusunu içinden çıkarmadan, ilâhî emirleri yerine getirmekte ısrarlı olmalı ve çalışıp gayret temelidir.

Bu arada, yine nefis bir yolunu bulabüir; insanı, yine çeşitli ümitlere kaptırabilir. iyiliği bıraktırır; kötülüğü işletir. Böyle bir şey ortaya çıktığı zaman, hemen kibleye dönüp oturmalıdır. Anlatıldığı gibi tefekküre dalıp pişmanlıkla tevbeye gelmelidir. Bu tevbesinde de, her kesin ihlâslı olması gerek. Tevbe ederken :

— Elime fırsat geçerse, yine işlerim.

Kaydı bulunursa, edilen tevbe makbul olmaz. Çünkü, bu gibi tevbe, münafık tevbesi olup makbul değildir.

Bir kimse, ettiğine kesin olarak pişman olup bir daha işlememek kasdı ile tevbe ettikten sonra; nefis tarafının ağır basması ile o fiil tekrar işlenirse., anlatıldığı gibi, yine tevbe etmelidir. Zira, tevbede :

— Elime fırsat geçerse yine işlerim..

Kaydı bulunmadıkça, tekrar tekrar tevbe etmenin zararı yoktur. Pişmanlıkla tevbe etmek, bir kimseye hal oluncaya kadar, anlatılan şekilde her günahın ardından pişmanlıkla tevbe etmelidir. Bu şekilde tevbe eden kimseye, kısa zamanda pişmanlıkla tevbe hal olur. Bu halin meydana gelmesinin alâmeti odur ki: Bir kimseden günah meydana gelir gelmez; hemen iradesiz pişman olur, işlediği masiyete de ciğeri yanarak gözlerinden yaş döküp pişman olur. Bu arada, nefisini de ayıplayıp tevbe istiğfar eder. Her günah zuhurunda, dikkat edip bakmalıdır : Anlatılan şekilde elinde olmadan tevbe etmek, kendisinden zuhur ediyor mu?. Eğer zuhur ediyorsa, o vakit bilmiş olsun ki, levvame sıfatı kendisine hal olmuştur. .

LEVVAME SIFATI

2. Nevi: Levvame sıfatını ve onun alâmetlerini, bu sıfat sahiplerinin tevbelerinde sebatlı olmadıklarının sebebini, hikmetini açıklar.

Bu, II. faslın yedi nevinin ikinci nevidir.

Değerli kardeşim, şu da bilinmiş olsun ki., levvame sıfatı sahipleri iki sınıftır.

1. Sınıf: Bunlar için, şu tabir kullanılır :

— Ehl-i ukba (âhîret adamları)..

Bunların alâmetini de şöyle açıklayabiliriz :

Bunlar, mümkün olduğu kadar, iyilik işlerini yerine getirirler; yasaklardan kaçınmaya da gayret edip çalışırlar. Bazan suyu üfleyip içerler; softuluğu kimseye vermezler. Bazı kere de türlü türlü hezeyan ederler; ama peşinden anlatılan pişmanlık zuhur eder, tevbeye gelip istiğfar ederler. Sonra yeri gelir, kendilerini tutamazlar; türlü türlü

hezeyan ederler. Bunun sonunda da, anlatıldığı gibi pişman olup nefislerini ayıplarlar ve tevbe istiğfar ederler.

Bunlardan zuhur eden kötülüklerin cümlesi, emmaredeki gibi tamamen haram çeşidinden şeyler değildir. Emmare sahibi gibi, yasak işlerin tamamını işlemezler. Bazısından tevbe ile, istiğfarla kurtulmuşlardır; bazısını da, tevbeden sonra, dayanamaz, işlerler. Bu sıfatta, üç bölük kimse vardır. Şöyleki:

a) İlmi ile, amel etmeyen ilim sahipleridir .

b) Zamanımızda :

— Sofi..

Tabir edilen kimselerdir. Bunlar, sofuluğu kimseye vermezler. Ama ellerine fırsat geçtikçe de, dayanamaz, bazı yasaklara dalarlar. Sonra, yine pişman olurlar; nefislerini ayıplarlar.

c) Bunlar da, kendilerine :

— Dünya ehli..

Tabir edilen kimselerdir. Bunlar, vaaz ve nasihat meclislerinde ağlar, tevbeye gelir, istiğfar ederler. Sonra da, türlü türlü kötülükler işlerler. Fakat emmare sıfatındakiler gibi, Cenab-ı Hakkın affı ile kendilerini avutmazlar; pişmanlıkla nefislerini ayıplarlar. Bu levvame ehlinin, tevbelerinde sebatlı olmadıklarının sebebine, hikmetine gelince., şöyle anlatabiliriz :

Bunlar, emmare nefis makamında iken, sultanî ruhları, nefse esir olmuştu; her halini de, hayvani ruhun haline uydurmuştu. Tam olaraktan da ona teslim olmuştu. Şimdi de, levvame sıfatına geldiler; sultanî ruh, esirlikten kurtuldu. Kendi yaratılış durumu, hayvani ruhun yaratılış durumundan ayrıldı. Masiyetin peşinden pişmanlık çıkması da, bunun içindir. Ne var ki, henüz sultanî ruh, hayvani ruha alt durumdadır; vücud ülkesinde hükmü pek geçerli değildir. Bunun için de, bu makamın sahipleri, tevbelerinde sebatlı olamazlar; tevbeden'sonra, yine masiyet işlerler.

2. Sınıf: Tarikat ehlinin levvame durumlarıdır.

Bunlar da, anlatıldığı gibi, tevbelerinde sebat edemezler. Ama, bunların masiyetleri, öbürleri gibi fiilî değildir; hale dayalıdır, öbürleri; şarap içmek, livata, zina. kulların hakkına tecavüz, rüşvet almak, bir şey elde etmek için yalan söylemek ve benzeri şeylerden hangi günah olursa olsun; bir sebebine göre işlerler.

Diyelim ki, bir içki meclisinde bulundular; oradakilerin hatırını kırmamak için içerler.

— Geçinecek durumda değilim.. Deyip rüşvet alırlar.

— Yalan, söylemezsek, alış. veriş edemeyiz..

Deyip yalan söylerler. Yahut, meclisteki cemaatı güldürmek için yalan söylerler.

İşte bunun gibi, bir masiyeti işlerken, onun için dıştan bir sebep bulup işlerler. Bunlar için :

— Fiilî..

Denmesi de anlatılan sebebe dayanır.

Tarikat ehlinin asıl olan durumuna gelince, onu da anlatalım.

Tarikat ehli bir kimse, bir mürşidin elini tuttuğu zaman; cümle haram işlerden kaçınmak, cümle farz emirleri yerine getirmek için sözleşme yapmış olur. Bundan sonra mürşidi ona, fazladan bir mikdar zikir ve tefekkür görevi verir.

Anlatılan durumda bulunan kimse, eğer levvame sıfatında ise; mürşidin himmeti ile, üstte anlatılan dünya ehli gibi, ukba ehli gibi zahirî sebeplere göre o masiyetleri işleyemez. Kâmil mürşidi ile de sözleştiği için, işleyecek olursa, bir sebebe dayanmadan işler. Meselâ, bir meseleyi :

— Ayrıntıları ile anlatayım..

Derken, araya yalan karıştırır. Söz arasında, bir kimsenin giybetini de edebilir. Bunlar gibi, duygularla ilgili olarak, sebepsiz yere kötü işlerde de bulunabilir. Açıkçası, elde olmadan masiyette bulunurlar.

Anlatılanlardan başka, kalble ilgili bazı masiyetler de işleyebilirler. Meselâ : Kin, kibir, haset ve benzeri şeyler gibi..

Aslında, bu türlü kötü huyların cümlesi, onlarda vardır. Bunları atmak için de ettiklerine pişman olur, nefislerini ayıplar, ah ederek, inleyerek tevbe ederler. Ama, anlatılan dünya ve âhiret ehli gibi tevbelerin-de durmaz, yine işlerler.

Ancak aralarında bir fark vardır; bunlar, kötü fiilleri işlemekten kurtulmuşlardır. Dünya ve ukba ehli gibi; kötü huylarının gereğini yerine getirdikten sonra, ellerine fırsat geçtikçe de, yapmazlar. Açıkçası : Dünya ve ukba ehli, hem kötü huylarının tevbesinde durmazlar; hem de kötü fiillerinin tevbesinde durmazlar. Ama, tarikat ehli olanlar, kötü fiilleri işlemekten kurtulmuşlardır; sadece kötü huyları kalmıştır. Hasiyetlerinin hale dayalı olması da bu yüzdendir.

Bunların tevbelerinde sebat etmeyişlerinin sebep ve hikmetine gelince., onu da açıklayalım.

Mürşidin elini tutup Resulüllah'ın, Allah'ın cümle velî kullarının sayesi ile sayeban olmuşlardır. Mürşidinin güzel teveccühü, kendisinin çalışıp gayret etmesi, Cenab-ı Hakkın ihsanı ile sultanî ruh kuvvet bulmuştur. Türlü türlü mücadele ile, hayvani ruh, bir miktar kötü huylarını bırakmış, kendisine bağlanmıştır. Böylelikle de, kötü huylardan kurtulmuşlardır. Ancak, kötü huylarda, hayvani ruhun yaratılıştan bir alaçağı vardır. Bu bakımdan, sultanî ruhla, levvame sıfatı makamında hayvani ruh hüküm işinde eşittir. Bu yüzden, zaman zaman hayvani ruh üstün gelebilir. O zaman da, kötü huylar, sahibinden çıkar. Sultanî ruh üstün geldiği zaman da, ortaya bir pişmanlık çıkar. O zaman da, salık nefisini ayıplar.

Levvame sıfatından kurtulup mühlme sıfatına geçmenin çaresine gelince., onu da anlatacağız..

Bunun için, levvame sıfatında bulunan klmseler için, rabıtaya devam etmek şarttır.

Meselâ : Gezip oturduğu yerlerde daima şeyhine tevec-cuh etmelidir. Şeyhinin huzurunda durur gibi, şeyhinin elinden tutmuş, şeyhinin hırkasını üzerine giymiş gibi olmalıdır. Bu düşüncelerin hangisi kendisine kolay gelirse., ona devam etmelidir.

Gezip oturduğu yerlerde, şeyhini hiç bir şekilde kalbinden çıkarmamalı; rabitasını devam ettirmeye çalışıp gayret etmelidir. Daha sonra :

— «Hesaba çekilmeden önce, kendinizi hesaba çekiniz.»

Emrine göre, kendi kendini hesaba çekmelidir.

Bunun için de, gizli bir yere oturmalı; cümle huylarım ortaya döküp güzelce, insafla düşünmelidir. Kendisinde kaç tane kötü huy bulursa., cümlesini ayrı ayrı yazmalıdır.

Sonra da, içlerinden birini bırakmak için kesin karar verip tevbeye gelmelidir. Sonra o kötü huy üzerinde ısrarla durup daima onun zıddı ile hareket etmelidir. Meselâ : Ki-birli ise, tevazua devam etmeli; giybet etmiş ise, övüp sena etmeye bakmalı..

Diğerlerini buna kıyas edebilirsin.

Tüm kötü huyların bir zıddı iyi huy vardır. Tevbe ettiği huy hangisi ise, onun zıddını bulup ona göre hareket etmelidir.

Bir kimsede bir kusur gördüğü zaman, o kusuru kendinde görüp şöyle demeli :

— Ey nefis, insan insanın aynasıdır. Eğer bu kusur bende olmasaydı, bu kimsede görmezdim. Kendi halimi, bu değerli zatın aynasında gördüm. Bu hal, benim halimdir. Ey nefis, haksız yere ona isnad ediyorsun.

Böyle deyip nefisine çıkışmalı; bağışlanmasını dilemelidir. Bağışlanma dileğinde de şöyle demelidir :

— Ya Rabbi, kalbimden geçen bu küstahlığı sen bilirsin. Gizli saklıları, bilen sensin. Cümlemizi affet, bağışla. Güzel huylara hüründür. Böyle niyaz edip Yüce Hak'tan korku üzere olmalıdır. Gıybetini ettiği kimsenin gıybetinden de çıkmalıdır. Böyle böyle kötü huylar kendisinden gidip onların yerine güzel huylar gelinceye kadar zıddı ile amel etmelidir. Nefisin, kötü huylarından geçip iyi huylara büründüğü şundan belli olur; meselâ : Bir yerde bir kimseyi kötülerler; oradakiler bu kötüyü ne kadar sürdürürlerse sürdürsünler; o kimse, elinde olmadan onu övmeye devam eder. Onu övmeye gücü yetmese de, onu kötüleyenlere elinde olmadan Allah için kızar; sessiz durur. İşbu anlatılan durum, kötü bir huy olan gıybetin; güzel huy olan övmeye döndüğünü gösterir. Birine beslenen kötü zannın, iyi zanna dönmesi de aynı şekilde, iyi huya delâlet eder. Bundan sonra, yazılan diğer kötü huya geçer. Ona bakıp anlatılan gibi, ona da tevbe eder; zıddı ile amel etmeye geçer. O da güzel huya dönüşünceye kadar zıddı ile amel etmeyi sürdürür. Kötü huyların cümlesi, açıklandığı gibi, birer birer güzel huya döner, bir daha anlatılan kötü huylar, kendisinden zuhur etmez ise., bilinir ki: Mülhime sıfatı, o kimsede hal olmuştur.

MÜLHİME SIFATI

3. Nevi: Müihime sıfatım açıklar.

Bu, II. faslın yedi nevinin üçüncü nevidir.

Değerli kardeşim, bilinmiş ola ki: Bu sifata sahip olanlar dahi, iki sınıf üzeredir.

1. Sınıf: İlmi ile amel eden âlimler, âbidler, zahidlerin bulun-dukları makamdır.

Anlatılan sıfatta olan kimselere cümlelerin iyi zannı vardır. Zira bunlar, dıştaki kötü fiillerini, güzel fiillere çevirmişlerdir. İyiliği yapıp yasaktan uzak dururlar.

Resulüallah'ın sünnetini de yerine getirmeye çalışıp gayret ederler. Farzları, vacipleri, sünnetleri, müstahapları tamamen yerine getirirler; dışta fiile çıkarırlar. Yasaklardan da tamamen ka-çınırlar.

İşte, anlatılan sebeplerden ötürü herkesin anlatılan zatlara iyi zanları vardır. Dıştan onların hareketlerine bakın kendilerini zamanın kutbu olarak görürler. Ama, in hallerini bilmezler ki: Kötü huylarla do-ludur.

Bunların kötü huylarının içte kalması, dışa çıkmaması için sebep ve illet şöyledir :

Cümle kötü huylar, hayvani ruhun emri ile vücud ikliminden fiile çıkıp yerine

getirilir. Bu âbid ve zahidlere gelince, kendi kendilerini ağır riyazete koymuşlardır.

Bir gün yiyip bir gün tutmak sureti ile Davud orucu tutmuşlardır. Nefsin istediğini yememiş, istemediğini yemişlerdir. Bunların birini veya hepsini yapmış olabilirler.

Diğer riyazet işlerini de bununla ölçebilirsin. Böylelikle, nefsin hoşlandığı ne kadar şey varsa onların cümlesini bırakmışlardır; hoşlanmadığı şeyleri de yapmışlardır. Bu yolda, türlü türlü mücahedeler edip nefislerini alt etmişlerdir.

Anlatılan sebepten dolayı, sultanı ruh, hayvani ruhu alt etmiştir. Böylelikle vücud ülkesini kendi tasarrufu altına almıştır. Bu yüzden de vücuddan gelip ortaya çıkan işlerin cümlesini Allah'ın rızasına uygun düşer.

Zira, vücud ikliminde kötü fiillerin cümlesi: havvanî ruhun emri ile açığa çıkar. Güzel fiillerin cümlesi de. sultani ruhun hükmü ile, tasarrufu ile vücud ikliminde açığa çıkar.

Cümle âbidlerin, zahidlerin kötü fiillerden kurtulup güzel fiillere bü-rünmeleri anlatılan sebebe dayanır.

Kötü fiillerin cümlesi, hayvani ruhun tabiatıdır ki, sen ona :

— Huy..

ismini verebilirsin. Huy ise, canın altındadır :

— Can çıkmayınca, huy çıkmaz..

Dersin. Ama sen bu sözü söyleme; söyleyeni de dinleme.. Zira, insana pek gerekli olan; dünyada iken, o kötü huyları çıkarıp yerine sultanî ruhun tabiatı olan güzel huyları koymaktır. Aksi halde gün gelir, mahcub olursun, özre de bahane bulamazsın. Allah'ın bir günü vardır, onun adına şöyle derler :

— Nedamet (pişmanlık)..

Güzelce düşün. Fırsat elde iken, bu kötü huyları çıkar at. Güzel huylara bürün. Sonra pişmanlık fayda vermez. Aklını başına toplu.

Sonra bu kötü huylar, yalnız ibadetle, nefse muhalefet etmekle, sade riyazetle iyi huya çevrilmez. Zira, kötü huylar hal kabilindedir; hayvani ruhun kendi tabiatıdır. Onu bu huylardan vazgeçirmek, sultanî ruhun tabiatı olan güzel huylara büründürmekten. aksine hareket edip mü-cahedelere girmekten başka zikir kılıcına da ihtiyac vardır. Bu da. kendi kendine olmaz; kâmil mürşide muhtaçtır. Bunun için, bir kâmil mür-şid bulup kendini ona tam mânâsı ile teslim et. Telkin ettiği zikir kılı- cını da. nefsin helakini dileyerek hayvani ruha her gün salla.. Böyle edersen, anlatılan kötü huylar, güzel huylara dönüşür. Sen de. ehlüllah sıfatına girersin. ..

Hemen herkes, ilk iş olarak; sonucunu düşünmelidir. İnsan sonunu düşünmez ise, cahil hayvan olur.

2. Sınıf : Tarikat ehli olanların mulhime sıfatına bürünmele-rini; mutmainne sıfatı ile muttasıf olmanın çarelerini açıklar.

Bu sifata bürünen tarikat ehli, az önce anlatılan kötü fiillerden tamamen kurtulmuş, kötü huylardan da mümkün merteye çıkmışlardır. Ama varlık berzahından (tünelinden) renkten renge girmekten, tered-düd ve eğri büğrü gitmekten kurtulamamışlardır. Bunun sebebine ge-lince; Cenab-ı Hakka işleri bırakıp tam manası ile teslim olmamalarıdır. Bunun için, gelecek işin olmayacak ümitler besler; geçmiş için de gam çekip :

— Halimiz neye varır?.

_ Diyerek, on sene sonra olacak lüzumsuz şeyin derdini taşırlar. Bugün rızıklarını yerler :

— Acaba sabaha halimiz nasıl olacak?.

Diyerek derin derin düşünürler. Böyle olunca da. hal itibarı ile, Ce-nab-ı Hakın Rezzak (rızik veren) sıfatını inkâr ederler. Kendilerinde su yolda bir itimat yoktur ; Cenab-ı Hak, kendilerini şimdiye kadar ne aç bıraktı, ne de çıplak.. Bundan sonra da aç açık bırakmak onun sanına yakışmaz. Bu durumu kendi kendilerine söyleyin hiç bir şekilde teselli bulamazlar.

İster zengini, ister fakiri olsun, heri aynı haldedir. Daima, geçmiş için gam çeker, gelecek için de olmayacak ümitler beslerler. Bu sebeptendir ki: Daima, içlerinde bir eğrilik, bir sıkıntıdan kurtulamazlar. Daima, renkten renge girer, tereddüd içinde olurlar.

Anlatılanlardan başka; dünya sevgisi, mâsiva sevgisi ve tabii şeylere bağlılıktan kurtulamamışlardır. Dünya metâna meyilli olduklarından; zikirlerinde safâ ve lezzet bulamazlar. Teveccüh ve mürakabele-rinde gayet sıkıdırlar.

Hallerinde de bir sebat yoktur. Bazan iç açıklığı gelir; ruhanî sa-fadan bir parça tadarlar Bazan, da, anlatıldığı gibi iç tıkanıklığı gelir; renkten renge, girer ve tereddüde bürünürler.

Anlatılâa işlerin sebebine ve hikmetine gelince., onu da şöyle açıklayabiliriz :

Bu durumda olanlara sultanî ruh, hayvani ruha üstün gelmiştir. Mürşidin himmeti ve zikrin şiddeti ve ateşi ile teveccüh ve murakabede ihsan olunan ilâhî feyizler gelmiştir. Bu arada, Hak yola giren salikin çalışıp gayret etmesi ile de, hayvani ruh, ister istemez sıkılmıştır; artık çaresiz kalmıştır. Bu yüzden de, tabiatı olan kötü huyları, sultanî

ruhun tabiatı ile değişmiştir. Vücut yönetimini, sultanî ruhun görüşüne bırakmıştır; artık hiç bir şeye de karışmaz. Hal böyle iken, yine de uslu durmaz; bir yandan sultanî ruhun önüne çıkar, önün yolunu kesmek için veziri olan akl-ı maaşı, başvurduğu yer olan şeytan ile danışma meclisi kurar. Dünya hilesi ile, sultanî ruhu düşürmek için dünya işlerinin her türlüşü ile önüne çıkıp vesvese verirler.

Anlatılan sebepten ötürüdür ki : Bu mühlme sıfatında olan salik-ler. tam tevekkül ile Hakka tevekkül edip işleri Hakka bırakamazlar. Dolayısı ile, halleri daima anlatıldığı gibidir.

Bazan kendilerine sultani ruh üstün gelir; o zamanı kendilerinde mümkün olduğu kadar tevekkül zuhur eder. O zaman da, teveccüh ve murakabelerinde bir nebze ruhanî safa duyarlar. Bu durum, onların terakki (yükseliş) halleridir. Bazan da, bir taraftan, hayvani ruh, hile ile sultani ruhu uğraştırır; terakki halinden düşürüp iniş halini zuhur ettirir.

Gelelim, mühlime sıfatından geçip mutmainne sıfatına bürünmenin Çaresine.

Bunun çaresi odur ki : Bu sıfat ile müttasıf olan kimseler, daima Allah'ın huzurunda olalar. Dalma gezip oturdukları yerde şöyle düşü-neler :

— Cenab-ı Hak, bana benden yakındır. Dedikten sonra :

— «İhsan odur ki, Allah'ı görür gibi ibadet edesin; sen onu görme-sen de o seni görür.»

Hadis-i şerifindeki mana uyarınca, kendi kendine şöyle demelidir :

— Her nereye varsam, basiret sahibidir; beni görür. Her ne konuş-sam, semi sıfatının sahibidir; beni işitir. Onun için uzak yakın birdir. Sesli konuşmakla, kalbe gelen hatıra onun katında eşittir.

Böyle deyip dalma huzur ve hüşû içinde bulunmalıdır :

— Şu anda Allah'ın huzurundayım. Her ne kadar ben Cenab-ı Allah'ı görmesem de, şu anda o beni görüyor; halime vâkıftır. Benim gör-meyişim, kendi benliğimdendir. Böyle dedikten sonra, huzurla huşu ile kalbine bakmalı; Allah'ın

huzurunda durmalıdır. Eğer bir yandan kendisine gaflet gelirse., hemen akimi başına toplayıp pişmauhkia tevbeyle gelmeli; istiğfar etmelidir. Sonra da, anlatıldığı gibi, Allah'ın huzurunda durmalıdır. Eğer kalbine dünyalıktan yana bir şey gelirse ve ona sevgi duyarsa., yine aklını başına toplamalı ve kendi kendine şöyle demelidir :

— Bu, Allah'ın bir mahlûkudur. Biz ise, yüce Hakkın yüzünü görmeye talibiz. Gece gündüz : .

— «Allahım, tüm gayem sensin; isteğim rızandır.»

Deriz. Bize yakışır mı ki, yaratan dururken, yaratılmışı sevgi besleyelim. Bu sözümüzde yalancı olmak bize yakışır mı?

Cümle varlıklar, Cenab-ı Hakkın yaratması ile meydana gelmiştir. Onları sevmekten; Cenab-ı Hakka :

— Ben seni sevmiyorum.

Demek manası çıkar. Çünkü, sevmek, ortaklık kabul etmez; iki karpuz bir koltuğa sığmaz. Onun için,, o şeyin sevgisini derhal kalbinden . çıkarmalı; zikri ile, tefekkürü ile meşgul olmalıdır. Sonra yine kalbine :

— Senin halin neye varır. Bu dünyanın ucu uzundur. Hastalık saflık bizim İçindir.

Biraz sonunu düşünmek gerek. Bu gençlik gider, ihtiyar olursun O zaman da sana kimse itibar etmez. Köse basında dilen-cilik de sana yakışmaz. O vakit. pişmanlığın da sana faydası yoktur,

Dünya oldukça, her şey insana lâzımdır.

Şeklinde, kalbine yine bir taraftan hatıra gelirse., hemen cevabında şöyle demelidir :

— Cenab-ı Hak, benim rızıkımı ezelden takdir etmiştir. Yemenin, içmenin, giymenin üçü de ecel gibidir: hiç bir şekildi değişmez. Her gün için, insanın nasibi ne ise onu bulur. Sırf istemek, yorgunluktur. Düşün-mekle, çalışmakla fazla ve noksan olmaz. İş bir zihin yorgunluğundan ve kalbin kararından ibaret kalır.

Takdir-i Huda kuvvet-i bazı ile dönmez;

Bir şem'ayı ki, Mevlâ yaka, bir vechile sönmez..1

Buna göre, ezelde ne takdir edilmiş ise, belli vakitleri geldiği zaman zuhur eder.

Dünya için gam çekmek, ahmaklığın taa kendisidir. Her ış, olacağı gibi olur. Senin fikirlenmen, kederlenmen yorgunluktan ibarettir.

Böyle dedikten sonra; yine zikri ile, tefekkürü ile meşgul olmalıdır. Eğer yine bir hatıra zuhur ederse., ki edecek ve şöyle gelecektir :

— Durum öyle olduğuna göre, Cenab-ı Hak,, her şeyi ezelde takdir eyledi. Senin davranışın ve duruşun faydasızdır. Eğer bir şeyin gelmesi takdir olunduysa, senden de o yönde bir hareket zuhur eder. Öyle olunca, cümle işini Hakka bırak. Hiç bir şeye karışma: tam manası ile teslim ol. Allah katında senin merteben ne ise, o senin işlerinden zuhur eder. Neden boşuna zahmet çekiyorsun?. Eğer kaderindeki sır şaki ise, said olmak muhaldir. said ise, şaki olmak muhaldir. Bunun için zahmetin boşunadır. Her işinde, tam manası ile teslim ol. Bu alem berzaktır: bir seye karışma, istirahat et.

Böyle bir hatıra zuhur edince de, ona şu cevap verilir:

— Kul, kulluğunu yapmalı; zira bu dünya imtihan âlemidir. Cenab-ı Hak, kullarının halini ve mertebelerini kendilerine bildirmek için dünyada cümle emirlerini ve yasaklarını kesin delillerle haber vermiştir. Rızı olduğu şeyleri ve rızı olmadığı şeyleri açıkladı. Bu dünyanın da, berzah âlemi ve imtihan âlemi olduğunu açıklayıp şöyle buyurdu :

— Ey kullarım, siz rızamı elde etme yoluna girin. Rızıklarınızı ben veririm? Bu hususta bana tevekkül edin. Sizin rızıklarınıza kefilim.

Bu manada, nice nice âyet-i kerimeler gelmiş ve vaad buyurmuştur. Böyle olunca, kul kulluğunu yapmalı. Kula düşen, efendisinin emrini yerine getirmektir. Bunun için, dalma onun rızasını gözetip emrini yerine getirmeye çalışıp gayret etmeli.. Onun efendisi dilerse azad eder, dilerse çirak der. Dilerse, kendisinin özel ve umumî işlerini ona teslim eder, bir şeye karışmaz. Dilerse, tedip ve azab eder. Kul, efendisinin kudret elindedir. Kulun, anlatılan işleri düşünmesi ahmaklıktır. Kula lâzım olan Mevlâsının rızasıdır. Bu rıza, acaba ne ile elde edilir; onu düşünmelidir. Elbetteki Mevlâsının emrini yerine getirmek, yasaklarından da kaçın-

(1) Bu şiirin daha açık Türkçesi şöyledir :

Allah'ın takdir çarkı kol kuvveti ile dönmez; Hakkın yaktığı mum, üflemeyle sönmez.

mak sureti ile olur. Yoksa emrine tutunmayıp yasaklarından da kaçınmayın :

— Ben, tam manası ile teslim oldum..

Deyip fiillerinden, ahlâkından türlü habis işler zuhur edince de :

— Ne yapalım takdirde varmış; çaresi nedir?.

Diye türlü türlü büyük haltlar edip sonra da takdire bühtan atmakla bitmez. Cenab-ı Hakkın bir gününü vardır; o gün gelince, bu türlü bahaneler para etmez.

Dedikten sonra, yine zikri ile fikri ile meşgul olmalıdır.

İster dünyaya, ait olsun, ister âhirete ait olsun; bu türlü hatıralar zuhur ettiği zaman, o hatıraları bir kere şeriat terazisine vurup tartmalıdır. Eğer şeriata uygun gelirse, pek güzel.. Eğer şeriata uygun düşmez ise, anlatılanın zıddı ile cevap vermelidir. Yine kendi zikri ile fikri ile meşgul olmalıdır.

Zira, bu mulnime sıfatının durumu acıdır. Zira, bu durumda, hayvani ruhun hilesi pek çoktur. Daha önce de anlatıldığı gibi; hayvani ruh. akl-ı maaş, şeytan üçlüsü yek vücud olup suret-i haktan görünürler. Türlü türlü hilelerle sultanî ruhun yolunu keserler; onu düşürmek için çok gayret edip çalışırlar. Ama, burada gereken, daima ayık olmaktır. Her ne türlü bir hatıra zuhur ederse., anlatıldığı gibi onu şeriat terazisine vurmali; cevabını da ona göre vermelidir.

Hak yolcusu salık, anlatılan düzen içinde ve daima ayık olmalı. Bu Şekilde nefsi ile mücadele ederse., kısa zamanda Cenab-ı Hakkın yardımını gelir; mutmainne sıfatı ihsan olunur. Mutmainne sıfatı da, kendisine hal olur.

Mutmainne sıfatının bir kimseye hal olmasının alâmetine gelince., onu da anlatalım. Bunun alâmeti olarak, başka kötü huylar, iyi huylara dönüşür. Bundan başka, kendisine tam bir tevekkül ihsan olunur. Bundan sonra, dünya cihetinden gelen işlerini, tamamen Cenab-ı Hakkın kudret eline bırakır; tam manası ile teslim olur. Daha sonra, kendisine bir zenginlik forması ihsan olunur ki : Kesin olarak gelecek için olumsuz bir ümide kapılmaz, geçmişin derdine de düşmez. Artık sabah olacak işi, akşamdan düşünmez :

— Gün, bugündür; saat, bu saattir.

Deyip Hakkın verdiği ilâhî ihsana teşekkür etmeli ve kanaatkar olmalıdır. Bundan sonra, cümle cihan halkı biraraya gelip :

— Yahu, bu senin ettiğin nasıl iştir?. Sonra pişman olursun.

Deyip türlü türlü nasihat etseler; zerre kadar onun itikadına bozukluk gelmez.

İşte, bir kimsede, anlatılan bu haller zuhur ederse., o kimsenin nefsi, mutmainne sıfatına büründüğüne delâlet eder.

Ey Cenab-ı Hakkın yüzünü görmeye talib olan, burada biraz nasihat edeceğim. Aklını başına toplayıp güzelce dinle ve düşün.

Levvame sıfatında, mulhime sıfatında bulunan kimselere; mürşid himmeti, kendilerinin çalışıp gayret etmeleri, Cenab-ı Hakkın ihsan ve inayeti ile nur tecellisi, nur müşahedesi gibi zuhurat olabilir. Nur tecellisi, sıfatların müşahedesi gibi zuhurat da olabilir. Bazan da; sıfatların tecellisi, zatın müşahedesi zuhur eder. Teveccühünde, Resulullah efendimizle görüşüp konuşabilir; Allah ona salât ve selâm eylesin. Muraakabede dahi, tecelli halinde durumu tesbit edilip anlatılmayan ilâhî hitab da zuhur edebilir.

İste, anlatıldığı gibi şeyler zuhur ettiği zaman, sakın ha sakın: onlara bel bağlamayasın. Her ne çeşit ilâhî tecelli zuhur ederse etsin: ne kadar ilâhî iltifat gelirse gelsin, onlara bakıp kendi kendine :

— İyice adam oldum..

Deyip kendini öyle sanmayasın. Zira, bu makam, cümle ehlüllahın :

— Aman ya Rabbi, sana sığınırız..

Dedikleri makamdır. Allah bizleri de sizleri de korusun. Zira, buradan düşen, emmare makamına kadar gider. Tarikattan tard edilip son nefesini imansız vermesinden çok korkular. Sebebine gelince: Levvame sıfatında, mulhime sıfatında hayvani ruh; fiillerinden ve huylarından tamamen geçip sultanî ruha bütün bütün tam manası ile teslim olmamıştır. Ancak, sultanî ruh ağır bastığı için, cümle fiillerini, huylarını sultanî ruhun görüşüne bırakmıştır. Kendisi de, zikir kılıcının şiddetli ateşinden ötürü, vücud ikliminin bir yerine gizlenip kalmış olup orada bir şeye karışmaz. Bundan dolayı da, sultanî ruh, vücud iklimini tasarrufu altına, almıştır. Anlatılan tecellilerin zuhur etmesi, ilâhî ihsanlara zuhur yeri olmaları bu yüzdendir; o haller, salike meleke olmamıştır.

Eğer bu ihsanlara aldanıp anlatılan çareleri boşlar da istirahatata çe-kilirse.. o vakit, hayvanî ruh fırsat bulup aki-ı maaş ve şeytan ile danışma meclisi kurup bir taraftan sultanî ruhun önüne çıkar, türlü türlü hilelerle ayağını kaydırır. Hükümet tahtından da düşürür. Onun yerine de hayvanî ruh oturur. O zaman da durum, Hak yolcusu salikin kaderine ve tecellisine bağlı bir keyfiyet alır. Eğer sultanî ruh, bu hali görüp şiddetli korkuya kapılır ve hayvanî ruha teslim olursa, emmare hali zuhur eder; Allah korusun. Bu durumda, sultanî ruh, nefsin esiri olur; insanlık sıfatı da tamamen kendisinden gider. Ve.. hayvanlık sıfatına girer. Böyle bir duruma düşmekten Allah'a sığınırız. Böyle bir duruma geldiği zaman da tarikat-ı aliyeyi tamamen inkâr eder, tarikattan ko-

vulur.
Eğer bu hali görüp kendinde bir şecaat zuhur ederse, hayvanî ruha teslim olmaz. Yine mücahedeye ve muharebeye başlar.

Bundan sonra, levvame bahsinde anlatıldığı gibi tevbekâr olup istiğfar ederek nefsini ayıplamaya başlarsa., o zaman levvame halleri zuhur eder. Anlatılan çarelere muhtaç olur; yeni baştan anlatılan kötü huylarını değiştirmek gerekir. Bundan sonra, yine hayvanî ruha üstün gelir; bir el vurması ile, hükümet tahtım onun elinden alır. Yine vücud ikliminde hüküm sürmeye başlar. Anlatılan ihsanlara da yeniden zuhur yeri olur.

Mademki durum anlatıldığı gibidir; bu işler başa gelmeden çaresine bakmak gerekir. Zira, daha önce de anlatıldığı gibi, bu yer, çok korkulu yerdir; hayvanî ruhun burada hilesi çoktur. Bunun sebep ve hikmetine gelince havvanî ruh, sultanî ruha bütün bütün teslim olup tüm, fiillerinden ve huylarından geçip sultanî ruha fiillerinde ve huylarında kendi isteği ile razı ve teslim olmamıştır. Ancak, sultani ruhun ağır basmasında , zikrin şiddetinden, teveccüh ve murakabenin feyiz nurundan çok sıkılmış çaresiz kalmıştır. Bu yüzden de, ister istemez cümle işlerini ve huylarım sultanî ruhun görüşüne bırakmış, vücud ikliminde bir yere gizlenmiştir; hiç bir şeye de karışmaz. Bununla beraber, anlatılan kötü fiilleri ve huyları zerre kadar değişmemiştir. Bundan dolayı da, vücud ülkesinde güzel huyların yürürlükte olmasına hiç bir şekilde razı değildir. Ama çaresiz ve kimsesiz kaldığı için, anlatıldığı gibi bir yere gizlenmiştir; daima sultanî ruhun bir açığını yakalamaya bakar. Bu sebeptendir ki ; Bu sığata bürünenler, kendilerine kalb itminanı gelip bir türlü işlerini Hakka bırakamazlar. Daima tereddüd içindedirler; renk ten renge girerler.

Şimdi, bu sıfatlara, bürünenlere, yani : Levvamede ve mülhimedde bulunan kimselere düşen odur ki : Gerek Fahr-i Alem Resulullah efendimiz tarafından, gerekse bizzat nasıl olacağı anlatılamayan Cenab-ı Hak tarafından anlatılan manada ne kadar tecelli-i ilâhî ve zuhurat olursa . olsun; çok çok dikkat etmeli ve zerre kadar kendisine varlık vermemelidir.

Bu gibi kimseler, kendilerini şöyle bilmelidirler : Kurumuş bir ağaçtır, o ağacın meyvesi yoktur ki,-insanlar yesin; yaprakları yoktur ki, bir adam onun gölgesinde gölgelensin.

Bu yoldaki hemen herkes, kendisini anlatıldığı gibi bilmeli ve kendi kendine şöyle demelidir:.

— İşte ben öyle bir ağacım. Ne ilmim var, ne de amelim. Bir amelim yoktur ki : O amelimin altında ihsan olunan ilâhî feyizlerden bir kimse feyiz ve menfaat bula. Dışta ağaçların meyvelerini bir insan yediği zaman, nefisleri safa bulur; cismanî tat bulur. Bunun gibi, ibadet ve taat altında ihsan olunan ilâhî feyizler de bir kimseye aksedince O kimsenin ruhu safa bulur; tadını alınca da, gönül açıklığı zuhur eder. -Bu gibi şeyler de sende yoktur ki, onunla övünesin.

Hemen böyle deyip kendisini âciz çaresiz bir şeye yaramaz bulmalı. İsyân deryasında boğulmuş bilmeli. İki eli boş, Allah'ın güvencesinde bir müflis kabul etmeli. Her an, her nefes; rıza kapısının açılması için, aman diyarının kapısında :

— Güvencemiz sensin, el-aman ya Rabbi..

Deyip durmalıdır. Kendisinde zuhur eden ilâhî ihسانlara bakıp güzelce, insaf ederek, halini görmelidir.

Anlatılan durumda, eğer kendine varlık kokusu görünmüş ise, nefesine şöyle hitab etmelisin :

— Tüy nefis, sen kendini adam oldun, sayıyorsun?. Henüz senin sıfatın emmare sıfatıdır; o, zerre kadar değişmedi. En alt mertebe, Cenab-ı Hakka işleri ısmarlamaktır; bunu dahi, kendine hal edemedin ki: kalb imtinanı gele de tereddütten ve iç eğriliğinden, renkten renge girmekten kurtulasın. Bir kul, nasıl ihسان-ı ilâhiyeyi görüp temcid davulu gibi :

— Ben ben.

Diyorsa, sen de öyle demeye kalkıyorsun. Beni de, benlik perdesine düşürmek istiyorsun.

Yeter oldu bu hicaba büründün; Enaniyet libası ile göründün..

Soyun imdi, bu libastan beri ol;

Nice menzil kat eyleyüp insan ol..¹

Böyle deyip geceli gündüzlü her nefsete müflisliğe sahip ol. Anlatılan yolları dene; derdine çare ara. Rıza kapısının açılması için, her nefeste, aman diyarında pişmanlıkla dur. Ciğerini kebab ederek, göz yaşını sel gibi akıt. Âciz çaresiz Allah'ın güvencesi altına giren bir müflis gibi ol. Her taraftan eli boşanmış, minareden aşağı düşen adamın temennisi nasıl olursa., bu sıfatlarla muttasıf olan kimselerin Cenab-ı Hakka temennisi ve münacaatları da öyle olmalıdır; hatta beş kat daha ziyade olmalıdır. Minareden düşen adamda, sadece ölüm korkusu vardır; imansız gitmek korkusu yoktur. Hatta şehid olma ümidi dahi vardır. Ama, bu sıfatlara düşen kimselere hem reddolma korkusu vardır; hem de son nefesi imansız verme korkusu.. Durum böyle olunca, bunların korkuları, öbürlerine bakarak beş kat değil; belki de on kat olmalıdır.

Sözün özü odur ki : İnsan, kendisinin hekimi olmalı.. Çünkü, sonra hekime muhtaç olur. Görmez misin ki : Zahirde bir kimse kendinin hekimi olursa., o kimse, hekime muhtaç olmaz. Basuru olan kimseler, kendilerine dikkat edip yemek yerken, basurunu azdıran yemekten içmekten sakınacak olsalar, hekime muhtaç olmazlar. Ayrıca, basur hastalığından da kurtulurlar. Diğerlerini de buna kıyas edebilirsin. Hemen her hasta-lik bunun gibidir. Başından sebeplerine yapışılırsa.. sonunda hekime ihtiyaç duyulmaz. Amma, başında gafil davranılıp dış sebeplerine yapışılmaz ise, sonra hastalıklar, vücudun her tarafına yayılır. Şiddetli sıkıntı vermeye başlar. O zaman da, hekime ihtiyaç duyulur. Türlü türlü acı ilâçlar tatbik edilir; hayli de zahmetler çekilir.

Kâmil mürşidler de gerçek hekimlerdir. Anlatılan çarelere baş vurup huylarındaki ve işlerindeki illetleri; çalışıp gayret ederek, açıklandığı gibi ilâçları kullanır, o illetleri vücut ülkesine yerleşmeden atabi-lirsen yolun kolaylaşır. Gün gün, mertebeler alırsın. Sonsuz ilâhî ihسانlara sahip olursun.

(1) Bu şiirlerin daha açık Türkçesi şöyledir :

Bu perdeye büründüğün, benlik giysisi ile görüdüğün yeter. Bu giysiden soyun uzak ol; çokça yol alıp insan olmaya bak.

Ama gafil davranıp da, anlatılan hastalıkların atılmasını mürşidine bırakır :

— Benim elimden bir şey gelmez. Beni benden daha iyi bilir. Nasıl isterse yapsın razıyım. Boşuna çabalamak para etmez.

Deyip kilimin dört ucunu bırakırsan :

— Hepsi şeyhin elindedir; nasıl bilirse öyle etsin..

Deyip anlatılan çarelere baş vurulmaz ise., o vakit, mürşid de onun haline bakar ve şöyle görür :

Kendisini nefse kaptırmış. Nefsin hilesine ve azdırmasına kanmış. Kilimin dört ucunu da bırakmış. Vücut ülkesi, nefsin yönetimine geçmiş. Anlatılan hastalıklar da birleşmiş..

Bu hali görünce bilir ki : Basur hastasının hastalığı nasıl vücuduna yerleşip hekime muhtaç duruma gelmiş ise., bu kimse dahi, mürşidin ilaçlamasına muhtaç duruma gelmiş.. Böyle olunca da, hastalığına göre ilâç verir.

Ancak, onların ilâçları Allah tarafından geldiği için, geri çevirmek mümkün değildir; zahirdeki hekimin ilâcını geri çevirmek mümkündür. Bu zatların verdikleri ilâçları, hiç bir şekilde geri çevirmek mümkün değildir; zira Ailah katından gelmektedir. Zehir olsa dahi, kullanılır; geri çevrilmez.

İlâç verme usulüdür ki : En düşük dozda olan ilâçları, en az hastalıklı olana verirler.

Hastalık ağırlaştıkça, ilâcın dozu da yükselir.,Durumu, buna göre kıyas edebilirsin.

Hâsılı: Herkesin hastalığına bir başka türlü ilâçları vardır. O ilâcı verirler ki, o hastalık ondan gide. Hasta sağlığını buluncaya kadar, nice zorluklar çekilir. Bundan sonra, yavaş yavaş o ilâcı ondan alır, gönlünü hoş tutmaya bakarlar.

Şimdi, anlatılan durum güzelce düşünülmalıdır. Anlatılan çareleri, insafıca haline bakıp herkes kendine tatbik etmelidir. Ta ki, mürşidin ilaçlamasına ihtiyaç kalmaya..

Anlatılan çareleri dene; onlarla kötü huylarını iyi huylara dönüştür. Bunu, kendi kendine yap; yoksa, mürşidin ilaçlamasına dayanılmaz. Onlar, dayanılacak gibi değildir.

Anlatılanları, ciddî bir şekilde anlamaya çalış.

4. Nevi: Bu, II. fasln yedi nevinden dördüncü nevi olup şu konuları işlemektedir :

MUTMAINNE SIFATI

a) Mutmainne sıfatı ve onun şartları..

b) Rıza kapısı ile tevekkül kapısının farkı..

c) Velayet mertebesi, velayet müjdesi, velayet melekesi..

Ayrıca, anlatılanların sebebi ve hikmeti .ile razıye sıfatını almanın çaresi ve alâmeti açıklanacak..

Değerli kardeşim, şu da bilinsin ki..

Bu mutmainne sıfatı, velilere hastır. Bu sığata bürünen zatlar, velayet ile, veraset ile müjdelenirler.

Velayet de, nübüvvet de daha önce anlatıldı; burada tekrar edilmesine gerek yoktur.

Bu sıfat, sadece tarikat ehline mahsustur; zahidlerin. takva sahiplerinin nefisleri, bu sığata bürünemez, muhaldir. Onların en büyük makamları, mülhime sıfatıdır; bir adım bile ondan öteye geçemezler. Se-bebine gelince : Zühd ile takva ile nefis, mulhime yolunda anlatılan mikdar kemal bulabilir. Ondan öteye bir parmak dahi gidemez. Zira, mücadele ile nefis, ancak o kadar kemal bulabilir.

Anlatılandan ilerisi, mürşidin terbiyesine, muhtaçtır. Görmez misin ki, dağlarda kendi kendine biten ağaçların meyveleri yenmez. Yense de lezzeti olmaz. Ham ahlat gibi, yiyenin boğazında kalır. Yahut hiç meyve vermez. Ama onları bir bahçevan yerinden çıkarıp kendi bahçesine ekecek olsa, o hali ile bakıp yetiştirse, yahut başka meyvelerle aşılarsa meyve ağacı olmaya başlar.

Haliyle bakımlı ağacın meyveleri, ilk hallerine nisbetle çok farklıdır. Hem de, sema ile semek (balık) arasındaki fark kadar..

Bahçevanın elinde yetiştiği için, yaban ağaçlarının meyveleri değişir. Ondan yiyenler, cismanî bir lezzet duyarlar.

Eğer yabandan getirilen ağaç, aslında meyveli değilse, ona meyveli ağaçtan aşı yapar; aradan birkaç sene geçtikten sonra, o da öbürleri gibi güzel meyve verir.

Üstteki açıklamadan anlaşıldı ki: Zühd ve takva sahipleri, yabanda yetişen meyveli ağaçlar gibidir :

— Ben, zühd ile, takva ile Hakkı bulurum; kâmil mürşide muhtaç olmam.

piyen kimselerin işlerine bakıldığı zaman, görülür ki : Yaban armudu, elması, vişnesi, kirazı gibidir. Bu türlü meyveler nasıl görünürse., zahidlerden amel sahipleri de öyle görünür.

Yabanî meyvelerin içi acı olur. Ondan yiyen kimseler acılıktan başka bir tad alamazlar. Bunun gibi, zahidlerin, müttakilerin amelleri de zahirde güzeldir. Onların güzel amellerini görüp meclislerine gidenler ve onlardan yardım isteyen kimselere verdikleri nasihatler kendi halleri olmadığı için tesir etmez. Yabanî meyvelerin acılığı dışında bir lezzet de bulamazlar. Bunların meclislerinde nasihatlarını dinleyen adamlar, ayık hale gelmezler. Bundan başka iç halleri huzurda bulunan kimselere de geçer, iç sıkıntısı ile o meclisten kalkarlar. İşte, zühd ile takvanın en ileri makamı budur. Bunun için, onların, mutmainne sıfatından yana nasipleri yoktur. Mutmainne sıfatı, yalnız tarikat ehline hastır.

Bu sıfatı hal edinmenin alâmetine gelince., daha önce de anlatıldığı gibi şöyle açıklayabiliriz :

Cümle işleri, güzel işlere dönüşür; uygunsuz huyları güzel huylarla değişir. Bundan sonra, kendinden bir istek olmadan bu sıfatın sahibi, Cenab-ı Hakka tam manası ile tevekkül eder.

Cenab-ı Hak tarafından kendisine bir hal ihsan olunur ki : O kimse, cümle zahirî işlerini Cenab-ı Hakka teslim eder; dünya yönünden gelen işleri düşünüp endişeye kapılmaz. Dünya yönünden olacak işler için gam çekmez. Cennet arzusu ve cehennem korkusu, iradeleri dışında kendilerinden alınmıştır; bunlar için de, gam yemezler. Ancak ibadet ve taati, Allah rızası için yaparlar. Bunlar, iyiliği emretmek, yasaklardan almak görevini de hakkı olduğu biçimde yerine getirirler.

Bu zatların, teveccüh ve murakabelerinden sonra, Allah ile huzurlu olmak, kendilerine hal omuştur. Bir nefes dahi, gaflet üzere durmazlar; daima ayıktırlar.

Bu mutmainne sıfatına bürünen zatlara tevekkül kapısı açılır; murakabelerinde şekli anlatılamayan bir biçimde, kendilerine velayet müjdesi verilir. Mürşidleri kâmil olursa, bazılarına rıza kapısı dahi açılır. Yunus sûresinin 62. âyetinde Duyurulan :

— «Haberiniz olsun; Allah'ın velî kulları için hiç bir korku yoktur. Onlar, mahzun da olacak değiller.»

Manası ile müjdelenirler. Ancak, bu sıfatta iken, rıza kapısının açılması, bu âyet-i kerimenin müjdesini almaları henüz onların halleri değildir. Sırf mürşidlerinin güzel teveccühü, Allah'ın inayeti iledir.

Rıza kapısı ile, tevekkül kapısı arasında fark vardır. Şöyleki :

Bir kimse, murakabe halinde iken, anlatılan kapı açılır; kendisi de içeri girince, belli bir yerde tecelli ihsan olunur. Bu âyet-i kerimenin müjdesi de zuhur ettikten sonra, o kapı bir daha zuhur etmez ise., o rıza kapısıdır. Ama, bu durum, kendisinin hali olmadığından, ilâhi iltifata nail olmak için; marziye makamına ayak basıncaya kadar ya bir kere, yahut iki kere, yahut üç kere açılır; kendisine tecelli ihsan olunur.

Eğer anlatılan kapı, tevekkül kapısı olursa., hemen her gece, murakabesinde açılır; içeride kendisine tecelli ihsan olunur. İşleri Cenab-ı Hakka bırakmak, kendisine hal olduğu için, hemen her gece tevekkül kapısından içeri girer, belli bir yerde kendisine ilâhî tecelli ihsan olunur.

Ancak, rıza kapısının hal olması, marziye sıfatına mahsustur; marziye sıfatı kendisine hal olmadıkça, her gece zuhur etmez; bunun için her gece, kapının açılması, şekli anlatılamayan bir biçimde müjdelenmek, muhaldir. Belki, mürşidin himmeti ile bir kaç kere zuhur edebilir; başka türlü olmaz.

Değerli kardeşim, bu durumu açıklamaktan gaye odur ki : Tevekkül kapısı görüldüğü zaman, rıza kapısı sanılmasın. Zira, rıza kapısı, Cenab-ı Hakkın ebedî rıza ile razı olduğu kullarına hastır. Ebedî rıza ise., marziye sıfatına hastır.

İşte anlatılan sebepten ötürü, yalnız işleri Cenab-ı Hakka bırakmayı meleke eden zatlara rıza kapısının açılması zor iştir. Meğerki, anlatıldığı şekilde, ilâhî bir iltifat ola.. Mülhime ehli için tevekkül kapısının durumu da böyledir.

MULhimedede olan zatlara terakki, hallerinde tevekkül kapısı açılır; sıfatların tecellisi zuhur eder. Bir kimseye böyle bir hal zuhur ettiği zaman, insafla kendi haline bakmalıdır : Acaba, işleri Cenab-ı Hakka bırakmak, kendisine meleke olmuş mudur?. Yoksa, hayvani ruhun alt olmasından ileri gelen bir yükselme hali midir?. Bu durum, insafla bakıldığı zaman tayin edilir. Zira, mülhime sıfatında her ne kadar terakki hali zuhur ederse etsin; yine işleri Cenab-ı Hakka bırakmakta tam bir sebat olmaz; tereddütten ve renkten renge girmekten yana boş değildir, insafla bakıldığı zaman, bütün bunlar, olduğu gibi görülür; bilinir.

VELAYET MERTEBESİ

Kaldı ki, velayet mertebesinin bir müjdesi var; bir mertebesi var, bir de hal olması var.

Velayet mertebesinin müjdelenmesi, anlatıldığı gibidir. Mülhime sıfatında iken, işleri Cenab-ı Hakka bırakmak hal olmaya yakınken, tevekkül kapısı açılır. Bu sırada bir, iki, üç kere velayetle müjdelenmek zuhur eder.

Velayet mertebesine gelince; onu da anlatalım. Tevekkül kapısı hemen her gece zuhur eder. İlk zuhurunda, velayet rütbesi giydirilir. Bu mertebelikiler de, üstteki âyet-i kerime ile müjdelenirler. Velayet mertebesi, (kademi) budur.

Ancak, bu anlatılan, velayet hali değildir. Zira, velayet hali, daha önce, ayrıntıları ile anlatıldı.

VERASET HALİ

Veraset hali, masumiyet halidir. Masumiyet hali dahi, marziye halidir. Bu sebepten ötürü, velayete ayak basan zatlara marziye sıfatı meleke olmadıkça, velayet dahi meleke olmaz..

Marziye sıfatı, masumiyet halidir. Bu yüzden dört keyfiyet kendine meleke olmadıkça, bir kimse, marziye sıfatına bürünemez.

Velayete ayak basan zatlar için dört şart vardır; bu şartlar kendisine meleke olmayan kimseye velayet de meleke olmaz. O kimse, ancak, velayet mertebesinde kalır. Hem de velayetin ilk basamağında.. Bunun manası şudur : Kendisine velayet ihsan olunur; o yolda forma giydirilir, ama bu kimse masum değildir. Bu yüzden o kimseye düşer ki : Velâyet halini meleke edinmeye çalışıp gayret sarf ede.. Bu durum, lüzumludan daha lüzumludur.

Anlatılan işlerin sebep ve hikmetine gelince., onu da anlatalım.. Şöyleki :

Mutmainne sıfatı, işleri, Cenab-ı Hakka bırakmaktan ibarettir. Bu işleri Cenab-ı Hakka bırakmanın sebebini ve hikmetini anlatalım. Şöyleki :

Hayvani ruh, sultani ruhu düşürmek için her taraftan türlü türlü hile ile önüne çıkar. O zaman, Cenab-ı Hakkın yardımı ile, sultanî ruh, durumu anlar, o hileleri geri çevirir. İşin sonunda, hayvani ruhun cümle tedbirleri boşa gider; hemen her yandan, sultanî ruh, üstün gelir. Bu yüzden de, hayvani ruh, âciz kalır, sultanî ruha bütünüyle

teslim olur; hatta onun esiri olur. Vücut ülkesi dahi, hayvani ruhun veziri olan akl-ı maaşın görüşünden ve tasarrufundan kurtulur. Bundan sonra geçerli olan, sultanî ruhun veziri olan akl-ı maadın görüşü ve tasarrufudur.

Anlatılan işler olup bittikten sonra, bu hallerin sahibinden bütün bütün tereddüd ve renkten renge girmek halleri gider; kendisine kalb itmimanı hâsıl olur. İşleri Cenab-ı Hakka bırakmak da bir meleke olur. (Yani : Vazgeçilmez bir alışkanlık.)

Ne var ki, benlik berzahı, sevinci ile kederi bir bilmeme berzahı. dünya sevgisi berzahı atlatılmamış, atlatılma da hal olmamış bulunduğundan, bu makama sahib olanlar, namazlarını murakabe hali ile eda edemezler.

İşte velilere şart olan bu dört keyfiyettir ki : Bunlar bir kimsede meleke olup vazgeçilmez bir alışkanlık halini almayınca.. Kendisine mülk olmaz ve masumiyet forması da giydirilmez. Açıkçası: Velayet forması giydirilir, ama masumiyet giydirilmez.

Anlatılanlardan başka, bir kötü huy daha kalmıştır. O. her ne kadar vücut ülkesinde geçerli değilse de, gizli bir yerde gizlenmiştir O huy da şu görüşü taşımaktır :

— Kötü huylarım, iyi huylara, dönüştü.

Ama, bir geçit başında dikkat edilip bakıldığı zaman, o huyun içeriden harekete başladığı görülür. Gizlice, bir yerden bas gösterir. Onlara velayet hal olmaması da bu yüzdendir; zira, kemalde noksanları vardır.

Üstteki durumun da sebebini ve hikmetini anlatalım; şöyleki :

Hayvani ruh, sultanî ruha her ne kadar tam teslim olup sultam ruhun esiri olsa dahi, bunu kendi iradesi, isteği ile yapmamıştın. Sultanî ruhun ağır basması ile yapmıştır. İradesiz teslim ve esir olmuştur.

Anlatılan sebepten ötürü de, kendi tabiatının gereği olan huyları değişmemiştir. Ancak, tam teslim olup esir olduğu için, vücut ülkesinde hükmü geçmemektedir. Bu yüzden de, tabiatının gereği olan huyları yü-rütememektedir. Böylece, kötü huyları kapalı kalmıştır.

İşbu sebepten ötürü, bir kimse ile mücadele ettikleri zaman bunlara dikkatle bakmalıdır: Hemen o huylar, bir bir baş göstermeğe başlarlar. Ama, hayvani ruhun hükmü geçerli olmadığı için bir şey yapamaz. İlk hallerindeki gibi, o huyların hükmünü yürütemez, öfkesini yutar. O mücadele ettiği kimse ile ülfet edip sevişmeye başlar. Bundan ötürüdür ki; levvamede ve mülhimedede olan kimselerin düşmesinden korkulur, ama, velâyete ayak basanların düşmesinden korkulmaz. Ama, gerçekte, faziletli, seçilmiş bir kimse olmadığından; kendisine giydirilen velayet formasını koruyamaz, dünya çirkefi ile lekeleridirebilir. Böyle bir şey ederse, kıyamet günü, mahcub olur; rüsvay olup utanır. Aldığı lekelerden ötürü de sorguya çekilir, hesabı sorulur. Buna göre, velayete ayak basanlar :

— Velayete ayak bastım..

Deyip böbürlenmemeli. Zira, bu durumda, ancak cehennem ateşinde azap görmekten kurtulmuşlardır; hesaba çekilmemek yoktur. Bunun sebebi de; velayet halini, vazgeçilmez bir alışkanlık haline getirip meleke edemeyişi, ilk mertebeye ayak basıp kalışıdır. Durum böyle olunca, velayet haline adım attıktan sonra, onu kendine meleke edinmeye çalışıp gayret etmek, lüzumunun da lüzumlusudur.

Gelelim mutmainne sıfatından geçip razıye sıfatına bürünmenin çarelerine.. Şöyleki : öncelikle, yakın ilmi sırrını, kendisine, bu makama ulaşmak isteyen kimse meleke edinmelidir. Zira, bu sırra erip her nefeste Allah ile huzurlu ve beraberlik sırrına ermiş olmak, bu sıfattaki zatlara vazgeçilmez bir alışkanlık olmuştur; yani : Meleke.. Bundan sonra, Allah'ta huzurlu olmaya çalışıp gayret etmeleri gerekir. Bunun için de, eşyanın tümüne bakıldığı zaman, birlik nazarı ile bakılmalıdır. Murakabe hali ile te-tefekküre de dalınmalıdır. Zira, bu sığata bürünen zatlara; murakabelerinde sıfatların tecellisi, zat müşahedesini hal olmuştur. İşte, murakabeden çıkıp ayık hale geldikleri

zaman da, her nefeste o murakabedeki hali düşünüp cümle fiilleri düşünmeli, cümle işleri Cenab-ı Hak'tan görüp mti-rakabedelerinde ihsan olunan ilâhî tecelliyi ayık halinde de kendilerine hal edinmeye çalışıp gayret etmelidirler.

Bundan sonra, kendilerine bir taraftan ilâhî bir ihsan zuhur ettiği zaman, onunla sevinmemeli, kader sırrına yormalıdırlar :

— Bu durum, ezelde bizlm için ilâhî bir takdır olmuştu. Şimdi tayin edilen zamanı geldi. Zahirî sebebi ile bize yöneldi. Sebebi veren de Hak, bu ihsanı veren de Hak.. Böyle dedikten sonra, dış sebebe olan kalbin itminanını kesmeli. Sonra da kendi haline bakmalı.. Bu arada, bir sevinç ortaya çıkarsa anlatılacak durumu düşünmelidir. Önce :

— «Her şey aslına döner..»

Dedikten sonra, şöyle demelidir :

— Bu işin dışına nasıl sevinebilirim?. Zira, cümle eşya toprak, su, hava ve ateşten ibarettir. Bunlarla sevinip avunmak ise, ahmaklığın taa, kendisidir. Sevinmek, sevgiden çıkar. Eğer bu olana sevgim olmasaydı, sevinç zuhur etmezdi,. Halbuki, anlatılan unsurlardan meydana gelen şeyleri sevmek ahmaklığın kendisidir; düşüklüktür.

Böyle dedikten sonra, o maddî şeyden sevgiyi kesip almalıdır. Sevincin de önünü almak gerekir.

Beri taraftan kendisine keder verecek bir şey zuhur ettiği zaman; bunu da kader sırrına bağlamalıdır :

— Bu iş, Cenab-ı Hak tarafından bize gelen bir ilâhî ihsandır. Bunun altında çok büyük nimetler vardır. Bu gelen, ilâhî bir armağandır. Sabır gerekir, zira ben Yüce Hakkın zatına aşıkım..

Dedikten sonra, kendi kendine şöyle çıkışmalıdır :

— Sen üstteki sözleri söylüyorsun; hiç aşık maşukundan gelen bir şeyi geri çevirir mi?. Haşa, zehir olsa dahi, şekerli helva gibi yer. Hal böyle iken, bu bir ilâhî imtihandır; altında nice nice büyük nimetler vardır. Hem de akıllara gelmeyecek kadar..

İşte, anlatılan durumdakiler, anlatıldığı gibi söyleyip gönüllerini teselli ile alıp sevinç ile kederi birleştirmeye çalışıp gayret etmelidirler.

Sevinç ile kederin eşit kabul edilmemesi, Âl-i imran suresinin 14. âyetinde Duyurulan :

— «insanlara; kadınlardan, oğullardan, yığın yığın biriktirilmiş altın gümüşten, salma güzel atlardan, sürülerden, ekinlerden yana şehvetler dizisi sevgisi süslü gösterildi. Ama bunlar, dünya metaıdır.»

Manada açık açık anlatılan, dünyanın altı çeşit metasına sevgiden doğar. O altı şeyi daha açık olarak, şöyle anlatabiliriz :

a) Kadınlar..

b) Çocuklar..

c) Basılmış altın gümüş, her türlü para..

d) Donanmış atlar..

e) Sığır cinsi de dahil, her çeşitten sürü..

f) Kokulu şeyler, bağlar, bahçeler, ekilen biçilen ziraat işleri.. İşte bütün bu şeylerden yana, kalben sevgi bağını koparmak gerekir. Bunun ilâcı da anlatıldığı gibidir. Yani : Bu yolda olanlar, eşyaya vahdet (birlik) gözü ile bakıp onlara sevgi vermemelidirler. Bu altı şeyden hangisine sevgi zuhur eder ise., hemen ardından anlatılan reçeteyi uygulamalı, o sevgiyi gönülden söküp atmaya bakmalıdır; bunun için de çok çalışıp gayret etmek gerekir.

Bu makamdaki zatlara, sadece dünya sevgisi değil; âhiret sevgisi dahi feyiz gelmesine engel olur. Bunun sebebi ve hikmeti ise, iki sevgi-nin bir kalbde olmasının zor oluşudur.

— K a 1 b ..

Adı ile anlatılan yer, Yüce Hakkın nazargâhıdır. Orada, ilâhî tecelli görülür. Böyle olduğuna göre; oraya ilâhî sevgiden başkasını koymamak gerekir. Oraya, ilâhî sevgiden başkası girerse, seni uğraştırır, ilâhî tecelliden yoksun eder.

Anlatılan sebeptendir ki; velîlere velayet makamına ayak basmak ihsan olunduğu zaman, anlatılan altı şeyin sevgisi, anlatılan reçetelerle gönülden sökülüp çıkarılmalıdır. Hatta, o manada kılcal damarları dahi sökmek gerekir. Ta ki : Gün gelip de onlardan filiz çıkmaya.. Dünya ve âhiret sevgisi, anlatıldığı gibi tamamen kesilip atılınca, sevinç ile kederin bir görülmesi gayet kolay olur.

Bir kimseye, bir yerden bir sevinç gelecek olsa, ya dünya işlerindedir; ya da âhiret işlerinden.. Sevinç işleri, bu ikisinin dışında değildir. Bir taraftan gelen şeylere karşı bir kimsede sevgi belirtisi olmaz ise, kendisinde zerre kadar sevinç eseri zuhur etmez. Olmuş, ya da olmamış, ikisi de eşittir.

Keder dahi, anlatılan şeylerin elden gitmesindedir; yani : Dünyaya ve âhirete dair işlerin.. Keder ve sıkıntı, üstte âyet-i kerime ile tesbit edilen altı şeyden birinin gitmesinden zuhur ki, yine sevgiye bağlıdır. O elden giden şeye karşı sevgi olmasaydı; onların gitmesinden ötürü, hiç kimseye zerre kadar keder zuhur etmezdi. Bunu bir hikmete yorup :

— Allah verdi; yine Allah aldı.. Derdi. Zikri ile, fikri ile uğraşır dururdu.

Yukarıdan beri izah edilen durum anlatıyor ki : Sevinç ile kederin birleşmesi, dünya sevgisinin kesilip atılmasına bağlıdır.

Bundandır ki, velayet ayak basan zatlara; dünya ve âhiret sevincinin kesilmesi için, Allah sevgisi lâzım, hatta elzendir. Bundan sonra, sevinç ile .kederi birleştirmek gayet kolay olur.

Razıye sıfatında bulunmanın alâmeti odur ki: İradesiz, anlatılan altı şeye karşı sevgi bağları, kesile.. Onların artmasından ve eksilmesinden ötürü, kalbe zerre kadar sevinç ve keder gelmeye.. Her anda, bir başka mana içinde oluna.. Rahman suresinin 29. âyetinde Duyurulan :

— «Her an bir bir başka iştedir.»

Mana uyarınca, onlara bir hal gelir. Bu âyetteki mana ile hallenir-ler. Bundan sonra, onlardan birine :

— Doğu ile batı arasını sana verdik. Seni padişah tayin ettik. Cümle âlem, senin hükmündedir..

Deyip cümle ülkelerin anahtarlarını ona teslim etmiş olsalar; kalbine zerre kadar sevinç gelmez. Belki kederlenip :

— Beni meşgul eder; huzura engel olur.

Der.. Dünyanın anlatılan işlerinden başka, mürakabe halinde onların biline tarifi imkânsız ilâhî lütuflar gelip çeşit çeşit âhiret nimetleri ile müjdelense dahi, yine zerre kadar kendisine sevinç vermez :

— Allahım, tüm gayem sensin; isteğim rızandır.

Der ve bu cümlelerin gerçekleştiği yer olur.

Anlatılanların aksi dahi zuhur edebilir. Yani: Gelmez, gider, öyle bir şey olduğu zaman da :

— Allah verdi, Allah aldı; mülk Allah'ındır. Bizim zerre kadar bir şeyimiz yoktur. Der; iradesini kullanmadan, kendisine zerre kadar keder gelmez.

Anlatılanlardan başka, kendi bedenlerine bir keder isabet edecek olsa, ona da razı olurlar; teslim olurlar. Her ne kadar zahirde mihnet ve meşekkat çekip o hastalığın giderilmesine teşebbüs etseler dahi, gönüllerinden razı olurlar; bir hikmete yorarlar. Gerek hal ile, gerek söz ile, gerek vicdani olarak o hastalığın zorluğundan ve zahmetinden şikâyet etmek, hatırlarına gelmez. İradesiz razı olurlar. Her ne kadar arkadaşlarının ve kendi gibilerin yanlarında hallerini anlatıp dursalar dahi, yine de gönüllerinden razı olurlar; .anlattıklarına hikâye yollu anlatırlar. Sözün özü odur ki : Bunlara öyle bir hal ihsan olunur ki; Cenab-ı Hak'tan isabet eden her şeye iradesiz teslim ve razı olurlar. İşte anlatılan rıza ile, Cenab-ı Hak'tan gelen işlere razı olan zatların nefisleri, raziye sıfatı ile muttasıf olduğuna delâlet eder.

RAZIYE SIFATI

5. Nevi: Raziye sıfatını açıklar.

II. sınıfın yedi nevinden beşinci nevidir.

Burada anlatılacak sıfatın ehli tek sınıftır.

Değerli kardeşim, şu da bilinmiş olsun ki..

Bu sıfat, yine velîlere hastır. Açıkçası, velayete ayak basar basmaz bu sifata bürünmek muhaldir. Onun için, bu da tek sınıf olarak anlatılacaktır; iki olmaz.

Bunun alâmetini de şöyle anlatabiliriz :

Bu sıfatta olan kimseye her ne gelirse gelsin; hemen hepsini de Cenab-ı Hak'tan görür. Acı ile tatlı ona göre eşit olur. Oyle bir rıza ile razı olur ki : Başına gelecek bir kazayı on sene önce Cenab-ı Hak kendisi; ne haber verecek olsa, onun giderilmesi için bir kere dahi :

— Aman ya Rabbi sana sığınırım.

Deyip onun geri çevrilmesini rica eylemez. Hemen, o kazaya razı olur bekler durur. Bu işin oluşundaki sebebi ve hikmeti de anlatalım. Şöyleki: Hayvani ruh, sultanî ruhun eseri olmuştur. Sultanî ruh da onun elini ayağını zikir kemendi ile bağlamıştır. Teveccüh ve feyizleri ile onu göz hapsinde terbiye etmiştir. Böylelikle, hayvani ruhun tabiatı olan öfke, kendisinden tamamen silinip atılmış ve sultanî ruhun tabiatı olan rızayı kendisine hal etmiştir. Teveccüh ve murakabenin feyiz nuru ile gözleri nurlanmıştır. Şekli anlatılamayan bir manada ihsan olunan ilâhî hitapla da kulakları sağır olmuştur. Böylelikle kendi tabiatı olan masivadan lezzet almak, dünya sevgisi kendisinden alınmıştır. Artık gözü, dünya me-taini kesin olarak görmez. Kulakları dahi, kesin olarak rızaya ters düşen sesleri işitmez.

Anlatılan sebepten ötürüdür ki; raziye sıfatı ile muttasıf olan zatlardan dünyalık sevgisi tamamen alınır. Bu yüzden cismanî lezzetten koku duymazlar. Rızaya ters düşen işler de, kesin olarak kulaklarına ulaşmaz.

Meselâ bunlar, sazende ve nalende meclisinde bulunsalar; oradaki sazdan ve sözden zerre kadar, kendilerine cismanî lezzet zuhur etmez.

Ancak, sultanî ruhun gözü görüp kulağı işittiği için, o mecliste murakabe halleri zuhur eder; ruhanî bir safaya dalar giderler.

Hülasa..

Bu sifata bürünen zatlar, her bir şeye bakarken, gönül birliği içinde bakıp cümle işleri Cenab-ı Hak'tan görürler. Ama bu durum, hale dayalı bir şeydir; sözle yapılacak bir şey değildir. Eğer bir hale sahib olmayan kimse :

—Onları taklid ederim..

Deyip işe başlayacak olursa., aşağıların da aşağısına kadar gider. Zira, hal, taklid edilecek bir şey değildir. Bu manavı anla.

Zira, bu zatların ayık halleri, sıfat tecellisi ve zat müşahedesi olmuştur. Bunun için, onlarda dünya sevgisinden yana bir belirti kalmamıştır; sevinçle keder, onlara göre eşit duruma gelmiştir.

Cümle işleri Cenab-ı Hak'tan gördükleri için, bütünlük ifade eden rıza, kendilerine vazgeçilmez bir alışkanlık olmuştur. İşin asıl sebebi de budur.

Ne var ki bunlar, henüz varlıktan kurtulup bütünlük ifade eden manada mahviyeti kendilerine hal edinmemişlerdir. Dolayısı ile, kendilerinde kötü huyların kokusu bulunur. Daha açık tabiri ile şöyle diyelim :

— Varlık tamamen silinip kötü huyların tamamı, güzel huylara dönüşüp güzel huyların da tamamı hal olmamıştır.

Anlatılan sebepten ötürü de, sıfat-ı mutmainnede bulunan zatlar gibi; fiillerinden ve işlerinden dolayı sorguya çekilirler.

Böyle oluşun sebebini ve hikmetini de diyelim; şöyleki :

Hayvani ruh, sultanî ruhun terbiyesi ile bütünlük ifade eden rızayı kendisine hal edinmiştir.

Kötü huylara gelince., bunların başı varlıktır. Cümle kötü huylar ondan zuhur eder.

Varlık ise, hayvani ruhun kendi tabiatıdır: cümle kötü huylar, bu sıfatın içinde saklıdır. Dolayısı ile, varlık tamamen silinip yokluk hal olmadıkça; anlatılan kötü huyların tamamının yok olup güzel huylara dönüşmesi muhal iştir. Varlığın da yokluğa dönüşmesi ise.. hayvani ruhun marziye sıfatına geçmesine bağlıdır.

Durum anlatıldığı gibi olunca, bu razıye sıfatı dahi, durulacak yer değildir. Zira bu sıfattan iken, âhiret yurduna göç edilecek olsa, mutmain-ne benzeri hesapsız kurtulmak olmaz. Ancak, cehennem ateşinden kurtulmak vardır.

Gelelim razıye sıfatından geçip marziye sıfatını hal edinmenin reçe-teli ilâcına..

Şöyleki :

Razıye makamında olan zatlara; aynel-yakin sırrı, vazgeçilmez bir alışkanlık olan meleke olduğundan, her nefeste Allah'ın zatında huzurda Cenab-ı Hakkı, açıklanması zor bir şekilde yakın gözü ile müşahede eylemek, kendilerine meleke olmuştur.

Bundan sonra da, Hakkal-yakin sırrını kendilerine hal edip her nefeste Allah huzurunda olmaya çalışıp gayret etmeleri gerekir.

Razıye sıfatına bürünen zatlara; çoğunlukla terakki hallerindeki murakabelerinde zat tecellisi, zat müşahedesi ihsan olunur.

Üstteki tecelliyi, ayık hallerinde, manevî iniş hallerinde, hatta alıp verdikleri her nefeste tefekkür ederler.

Anlatılan manâya göre, bu makamda bulunan herkes; kendisine ve cümle mevcudata baktığı zaman, zat teceilisi ve zat müşahedesi tefekkür edilir. Bu durumda o kimse, kendisini cümle yaratılmışlardan ve cümle mevcudattan alçak ve onlardan daha küçük görmeye çok çalışıp gayret eder. Böyle etmesi de, lâzımdır; hem de lâzımın lâzımı.;

Anlatılan şekilde her nefeste, Allah huzurunda bulunmalı. Hemen herkes, kendi haline de dikkat etmeli. Eğer kendisine, bir taraftan varlık kokusu zuhur ederse; bir kimsede, kötü huy, düşük işler gibi şeyler görürse, hemen kendi haline dikkat etmelidir. Bu durumda, kabahatli bulduğu kimseye karşı kendisini üstün görürse; hemen murakabedeki tecelliyi düşünmelidir. Bundan sonra da, gördüğü kötülüğü, bir hikmete yormalıdır. Kendisinin iyi halini de ilâhî bir ihsan bilmeli :

— Eğer Cenab-ı Hakkın ilâhî ihsanı olmasaydı, benim halim bundan daha kötü olurdu. Benimle bu kimse arasında zerre kadar fark yoktur. O neyse, ben de oyum.

Hemen her şey, bir şeyden ibarettir. Ancak, bende olan ilâhî ihsan olup o da sırf lütuftur. Benim, zerre kadar bunda dahlim yoktur. Eğer bu ilâhî ihsan bende olmasaydı, benim halim bundan daha düşük olurdu. Aman ya Rabbi, sana sığınırım.

Dedikten sonra da, kendisinde zuhur eden varlığı, ihsan deryasına atıp yok etmelidir. Bu yolda yapılacak diğer işleri de bununla ölçebilirsiniz.

Bu makamdaki herkes, insafla kendi haline bakıp durumu kavrama-lıdır :

— Varlık..

«

Dedikleri keyfiyet tek şeydir; bilinir. O da kendisini üstün görmektir. Nekadar kötü huy varsa, hepsi varlıktan zuhur eder. Varlık, tamamen silinip mahviyet hali vazgeçilmez bir alışkanlık olmadıkça, iyi huyların kötü huylara dönüşmesi muhal iştir. Sebebi, hikmeti ise, anlatıldığı gibidir.

Varlık, hayvani ruhun kendi sıfatıdır. Cümle kötü huylar da, o sıfatın tabiatında yatar. Mahviyet dahi, sultani ruhun kendi sıfatıdır; cümle güzel huylar da o sıfatın tabiatıdır.

İşte anlatılan sebepten ötürü, varlık tamamen gidip mahviyet hali vazgeçilmez bir alışkanlık olmadıkça, anlatılan kötü huyların iyiye dönüşmesi muhal iştir. Bunun için, varlık kadar vücut ikliminde büyük bir hastalık yoktur. Nitekim, Fahr-Alem Resulüllah efendimiz, bu manayı bir hadis-i şerifinde şöyle açıklamıştır :

— «Varlığın öyle bir günahdır ki, hiç bir günah onunla boy ölçüşe-mez.»

Resulüllah, gerçeği dile getirmiştir; Allah ona salât ve selâm eylesin

Bütün kötü işlerin anası şarap (alkollü içki) içmek olduğu gibi, cümle kötü huyların anası da, varlık olmuştur. Bunun için, anlatıldığı gibi, bu makamda bulunan kimse, haline dikkatle bakmalıdır. Allah huzurundan bir an dahi ayrılmadan, hakkal-yakin sırrını vazgeçilmez bir alışkanlık haline getirmek için çok çalışıp gayret etmelidir. Bu, çok gereklidir.

Varlık, ayrılıktan zuhur eder. Birlikle bakıldığı zaman, ayrılık kalmaz ki, varlık olsun. İşte, hastalığın reçeteli ilâcı.. Ciddî bir şekilde anlamaya çalış..

Anlatıldığı gibi, reçeteli ilâçlar kullanılırsa, kısa zamanda kullanan kimseye öyle bir hal ihsan olunur ki : Her neye bakacak olsa, bir isteğe bağlı olmadan, hakkal-yakin sırrı kendisine vazgeçilmez bir alışkanlık olur. Ayık halleri dahi zat tecellisi, zat müşahedesi olur. Bu durumda, hangi şeye bakarsa baksın; elinde olmadan hiç bir şeyi kendisinden alçak göremez; hatta kendisini cümle şeyden daha alçak, daha düşük, Allah'ın güvencesine sığınan bir müflis görür. Bundan sonra, kendi görüşüne göre, kendisi şöyledir : Mahvolup gitmiş, elinde aman dilemekten başka bir şeyi kalmamış, her nefeste Allah'ın huzurundadır ve çok kor karak :

— Aman ya Rabbi, sana sığınırım..

Der durur.. O kadar ki, tarifi mümkün değildir.

Bilinmesi için şunu da anlatalım :

Bu makamda bulunan zatların kendileri, hemen her gün için, sonsuz rıza ile müjdelenip bitip tükenmeyen ilâhî iltifatın uygulandığı yer olmuşlardır. Durum anlatıldığı gibi iken, ellerinde olmadan kendilerine bir korku giydirilmiştir.

Bunca ilâhî ihsanlar, anlatılan korkunun altında silinmiştir. Ama, ilâhî imtihan sayılan mekirde emin olmamışlar, bunun için de daima :

— Aman ya Rabbi, sana sığınırız. Der dururlar.

Üstteki anlatılan korkuya şu isim verilir :

— V e r a s e t..

Bir garaza, bir karşılığa göre gelmemiştir; hal çeşidinden bir şeydir. Hali anlatıldığı gibi olan birine :

— Cenab-ı Hak'tan bu kadar çok korkuyorsun. Halbuki, her gün ebedî rıza müjdesi sana gelmektedir. Geçmiş ve gelecek günahların da bağışlandıktan sonra sonsuz ilâhî ihsanların da yeri olmuşsun. Öyle ise, sendeki bu korku ne haldir?.

Diye sorulacak olsa, bir türlü başlangıç sebebini bulup açıklayamaz. Bu korkuya :

— Veraset..

İsminin verilmesi de, anlatılan sebebe dayanır.

Velayet, kendilerine meleke olan kullara, bu korku ihsan olunur ki : Cenab-ı Haktan bu zatlara büyük bir nimettir. Mahviyet, bu korkunun altındadır; kemal dahi bu mahviyetin altındadır. Ebedî rıza dahi, bu kemalin altındadır. Anlatılan veraset korkusu, umumî mahviyet, insaniyet kemali, ebedî rıza dörtlüsü, birbirine zarf ve zarfın içindeki olmuşlardır; ama hepsini korku içine almıştır.

Velî olan zatlara ihsan olunan korku eşit değildir; her birinin tecellisine göredir. Bazısındaki korku ağır, bazısındaki korku hafif olur. Bu da, kader sırrına göre bir keyfiyettir. Nekadar olursa olsun, bu kullarına mahsus bir armağandır. Mahviyetleri korkularına göredir; korkusu çok olanın, mahviyeti de çok olur. Korkusu az olanın, mahviyeti de az olur. Mahviyet altındaki kemal durumu da böyledir. Ebedî rızanın durumu da aynıdır.

Bundan anlaşılmalı oldu ki; bu dört keyfiyetin başı korkudur. Korku nekadar ihsan olunmuş ise., kalan üçü'de o kadar ihsan olunmuştur.

Anlatılan manadan ötürüdür ki, bütün velîlerin halleri bir değildir. Kimi çok yüksek, kimi orta, kimi daha alttadır.

Her velîye has olmak üzere, Cenab-ı Hakkın bir rızası vardır; o rıza da, o velînin kemaline göredir. O kemal dahi, onun mahviyetine göredir. O mahviyet dahi, onun korkusuna göre zuhur eder.

Anlatılan dört şey, bir birini izler; ulanır. Birinin diğerinden fazla veya eksik olması muhaldir.

Anlatılan korku için :

— Veraset..

İsminin verilmesinin hikmeti, onun garazsız ivazsız hiç bir sebebe dayanmadan gelmesidir. Kayıtlardan bir kayda da bağlı değildir. Allah için, Allah uğrunda olduğu içindir. Kalan üç şeyi de özünde toplamıştır. Bu sebepten ötürü, bu korku hangi velîye vazgeçilmez alışkanlık olan meleke olursa., onun altında üç keyfiyet de ihsan olunur; masumiyet forması da giydirilir.

Her makamda, bir başka korku vardır. Ama, her birinin altında bir başka gaye olduğundan, Cenab-ı Hak, onlardan razı değildir.

Yokluk cihetinden emmare makamı, marziye makamı gibidir. Emma-re makamında hiç korku yoktur; marziye sıfatında ise, hiç güven yoktur.

Varlık cihetinden dahi, ters manada emmara sıfatı marziye sıfatı gibidir. Emmare sıfatında nasıl tam olarak benlik varsa., marziye sıfatında dahi, tam olarak mahviyet vardır.

Levame sıfatında bulunan korku takliddir; zira kalıcılığı yoktur. Bazan işlediği masiyetlere o sıfatın sahibi pişman olur; tevbeye gelir istiğfar eder. Bazan da Allah'ın rahmet sıfatına güvenir. Böyle bir korku, asla sahibine fayda vermez; çünkü mukallid korkusudur. Bunun sebebi de anlatıldı.

Mülhimedeki korku ise., unsurların korkusudur; cennet arzusundan ve cehennem azabı sebebi ile zuhur eder. Bu unsurların korkusuna :

— Nefsanî korku..

Adı verilir. Böyle bir korkudan Allah razı değildir. Ancak, sahibini cehennem ateşi azabından kurtarmaya sebep olur.

Mutmainne korkusu da, velayet korkusudur. Bu türlü korku, bundan öncekine göre beğenilir. Zira bunda, cehennem korkusu, cennet arzusu yoktur; sırf hesaba çekilme korkusu vardır. Yani :

— Anlatılan dört şartı kendime meleke edinemezsem, halim nice olur?.

Diyerek, bu makamın sahibi korkar. Bundan ötürü, bu korkuya :

— Velayet korkusu, mahcubiyet korkusu..

İsmi verilir. Bu türlü korku, her nekadar beğenilir ise de, Cenab-ı Hakkın rızasına uygun değildir. Mahcubiyetten zuhur ettiği için, unsurlarla kayıtlıdır. Bu korku, nefsanîdir; sırf Allah rızası için değildir. Ancak, bu korku, sahibini mahcubiyetten kurtarmaya sebep olur.

Razıye sıfatında meydana gelen korku dahi, mutmainne gibi, beğenilir. Yine de mahcubiyetten gelir, unsurlar kaydında zuhur eder. Allah için, Allah uğruna olmadığı için, bu dahi rızaya uygun değildir. Ancak, marziye sıfatını hal edinmeye sebep olur. Her makamda olan korku için bir sebep vardır; o sebepten ötürü zuhur ettiği için de, hiç biri rızaya uygun değildir. Ancak, rızaya uygun olan korku, marziye sıfatındaki korkudur. Bu da, o sıfatı, kendilerine vazgeçilmez bir alışkanlık sayılan meleke edinen zatlara mahsustur. Zira bunlarda, unsurların kayıt korkusu, mahcubiyet korkusu yoktur. Hiç bir sebebe dayanmayan; Allah için ve Allah uğrunda bir korkudur. Bunun sebebini ve hikmetini de şöyle açıklayabiliriz :

Hayvani ruh, sultanî ruhun elinin altındadır. Anlatıldığı gibi, daima göz hapsinde terbiye görür. Kendi tabiatı olan öfkesi, sultanî ruhun hoşnutluğuna dönüşmüştür. Bundan sonra sultanî ruh ona çok önem verip iyileşmesine gayret etmiştir. Her nefeste, kendi hali olan mahviyetle, hayvani ruhun benliğini yalana çıkarmıştır. Murakabesinde ve teveccühünde ihsan olunan ilâhî sevginin aşk ateşine, hayvani ruhun sıfatı olan varlığı atıp yakmış, külünü dahi göğe savurmudur. Kendi sıfatı olan mahviyeti de, hayvani ruha giydirmiştir.

Bundan sonra, hayvani ruh, öyle bir hale ulaşır ki; kendisine Allah tarafından bir korku ihsan olunur. Bu korkunun sebebini de bulamaz. Kendi sıfatı olan varlıktan arta kalan benliği korku ateşinde yakıp yok eder. Sultam ruhun sıfatı olan mahabbeti de kendisine hal edinir. Bundan sonra, sultanî ruhla aralarında düşmanlık kalmaz. Sultanî ruhun sıfatına büründüğü için kendi tabiatı olan kötü huylar tamamen silinir; sultanî ruhun tabiatı olan güzel huyların cümlesine bürünür.

Bundan sonra, kendi sıfatı olan benliği değişince hakkal-yakin sırrı kendisine meleke olur; vahdet deryasına dalar. Kendi tabiatı olan kötü huylardan arta kalan hallerin cümlesi de güzel huya dönüşür. Benlik kalmaz ki, o kötü huylar da kala.

Anlatılan sebepten ötürü, bu sıfatla muttasıf olan zâtlardan, Cenab-ı Hak, anlatıldığı gibi razıdır. Bunlar, her gün, ebedî rıza ile müjdelenirler. Zira, onlardan rızaya ters düşen şeyin zuhur etmesi muhaldir. Sebebi de, anlatılan manaya dayanır.

Emmare sıfatı, marziye sıfatının zıddıdır. Emmare sıfatında olanlarda asla korkaklık yoktur. Onlarda, Allah korkusundan eser dahi bulunmaz. Bunun için, Cenab-ı Hak'tan tam manası ile emin olmuşlardır.

Miftah'ül - Kulûb – Gönüller Açan Kitap, F. : 18

Dolayısı ile benlikle muttasıf olmuşlar; Cenab-ı Hakkın manevî katında cümle yaratılmışlar arasında zelil ve hakir duruma gelmişlerdir, özellikle, Cenab-ı Hakkın rızasından uzak oldukları için, ilâhî gazabın gerçekleştiği yer olmuşlardır. Bu yüzden, hemen her gün, cehennem azabı ile türlü türlü elim azapla müjdelenirler. Bunlarda, özellikle şu dört sıfat bu-lunur : Güven, benlik, hakaret, öfke.. Bunlar, zıd manası ile, marziye sıfatında bulunan zatların halleri gibidir. Bu yüzden, güven duygusu, bunlarda nekadar olursa., benlik de ona göre zuhur eder. Hakaretle, ilâhî gazab da ona göre gelir. Bu sıfattakilerin de, cehennemdeki azapları eşit değildir; her birinin azabı, kendi haline göredir.

Emmare ile marziye arasında dört sıfat vardır. Her sıfatla olan korku nekadar olursa., o sıfatla muttasıf olanların korkusu da ona göre olur.

Anlatılan sebepten ötürü, levvamede kemalin eseri yoktur; çünkü mahviyetin eseri yoktur. Bunun sebebini de, korkularında sebatlı olmayışlarıdır. Dolayısı ile Allah'tan uzak olup son nefeslerini imansız vermele-rinden korkulur.

Mülhimede dahi, korku sabit olmadığından, bir dereceye kadar benlik gider; bir nebze mahviyet duyulur. Ama, bu korkunun altında cennet cehennem olduğundan tam manası ile olacak rıza halinden nasip yoktur.

Mutmalnede olan korku, velayet korkusu olduğundan benlik bir derece daha gider; yerine o derecede mahviyet hal olur. Bu yüzden de bunların murakabeleri sıfatların tecellisi, zat müşahedesidir. Ayık halleri ise, nur tecellisi ve sıfat müşahedesidir. Ama, bu korkunun içi, mahviyete ve kemale dönük olduğundan, bunlar dahi, tam rızadan yana nasipsiz olurlar.

Raziye korkusu da anlatıldığı gibidir. Ancak, bir kere daha benlik gitmiş, onun yerine mahviyet zuhur etmiştir. Bu yüzden, bazı murakabelerinde zat tecellisi olur. Ayık hallerinde ise, sıfatların tecellisi, zat müşahedesidir. Ama bu korkunun da özü kemale dönük olduğundan; bu makamdakiler de tam rızadan yana nasipsizdirler.. Anlatılan dört dereceyi, hayvani ruh kendisine hal edince, kendi sıfatı olan benlik, her birinde bir parça silinir. Bu yüzden o benliğin altında bulunan kötü huylardan da mümkün olduğu kadar kurtulur; onlar, iyi huylara dönüşürler; Bu sebepten de, ihsan olunan ilâhî feyizler zuhur eder. Ama, hayvani ruhun arta kalan benlik sıfatı tamamen mahviyete dönüşüp altında bulunan kötü huylar tamamen güzel huylara dönüşmez.

Bunun için de, bu makamdakiler, yine tam manası ile olacak rızadan yana nasipsizdirler. Zira, tam manası ile olacak rıza, marziye makamında bulunan zatlara hastır. Bunun sebebi, daha önce anlatıldı, ama yine de anlatalım. Şöyleki :

Hayvani ruh, sultani ruhun sıfatını kendisine hal edinmiştir. Tabiatım dahi, onun tabiatına dönüştürmüştür. Bundan dolayı da, hayvani sıfat, insanî sıfatla değişmiştir. Tam olan rıza da, o zaman vazgeçilmez bir alışkanlık olan meleke halini almıştır. Cümle kötü huylar, hayvani ruhun sıfatı olan benlikle Allah tarafından denemeye tabi tutulmuş, her birine sadakat mührü vurulmuştur. Bundan sonra da, ona masumiyet forması giydirilir.

İşte Âdem aleyhisselâmın yaratılması, bizim de bu berzah âlemine gönderilmemizden ilâhî arzu, anlatılan güzel sığata bürünmektir. Yoksa, her birimiz, kendi nefsinin arzusu yolunda gezip tozması için değıldir. Ancak, Allah'ın tayin ettiğı bir gün vardır; her şey, o günde bilinir.

Her adamda, iki ruh vardır. Onların birine :

— Havvanî ruh..,

İsmi verilir. Bu ismin verilmesinin sebebini de açıklayalım şöyleki : Cümle canlılar, hayvani ruhla canlanmışlardır. Diğetine de şu isim verilmiştir :

— Sultanî ruh..

Sebebine gelince, cümle melekler, bununla canlanmışlardır.

Eğer bu canlılar, hayvani ruha tabi olup emmâre sıfatında kalırlarsa., insanken hayvandan alçak olup türlü azaba müstahak olurlar. Bunun sebebi ise, melekler sıfatını hayvanlar sıfatına değıştirmiş olmalarıdır.

Eğer sultani ruha tabi olup mertebeleri tamam ederlerse., yani : Marziye sıfatı ile muttasıf olurlarsa., sonsuz sayıda melekler ona köle olurlar. Anlatıldığı gibi de, bitip tükenmeyen ilâhî tecellinin gerçekleştiğı yer olurlar.

Anlatılan işlerin oluşmasının sebebini, hikmetini de şöyle açıklayabiliriz :

Hayvani ruh, derece derece terbiye edilerek, sultanî ruhun sıfatı ile muttasıf edilir.

Bundan sonra, hayvani ruhun, hayvanî sıfatı tamamen gider, sultani ruhun insanlık sıfatı hayvani ruha meleke olur. İşte bu ma-kamdakiler böyle ettikleri için, melekler onlara köle olurlar, sonsuz ihsanların da gerçekleştiğı yer olurlar.

Anlatılan sebepten ötürü, hemen herkese, insani sıfatla muttasıf olmak, aynen ve tek tek farzdır. Cümle âdemoğullarının bu sığata bürünmeye kabiliyeti ve istidadı vardır. Onu elde edemeyişleri,, ancak ahmaklıklarından ileri gelir. Böyle olunca da, özür beyan etmek, bahane bulmak faydasızdır. Fırsat elde iken anlatılan düzen içinde

reçeteli ilâçları. kullanmaya çalışıp gayret etmek lüzumunun da lüzumlusudur. Ancak,. bu ilâçlar kullanılırken, gayret edip bu yolda önemli adımlar atılırken, içte işe yabancı bir emel beslenmemeli.. Zira, yabancı bir emel ihsan olu: nacak ilahî feyizlerin yolunu keser; bir adım dahi ileri gidememeye sebep, olur. Zira zikirler, tefekkürler, Allah rızası için olmamış; mertebe almak, kemale ulaşmak için olmuştur. Böyle bir durum, tarikatta haramdır; ha-kikatta küfürdür. Çünkü, ibadete müstahak olan yalnız Cenab-ı Hak'tır İçle anlatıldığı gibi emeller olunca, onlar put olur: öyle bir emelin varsa, onlara tapmış olursun. Sonra da ;

— Allahını, tüm gayem sensin; isteğim rızandır.

Sözünde yalancı olursun. Çekilen emekler de hep boşuna olur. Bunun için, hangi makamda olursa olsun; o makamın reçeteli ilâçlarını kul lanırken, garazsız, bir karşılık beklemeden Allah için, Allah uğruna kullanılması gereklr.

Bu reçeteli ilâcı kullanan kimse de, kendisine ayrıca dikkat etmelidir ki : Yaptığı ibadetlerin altında rızadan başka bir şey bulunmaya..

Bu tertibe göre gayret edilirse, kısa zamanda mertebeler alınır; mar-zıye sıfatına da bürünülür.

— Nicedir böyle çalıştım, tad alamadım.

Diyerek, kader sırrına bağlanıp terk etmemek gerek. —Yine de kusur bendedir..

Diyerek, gayretle sebatla çalışmalıdır. Eğer bir taraftan hatırına gelirse kı :

— Bunca zamandır çalışıyorum, bir fayda görmedim. Eğer kader sırrında olaydı, sen de arkadaşların gibi ilâhî ihsanlara ver olurdu. Şim-di boş yere çabalama. Bir parça dinlenmeye bak; iş olacağına varır.

O zaman verilecek cevap şudur :

—Biz dünyaya istirahat edip dinlenmeye gelmedik. Ancak, Allah rızasını elde etmek için geldik. Allah rızasını elde etmek ise, çalışmakla olur. Bugün vermez işe, yarın verir, kul, kulluğunda olmalıdır. Bana ka-der sırrı gerekmez. Kader, sırrı Allah'ın ilmidir. Onu düşünmek de bize, lâzım, değil.. Aşık olana lâzım olan maşukun kendisidir; ahmak olan, evi-nin delisidir.

İşte verilen bu cevaba göre; ilâhî yüze aşık olanlar, aşık oldukları zatın rızasını elde etmeye çalışır gayret ederler; bir an ve bir nefes bile dinlenmek istemezler. Ettikleri taat ve ibadetten Yüce Zat'ın rızasından ve kendisinden başka bir şey ummazlar.

Geceli gündüzlü ah edip ciğerlerini kebab ederler. Kader sırrını da düşünmezler.

Dünya ve âhiret saltanatını da istemezler. Geceli gündüzlü şevk yüzünü gözleyip ah çekip inlerler. Bunlar, dost yoluna vücudlarını verip canlarını feda etmişlerdir.

Ey yalancı aşık, bir mikdar çalışıp biraz lezzet duymayınca da. ka-der sırrına bağlanıp istirahata çekilirsin. Söze sıra gelince de :

— Ben Yüce Zat'ın yüzüne asıkım

.Dersin. Aşık olan hiç rahat mı ister?. Ettiği ibadetten kemal mi bek-ler?.

İnsafa gel insafa gel insafa; Yazık, verdin ömrünü israfa..

Şiirindeki mana uyarınca, anlatılanlar güzelce düşünölmeli; insafla da hareket

edilmeli. Zira, sonradan pişmanlık fayda etmez. .Fırsatı ganimet bilen sonu iyi

gelmez. Kula lâzım olan, efendisinin rızası yolunda' bulunmaktır. Yoksa, efendisinin ihsanına göz dikip :

— Ha bugün verecek, ha yarın verecek..-

Diyerek gözleyip durmak, erkişinin kârı değildir.

Hâsılı..

Bu üstün tarikata teslim olup bir kâmil müşşidin elini tutan kimselere lâzım olan odur ki : Başta, tam manası ile teslim olalar. Şeyhe bu şekilde teslim olduktan sonra, onun her emrini yerine getireler. Sülûkün başlangıcından, taa, sülûkün nihayetine

kadar ve sülûkte mertebeleri tamamlayıncaya kadar çeşitli boş, ümitlere kapılıp yorulmaktan çok sakını-la.. Zira, yersiz ümit ve emelin sonu nerelere vardığı anlatıldı. Bu.yolda yorgunluk da emelden, boş ümitten çıkar. Zira, Allah için ve Allah uğruna yapılan ibadetten yorgunluk gelmez. Yorgunluk bulunan ibadetin içinde ya mertebeleri kat etmek vardır; ya da keşif keramet arzuları.. Buna kıyasla diğer istekleri de sayabiliriz. Bunların hepsi birer boş emel olup o emele sahib olan kimse, kendi kendinin yolunu keser. Çektiği emek de bir fayda vermediği gibi, kendisine bir tenbellik gelir; zikrini de bırakmasına sebep olur. Bunun için, sülûkün başından taa, sonuna kadar hiç bir şekilde boş ümitlere kapılmak olmamalı; zira, noksan kalmaya sebep olur. Her makamın da bir emeli vardır. Hangi makamda olursa olsun ; zikirten fikirden bir şey bekleyip oranın boş ümidine bağlanmamalıdır.

— Allahım, tüm gayem sensin; isteğim rızandır.

Deyip bulunduğu makamın ehli olmak için çarelerini uygulamalı ve ona göre çalışmalıdır. O zaman da, yapılan zikirler, murakabeler, teveccühler, yalnız Allah rızası için olur. Bunun için de, kısa zamanda, merte.-beler alınır, daha önce de anlatıldığı gibi, marziye sıfatına bürünülür. Böylelikle, marziye sıfatına bürünmenin alâmetleri, hal olarak sahibinde zuhur eder. Ama bu kere, bu sıfata bürünmenin mutmeinnede olduğu gibi, bir müjdesi vardır; bir de hali..

Müjdesini şöyle açıklayabiliriz :

Bu makamdaki raziye sıfatında iken; mürşidin himmeti, kendisinin de çalışıp gayret sarfetmesi ile halinde yükselme olur. Bu halinde biraz ilâhî iltifat gelir. Bu arada geçmiş günahları affedilir; kendisine makamına yakışan bir forma giydirilir ve marziye sıfatına geçmekle de müjdelenir.

Ancak, anlatılan duruma bir varlık verip :

— Artık marziyeye ayak bastını.

Diyerek oraya tam ayak basıldığı sanılmaya.. Zira, bu durum, yükselme halidir. Mürşidin himmeti ile gelen bir ilâhî ihsandır. İniş hali ortaya çıktığı zaman, o hal gider; yine raziye hali ortaya çıkar, Marziye hali öyle bir şeydir ki: önce de anlatıldığı gibi, benlik tamamen alınır; varlıktan eser kalmaz. Hatta, tüm kötü huylardan yana da bir belirti kalmaz. Böyle olunca, hemen her gün, rıza kapısından içeri girilir. Oraya girene, belli bir yerde bizzat şekli anlatılamayan bir manada zat tecellisi ve zat müşahedesi ihsan olunur. Yine şekli anlatılamayan bir manada yüce hitaba, sonsuz ihsanlara zuhur yeri olur. Bu arada, masumiyet forması da giydirilir; geçmiş ve gelecek günahları affa uğrar. Ebedî rıza müjdesini de alır.

Bu kimselere, murakabe hallerinde her gün anlatılan şekilde bizzat, şekli anlatılamayacak şekilde bu ihsanlar zuhur ederse :

— Aşk olsun..

Deriz. Biz de o zaman şehadet ederiz ki : O zata, marziye sıfatı vazgeçilmez bir alışkanlık olan meleke olmuştur. Aksi halde hiç bir şey olmaz.

Üç beş gün, anlatılan şekilde zuhurat olur; sonra da kesilirse., yahut üç beş günde bir kere olursa., yine ilâhî iltifattır; mürşid himmeti ile ihsan olunmuştur. Marziye melekesi,değildir. Zira, vazgeçilmez bir alışkanlık olan melekede ara verilmek olmaz :

— Meleke..

Dedikleri, işin başından beri aynı düzende durur. Onda artma olur, ama eksilme olmaz.

6. Nevi: II. faslın altıncı nevi olan burada, şunlar anlatılacaktır

:

MARZIYE SIFATI

- a) Marziye sıfatı, şartları, hallerinin sebebi, hikmeti..
- b) Bu sıfatta bulunanlara ihsan olunan kemalât..
- c) Tarikat-ı aliyenin on iki olması..

Değerli kardeşim, burada anlatılacak olanlar da bilinmelidir.

Her sıfatın bir miheki vardır; hem dışı için, hem de içi için..

Dışın miheki, o sıfatta bulunan kimsenin haline dayalı huylarıdır.

Onun huyları anlatılan şekilde kötünden iyiye dönüşmedikçe, o sıfatın, sahibine hal olması olur şey değildir.

İç mihenkine gelince., yine anlatıldığı gibi, her sıfatta murakabe halinde ve ayık halinde ilâhî tecellinin gelmesidir. Bu tecelliler, yerlerinde anlatıldı; hangi sıfatta neler olacağı bildirildi.

Bir kimse, anlatılan tecellinin gerçekleştiği yer olsa dahi, her gece kendisine o yolda ihsanlar gelse dahi, yine kendisini boş bırakmamalıdır. Her nefeste varlık durumunu gözden geçirip kendi kendisini imtihana tabi tutmalıdır.

Zira, zahirde bir fidanı bahçeye diktikten sonra bakımı yapılmazsa, akşam sabah suyu verilmezse., kökü toprakta yerleşip her tarafa kök salamaz. Bir sene kadar, onun suyuna ve toprağına bakılmaz ise, o fidan kurur; çekilen emekler de boşa gider. Ama o fidana bir sene kadar bakılırsa., toprağın içindeki kök kuvvet bulur, etrafa damarlar salar; toprağı kaplar. O zaman da, çeşit çeşit meyveler verir. Bundan sonra bakımı yapılmazsa da, toprağına yerleştiği için kurumaz, meyve vermeye devam eder.

Üstteki misal, marziye sıfatı içindir. Bir kimseye, marziye sıfatı hal olduktan sonra ve içten, dışın anlatılan durumlar ihsan olunduktan sonra :

— Allah'a hamd olsun, marziye bize hal oldu..

Deyip gelişmesi için verilecek ilâç kesilmemelidir. Kendisinin çalışıp gayret etmesi, mürşidinin himmeti ile Cenab-ı Hak, onda bulunan benliği silmiş, mahviyet fidanını onun kalbine dikmiştir. Bu fidan, üstteki misalde anlatıldığı gibi; yerleşip vücut iklimine kök salması, damarlarının da vücut iklimini sarması tamam olmadıkça anlatılan fidanın kuruması gibi, mahviyet fidanının kurumasından, yerine benliğin gelmesinden korkulur. Ancak, anlatılan fidanın bir sene kadar toprağına, suyuna bakıldığı gibi; mahviyet fidanına da bakılmalıdır. Gelişmesi için, anlatılan ilâçları, bu makama çıkan kullanılmalı ve daima kendi kendini imtihana tabi tutmalıdır. Bir sene kadar onun bakımı yapılırsa, o zaman mahviyet fidanı vücut iklimine kök salar; damarları da etrafa yayılır. O vakit, meyveler de vermeye başlar.. Açıkçası : Kötü huylar tamamen silinir; vücut ülkesinden bir inadeye tabi olmadan güzel huylar zuhur etmeye başlar.

Ancak, üstteki ifadede şöyle bir mana anlaşılmasın :

— Bir senenin tamamında güzel huylar meleke olur..

Marziye sıfatı hal olduğu anda, buna sahih olan kimsenin kalbine mahviyet fidanı dikilir. Yani : Varlığın, benliğin silinmesi fidanı.. O zaman da, cümle kötü huylar değişir. O kimse, güzel huylara bürünür. Ama, anlatıldığı gibi bu fidana bakım yapılmazsa, kuruması ve meyvelerinin çekilmesi gerektiği gibi; iyi huyların da tekrar kötü huylara dönüşmesinden korkulur.

Anlatılan sebepten ötürü; marziye sıfatı kendilerine hal olan zatlara düşen odur ki : Bir sene kadar kendilerini varlık imtihanına tabi tu-talar. Eğer bir yandan bir varlık duyarlarsa, anlatılan çareleri uygulayıp onu söküp çıkaralar.

Meselâ, bir yere gittikleri zaman kendilerine dikkat etmelidirler :. Kendilerine tavazu gösterilince nasıl oluyor; gösterilmeyince nasıl oluyor? Bu durumlarda içlerinden neler geçtiğine, neler zuhur ettiğine bir bakalar.

Eğer tavazudan hoşlanmak, tavazu edilmemekten de kederlenmek çıkıyorsa., o zaman bu sıfatın sahibi bilsin ki : Henüz varlık kokusu gitmemiştir.

Diğer işleri de bununla ölçmeli, varlık eseri gidinceye kadar, kendisini imtihana tabi tutup çarelerini araştırmalıdır. Ta ki, ihsan olunan mahviyet meleke ola.. Vücut iklimini de sara; meyvesi de bir iradeye tabi olmadan ortaya çıka.. Böyle olunca, fidanın kurumasından korkulmadığı gibi, mahviyet fidanın kurumasından dahi korkulmaz. Bu manayı cidden anlamaya çalış.

Hemen her sıfatın zahirî imtihanı böyle olur.

Mutmeinne sıfatında, işleri Cenab-ı Hakkı bırakmakla imtihan olunmalıdır. Sevinç ile kederi imtihana tabi tutmalı.. Her ikisi der sahibine eşit gelip hal oluncaya kadar her nefeste dikkat etmelidir. Allah tarafından kalbe dikilen fidan anlatılan ilâçlarla tedavi edilmelidir. Böyle edilmeli ki: Sonradan meyveleri görüle..

***

KÂMİL MÜRŞİD ARAMAK

Ey bu yola talib olan, sana nasihatlerim var; dinle.. Burada anlatılan güzel şeylerin sözünde kalma; halini kendine hal etmeye bak,

— Söz (kal) ..

Dedikleri, lakırdıdan ibarettir; mahcubiyet durumudur. Dünyada iken, bakır gibi tangır tangır söylersin; sözüne bakan da:

— Bu, bir kulağı delik zata benzer.

Diyerek sana iltifat eder. Sana itibar edip tavazuda bulunur. Ne var ki, bu durum, âhirette kesinlikle fayda vermez. Kul aldanır, ama Allah aldanmaz.

Söz, dıştan geçerlidir. Söz sahibi, dünyada ve insanlar arasında anlatıldığı gibi itibar görüp şöhret bulur. Ahirete gidince de çetin azaba müstahak olur. Sözü söylemeyi bilip haline geçmeye yeltenmeyen kimse, yalnız sözde kalır; âhirette ise, iki eli boş olur. Böyleleri, öbür âlemde türlü türlü azaba hak kazanırlar.

Mana anlatıldığı gibi olunca; sözünü hal, halini de meleke edinmeye çalışıp gayret eyle; ta ki, iki cihanda da değer kazanasın.

Şöyle bir şey diyebilirsin :

— Bu zamanda kâmil mürşid nerede?. Ben onu nerede bulayım?.

İşte bu söz de. nefsin ve seytanın azdırmasıdır. Zira, kâmil mürşid, her asırda en az bes on tane bulunur. Sen niyetini temiz tutmaya bak Onlar temizdir; temiz niyetle onları aramak gerekir.

Hemen her uygunsuz işine tevbe ile istiğfar et; gece gündüz Cenab-ı Hakka şu niyazda bulun :

— Ya Rabbi, bu çaresiz kulunu kâmil mürşide kavuştur.

Böyle edersen, mutlaka duan makbul olur. Ya manada sana gösterir, kâmil mürşidinin yerini bildirirler. Yahut bir vesile ile seni kâmil mürşidin huzuruna gönderirler.

Oraya gidildiği zaman, sana mürşid olduğu bildirilen zatın davranışlarına ve duruşlarına dikkat etmelisin. Kâmil mürşidin hali, bundan önceki MİFTAHA'ÜL-KULUB adlı kitabımızda anlatıldı. O kitab okunmalı; kâmil mürşidin alâmetleri bilinmelidir.

Bundan sonra, o zatın meclisinde bulunmalı ve haline bakmalıdır. Eğer onun hali, yazdıklarımıza uygunsuzsa, hemen ondan kabul edilmeyi istemek gerekir. Eğer kabul

ederse, kabul edilen kimse, kendisini ona tam manası ile teslim etmeli; onun emirlerine göre dikkatle, çalışmalıdır.

Unutmamalı ki : Salikin feyzi, mürşidin sözüne bağlıdır. Mürşidin emri yerine getirilirse, en kısa, zamanda süyr ü sülûke girip bu yolu tamamlamak kolay olur.

Bundan sonra, bu kitaba dikkatle bakılıp okunmalıdır. Hemen herkes, insafla bakıp kendisinin hangi sığata bürünmüş olduğunu bilmelidir. Sonra da, yine mürşidin sözüne uygun hareket ederek, hizmetinde sebatlı olmalıdır. Bulunduğu sıfatın iyiye dönüşmesi için, anlatılan çarelere başvurmalıdır. Böyle yapan kimseye, bulunduğu sıfatın daha ilerisindeki sıfatın halleri zuhur eder. Bir sığata geçtikten sonra da, o sıfatın imtihanı ile de, kendisini o sığata geçen kimse denemeye tabi tutmalıdır. Taa, o sıfatın halleri, kendisinde hal oluncaya kadar. Böyle olursa, o sıfatın fidanı, vücud ikliminde kök salıp yerleşir. Tam yerleşinceye kadar da o çareleri bırakmamalıdır.

SAFİYE SIFATI

Böyle böyle, anlatıldığı gibi, marziye sıfatına bürünüp bu sıfatın dahi halleri o sıfattakine hal oluncaya kadar çalışıp çabalamak, lüzumunun da lüzumlusudur. Bir sıfat, bir kimsede hal olup mahviyet fidanı vücud iklimini sardıktan sonra; anlatılan koruma çareleri de hal olur, kendiliğinden zuhur eder. O zaman, artık çalışıp gayret etmeye de gerek kalmaz. Bundan ötürü, bu makama ulaşan zatlar, masumiyet forması giyerler. Hemen her gün de, ebedî rıza müjdesini alırlar. Bunun sebebi ve hikmeti de, daha önce anlatıldı; burada tekrara hacet yoktur

Marziye safatından ilerisir safiye sıfatıdır, bu sıfat da Allah vergisi-dir; çalışmakla meydana gelmez. Zira, sırf Allah'ın ihsanıdır. Kader sır-rına bağlı bir durumdur.

Daha önce şöyle anlatılmıştı:

—Safiye sıfatında bulunanlar. her asırda üç beş zattır; daha fazla olması muhal iştir; Bunun için de, bu sıfat çalışmakla elde edilemez. Zina, resullerin ayak bastığı makamdır; onların mertebesidir. Çünkü, her asırda bin resul gelmiştir. Şimdiki halde ise; Resullülâh efendimiz —Allah ona salât ve selam eylesin— hürmetine, geçen asırlardan her birinde ne kadar resul olduysa, şimdiki asırlarda dahi, her birinin varisi olarak bir velî zuhur eder

— Kutuplar kutbu..

Adı ile anılır. Allah tarafından ona ruhsat verilir; doğuyu batıya hükmeder. Dışta ne zuhur edip yürütülürse.. onun dilemesi ve uygun bulması ile zuhur eder; yürütülür. Böyle bir kimse, Allah'ın halifesidir, resullerin varisidir, Resullah efendimizin de vekilidir.

DÖRT HALİFE VE VEKİLLERİ

Bir tanesi üstte anlatıldığı gibidir; diğerine ise :

— En Büvük Gavs (Gavs-ü Azam)..

İsmi verilir. Bu daf Hazret-i Ebu Bekir'in vekilidir: Allah ondan razı olsun.

Diğer birine de şu isim verilir :

— Hilafet Sırrı (Sırrı-ı Hilâfet).. Bu dahi, Hazret-i Ali'nin vekilidir.

Anlatılanlardan başka; tasarrufsuz, irşad vazifesi olmadan, bazı asırda iki? bazı asırda dahi dört zat bulunur. Bunlara :

— Ehlüllahın Kâmilleri (Kümmeliyn-i Ehlüllah)..

Tabir edilir. Bunlar da safiye sıfatı ile muttasıf zatlardır. Bunlar, Hazret-i Ömer'in ve Hazret-i Osman'ın vekilleridir; Allah ikisinden de razı olsun.

Allah, kendisine salât ve selâm eylesin; Fahr-i Kâinat efendimizin mutlu asrında kendisi Makam-ı Mahmud'da idi. Dört halifesi de. safiye sıfatı ile muttasıf bulunuyorlardı. O vakit. Cenab-ı Hak ilâhî bir vaad buyurup şöyle hitab eyledi :
— Habibim, senin ümmetin arasında, senden sonra her aşırda, senin hürmetine resullerin mertebesinde bir kimse zuhur eder. Bu, sana da vekâlet edecektir.
Bu ihsan üzerine, Resulüllah efendimiz şu temennide bulundu :
— Ya Rabbi, bana dört arkadaşı ihsan eyledin; vekilime de aynı şeklide ihsan eyle..
Cenab-ı Hak, bu temenniye kabul buyurdu. Bunun için de, her asırda anlatıldığı gibi, o kadar değerli zat, safiye sıfatı ile muttasıf olurlar.
Hazreti Ömer ile, Hazreti Osman'ın her asırdaki vekillerinin irşada ve tasarrufa karışmamalarının sebebi ve hikmetini de anlatalım. Şöyle-ki :
Anlatılan dört halife efendilerimizin kabiliyetleri ve istidadları başka başka idi. Birinin durumu diğeri ile eşit değildi. Birinin gittiği yoldan öbürü tad alamazdı; ilâhî feyiz bulamazdı. Bunun için de, Fahr-i Alem efendimiz, her birine bir başka sülük yolu göstermişti. Şimdi on iki tarikat olduğu gibi; o vakit de Cenab-ı Hakkın emri ile Fahr-i Alem efendimiz dördüne dört ayrı tarikat göstermişti. dördünü de o yollardan Allah'a ulaştırmıştı.
Sonra, Fâhr-i Alem efendimiz âhirete taşındı; Allah ona salât ve selâm eylesin. Onun yerine de Hazret-i Ebu Bekir halife oldu. Kendi yoluna göre, ashaptan kabiliyeti ve iktidadı olanları irşad eyledi.

HAZRET-İ ÖMER'İN VE HAZRET-İ OSMAN'IN TARİKATI

Hazret-i Ebu Bekir'den sonra, yerine Hazreti Ömer halife oldu. Kendi tarikatı güç olduğundan, Hazret-i Ebu Bekir'in yoluna girmeyi gösterdi.
Ondan sonra da, Hazret-i Osman hilâfet makamına geçti. O da Hazret-i Ömer gibi, kendi tarikatını göstermedi; Hazret-i Ebu Bekir'in yoluna girmeyi gösterdi.
Ondan sonra da, Hazret-i Ali efendimiz halife oldu. Hazret-i Ebu Bekir'in yolunda gidenleri, yine o yoldan geçirip teselli gtmeye çalıştı. Yeni-3en kendisine bağlananları da, kendi tarikatına alıp irşad eyledi.
Anlatılan sebepten ötürü, Hazret-i Ömer ile, Hazret-i Osman'ın tarikatı kayboldu. O tarikatlardan kimse irşad olmadığı için, şimdi de onların vekilleri tasarrufsuz ve rişadsız olarak kendi tekliklerinde olurlar.

TARİKATLAR

Allah, kendisine salât ve selâm eylesin; Resulüllah efendimizin zamanından Ebu Müslim'in zamanına gelinceye kadar tarikat-ı aliyye iki idi: Biri gizli, biri açık.. Bunun sebebi ve hikmeti ise, anlatıldığı gibi idi.
Resulüllah efendimiz, gizli zikri, önce Hazret-i Ebu Bekir'e telkin buyurdu; onu irşad eyledi. Sonra da, Hazret-i Ali efendimize dahi telkin buyurup bir süre çalıştırdı. Ama, Hazret-i Ali bir lezzet bulup tarikattan feyz alamadı. O vakit, Resulüllah efendimiz Cenab-ı Hakka niyaz eyledi. Bu niyazın peşinden Hazret-i Ali, Hazretti Ömer, Hazret-i Osman hakkında ilâhî emir geldi :
— Habibim, onların dördünün de kabiliyeti başka başkadır. Birinin gittiği yoldan öbürü gidemez. Onların tecellilerinin gereği budur.

Böylece, her biri için, ayrı bir yol öğretti. Resulüllah efendimiz de. Cenab-ı Hakkın ihsanı ile, öğretilen yolları, ayrı ayrı her birine telkin, buyurup irşad eyledi. Sonraları, ikisinin tarikatından başka yere diğeri ashap irşad olunmadı. Hazret-i Ebu Bekir ile, Hazret-i Ali'nin yolundan sülük gösterilir. Cenab-ı Hakkın ihsanı ile irşad olanlar olurlardı.

ON İKİ TARİKAT ,

Bundan sonra Ebu Müslim'in vaktinde on iki tarikat çıktı. Bunun sebebi ve hikmeti ise, Resulüillah efendimizin soyundan on iki imamın gelmesi idi. Bunların dördü, Hazreti- Ebu Bekir yolundan sülük gördü; sekizi de Hazret-i Ali'nin yolundan sülük gördü. Yani: Dördü, Hazret-i Ebu Bekir'in tarikatı ile irşad oldu; sekizi de Hazret-i Ali'nin tarikatı ile irşad oldu,

Bu sülükten sonra da, dört halife gibi istidad ve kabiliyet itibar. ile her birinin tecellisi başka başka idi. Bu yüzden, Cenab-ı Hak, her birine şekli anlatılamayan biçimde, bir başka tarikat gösterdi. Onlar da ken-di yakınlarına telkin buyurup sülük yolunu gösterdi. Ama zahirde açığa vurmaz, kendileri sülük gördükleri tarikattan görünürlerdi. Zira, o za-man, nazik bir zamandı:

— Bunlar, Ebu Bekir tarikatında, İmam-ı Ali tarikatından ilerlediler. Sonra da tarikat icad ettiler. Tarikat-ı Muhammediye'den ayrılıp batıl yola saptılar..

Denilip halk arasında bir fesada sebep olmaması için, kendilerine has yolları dıştan açıklamazlardı.

İşte anlatılan sebepten ötürü, o vakit, anlatılan iki tarikattan başka vuslat yolu yoktu. Sonradan cehalet zamanı geldi. Ebu Müslim'in çıkışına kadar mümin muvahhid olan kimseler mağaralarında, hücrelerinde ibadet taat eder hallerini kimseye açmazlardı. Sonra Ebu Müslim çıktı. Kitaplarda da yazıldığı gibi, şeriat-ı mutahhara yayıldı; doğuyu batıyı tuttu. O zaman da fasık, facir, münafık olanlar dağılıp perişan oldular ve yenik düştüler

Bundan sonra anlatılan imamlardan her birinin tecellisinde bir pir çıktı; on iki tarikat da göründü.

Cehri (açık zikirli) tarikatlardan ilk zuhur eden Kadiri tarikatıdır Bu tarikat. aslında İmam-ı Hüseyin'in tarikatıdır.. Allah pndan razı olsun Babası Hazret-i Ali'nin gittiği yoldur. Allah ondan razı olsun. Bu tarikattan yedi tarikat çıkmıştır.

Ruhani (gizli zikirli) tarikatlardan ilk zuhur eden ise, Şah Nakşibend'in tarikatıdır. Bunun tarikatı da, İmam-ı Hasan'ın tarikatıdır; Allah ondan razı olsun. Bu da, Hazret-i Ebu Bekir'in girdiği tarikat idi. Ruhanî yoldan zuhur eden pirlere Naksibend tarikatından sülük görüp hilâfetten sonra, adı geçen imamların hangisinin tecellisinde bulunduyorsa, Cenab-ı Hak, şekli belli olmayan bir manada, tecellisinde bulunduğu imamın tarikatını tarif edip şu emri verdi:.

— Kullanımı, bu tarikata göre irşad eyle; zatıma ulaştır.

Bu emri alınca da, kendisine tarif edilen emre göre; biat eden kimseler, o tarikat usulüne göre telkin yapıp irşad eder.

Bu şekilde zuhur eden on iki tarikatın hafiden (gizli zikirli tarikattan) zuhur eden, önce; Naksibend tarikatından bir müridin elinde irşad oldu. Kendisine hilâfet verildikten sonra, hangi imamın tecellisinde bulunduyorsa., anlatıldığı gibi o imamın tarikatını canlandırdı.

Cehriden (açık zikirli tarikattan) zuhur eden pirlere dahi, önce; cehri tarikat müridlerinden birinin elinde irşad oldu. Kendisine hilâfet verildikten sonra da, tecellisinde bulunduğu imamın tarikatını canlandırdı.

Anlatıldığı şekilde, on iki imamın tecellisinde on iki pir zuhur etti; anlatılan on iki imamın tarikatı da bu şekilde açığa çıkıp canlandı.

TARİKAT KOLLARI

Anlatılan on iki tarikattan başka, ruhanî tarikattan ve nefsanî tarikattan pirlere ortaya çıkması ile tarikatlar çoğalmıştır. Ama, o çoğalanlara :

— Tarikat..

İsmi verilmez. Bu ismi alanlar, anlatılan on iki imamın tarikatını canlandıran pirlere tarikatlarıdır. Diğerlerine şu isim verilir :

— Kol..

Zira bunların kimi halvetiyeden, kimi Nakşiyeden, kimi de başka tarikattan ayrılmıştır. Hah yola giren salike kolaylık olması için, ilâhî ruhsatla her biri, bir usul gösterip o yoldan saliki Hakka ulaştırmışlardır.

Anlatılan sebepten ötürüdür ki, bu on iki tarikattan başkalarına :

— Tarikat..

İsmi verilmez, şu isim verilir :

— Kol..

Bunun sebebini ve hikmetini ise, şöyle açıklayabiliriz :

On iki pir, on iki imamın tarikatını canlandırıp onların gidişatına uygun hareket ettikleri için, kendilerine :

— Pir..

İsmi verildi. Kalanlarına da, bunlardan ayrıldıkları için :

— Pir..

İsmi verildi; bu da ilâhi ruhsatla usul gösterdikleri içindir. Tarikatlarına da :

- Kol..

Denildi; bu da, anlatılan on iki tarikatın birinden ayrıldıkları içindir..

.Sözün özü şudur : Bunların cümlesi Hak yoludur; cümlesi Yüce Hakkın zatına ulaştırır. Cümlesinin gayesi ve varacakları yerleri dahî birdir.

Ancak, bizim tuttuğumuz bu tarikat-ı aliyye onlarla bir değildir. Pirlерinin zuhuru da çöktür; zira, cümle insanların tecellileri de bir değildir. Bu yüzden de, bu tarikat-ı ahyye, Cenab-ı Hak'tan kullarına büyük bir nimettir. Hangi tarikat, hangi kulun teceelisine uygun gelirse, hangisinden lezzet alırsa., o tarikata girip kolayca :

— «Kim nefsini bilirse, gerçekten Rabbını bilen odur.»

Hadis-i şerifindeki mana sırrına yer olsun.

Bu kadar pirlерin gelmesi, tarikat-ı aliyyenin kol kol ayrılması, anlatılan hikmete dayanır.

Bunlardan birinin gittiği tarikat başka, öbürünün gittiği tarikat başka değildir.

Tarikat-ı aliyyenin cümlesi birdir; cümlesi de doğru yoldur. Resulüllah efendimizin gittiği yoldur, tarikattır; Allah ona salât ve selâm eylesin.

Hiç biri başka sayılmaz; cümlesinin gayeleri, varacakları yerleri bir- dir. Ancak, bazısının tarikatı kolaydır; Hak yolcusu salik, oradan kısa zamanda gayesine erer

Bazısının şartları da ağırdır. Hâk yolcusu salik, böyle şartları ağır olan tarikatta mihnet ve meşakkat çeker. Aradan geçen uzun zamandan sonra muradına erer. Tarikat-ı aliyye şu anlatılacak misaldeki duruma benzer; şöyleki : Halil ibrahim aleyhisselâm, emir alıp-Mekke-i Mükerrreme'deki Kabe binasını kurdu. Sonra da, onun ziyareti için emir verildi; şu anda yedi iklimin dört köşesinden insanlar gelip ziyaret ederler. Bazılarının bulunduğu yer oraya yakın olduğu için, kendilerine kolayca ziyaret etmek nasib olur. Bazılarının bulunduğu yer de oraya uzaktır. Uzun zamanda, hayli zorluk çektikten sonra kendilerine, ziyaret nasib olur.

Allah katında bunların haclarının makbul olması aynıdır; ama ihsan olunan ecirleri bir değildir. Uzak yerden gelene bir kerede verilen ecir; yakın yerden gelene verilen ecir ikil defada ihsan olunur.

Bunun gibi, Cenab-ı Hak, kullarını zatına davet eyledi; bunun için de pirlер gönderdi. Kendi zatının yollarını da açıkladı. O yolların her biri için bir mürşid gönderip kullarına rehber eyledi. Bu duruma göre; her bir yoldan, mürşidin yol göstermesi ile salike vuslat ihsan olunur.

Ancak, Mekke-i Mükerrerme misalinde olduğu gibi; bazı tarikatın usulü ruh yolu olduğundan, Kabe-i Muazzamaya yakındır. Kısa zamanda, bir meşakkat çekmeden vuslat nasib olur. Bazı tarikatın yolu da nefis yoludur; bu yüzden de Kâbe-i Muazzama'ya uzaktır. Türlü türlü müca-hede zahmeti çekerek, aradan uzun zaman geçtikten sonra vuslat nasib olur, Mekke-i Mükerrerme'yi ziyaret eden hacılardan cümlesinin haccı bir düzeyde mahbuldür. Bunların da sülûkü tamamlandıkta kendilerine ihsan olunan ilahî tecellileri bir kat; ama Mekke-i Mükerrerme'ye uzak yoldan gelenin ecri, uzak yoldan gelenin ecrine nisbetle iki kattır.

Üstteki misalden şöyle bir mana çıkarabiliriz :

Nefis yolundan giden kimseye vuslata erdiği zaman, hayvani ruhuna mutmalnne sıfatı hal olur. Bunun düşmesinden de korkulmaz. Çalışırsa, daha ileriye gider. Çailşmaz ise, olduğu yerde kalır.

Ruh yolundan giden kimseye gelince, istidadı varsa, Mekke'den Medine'ye gider gibi, kısa zamanda, nefis yolundan gidenlerin mertebelerini alır geçer. Ama, hayvani rılu, ya levvame ile, ya da mulnime ile mut-tasıftır. Bu sebeple, bunların düşmesinden, korkulur.

İnşallah, bunların ayrıntıları aşağıda gelecektir.

Hasılı : Bu tarikatların cümlesi de Hak yoludur; vuslat yoludur.

Miftah'ül - Kulûb — Gönüller Açan Kitap, F.: 19

Hangisine girilse, oradan Allah'ın zatına ulaşılır. Cümlesi, hac misalinde anlatıldığı gibidir.

Ama, birtakım habis herifler var kl, taç ve hırka giyinip kendilerini dıştan ehlüllaha benzetirler. Ama gidişatta dehrî olmuşlardır. Bizim bunlarla işimiz yoktur. Çünkü, onların piri Azazil (Şeytan) olup yolları da cehennemdir. Bizim sözümüz ehl-i sünnet olanlarıdır.

Anlatılan tarikatların her birinden nice nice velî kutuplar gelmiştir; halen de gelmektedir. Kıyamete kadar, her asırda sayısız ehlüllah veliyyullah vardır. Onların bulunmadığı hiç bir vakit olmaz. Taa. Mehdî çıkıp âhirete teşrif edinceye kadar, anlatılan zatların yeryüzünden eksik olmaları muhal iştir. Ama, şöyle bir şey diyebilirsiniz :

— Şimdi öyle bir vakittir ki; şeyhi de, dervişi de, uleması da cümlemiz dünya ile meşgulüz. Böyle bir zamanda veliyyullah mı olur?.

Böyle dediğin için,, büyük hatada bulunmuş olursun. Zira :

— «Alimler peygamberlerin varisleridir.»

Hadis-i şerifini, yalana çıkarmış olursun; Bu hadis-i şerif, zahir âlimler hakkında gelmemiştir. Zahir âlimleri sırf nahiv, mantık, maani ve benzeri resmî ilimleri bilirler. Bunun için de, hadis-i şerifte övülen bunlar olamazlar. Zira, mananın hakikatına vâkıf değillerdir.

Asıl âlim odur kl : İlmel-yakin sırrı kendisine hal ola. Daima Allah huzurunda huzurlu, huşu içinde ibadet edenlere :

— Alim..

İsmi verilmiştir. Yoksa sadece zahirî ilimle tahta başına geçip :

— Resulullah şöyle buyurdu..

Diyerek, ibareye mana vermek sureti ile ilmel-yakin sırrım bulmak ve âlim hükmüne girmek mahaldir. Zira ilmel-yakin sırrı, yalnız dıştaki ilimle vücuda gelmez. Şeriatı bilip onun emirleri ile amel ettikten sonra; tarikatı da bilip onun emirlerini de yerine getirip amel etmek gerekir.

Eğer dış ilimle ermek mümkün olsaydı; bu, mezhebimizin başı İmam-ı Azam için olurdu :

— Eğer iki sene olmasaydı, Nu'man helak olurdu..

Demezdi. Aynel-yakin sırrı ile, hakkal-yakin sırrını da buna göre he-sab eyle. Mehдинin vefatına kadar her asırda yukarıda da anlatıldığı gibi, mutlak vekil, Resulüallah'ın varisi olan :

— Kutuplar kutbu..

Adında bir veliyyüallah vardır. Bir de, Gavs-ü Azam vardır. Bir de Sırr-ı Hilafet vardır. Bunlardan başka: üçler, beşler, yediler, kırklar vardır. Bunlardan başka da, sayıya gelmeyecek kadar nihayetsiz veliyyüallah vardır. Onların hesabım ancak Allah bilir. Bunların cümlesi de, peygamber-berlerin varisleri olmuştur.

Geçmiş asırların her birinde ne kadar peygamber bulunduysa., şimdi de, her asırda onların varisi olarak, onlar kadar velî vardır. Ehlüallahı da bunlarla kıyas edebilirsin. Senin kalbine gelen :

— Müminin hatırına gelenler, müminin aynasıdır.

Hükmüne göre, onlar senin halindir. Yanil : Düşündüklerindir. Eğer halin yüksek olsaydı, âleme velî gözü ile bakardın :

— Şimdi dünyada veli yoktur.

.Demenle onlar yok olmazlar. Ancak, senin inkârın sana perde olur; hem de kalın perde.. Bununla da benlikten kurtulamazsın.

Bir şiir :

Bırak inkârı dilden ey sofi;

İçirsünler sana şarab-ı safi..

Gider inkârını, oldem mest olursun;

Hicabın ref olup yan görürsün.

1

SAFİYE SIFATI

7. Nevi: Safiye sıfatını açıklar..

Bu, ikinci faslın yedi nevinin yedinci nevidir.

Değerli kardeşim, burada anlatılacak olanlar da bilinmiş olmalıdır. Safiye sıfatı makamında olanların rengi yoktur.

—Suyun rengi, kabının rengidir.

Hükmüne göre suyun rengi yoktur; hangi kaba konursa onun renginde görünür.

Bunun gibi, safiye sıfatı makamında olanların rengi yoktur. Her kim ile görüşürlerse, o kimsenin halinden görünürler.

Fasıkla görüşürlerse., o fasıkın halinden görünüp onun uygunsuz işlerinin iyileşme çarelerini uygun biçimde anlatırlar. O fasık kimse de, onların meclislerinden kalktığı zaman insafa gelir pişman olur; meğerki kalbi mühürlenmiş ola.

Bekara suresinin 7. âyetinde Duyurulan :

— «Allah, onların kalblerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde perde vardır. Onlara ağır azab olacaktır.»

Mana hükmüne girmiş ise, ona nasihat kâr etmez. Eğer zerre kadar imanı varsa, kendisine edilen nasihatlar, günün birinde canlanır; bütün kötü işlerinden tevbeyle gelip istiğfar eder.

Bunların meclisine, sofî gidişatında biri gelirse; onun halinden görünürler; ondan bir adını ileride görünmezler. Eğer onun tarikat-ı aliy-yeden nasibi varsa, bu makamdaki kimse, sofî gidişatına girer. Kolaylık-

(1) Bu şiirin daha açık Türkçesi şöyledir:

Ey sofî, dilinden inkârı bırak ki, sana saf şarabı içirsinler.

İnkârını giderdiğin anda, mest olursun; perden de kalkar, yarî görürsün.

la, tarikatı övmeye dalır biraz vaaz ve nasihat zuhur eder. O kimse de bu övgüye hayran olup kalır. O kadar ki : Meclisinden kalkmak istemez. Bu makamdaki zatı, kendisinden ileri görmez :

— Bu da bizim gibi.. Sofilerden biridir.

Deyip ona çokça sevgi duyar.

İşte anlatıldığı gibi, bu zatlar, kiminle görüşürlerse, o kimsenin rengine boyanırlar. Onun gidişatından baş gösterirler. Ulema ile ulema, saihlerle salih, sofî ile sofî, sefih ile sefih, derviş ile derviş, velî ile velî olurlar.

. Her kimin meclisine gelirlerse, onun rengine boyanırlar. O kimsenin haline uygun söz ederler. Sözleri bir garazdan yana olmaz, iradesiz ve şekli anlatılamayacak biçimdedir. Bu yüzden de, herkesin haline uygun sohbet ederler. Hiç kimse onların haline vâkıf olmaz.

Ancak, kendilerine mahrem olan yakınlarına Cenab-ı Hakkın ihsanı ile şekli anlatılamayacak biçimde bildirilir. Bu zatların değerini, ancak anlatılan yakınları bilir.

Bu durumun sebebini ve hikmetini de şöyle anlatalım :

Safiye sıfatına bürünen zatların hayvani ruhları, sultanî ruha tam manası ile dönüşmüştür. Hayvaniyet izi de tamamen gidip yalnız insanlık sıfatı ile sıfatlanmışlardır.

Ustteki mana, kemal bahsinde açıklanmıştı. Bunun için, her an ve her nefes, Allah'ın zatına dalgındırlar. Bunlar için ayık hal yoktur. Kendilerini asla görmezler. Zira, tam manası ile mahviyete geçmişlerdir. Bu yüzden kendilerinden gelen söz, zatlardır; anlatılacak bir şekli de yoktur. Bundan dolayıdır ki : Meclislerine gelen kimselerin halleri kendilerine akseder; o halden görünürler. O gelen kimsenin kader sırrına uygun söz ederler. Bu da, onların iradesine bağlı değildir; şekli de yoktur, sırf Rabbani bir ilhamdır.

Bu sığata bürünen zatların vasfedeni ve öveni Allah'tır. Onlar, bu dünyada klbrit-i ahmerdir.

Bunlar, her asırda üç yerde zuhur ederler. Hangi yerde oldukları da belli değildir, bilinmez, meğerki Allah bildire..

Şu da bilinmelidir ki..

Bu zatlardan birine intisab edilip teslim olunsa, ama tam manası ile.. nekadar fasık, facir, müfsid olursa olsun; her ne emir verilirse, tereddüt etmeden kabul edip yerine getirir ise., mutlaka cümle kötü işlerinden geçirip kendisini kemal ehli eyler. Bunda ne şek vardır, ne de şüphe.. Meğerki, intisab eden kimse; teslim olmasında ve emri yerine getirmekte kusur etmiş buluna.. Zira, onların arzu ettikleri şeylerin cümlesi kadere bağlı bir şeydir. Bu yüzden, onların murad ettiklerini yapmak muhal iştir. Ama, teslimiyette emri yerine getirmek şarttır. Şart yerine gelmeyince, şarta bağlı şeyin ele geçmesi muhal iştir. Bundan dolayı Hak yol-cusu salike ilk gereken şey, yıkayıcı elindeki meyit gibi teslim olmaktır; bu da lüzumunun İüzumlusudur.

Bu safiye sıfatında olan kimseleri; Âdem aleyhisselâm devrinden beri gelen halkın cümlesi anlatıp haklarında kitaplar yazmış olsalar; umman denizden bir damla, güneşten bir zerre kadar övmüş olurlardı.

HAYRET MAKAMI

Bu zatlardan ilerisi, hayret makamı sahipleridir. Onların halinin ne olduğunu da bunlardan kıyas edebilirsiniz.

Bir şiir :

Bir kulun kim meddahı Allah ola; Kim kadir ki, ol ana meddah ola.'

Bu manayı ciddî bir şekilde anla..

(1) Bu şiirin daha açık Türkçesi şöyledir :

Eğer bir kulu Allah övmekte ise; kimin gücü yeter ki, o kulu övmeye kalkışa.

TENBİH - ŞERİAT-TARİKAT-HAKİKAT

TENBİH

Konusu : Şeriatta mubah olan tarikatta küçük günah, tarikatta küçük günahın hakikatta büyük günah, hakikatta büyük günahın marifette küfür olduğunu ve tarikatta olan savurganlığı açıklar.

Değerli kardeşim, bilmelidir ki.. İnsan için derece üçtür; şöyleki :

a) Şeriat..

b) Tarikat..

c) Hakikat..

Tarikat, hakikatin bahçesidir, tarikat, sağlam bir kale içinde bir bahçedir., Şeriat, o bahçenin kapısıdır.

Hakikat ise., o bahçede bulunan türül türlü gülistan ve türlü meyve ağaçlarıdır. Ne bu bahçenin bir sonu var; ne de oradaki ağaçların sonu var. Onun kalesi çok sağlamdır. Bir kimse, kuş olsa dahi, oraya girmesi muhaldir; ancak kapımdan girmeye ihtiyacı vardır. Bu bahçenin kapıcısı, lânetli şeytandır.

Bir kimse, eksikli bir müşşidin elini tutup da bahçenin kapısına vardığı zaman, şeytan ona şöyle söyler :

— Eğer sen bu kapıdan içeri girersen, çok zahmet çekersin; muradına nail olamaz, şeriat perdesinde kalırsın. Halbuki, şeriat ebrarın işidir. Sen de Hakka aşıksın.

Şeriatta kalıp abdestle namazla uğraşmanın âlemi yoktur. Cümlesi Hak'tan ibarettir.

Kimden kime ibadet edeceksin. Birine haram, diğerine helâl dersin. Bu ayrılıktan geçmeyecek misin?. Cümle şey, Haktan ibarettir. İyi kötü yoktur; helâl haram yoktur.

Bu deyimlerin hepsi perdeden ibarettir; ebrar zümresinin işidir. Yüce Hakkın yüzüne aşık olan, canının istediğini yiyip içmeli; her şeye tek nazarla bakmalı. Hiç bir şeyi ayrı görmeyip cümleden dost yüzünü müşahede etmeli; cümbüşe bakmalı..

Bunlara benzer daha başka şeyler de söyler. Oraya gelen herkesi, bir taraftan nefsin istidadına göre azdırır. Nefis de, anlatılan işleri akla yakın görüp razı olur. Şeytanın yardımına da sevinir.

Bundan sonra, şeytana uyan klmseyi oradan alıp bir çukura yuvarlar; bin parça ederler. Açıkçası :

— Tarikatı bulayım.

Derken, şeriat dahi elinden gider; dünyasını da âhiretini de berbat eder.

İşte anlatılan sebepten ötürü, salike kâmil mürşid aramak, lüzumunun da lüzumlusudur. Zira, kâmil mürşidler, bahçenin bahçıvanlarıdır. Şeytah da, o bahçenin kapıcısı olduğundan, bahçıvanların hizmetçileri durumundadır. Bundan ötürüdür ki : Kâmil müridlerine şeytan sal-dıramaz. Şeriattan ayırıp sapıklığa düşüremez. Ancak, ilk hallerinde, kendilerine biraz vesvese verebilir. Bu da her salike göre değildir; teslimiyeti zayıf olanlara göredir. Teslimiyeti kuvvetli olan salikın semtine dahi şeytan uğrayamaz ki, vesvese versin. Şeyhlerinin himmeti bereketi ile teslimiyeti kuvvetli salikler şeriat kapısından girer; tarikat bahçesini seyrederek. Sülüklerini de tamamlar; o bahçenin güllerini koklarlar. Velayet makamına da ayak basıp hakikat ağaçlarını görürler. Raziye sıfatına da büründükleri zaman, o ağaçların altında türlü türlü ilahî feyizlerle gölgelenirler. Marziye sıfatına da büründükleri zaman, o ağaçların türlü türlü meyvelerini yiyip sonsuz ilâhi ihsanlara yer olurlar.

Anlatılacak dört keyfiyet, birbirine bağlıdır; birini bulamayınca, öbürünü bulmak muhal iştir. Şöyleki :

Şeriati bulamayınca, tarikati bulmah mahaldir.

Tarikati bulamayınca, hakikati bulmah muhaldir.

Hakikati bulamayınca, bunun ötesinde olan marifeti bulmak muhaldir.

Durum anlatıldığı gibi olunca, zerre kadar şeriattan ayrılmaya., gelmez. Zira, şeriattan ayrılan, tarikattan koku duymaz.

Bir şiir :

Şeriattır cümle işlerin başı;

Şeriatsız tarikat şeytan işi..

Tarikat ehlinde yok ise şeriat;

Anın şeyhi şeytandır oldem mutlak..1

Üstte anlatılan şiirdeki manaya göre; bir kimseden türlü türlü olağanüstü haller zuhur edip kuş gibi uça dahi, o kimsenin şeriat işine bakmak gerekir. Eğer o kimsenin şeriattan bir noksanı bulunur ise, bilmiş olun ki : O kimse tarikattan koku almamıştır; ondan meydana çıkan durumlar ise, riyazet kuvveti ile gelen istidraçtır.

Anlatılan hal, keşişlerde dahi bulunur. Riyazet kuvveti ile, keramet benzeri şeyler ortaya çıkar. Bununla keramet farkı, sahibindeki şeriatla ameldir. Zira, ateş ile nurun da görünürde bir farkı yoktur. Ancak, ateş yakar: nurda ise, yakıcılık yoktur. Nur, yalnız bir aydınlıktan ibarettir. Ateş ile nurun ayırd edilemeyeşi, dışta görünen aydınlık sebebiyledir. Ateş, Cenab-ı Hakkın celâl sıfatı olduğu için yakar. Nur ise, Cenab-ı Hakkın yainız cemal sıfatı olduğundan, aydınlıktan ibarettir.

Anlatılan misal açısından bakılınca; dışta keramet.ile, istidracın farkı yoktur. Ama, bunun mihekl şeriattır. Durumu iyi kavramaya, çalış.

Şeriat dedikleri, şeriat yoludur; hakikat yoludur. Şeriatın emirlerini yerine getirdikten sonra da, şeriat emirlerini parlatarak o yola girilirse., sonunda hakikat bulunur.

Hahikati bulan kimse de, ilâhî marifete nail olur.

(1) Bu şiirin daha açık Türkçesi şöyledir:

Bütün işlerin başı şeriattır; şeriatsız tarikat, şeytanın işidir.

Tarikat ehlinde şeriata uymak yoksa; hemen onların şeyhi şeytan olur.

Sadece şeriatla hakikat bulunamayacağından, şeriattan hakikata, giden yolun, adına :
— Tarikat..

İsmi verilmiştir. Tarikat, şeriattan ayrı bir şey değildir. Vuslat yolu olduğundan; sultanî ruhu temize çıkarmak, hayvani ruhu terbiye etmek için şeriattan bazı şartlar alınmıştır. Bundan sonra bir tertib yapılmış, adına:

— Tarikat..

İsmi verilmiştir. Bu yeni tertibe göre ve şarta göre :

Şeriatta mubah sayılan, tarikatta küçük günah sayılır. Hakikat ehli-ne göre de, anlatılan mubah, büyük günah sayılır. Aynı günah, marifet enli katında ise, küfürdür. Anlatılan duruma göre; tarikat ehli bir mubah iş yapsa, bu mubah iş, şeriat ehlinin küçük günahı ayarındadır. Ya affa uğrar, yahut, ceza görür, öyle bir mubah iş, hakikat enlinden çıkacak, olsa, şeriattaki büyük günah sahipleri gibi, hesaba ve azaba müstahak olur.' Onlar gibi, bunlar da, kıyamet günü, hesaba çekilirler ve mahcub olmaya müstahak olurlar.

Şeriatta kâfir olanlar, vaad edilen cennetten uzak olurlar; cehenneme girmeyi de hak ederler. Hakikat enlinden de, o ayarda bir günah çıktığı zaman, dünyada iken, vaad edilen tüm mertebelerden ve daha ötesinden, hatta ilahî marifetten uzak olur, mahcubiyet ateşinde yanar kalırlar.

Bir velî, velayet mertebesine ayak bastıktan sonra, şeriatta mubah olan bir şey kendisinden çıkar ve bu çıkan şey de kendisine daimî hal olursa., o zat, razıye sıfatından ve marziye sıfatından uzak olur. Bunlardan sonra olacak ilâhî marifetten yana nasipsiz kalır. Velayetin ilk basamağından da ileri gidemez. Dünyada iken bu halde kalır. Ahirette dahi, mer-tebeleri tamamlayıp masumiyet sıfatına bürünemez. Bu yüzden de, mah-cubiyet ateşine yanar, ettikierinden ötürü de hesaba çekilir.

Burada şöyle bir soru sorulabilir :

— Şeriatta mubah olan bir şeyin tarikatta küçük günah, hakikatta büyük günah, marifette küfür olması nasıl olur?.

Bunun için şöyle bir cevap verilebilir :

— Şeriatta, aç olan bir kimseye, yenilecek ve içilecek şeylerin hepsi mubahtır. Şeriat enli, yemekte ve içmekte gaflet üzere olsalar, bir sakıncası yoktur. Ama tarikat ehlinin yemelerinde ve içmelerinde gaflet üzere olmaları küçük günahdır. Uyurken, gezerken, alış verişte ve benzeri şeylerden nekadar mubah varsa, cümlesini yerine getirmekte ayık olmak mutlaka gerekiidir.

Tarikat ehli kimseler, sünlütü, ister tamamlasınlar, isterse tamamlamasınlar; mademki bir mürşidin elini tutmuşlar, cümlesi ehlüllah hük-mündedir.

— «Ameller ancak niyetlere göredir; her kese niyetindeki şey. vardır.»

Hadis-i şerifinde ifade edilen mana gerçeğine göre, cümlesi ehlüllah hükmündedir. Bunun için, onların dalma halleri ayık olmaktır. Her nefeste, kendi derecelerine göre; daima huzurlu olmaları gerekir. Mubah işleri yaparken, Cenab-ı Hakkı unutup gafilce o işleri yapmak zuhur ederse., küçük günahları işlemiş olurlar.

Hakikat ehli de, üstte anlatılana benzeyen küçük günah işlemiş ola-bilir..

Yine aynı misalde anlatılan manaya benzeyen bir şey daha anlatalım. Şöyleki: Hakikat ehli velayet basamağında olduklarından, bunların da daimî halleri, her nefeste kendi mertebelerine göre ilm-el-yakin, aynel-yakin, hakkal-yakindir. Bunlar, bu hallerinde mubah işleri yaparken, gafil olurlarsa., büyük günahları işlemiş olurlar. Bu yüzden de, âhirette hesaba çekilirler ve mahcubiyet ateşinde azap görürler. Dünyada iken, kendilerine vaad edilen tarikat mertebelerini tamamlamak nasib olmaz ve bunun ötesinde bulunan ilâhî marifetten de uzak olurlar. Bunun sebebi de gafilce hareketleridir.

Burada şöyle bir soru daha sorulabilir :

— Hakikattan ileri olan marifet nedir?.

Bunu, şöyle açıklayabiliriz :

— Biri. Allah tarafından yaratılan hir marifettir: tarikatın da ötesindedir. Bu türlü marifet, ehlüllah halidir.

Biri de. hakikatin ötesindeki marifettir. Bu ezel ilmi ve kader sırrı ile ilgili bir keyfiyettir. Bunun için :

— Ledün ilmi, hakikatın özü.

İsmi verilmiştir. İşte bu marifet, hakikatin ötesindedir. Bütün mertebeler tamamlandıktan sonra olan ilâhî bir ihsandır ki, buna her velî sahib olamaz. Sebebi de eksik kalmasıdır.

İşte anlatılan manalara göre; şeriattaki küçük günahlar tarikatta büyük günah olur, hakikattâ ise küfürdür.

Şeriatta küçük sayılan günahlar bilinmektedir. Onların biri tarikat ehlinde çıksa.. Yüce Hakkın zatına talib ve ehlüllah hükmünde olduğu için, o küçük günah amel defterine büyük günah olarak yazılır. Şayet tev-besiz âhirete giderse., hesaba ve cezaya müstahak olur.

Bir kimse, dünyada iken, küfür işlerse., âhirette cennetten uzak olur; cehennem ateşine girmeyi hak eder.

Tarikatta olan bir kimse, dünyada iken küçük günahları işlerse., kendisine vaad edilen ilâhî tecelliden uzaklaşır; uzaklık ateşinde yanmayı da hak eder.

Şeriatta mubah olan bir şeyle amel eden, ilahî marifetten uzak olur. Şeriattaki küçük günahları işleyen dahi, ilahî hakikati anlamaktan yana uzak olur. Burada, şöyle bir şey diyebürsün :

— Benden küçük günahlar zuhur ediyor. Bazan gıybet, haset meydana geliyor; bazı gün de ilâhî tecelli zahur ediyor. Fahr-i Alem Resulül-lah efendimizi de bu hal içinde görüyorum; nasıl oluyor?.

Bunun cevabını sana bildirmek isterim. Sen, Al-i Imran suresinin 54. âyetinde buyurulan :

— «Onlar, hile yoluna saptılar; Allah da, onların hilelerine karşılık verdi. Allah, hilekârlara karşılık verenlerin hayırlısıdır.»

Mananın hükmü altına girmişsin. Sende zuhur eden durum, bu manaya göredir.

Mekre uğramışsın; Allah'ın inekrine akıl ermez. Sende meydana gelen bu durum iki şeyden ibarettir; şöyleki :

a) Mürşidin kâmil ise, onun hürmetine Allah-ü Taâlâ sana mühlet vermiştir.

Belki insafa geleceğin ümidi üe, mürşidin duâsının bereketi ile Ce-nab-ı Hak, sana mühlet vermiştir. Bu durumda, senden zuhur eden gü-nanlar, tecelliye engel olmaz. Bu da, yine mürşidin himmeti ile olur; ilâhî ihsandır. Ama, fırsatı ganimet bilip o günanlarda ısrar edersen, sonra mürşidin de senin haline bakar, insafa gelmeyeceğin anlaşılır ise., seni gönlünden çıkarır. O anda da, saha ihsan olunan tecellilerden uzak olursun. Tam bir ziyan içinde sonsuzlara kadar kalırsın.

b) Bu da :

— İdbar..

Dedikleri ilâhî bir mekirdir. Cenab-ı Hak, seni sana bırakmıştır. Dünyada iken", kabahatini yüzüne vurmaz: tecelli ihsan eder. İstedığın şeyler de meydana gelir: zuhur eder. Ama bu, senin hakkında ilâhî bir nimet de-ğil, ilâhî bir cezadır. Bunun sebebine gelince; dünyada iken, rızasından uzak olan kullarına istediklerini verir ki: Ahirette azapları daha şiddetli ola., Çünkü, bu yolda küçük günah işleyenlerin hakikat kokusunu almaları muhaldir. Zira, şeriatta küçük sayılan günahlar, hakikatta küfürdür.

Burada anlatılandan bihnmiş oldu ki : Tarikat ehli, hakikat ehli, bu iki şeyden çok sakınmalıdırlar. Yani : Mubah cinsinden şeylerden, özellikle küçük günahlardan sakınmak, çok lüzumludur.

Hemen her nefeste, davranışların, duruşların cümlesine dikkat etmeli; her bir sözü söylemeden evvel düşünmelidir. Şeriatta, tarikatta, hakikatta aykırı bir yanı

yoksa.söylenmeli; aksi halde durulmalı.. Hemen her bir iş, buna göre kıyas edilmelidir.

Eğer bu yoldaki bir kimseden küçük günah zahur eder ise., derhal, kendisinden, küfür meydana gelmiş gibi, pişman olmalıdır. Göz yaşı ile bağrım kebab edip bir daha öyle bir günahı işlememeye kesin söz vermelidir. Kesin olarak, zahur eden ilâhî ihسانlara aldanıp tenbellik zuhur ettiği zaman :

— Allah pek merhametlidir.

Deyip güven duygusuna kapılmamalıdır, Zira, anlattığımız ilahî mekir, böyle böyle başlar. Yani : Hem hata işlemek, hem de güven duygu-suna kapılmakla..

Geçmişte kalan cümle enbiya ve evliya, Cenab-ı Hakkın ilâhî mek-rinden :

— Aman ya Rabbi, sana sığınırız..

Deyip durmuşlardır. Kendilerinden bir parça güven duygusu çıkırsa.. o güven duygusu korkuya dönüşüncüye kadar gece gündüz :

— Acaba ne gibi bir kusur işledik?.

Diyerek, Cenab-ı Hak'tan temenni ve niyazda bulunmuşlardır. Zira, bir kimsenin, Cenab-ı Hakka ne kadar yakınlığı varsa., o kadar korkusu artar; Cenab-ı Hak'tan ne kadar uzak olursa., o kadar kendine güveni artar.

İşte Allah'ın velî kullarının miheki ve miyarı budur.

Allah'ın veli kulu olan değerli zatlar, kendilerinde ilâhî iltifatlara bakarlar; ama bunun için bir sevince kapılmazlar. Korkuları, güven duygularından üstün gelirse., o zaman, Cenab-ı Hakkın ihسانına şükür ederler; ilâhî mekir-den bir parça emin olurlar. Zira, Cenab-ı Hak şöyle buyur-

— «izzetime celâlîme and içerim ki; bir kuluma dünya korkusu ile âhiret korkusunu, dünya güveni ile âhiret güvenini birarada vermem. Eğer o, dünyada iken, bana karşı kayıtsız şartsız bir güven içine girerse., kullarımı biraraya getirdiğim gün, ona korku veririm. Eğer o, dünyada iken benden korkarsa, kullarımı biraraya getirdiğim gün, onu güven içinde tutarım.»

Bu manaya göre; Cenab-ı Hak, bir kulun kalbinde; iki korkuyu ve iki güven duygusunu birarada yaratmaz. Bunun için de, dünyada güven

inde olanlar, âhirette korkarlar; dünyada iken korku içinde olanlar da âhirette güven içinde olacakiardır. Bu manayı anlamaya çalış.

Başta dedik ki:

— Şeriatta büyük günah sayılanlar, tarikatta küfürdür.

Bunu da açıklayalım; şöyleki:

Tarikatta olan kimselerden büyük günah zuhur ederse, onlar, tarikattan uzaklaşır.

Her birinin bin sene ömrü olsa, bu bin seneyi de gece namaz, gündüz oruçla geçirse., tarikat-ı aliyyeden zerre kadar koku alamaz; alması da olacak iş değildir.

Bunun sebebini ve hikmetim de şöyle açıklayalım :

Şeriatta küfür sayılan bir günah, sahibini cennetten uzak eder. Tarikat-ı aliyyede olanlar ehlüllah hükmündedir. Şariat ehlinin büyük günahları, tarikat-ı aliyyeye girenlere göre küfürdür. Küfür enli nasıl cennetten uzak olursa., bunlar da tarikat-ı ahiyyeden uzak olurlar; kokusunu dahi alamazlar.

Anlatılan hale düşenler, sözle geçinir, serabı su sanırlar; halbuki seraptır.

Burada şöyle bir şey diyebilirsiniz :

— Falan kimse, cümle haram işleri yapıyor. Gözünü kapadığı zaman da. doğudan batıdan haber veriyor: kendisine türlü türlü tecelliler ihسان olunuyor.

Bunun cevabı da şudur :

— O kimse bilmelidir ki; gördüğü şeyler ilâhi kerametler çeşidinden değildir. Bunun adına :

— î s t i d r a ç..

Derler. Papazlarda zahur eder; lânetli şeytanın hilesi; fesat tuzağıdır. Çünkü, şeriattan bir parmak ayrılan, tarikattan doğu ile batı arası kadar ayrılır; uzak olur.

Anlatılan sebeplerdir ki : O kimselerin şeyin şeytandır; kendilerinde ortaya çıkan şey de istidraçtır. Bu da, daha önce açıklanan ateşle nur misalidir; şeriatle ayırd edilir.

Bu eserin yazarına alt bir şiir :

Kebair ehline olmaz fütuhât; Tarikattan edna meratib mutlak..1

Bu mânaya göre, o kimseler, ateşi nur sanıp ziyanda kalmışlardır.

TARİKATTA SAVURGANLIK

Gelelim tarikattaki savurganlığa.. Bunu da açıklayalım.

Değerli kardeşim, şunu da bilmiş olasın ki..

Şeriatta savurganlık, doyduktan sonra yemektir. Tarikat ehlinin, savurganlığı ise, doyuncaya kadar yemektir. Ehlüllahın savurganlığı ise.. Allah ile huzurda olmadan yemektir. Allah'ın velî kullarının savurganlığı işe kayıtsız şartsız bir güven içinde yemektir.

Cümle işlerde savurganlık bu şekilde anlaşılıp kıyas edilebilir.

Şeriatta, giyim işinin savurganlığı, haddi aşan bir giyim içine girmektir. Tarikatta ise, yeterinden fazlasını giymek savurganlıktır. Ehlüllaha göre; giyilen bir şeye ayrı değer vermek, giyilenleri ayrı ayrı görüp sevmek, savurganlıktır. Allah'ın velî kullarına göre giyimde savurganlık, kayıtsız şartsız giyilene güvenip sevmektir.

Dünya metaı sayılan cümle eşyanın savurganlıkları, burada anlatılanlarla ölçülmelidir; hepsi bu şekildedir.

Şeriattan konuşanın savurganlığı, lüzumsuz sözü söylemektir. Tarikatta ise, gerekeni söylemektir. Zira tarikat ehline, lüzumsuz olanı değil; lüzumlu olanı dahi, bir zaruret olmadan söylemek gerekmez.

— «Çok söz, kalbi öldürür..»

Emri açıktır.

İşte anlatılan sebepten ötürü, Cenab-ı Hakkın zatına aşık olanlar, onun rızasını düşünüp ona uygun söz söylerler. Tarikat usulünde, şeriata

.(1) Bu şiirin daha açık Türkçesi şöyledir :

Büyük günah işleyenlere gönül açıklığı gelmez; tarikatta en düşük mertebeye dahi ermek olmaz,

dair konuşmaya rahsat vardır; kalanı savurganlıktır.

Ehlüllaha göre, Allah ile huzurda olmadan konuşmak, savurganlıktır. Uykunun durumu da anlatıldığı manadadır.

Şeriatta sekiz saatten fazla uyumak savurganlıktır. Tarikatta dahi altı saatten fazla olursa savurganlık olur. Bundan başka, tarikatta olan yatacağı zaman, abdestli ve teveccüh üzere yatmalıdır. Tarikat ehlinin uykusu için, anlatılan üç şart vardır. Bunlar eksik olursa., o gece uyku, şa.-vurganlık olur.

Savurganlığa gelince, haramdır. Tarikatta haram olan bir şey ise., hakikatta küfürdür.

Böyle bir şey yapan kimse de, hakikattan uzak olur.

Ehüllaha göre. Allah ile huzurlu olmadan uykuya yatmak, savur-ganlıktır.

Allah'ın velî kullarına göre, Allah'ın zatında huzura dalmadan uyku-ya yatmak, savurganlıktır.

İşte şeriattaki bütün mubah işler, tarikatta, hakikatta haram olmaya kadar varır. Nitekim, ayrıntıları yukarıda anlatıldı. Ciddi bir şekilde anlamaya çalış.

HATİME - TARİKATLAR

HATİME

Konusu : Tarikatlar arasında şüphe uyandıran:

— Her tarikatın sonu, Nakşibendiye tarikatının başlangıcıdır. Cümlesinin yorumu.. Ruhanîdeki her latifenin; nefsanîde her sıfatın aynı olduğu ve yedi latifeye verilen isimleri açıklar.

Değerli kardeşim, burada anlatılacaklar da bilinmelidir.

— Her tarikatın sonu, Nakşibendiye tarikatının başlangıcı.. Denilmiştir. Bu cümleden murad olan manayı şöyle açıklayabiliriz :

— Ruhanî yoldan gidenler, ilk hallerinde marziye sıfatı ile muttasıf olurlar; nefsanî yoldan gidenler, ancak son mertebelerinde bu sıfat ile muttasıf olurlar. Böylece, öbürlerinin ilk mertebede bulduğu kemali, bunlar, en sonunda bulurlar.

Diyerek, cümlelerin dışına bakıp yanlış anlaşılmasın. Bunun manası başkadır. Şöyleki : Ruhanî yolda olan zatlar, Hak yolcusu sanki, ruh yolundan götürürler. Bu yüzden nefse bakmaktan; sultanî ruhu, tezkiye ederler.

NEFSANÎ YOLDAN GİDENLER

Nefsanî yolda olan zatlara gelince., bunlar, nefsi terbiye ederler.

Çünkü, Hak yolcusu salık, bunların eline düştüğünde hayvani ruhu, sultanî ruhuna nazaran üstün durumdadır. Vücut ikliminde, sultanî ruhun hükmü geçmemektedir. Vücut ikliminin tasarrufu, hayvani ruhun elindedir. Bu durumda, sultanî ruhu, alt olmaktan kurtarıp vücut ikliminin tasarrufunu sultanî ruha teslim etmek yolundadırlar.

Kendilerine, Hak yolcusu bir salık geldiği zaman, öncelikle, geçmiş günahlarından sorarlar. Bunun hikmeti ise, şudur : Hastanın hastalığı bilinmedikçe, hekim ilâç vermez; bu zatlar da işinin ehli hekim durumundadırlar. Bunun için de, Hak yolcusu salikin geçmiş günahlarını sorar; kalb illetine göre ilâç verirler.

Hak yolcusu salikin şehvet tarafını üstün bulurlarsa., zikirden, fikirden sonra ağır riyazet emrini verirler. Eğer hatıralar tarafını, (nefsin azdırıcı sözlerini) üstün bulurlarsa, kırk çıkarma emrini verirler.

Diğerlerini de, üstteki ile kıyas edebilirsin.

Zahir hastalıklarında nasıl her birinin ayrı bir ilâcı varsa., batın hastalıklarında ise, her birinin yine ayrı ayrı ilâcı vardır.

Hak yolcusu sahkin geçmiş günahlarından sormaları; hastalığı anlayıp ona göre çaresini emretmek içindir. Bunlar, nefsi terbiye ederler. Nefsin hastalığının ilâcı ise, onun hoşuna gitmeyen şeylerdir. Bu şekilde, onun nefsinin alt eder, tabiatı olan kötü huylarını da bıraktırırlar. Her sıfatta, nefsin tabiatının birinden geçirir; sultanî ruhun sıfatına büründürürler. Hak yolcusu salık, bunun sonunda marziye sıfatı ile müttasif olur. Ondan, hayvaniyet sıfatı tamamen kalkar; insaniyet sıfatına bürünür.

Anlatılan yoldan gidenler için, bir daha geriye dönmek muhaldir. Zira, her sıfatta bulunan sultanî ruhun tabiatını; hayvani ruhları, kendisine hal etmiş; böylelikle kendileri de anlatılan sıfatlara bürünmüşlerdir. Bunun için, bunların düşmelerinden korkulmaz.

Ancak, anlatılan durumun meydana gelmesi, uzun zaman ister. Bu yüzden, çoğunun ömrü yetmemiş yolda kalmışlardır.

RUHANÎ YOLDAN GİDENLER

Gelelim ruhanî yoldan götüren zatlara..

Bunlar, ' Hak yolcusu salike kolaylık olması için, nefsi kendi haline bırakır; ruhu temize çıkarmaya bakarlar.

Sultahî ruhun, hayvani ruha üstün gelmesi; vücud ikliminde hükümünün geçerli olması ve böylece, vücud ikiimini tasarrufu altına alması için; sultanî ruha teveccüh, kalb zikri ile yardım ederler. Bu arada, hayvani ruhu kendi haline bırakırlar. Onun terbiyesi ile uğraşmazlar.

İşte anlatılan sebepten ötürü; kendilerine inabe etmeye gelen bir Hah yolcusu salikten, geçmişte işlediği günahları sormazlar. Bunun sebebini de şöyle açıklayabiliriz :

Hayvani ruhu kendi haline bırakırlar; nefsi alt etmesi için, sultanî ruha yardım ederler. Sultanî ruhun bu alt etmesi ile, nefis kendisini gizler; cümle uygunsuz işlerinden ve sözlerinden vazgeçer.

Anlatılan sebepten dolayı, Hah yolcusu salike, geçmişte işlediği günahları sormazlar; hemen tarikat usulünü telkin ederler.

Bu telkin ile, Hak yolcusu salik, tam manası ile teslim olur; yıkayıcı eline teslim edilen bir ölü durumuna girer ise., kısa zamanda, şeyhinin teveccüh bereketi, kalb zikrinin harareti ile sultanî ruh, hayvani ruhu alt eder. Bunun üzerine hayvanî ruh, vücud ikliminde hükümet tahtını bırakıp vücud ikliminde bir yere gizlenir.

Bu yüzden, Hak yolcusu sahkin kalbine bir mikdar da, korku düşer; bütün kötü işleri iyi işlere dönüşür. Cümle kötü işlerden tevbe ile döner, istiğfar eder. Tamamen iyi işlerle amel etmeye başlar.

Anlatılan hal, nefsanî yolda, Hah yolcusu salike mulnime sıfatında hal olur. Ruhânî yolda ise bu, levvame halidir.

Hak yolcusu salik, anlatılan usulde zikrine, fikrine devam eder; kendisine telkin edilen şartları uygularsa., bundan sonra teveccühde ihsan olunan ilâhî feyzin nurundan, zikir kılıcının ateşinden korkan hayvanî ruh, bir mikdar daha gizlenir. Tabiatı olan tereddüt ve renkten renge girmekten geçer, ondan yana kalbe hatırlatma olmaz.

Bundan sonra, sultani ruha, kırmızı nurdan bir forma giydirilir. Bunun alâmeti de Hak yolcusu salikin kalbinde görünür. Bu Keyfiyet, Hakyolcusu salikin; taklid yollu imandan kurtulduğunun işaretidir. Bu yol dan; hayvanî ruhun tabiatlarından birinin sessiz kaldığı, sultanî ruhun tabiatında ise, tahkiki imanın gerekleri vücud ikliminde yürüdüğü işareti verilmiştir. Hak, yolcusu salik, bu makamda renkten renge girmekleri. tereddütten kurtulmuş: hakiki imanla şeyhine işlerim ısmarlamıştır.

Üstte anlatılan, nefsanî yoldaki salike mutmainnede hal olur. Ruhânî yolda olan da, bunu levvame sıfatında iken bulur.

Bundan sonra hayvani ruh, sultanî ruhun bir mikdar daha ağırlığını duyar; biraz daha kendisini yok edip gizlenir. Bundan sonra, sultanî ruha sarı nurdan bir forma giydirilir. Bunun alâmeti, Hak yolcusu salike, ruh tarafından görünür. Böyle olunca, sultani ruhun ağır basmasından ötürü, hayvani ruhi, kendisini biraz daha yokluğa çekip gizlenir. Bu da, Hak yolcusu salikten benliğinin gitmesine, cümle işlerini Cenab-ı Hak'tan müşahede ettiğine delalet eder.

Bu anlatılan durum, nefsanî yolda mutmeinne halidir. Levvamede ise, bu hal levvame sıfatında zuhur eder.

Bundan sonra, sır yerinden beyaz bir nur zuhur eder; salike görür. O zaman yine sultanî ruhun ağır basmasından ötürü: hayvani ruh. Bir miktar daha siner. İster istemez de sultani ruhun her emrine tes-

lim olur; asıl işaret edilen mana budur.

Hak yolcusu salik, her sıfatta mürşidin yardımı ile hayvani ruha üstün gelir. O sıfatın halini de, ister istemez, zorla hayvani ruha giydirir; böylece Allah tarafından tezkiyeye uğrar. Bu tezkiyesinde hayvani ruh, kendi tabiatını; bulunduğu tabiattaki sultani ruhun tabiatına dönüştürür.

Anlatılan durum gerçekleştiği takdirde; sultanî ruha bir forma giydirilir. Bunun alâmetini gördüğü zaman, hayvani ruh, o sıfatın halini kabul eder. O vakit, bu sıfat, salike hal olduğunun işareti verilir. Sır nuru ile, bu durumun salike görünmesi, tam manası ile şeyhine teslim olduğuna işarettir.

Anlatılan hal, nefsanî yola göre mutmeinne sıfatı halidir. Ruhani-yede ise, levvaine de zuhur eder.

Bundan sonra, sultanî ruhun ağır basması ile, hayvani ruh, biraz daha gizlenir; sultanî ruhun tabiatı olan istikameti kabul eder. İster, istemez sultanî ruhun her emrini sebatla yerine getirir. O zaman, sultanî ruha, yeşil bir forma giydirilir. Bunun alâmeti de, o nuru, salikin hafi yerinden müşahede etmesidir. Bunun görünmesi de, salikte devama ve sebata işarettir..

Bu anlatılan dahi, nefsanî yolda mutmeinnede hal olur; ruhanî yolda ise, levvamede bulunur.

Bundan sonra, bir derece daha sultani ruh, hayvani ruhu alt eder. Hayvani ruhun 'artık tahammülü kalmaz ; ister istemez sultanî ruhun cümle emrine çaresiz kaldığı için razı olur. Böyle olduktan sonra, sultanî ruha, siyah nurdan bir forma giydirilir. Salik. bunun alâmetini ahfa yerinden müşahede eder. Bundan bilinir ki : Salike, Cenab-ı Hah tarafından acı tatlı ne gelirse tereddütsüz razı olacak..

Bu hal, nefsanî yolda olanlara razıye sıfatında hal olur. Ruhanî yolda dahi, yine levvamede bulurlar.

Bundan sonra, yine sultanî ruh, bir miktar daha ağır basar. Böyle olunca da, hayvani ruh ve dünyalık işlere yarayan akl-ı maaş tamamen görüşlerini ve tedbirlerini şaşırır; vücut ülkesinde gizlenip hiç bir şeye karışmazlar. Bu durumda, sultanî ruha turuncu nurdan bir forma giydirilir. Bunun alâmeti, Hak yolcusu salike nefis latifesi tarafından gösterilir. Bunun işareti ise, salikten tamamen Hakkın zatından başka şeylerin sevgisinin gitmesi ve :

— Allahım, tüm gayem sensin; isteğim rızandır.

Sözünde gerçekçi olmasıdır.

Bu anlatılan, nefsanî yolda razıye halidir. Ruhanî yolda ise, yine levvamede zuhur eder.

Bundan sonra, Hak yolcusu salike, küllî letalf telkin edilir. O vakit, zikir vücut iklimine tesir eder; salikin cümle azası zikir okumaya başlar. Salik bu zikri, ten kulağı ile de işitir. Bazılarına bu makamda, cümle mevcudatın zikri dahi açılır. Onların zikirlerinden; kimini hal dili ile, kimini kal dili ile işitir.

Biitün olanlar delâlet eder ki : Artık vücut iklimi tamamen nefsin elinden kurtulmuş, sultanî ruhun tasarrufu altına girmiştir. Cümle kötü huyları da, güzel huylara dönüşmüştür.

Anlatılan son durum, nefsanl yolda olanlara, marziye sıfatında hal olur. Ruhani yolda olanlara ise, levvamede iken zuhur eder.

Nefsanl yoldan giden zatlar, nefis yolundan gittikleri için, yedi sıfatın her birinde, bir isimle nefsi terbiye ederler. Salikin aldığı sıfatı, nefis kendi rızası ile kabul eder. O sıfat, nefsin hali olduğunu salikin manasından müşahede ederler. Bundan sonra da, salikin zikrini değiştirirler. Açıkçası : Salike, levvamede iken, muinime hal olduğunu, o sıfatla da muttasıf bulunduğunu salikin manen zuhuratından anlayıp zikrini değiştirirler. Bu usule göre; Hak yolcusu salike, mertebelerini tamam ettirirler.

Ruhanî yoldan giden zatlar, nefsi terbiye etmeksizin, sultanî ruha yardım ederek sahki götürürler. Bunun için de, yedi sifata karşılık, yedi letaif açıklamışlardır. Her latifenin hali ve alâmeti; anlatıldığı gibi sa-like görüldüğü zaman, o latifeye karşılık, hangi sıfat ise., o sıfatın hali salikte zuhur eder. Bundan sonra, salike bir mikdar daha zikir verirler; bulunduğu latifeden daha ileri latifenin yeri salike gösterilir. Önceki zikirden başka, o yere has olmak üzere bir mikdar daha zikir telkin edilir. Salik bu zikre devam ederse, sultanî ruha bir mikdar daha yardım gelir; hayvani ruha bir derece daha üstün olur. Bundan sonra hayvani ruhun tahammülü kalmaz; o latifenin karşılığı olan sıfatın hali ister istemez kabullenir. O vakit, anlatıldığı gibi, Allah tarafından sultanî ruh tezkiye edilir; kendisine bir forma giydirilir. Bu forma giyilişi, o sıfatın salike hal olduğuna işarettir.

Anlatılan tertibe göre; Hak yolcusu salikin nefsi, levvame sıfatında iken sultanî ruha yardım gelir. Her latifede, bir mikdar zikir eklenerek sultanî ruh, hayvani ruha üstün edilir. O bulunduğu latifenin sıfatı; aşk ateşinin şiddetli harareti, zikrin harareti, teveccühte ihsan olunan ilâhi feyzin nuru sebebi ile ister istemez kendisine hal olur. Anlatıldığı yoldan küllî letaif zuhur ettiği zaman, salikten marziye hali zuhur eder. Hal böyle iken, salikin nefsi, o sırada henüz levvame sıfatı ile muttasıftır; ama kendisi, marziye sıfatının yolunu tamamlamıştır.

İşte anlatılan manadan ötürüdür ki :

— Her tarikatın sonu, Nakşibendiye tarikatının başlangıcıdır.

Diye anlatıldı. Yoksa, ruhanî yoldan salikin nefsi, sülûkünün başlangıcında; nefsanî yoldan giden kimsenin sonunda büründüğü marziye sıfatı ile muttasıf olması muhal iştir. Ancak, ruhani yoldaki zatlar, nefsi, sultanî ruhla terbiye ettikleri için, sultanî ruhun ağır basmasından anlatıldığı gibi, her latifede zikrin eserleri zuhur ettikçe, o latifenin karşılığı olan sıfatın telini kabul eder. Daha kendisi levvame sıfatında iken, marziye sıfatı ile muttasıf olur. O sıfatın hali de, salikte zuhur ettiği için :

— Her tarikatın sonu, Nakşibendiye tarikatının başlangıcıdır. Denildi..

***

YEDİ LATİFE

Gelelim, yedi letalfeye verilen isimlerin verilmiş şeklini açıklamaya.. Yedi letaiften beşi şunlardır : Kalb, ruh, sır, hafi, ahfa.. Beş letaif, bu şekilde anlatılır. Altıncıya gelindiği zaman, onlara : —. Nefis letâifi..

Tabiri kullanılır. Bunun hikmeti sorulursa, biraz ayrıntılara girerek şöyle açıklayabiliriz :

Nefis letaifinin mahalli, aki-ı maaşın mekânıdır. Hayvani ruhun da. akl-ı maaşın görüşüne göre vücud iklimini yönettiği için, o yere :

— Nefis letâifi

Tabir edildi.

Cenab-ı Hak, hiç bir şeyi açığa çıkarıp meydana dökmeden, cümle varlıklar gizli bir örtü içinde idi. O anda, Yüce Zat'ının cemal tecellisinden sultanî ruhu akl-ı maad ile yaratıp var eyledi. Yine, Yüce Zat'ının celâl tecellisinden hayvani ruh ile akl-ı maaş yaratıp meydana getirdi. Bundan sonra, cümle varlıklar :

— Kün (ol)..

Hitabı ile zuhura geldi; aşikâr oldu. Cümle ruhlar:

— Rabbınız değil miyim?.

Divanına toplandılar. Aradan nice zaman geçtikten sonra da, Haz-ret-i Âdem'in kalıbı yaratıldı. O zaman da, sultanî ruhla, hayvani ruha :

— Âdem'in kalıbına gir.. Şeklinde ilâhî emir zuhur etti.

O zaman, sultani ruha altı renkli, ilâhi nurdan altı forma giydirildi. Bu formalar içinde, sultanî ruh güzel huylara büründü. Bütün güzel huylar, giydirilen formalarda gizli idi; sultanî ruha giydirilince de, cümle güzel huylarla muttasıf oldu.

Anlatıldığı gibi, celâliyet sıfatının tecellisinden de, zulmanî olarak bir forma dahi, hayvahî ruha giydirildi. Cümle kötü huylar da, o giydirilen şeyin içinde saklı idi.

Bunun için de, hayvani ruh, cümle kötü huylarla muttasıf oldu.

Bundan sonra anlatılanlar, ilâhî emre uyarak, Âdem'in kalıbına girdi; Âdem de bu şekilde canlandı.

Anlatılanlardan bilinene göre :

— Cenab-ı Hak, ruhları yaratmış, bir yere koymuş, sonra da o yerden getirip Âdem'in kalıbına koymuş, böylece Âdem hayat bulmuş..

Diye, yanlış bir mana anlaşılmasın. Çünkü ruh, İsra suresinin 85. âyetinde şöyle anlatıldı:

— «Sana ruhtan sorarlar; şöyle söyle:

— Ruh, Rabbimin işleri cümlesindedir.»

Bu manaya göre de, ruh hakkında çok sözler edildi. Cümlesi de, gerçeği bilmekte aciz kalmışlardır. Ancak, Cenab-ı Hakkın bildirdiği kulları bilirler; onlar da açıklamazlar. Anlatmaya kolaylık olması, okuyan kimselerce de mümkün mertebe kolay anlaşılması için, böyle yazılmıştır.

Sonra..

Âdem canlandı; kalıpla ruh birleşti. Tek vücut, tek cihet oldular. Akl-ı maad ile sultani ruhun vücut ikliminde hükümet etme yerleri kalb oldu. Daha önce de anlatıldığı gibi; sultani ruhun, aki-ı maad veziri oldu; kalbdeki hükümet tahtına oturdular.

Anlatıldığı gibi, hayvani ruha dahi, akl-ı maaş vezir oldu Vücuda fayda vermek için, hayvani ruh da kalbe yerleşti. Âkl-ı maaş dahi, Âdem'in iki kaşının arasında mekân tuttu. Beyinde olan güçlerle hayvani ruha, dünyaya alt islerin cümlesini öğretti.

Hayvani ruh dahi, onları yürütmek üzere vücuda hükmetti.

Bundan sonra, sultanî ruhla birbirine karşı hükümet etme işinde muhalefet çıktı; aralarına düşmanlık girdi. Zira, hayvani ruh, akl-ı maaşın yönetimine göre asla Allah'ın rızasını gözetmez; kendi tabiatı olan emmarelikle vücut ikliminde hükmeder. Sultani ruha gelince, o da, akl-ı maadın yönetimi altında, kesinlikle dünya işlerine karışmaz. Vücut ikliminde Allah'ın rızasına göre hükmeder. Kendi tabiatı olan safiye sıfatına hayvani ruhu çekmek için çalışır. Aralarında zıdlık düşmesi de bu yüzdendir. Bir kimse, bulûğ çağına gelinceye kadar, hayvani ruhu ile sultani ruhu, eşittir. Bir çocuk dünyaya geldiği zaman; cismi nasıl küçükse, onun akl-ı maaşı ile, akl-ı maadı da noksanıdır. Ama, hayvani ruhla sultanî ruhta noksanlık yoktur. Çocuğun vücudu her ne kadar küçük olsa da. sultanî ruhla hayvani ruhu kemalindedir. Ruhta, büyümek, küçülmek olmaz; büyüyen çocuğun vücududur.

Ruh, ezelî ilimde, yaratıldığı gibi çocuğun vücuduna ihsan olunur; çocuk hayat bulur. Vakit tamam olduğu zaman da, ilahî emirle dünyaya gelir. Çocuğun, çocukluk halinde, büyük adamlar gibi rahat durmayıp çabalayıp oynaması, kalıp noksan, ruh da kemalli olmasındandır. Eğer, hayvani ruhla, sultanî ruh gibi: akl-ı maad ile akl-ı maaş dahi eksiksiz olarak ihsan olunsaydı; çocuk, kendi kendisini helak ederdi. Her şeye akli erip icraya kudreti olmadığı için, mizacında hiddet zuhur eder; helâk olurdu. Bunun için, Cenab-ı Hak, çocuğun vücuduna göre; akl-ı maad ile, akl-ı maaş ihsan eyledi. Çocuk, yavaş yavaş büyürken; akl-ı maad ile, akl-ı maaş dahi yavaş yavaş büyür. Bulûğ çağında, ikisi dahi kemal bulur. Artık tedbir ve tasarrufa güçlü olduklarından, o vakit, cümle şeriat hükümlerini yerine getirmekle yükümlü olur.

O zamana kadar, sultanî ruhla, hayvani ruh; vücud ülkesindeki hükümet tahtında, eşit haklara sahip olurlar. Bunun sebebi ve hikmeti ise; akl-ı maad ile, akl-ı maaşın noksan olmaları, hayrı ve şerri hakkıyla anlayamamalarıdır. Bu yüzden de, sultanî ruhla, hayvani ruh bulûğ çağına kadar, hükümet tahtında eşit durumdadırlar; birbirleri ile mücadele ve muharebe etmezler.

Bulûğ çağından sonra; akl-ı maaş, dünya yönünden gelen şeylerin cümlesini olduğu gibi idrâk eder. Hayvani ruha da, lezzet ve safa bulacağı şeyleri öğretmeye başlar. O vakit, hayvani ruh da, öğrendiklerini vücud ikliminde yürütür; ona göre hükmeder. Anlatılan şekilde, akl-ı maad dahi, kemal bulur; Allah'ın rızasını sultanî ruha öğretir. Sultanî ruh dahi, hükmünü o şekilde yürütür.

Bundan sonra, daha önce aralarındahi eşitlik durumu, zıddına çevrilir; vücud ikliminde fitne kopar.

Bundan sonraki durum, o çocuğun cüz'î iradesine bağlıdır. Eğer hayvani ruha tabi olursa., sultanî ruhu nefse esir olur; vücud iklimi de tamamen hayvani ruhun tasarrufu altına girer. O klmse de, emmare sıfatı ile muttasıf olup kalır.

Eğer çocuk, bulûğ çağında cüz'î iradesi ile sultanî ruha tabi olur ise; sultanî ruhun vücud ikliminde hükmünü makul bulur, onu yürütme hususunda iradesini kullanırsa., o zaman, vücud ikliminin tamamı sultanî ruhun yönetimine girer. O kimsenin de, yaptığı işlerinden hep iyiliği emretmek, kötülüğü yasaklamak durumu zuhur edip yürür.

Ancak., bütün bu olanlara rağmen, sultanî ruhun hükmü geçerli olsa dahi, hayvani ruhun huyları düzeliş güzel huylara dönüşmez. Zira, kötü huyların iyi huylara dönüşmesi; bir mürşid-i kâmile tam teslim olmaya muhtaçtır. Çünkü, sultanî ruhla, hayvani ruh, cümle işlerinde, huylarında taban tabana zıd duruma düşmüşlerdir. Bu yüzden, sultanî ruh, hayvani ruha ağır basarsa., hayvani ruhu, işleri olan cümle yasaklardan çeker, iyilik emrini vücud ikliminde yürütür. Ama, hayvani ruhu, tabiatı olan cümle kötü huylardan geçirip kendi tabiatı olan güzel huylara büründürmeğe gücü yetmez.

İşte, anlatılan manadan ötürü, cümle insan, bulûğ çağından sonra, bir kâmil mürşide muhtaçtır.

Daha önce de anlatıldığı gibi, kâmil mürşid; ya nefsi terbiye yolu ile, ya da sultanî ruha yardım etmek sureti ile, hayvani ruhu cümle kötü huylarından geçirir ve cümle güzel huylara büründürür. Bunun için mür-şidsiz olan kimseler, ne kadar sofu mizaçlı olurlarsa olsunlar, ancak kötü fiillerin cümlesinden kaçır, cümle güzel huylara da bürünürler; ama bunlar için kötü huyu, iyi huyla değiştirmek mahaldir.

Anlatılan sebepten ötürü, mürşidsiz olan klmse, ya levvame sıfatında, ya da mulhime sıfatında kalıp o sıfatlara bürünmüşlerdir. Bu yüzden, bir çocuk, bulûğ çağına geldiği zaman cüz'î iradesi ile sultanî ruha tabi olsa dahi, yine de kâmil mürşide ihtiyacı vardır. Bunu daha açalım; şöyleki :

Eğer hayvani ruha tabi olursa., anlatıldığı gibi, emmare sıfatına bürünür kalır.

İşlerinin ve huylarının da tamamı, bütün davranışları Allah'ın rızasına aykırı olur. Zulmete girer, hayvahlık sıfatında kahr. Eğer cüz'î iradesi ile sultanî ruha tabi olursa., anlatıldığı gibi; işlerinde iyiliği yapmaktır, kötülüğe engel olma durumu ortaya çıkar; ama kötü huylarla muttasıf olup kalır. Bunun sebebi, yukarıda anlatıldı.

Bu manaya göre; vücud ikliminde sultanî ruhun güzel huyları yürümez; hayvani ruhun kötü huyları yürür. Dolayısı ile, hayvani ruha giydirilen zulmanî fôrına vücud iklimini sarar; ortalığı zulmet kaplar. O zaman, sultanî ruha giydirilen altı formanın nurunu bu formanın zulmeti kaplar. Böylelikle güzel huyların cümlesi, sultanî ruhun formasında saklı kalır. Vücud ikliminde de, sadece kötü fiiller yürür.

Anlatılan duruma düşen kimsenin huyunun değişmesi muhal iştir. İsterse kendisi, asrının eşsiz görünen kimsesi olsun. Mutlaka kâmil mürşide ihtiyacı vardır.

Mürşidsiz olan bir kimse, kâmil mürşid bulur; kendisini ona tam manası ile teslim eder ve yıkayıcı elindeki ölü gibi olursa., o zaman, yukarıda anlatılan manalar çerçevesinde : Zikrin harareti, mürşidin güzel himmeti, teveccühte ihsan olunan ilâhi feyzin artması ile nefsin takati kalmaz. Bundan sonra, vücud ikliminde bir yere gizlenir. Bu yavaş yavaş da olsa ister istemez, takatsiz kaldığı için kendi sıfatı olan levva-mede iken mulhime, mutmeinne, razıye, marziye sıfatlarına geçer. Bu sıfatların halini istemeden kabul eder; onlardan biri ile hallenir. Hallen-diği sıfatın huyları da vücud ikliminde zuhur eder. O zaman, sultanî ruha giydirilen formalardan biri yenilenir; sultani ruha yeniden giydirilir. Tek tek hallendiği diğer sıfatlarda dahi durum budur; Hak yolcusu salik, bunu yerinde müşahede eder.

Anlatılan tertibe göre; nefis latifelerine kadar mümkün mertebe sultanî ruhun ağır basması ile, nefis kendi kötü huylarını bırakır. Razıye sıfatına kadar sultani ruhun güzel huylarını hoşlanmasa da kabul eder. Vücud ikliminde de, nefsin kabul ettiği sıfatın halleri zuhur eder.

Allah'ın zatından başka sayılan masıva sevgisi ve benlik nefsin kendi emmare sıfatı durumundadır.

Ahfa latifesi zuhur ettikte; razıye ile kendisine edilen ezaya, cefaya karşı koyamadığı için razı olup razıye halini de kabul eder. Ancak, masıva sevgisi ve benlik kalır. Bundan sonra, nefis latifelerine de zikir telkin edilir. O zaman da zikir hararetinin şiddeti; aktı maaşın tedbirini ve tasarrufunu dağıtıp perişan eder. Akl-ı maaş dahi bunun üzerine hayvani ruh gibi bir yere gizlenir, hiç bir şeye karışmaz. Böylelikle altıncı formanın dahi yenilen-mesi zuhur eder; yerinde salike görünür. Bu duruma geldikten sonra masıva sevgisi de silinir; onun yerini Allah sevgisi alır.

Şu anlatılacak husus dahi bilinmelidir.

Nefis latifelerine kadar olan letaif yerlerine :

— Kalb, ruh, sır, hafi, ahfa..

İsmi verilmiştir. Bunun hikmetini şöyle açıklayalım : Bu latifelerin belirtileri salike görüldüğü zaman; vücud ikliminde hayvani ruhun huyları kendi içinde saklı kalır. Bu arada sultanî ruhun huyları da yürürlüğe girer. Bunun böyle olmasına da bu latifelerin açılması işarettir. Buna göre, bu isimlerin verilmesi, durum tesbiti içindir. Nefis latifelerinin yeri, akl-ı maaşın tedbir ve tasarruf eylediği yerdir. Akl-ı maaş o, yerden dünyaya ait işlerin usulünü ve sevgisini hay- _ yani ruha öğretir. Salikte bu nefis latifelerinin açılması ile, vücud iklimi akl-ı maaşın görüşüne göre yönlendirilmekten ve onun tasarrufundan kurtulur. Masıva sevgisi de. Allah sevgisine döner. İşbu değişikliğe işa-ret olduğundan, bu latifelere de :

— Nefis latifeleri..

Adı verilmiştir.

Bundan sonra salike, nefiy isbat zikri telkin edilir. Yani :

— Lâ ilahe illallah (Allah'tan başka ilâh yoktur.)

Kelime-i tevhidi.. Bu kelime-i tevhiddeki (LA) nefiy olup (İLLALLAH) dahi isbattır. Hak yolcusu, sali, her gün bir latifenin zikrini okuduktan sonra telkin olunan nefiy - ispata. başladığı zaman, kelime-i tevhidin başındaki (LA) ile nefsin arta kalan benliği nefiy ateşi ile yanar: kül olur. O vakit, sultanî ruh, kendi tabiatı olan mahviyete (yokluğa) hükmeylemeye fırsat bulur; nefse de mahviyet hükmünü verir. Bu durumda, nefis ruha ait olduğundan, dava etmeye gücü yetmez; verilen hükmü kabul eder. Salikte dahi, kayyumiyet parçası zuhur eder.

Bundan sonra salike murakabe telkin edilir. Her gün, zikrini, nefiy -isbat vazifesini yerine getirdikten sonra telkin olunan murakabeyi icra eyledikte hayvani ruh, zikr kılıcının şiddetinden vücud iklimini sultanî ruha bırakır; sultanî ruhun her emrine de razı olur. Bu şekilde kendisi de bir şeye karışmadan dururken, keliine-i tevhidin nefiy

ateşi dahi üzerine havale edilir, arta kalan benliği de yanar; sultanî ruhun mahviyetini de kabul eder. O bu halde iken, kahhar isminin tecellisi zuhur eder; bu teceilde dahi, hayvanî ruh tamamen silinir; sultanî ruha dönüşür. O yok olur; yalnız sultani ruh kalır.

Böyle olunca, Hak yolcusu salike, nur tecellisi zuhur eder. Bu hal dahi, nefsanî yolda marziye halidir.

Ruhanî yolda, yine levvamede zuhur eder. Yani : Anlatılan hal..

Nefsani yoldan marziye ile muttasıf olan zatlara, her nefeste zat tecellisi, zat müşahedesi ihsan olunur. Bunun sebebini ve hikmetini de şöyle açıklayabiliriz : Onlar, nefsi terbiye ederek gelmişlerdir. Her bir sıfatın halini nefis, kendi rızası ile kabul eder; sonra da kendisine hal ederek marziye sıfatına girer. Onlara, marziyenin hal olması, işte bu sebebe dayanır. Zat tecellisi, zat müşahedesi halleridir; her nefeste zuhur eder.

Ruhanî yolda nefis levvame. ile sıfatlanıp dururken; sultanî ruhun ağır basması ile nefis gizlenir. Sultanî ruhun halini de istemeyerek, sultanî ruhun ağır basması ile kabul eder. Hemen her halini, zorla sultani ruhun haline dönüştürür. Böylelikle de, kendi tabiatları olan huyları gidip nefsanî yolunda olduğu gibi, anlatılan sıfatların halleri kendisine hal olmaz. Sadece sultanî ruhun ağır basmasından ötürü, kendisini gizliye çekip mahviyeti kabul eder. Bu yüzden de, teveccüh ve murakabelerinde anlatıldığı gibi, nur tecellisi ve nur müşahedesi zuhur eder. Ma-hlv halleri ise, isimlerin tecellisi, fiillerin tecellisi olur. Bunun sebebe-bini ve hikmetini de şöyle açıklayabiliriz :

Kendisi levvame sıfatındadır, sultanî ruhun ağır basması ile de gizlenmiştir. Vücut ikliminin yönetimine de karışmaz. Bundan ötürü, henüz nefis levvame sıfatında iken, sultani ruhun teşviki ile marziye haline razı olur. Böylelikle de, anlatıldığı üzere, ruhanî yolda olan Hak yolcusu saliklere her sıfatın hali zuhur ederek, levvame sıfatında iken mertebeleri tamamlarlar. Ancak bu hale; nefsanî yolunda olduğu gibi, marziye sıfatı, nefsin hali olmadığı için :

— Tekmil-i sülûk (sülûku tamamlamak)..

İsmi verilir.

Tarikat ehli olanlar, ehlülillah olmanın başlangıcındadırlar. Şunun için kl : Nefis yolundan gidenler, bu makamda mertebelerini tamamlarlar. Çünkü, marziye sıfatı, nefislerinin hali olmuştur.

Ruhanî yoldan gidenlere gelince., onlar bu makamda yolu tamamlayıp ehlüllah zümresine katıldıkları halde; nefisleri levvamedir. Bu halde kendileri marziye mertebesini aldıkları için, ehlüllah yoluna daha yeni :

— Bismillah..

Deyip girmişlerdir.

İnsanın kemal bulması nefis ile olacaktır. Nefis, anlatılan sıfatlarla sıfatlanıp marziye sıfatı kendisine hal olmadıkça bir kimsenin, hayvanî sıfattan kurtulup insanlık sıfatına girmesi muhaldir. Bundan dolayıdır ki : Ruhânî yoldan sülûkü tamam eden salikin, suluktan sonra düşmesinden ziyade korkulur. Zira nefis, kendi tabiatı olan huylarından, terbiye edilerek her sıfatta rızası ile kendi halini, sultanî ruhun o sıfattaki haline dönüştürerek marziye sıfatı ile sıfatlanmış değildir. Kendi hali levvame jken, sultanî ruhun ağır basması ile kendisini mahviyete çekmiş, marziye halini de kabul etmiştir. Bu şekilde gelişen durum, kendisine gayet ağır gelmiştir. Bu yüzden, daima sultani ruh tarafından, hile ile suret-i haktan görünüp onu düşürmeyi ister.

Anlatılan sebepten dolayı; ruhanî yolda olan bir salik için, sülû-künü tamamladıktan sonra, mutmeinne ile sıfatlanıncaya kadar, düşmesinden çok korkulur. Zira, hayvani ruh; sultanî ruhun ağır basmasından, teveccühde ihsan olunan ilâhî feyzin

ziyadeliğinden, zuhur eden aşk ateşinin şiddetli hararetinden ötürü kimsesiz kalıp kendisini mahviyete çekmiştir. Bu yüzden de, anlatılan haller Hak yolcusu salikte zuhur et-, mişti. Sülükten sonra ise., mahabbet kesilir, önceki gibi zikrini, fikrini devamlı yürütemez ve huzurunu gaflete dönüştürürse.. işte o zaman :

Hayvani ruh, bir fırsatını bulup dünya cihetinden bir keyfiyetle meşgul edip kalbini türlü hatıralarla doldurur.

Durum anlatıldığı gibi olduğu zaman; Hak yolcusu salik gafil bu-lunur, durumu kavrayamaz ise., yavaş yavaş kendisini, hayvanı ruh büyük bir uçurumdan yuvarlar. Hükümet tahtını da sultanî ruhun elin-den alır. Artık vücut ikliminde, kendisi hükmetmeye başlar.

Bundan sonra durum, Hak yolcusu salikin tecellisine bağlı kalır. Ya ihsan olunan halleri yitirip yine levvame sıfatında kalır; yahut levvamede dahi duramaz; emmareye kadar iner. Bu keyfiyet, iki şey dışında değildir; şöylekl :

a) Levvame halinde kalır.

Burada kalırsa, yine anlatılan halleri bulacağına ümit edilir.

Bu duruma düştüğü zaman, kendisine bir kapanıklık zuhur eder. Teveccühte ve mürahadedeki ilâhî ihsanları kaybeder; kesinlikle ruha-niyetten bir lezzet alamaz. Ancak, bu kimsenin nefsi, levvame sıfatında olduğundan, daima kabahati kendisinde bulur, nefesine çıkışır. Sonunda insafa gelir, pişmanlıkla şeyhine teslim olur; eskl usulüne göre çalışmaya başlar. Böyle edince, yine şeyhin himmeti ile önceki derecesini bulur. Her sıfatın hali ile nefsi sıfatlanır.

Levvame halinde kaıp o hal ile, âhirete geçer. Bu durumda dahi, onun için merdudiyetten korkulmaz.

b) Levvame sıfatında duramayıp emmareye düşmesi..

Böyle bir duruma düşünce de, Allah korusun; kendisine olan ilâhî ihsanlara :

— Evham kabilinden şeylermiş..

Der; tarikattan uzaklaşmış olur. Böyle bir şeyden, Allah-ü Teâlâ'ya sığınmak gerek.. Anlatılan sebepten ötürü, mürşide gereken odur ki; salik, sülûkünü tamamladıktan sonra, yani : Latifelerin müşahedesini, murakabe yok olması, hur tecellisi zuhurunda; Resulüllah'ı keşfetmek zuhur eylemez ise.. ö salikln tamamlama Fatiha'sı okunmadan durula.. Bu gereklidir; zira yalnız nur tecellisi ile salik, tek kanatlı kuşa benzer. Nasıl bir kuş, tek kanatla uçamaz helak olursa., bu salikin helak olmasında çok korkulur. Bunun için, salikin tecelli tarafı nekadar kuvvetli olursa olsun: Resulüllah'ın keşfi zuhur edip konuşmak ihsan oluncaya kadar, salikin tamamlama Fatihası okunmadan durulmalıdır.

Hak yolcusu salikin sülûkü tamamlandıktan sonra; mürşide düşer ki, salike şöyle söyleye :

— Çocuğum. sen şöyle bir zanna kapılmayasın :

— Ben, sülûkümü tamamladım. Benim isim tamam oldu. Artık şey-he ihtiyacım kalmadı.

Zira. sülûk ehlinin sonu, ehlüllah haline girmenin başlangıcıdır. Sen şimdi, ruhaniyet yolundan tarikatı tamamladın; ehlüllahın mertebesine vardın. Ancak, senin nefsin şimdi levvame sıfatlıdır. Bunun için, tarikatı tamamladın; marifete :

— Bismillah..

Dedin.. Şimdi öncekinden daha, çok çalışmak gerekir. Zira, bu yer, çok korkulu bir yerdir. Burada, cümle ehlüllah :

— Aman ya Rabbi, sana sığınırız..

Diye çağırırlar. Bu yerden düşenin parçası bulunmaz. Nefsin hilesine de akıllar ermez.

Böyle dedikten; sonra, çok nasihat edip mülhime sıfatına geçme yollarını emir vermelidir.

Bundan sonra, o salikin zikrinden sormalı; eğer onun zikri dört binden fazla ise, bu zikri biraz düşürmelidir. Teveccüh ve murakabe hususunda dahi, çok tenbihte bulunmalıdır.

Sülûkünü tamamlayan bir salike; en az bir saat teveccüh, bir saat de murakabe şart gibidir.

Zira salik, sulûkünü tamamlayınca kadar; ezel ayrılığı ateşi aşkının şiddetli sıcağı ile her latifenin açılışında bir nebze yarın vuslatından haber alır. Böyle oldukça, ask daha da şiddetlenir. Vuslat tamam olduğu zaman, ayrılık vuslata çevrilir. Bundan sonra aşk sükûnet bulur; sadece cüz'i bir sevgi kalır. .Bu vakit, nefsin fırsat kolladığı vakittir. Bunun için de salike teveccüh ve murakabe çokça emredilmelidir. Nefis, sultani ruha alt olmuşken, aşk ateşinin sükûnet bulması ile kuvvetlenir, hile yoluna başvurabilir. Böyle bir durum meydana gelmeden, çokça teveccüh ve murakabe emredilmelidir, Mülhimeye geçme yolları ve çareleri de anlatılmalıdır.

Bundan sonra da arayı boş bırakmamak gerekir. Daima, o salikin halinden sormak icab eder. Eğer düşüş görülür ise., aralıktan haline teveccüh edip ona nasihatta bulunmalıdır. Mutmeinne hal olup bizzat. sözle anlatılamayan bir şekilde velayet müjdesi kendisine ihsan olununcaya kadar saliki; bu tertibe göre terbiye etmelidir. Zira, Hak yolcusu salikler, Allah'ın birer emanetidir. Durumları, şeyhlerinden sorulacaktır.

Amma, sözümüz, kâmil salike göredir. Hali eksikli olan salik, şeyhten sorulmaz. Bundan sonra, eğer o salikin hilâfete kabiliyeti var ise; kendisine velayet sırrı müjdelenmeli, hilâfet tacı, hırka-i saadet, gayret kemeri ihsan oluna.. Zira, mutmeinne sıfatı ile sıfatlanan salike; kabiliyeti varsa, hilâfet lâyıktır. Çünkü; tecellisi Allah ile var olmak (bekabillah), hali ilm-el-yakîn, işleri Cenab-ı Hakka ısmarlamaktır. Böyle bir salikin düşmesinden de korku yoktur.

Eğer hilâfete kabiliyeti yoksa, kendisine sadece, velayet müjdesi verilmelidir. Sonra da, her sıfatın elde edilmiş çarelerini emretmelidir. Bu arada, halinden de sormak gerekir. Zuhuratına göre de, halini yorumlayıp teselli etmelidir.

Marziye sıfatı ile sıfat alınca kadar, her salikin şeyhine ihtiyacı vardır.

Şeyhine dahi düşer ki : Müridi marziye sıfatını alınca kadar, her sıfatın çarelerini göstererek terbiye ede..

Velayet müjdesinden sonra, salike şöyle demek gerekir :

— Bu durum, henüz bir şey değildir. Giydirilen forma, velayet müjdesi - formasıdır. Peygamber varisi olduğuna işarettir. Geçmişteki peygamberlere, bu makama geldiklerinde peygamberlik ihsan olunur. Şimdi bizler de, Fahr-i Âlem efendimiz hürmetine bu sıfatla sıfat aldığımız zaman, sözle anlatılması zor olan bir forma giydik. Yunus suresinin 62. âyetinde buyurulan :

— «Haberiniz olsun, Allah'ın veli kullarına korku yoktur; onlar, mahzun da olmazlar.»

Mana ile müjdelendiğimiz; efendimizin :

— «Ümmetimin âlimleri, İsraloğullarının peygamberleri gibidir.»

Hadis-i şerifi ile :

— «Alimler, peygamberlerin varisleridir.»

Hadis-i şerifine, mutmeinne sıfatında tasdik yeri oldu. Bundan dolayı da, tevekkül forması giydirilir; üstteki âyet-i kerime ile müjdeleniriz.

Şöyle bir mana anlaşılmasın :

— Biz, işimizi bitirdik. Âyet-i kerime ile de müjdelendik. Bundan sonra, bizim için korku yoktur..

Kesinlikle böyle bir anlayışa kapılmamalıdır. Zira, korku şimdiden sonradır.

Haklkatta bulûğa erdik; velayete : — Bismillah..

Dedik.. Bundan sonra, suyu üfleyip içmek gerek.

Böyle dedikten sonra; daha önce anlatılan şeriatta büyük günahın tarikatta küfür olduğunu, şeriatta küçük günahın hakikatta küfür olduğunu, şeriatta mubahın marifette küfür olduğunu güzelce salike söylemek gerekir. Velayetin şartları da güzelce tenbih edilmelidir.

İsleri Cenab-ı Hakka ısmarlamak, kendisine hal olduktan, sonra; dünyalık işlere sevgiyi kalben kesmek, sevinç ile kederi bir bilmek usullerini ve çarelerini güzelce sahke anlatıp tenbih etmelidir.

Bundan sonra, Hak yolcusu salik; razıye sıfatına büründüğü zaman, yine şeyhne gerekir ki; onu sırren müjdeleyip şöyle diye :

— Şimdi velayet hal oldu; ama mertebeler tamam olmadı. Bu giydirilen forma; velayet hali, nübüvvet eseri müjdesidir. Velayetin hal olduğuna, bundan sonra da masumiyet ihsan olunacağına işaretler. Ama, bu hal de, kemalde eksiklidir. Bu halde kalmak, cehalet ve mahcubiyettir. Yani : Esas manadan yana perdeli olmaktır.

Böyle dedikten sonra, mertebelerini tamamlamadan âhirete göçen velilerin kıyamet günü mahcub olacaklarını anlatmalıdır. Bundan sonra, umumî manada nasihat etmelidir. Sonra bütünüyle, velilerin vuslatlarını, aynel - yakîn sırrını, hal olmuşsa hakkal - yakın sırrını emredip mar-zıyeye geçme yollarını ve çarelerini anlatmalıdır.

Bundan sonra, Hak yolcusu salik, marziye sıfatı ile sıfatlanıp masumiyet forması giydirilinceye kadar; yine şeyhi daha önce anladığı gibi, onun halini yorumlamaya ve avutmaya bakmalıdır.

Hak yolcusu salike, masumiyet forması giydirildikten sonra da, yine şeyhine düşer ki; ona marziye halini müjdeleye —ki bu giydirilen masumiyet forması mertebelerin geçişi tamam olduğuna işaretler;— şöyle diye :

— Geçmiş ve gelecek günahların bağışlandı; hayvaniyet sıfatın, insaniyet sıfatına dönüştü, insaniyet sıfatına büründüğüne de işaretler.

Böyle dedikten sonra, geniş kapsamlı nasihat ede.. Altı ay kadar yahut bir sene kadar, yine salikin halini yorumlaya ve kendisini teselli etmeye baka.. İçten ve dıştan aralıkta imtihan edip halini yoklaya..

Altı ayın bitimine, bir senenin bitimine kadar salikteki mahviyet aynı düzeyde durur, bir iniş zuhur etmez ise., bilinsin ki : Ona marziye sıfatı hal olmuştur.

Bundan sonra, o müridin artık şeyhe ihtiyacı kalmaz; onun şeyhi bizzat şekli anlatılamayacak kadar yüksek manada Cenab-ı Hak olur.

O vakit, kendisi de bir kâmil mürşid olur; Resulüallah'ın verdiği ruhsatla, Cenab-ı Hakkın kullarını irşad etmek için kendisine kudret ihsan olunur. Elini tutan Hak yolcusu salik, irşad edip Cenab-ı Hakka ulaştırır.

Bir kimse, kâmil mürşid olamaz; taa, marziye sıfatına bürününceye kadar.

Anlatılan manadan ötürü, eksikli mürşidin elini tutan salikler, tarikattan nasipsiz olup hakikattan yana da ziyanda kalmışlardır.

Bunun içindir ki; mutmeinne sıfatı, peygamber varisi makamı olduğundan, kabiliyeti olan zatlara hilâfet verilmesi yerindedir. Hilâfetten sonra da, anlatıldığı gibi, anlatılan çareleri deneyerek, terbiye ederek, Hak yolcusu salikin halini yorumlayıp teselli etmek gerekir. Bu makamda iken, şeyhinin himmeti ile, sayesinde irşada kudreti vardır. Ama, şeyhi âhirete teşrif ettikten sonra; kendisi kemalde eksik olduğundan, elini tutan salikleri irşad edemez, hemen kendisini kurtarmış

olur.

\ Bu mana dolayısı ile ki: Geçip giden büyüklerimizden cümle veliyyullah; gerek ruhanî yoldan, gerekse nefsanî yoldan cümlesinin mü-ridleri, marziye sıfatına ulaşmadan her ne kadar kendilerine hilâfet verip irşada memur eyledilerse de, ellerine icazet verip onları kendi hallerine bırakmazlardı. Taa, marziye sıfatı, onun hali oluncaya kadar.. Bunun sebebini ve hikmetini de şöyle açıklarlardı :

— Bizden sonra, noksan kalır; irşad işine yaramaz.. Burada, şöyle bir şey diyebilirsin :

— Geçmişteki pir efendilerimiz, bir bakışla saliki Yüce Allah'a ulaştırır; kendisine hilâfet verirlermiş!.

Bunun için şöyle deriz :

— Evet, sözünde doğrusun. Bu durum, ruhanî yoldan giden bir sa-likin haline benzer. Nefis, levvamede iken, bir bakışta marziye haline geçirip onu Allah'a ulaştırırlardı. Ama, kendisine :

— İşin tamamıdır..

Deyip hilâfet vermezlerdi. Bundan sonra, onu terbiye ederek, mertebeleri tamamlamayı, kendisine hal ettirirlerdi.

Sözün özü odur ki : Nefis, terbiye olmadıktan sonra; kendi tabiatını sultanî ruhun tabiatına dönüştürüp anlatılan sıfatlara bürünmesi olmaz iştir.

Ancak, ruhanî yolda, kolaylık vardır. İlk elde, nefsin terbiyesine kalkışılmaz. Sultani ruha yardım edilir, bu yoldan da nefis alt olur. Anlatıldığı gibi de nefis levvamede iken, marziye halini zorla ona giydirebilirler. Sülûkün tamam olmasından sonra da, her sıfatın iyileşme çarelerini deneye deneye terbiye ederek, mücahede etmeden; yiyerek, içerek, dostları ile konuşarak, dünya cihetinden gelen cümle işlerini yerine getirerek en kısa zamanda mertebeleri tamamlattırır.

Sözü edilen çareleri deneyerek, tarif edilen reçeteli ilâçları kullanarak; yine tarif edilen yoldan teveccühlerini ve murakabelerini sürdürüp zikre, fikre devamlı çalışan. saliklerin; halk arasına karışmalar, yeme-ler. içmeler, dünya cihetinde olan yararlı işler, zerre kadar feyizlerine engel olmaz. Sülûkü tamam ettikten sonra da. mertebeleri tamamlar. marziye sıfatına bürünürler.

Bunun sebebini de şöyle anla'tmak mümkündür :

Önce sultani ruha yardım ederek nefis alt edilir. Daha önce, sultanî ruh alt iken, her sıfatın iyileştirme çaresi kullanılarak, sultanî ruh hâkim duruma geçer. Nefis, baştan alt olduğundan, durumu kabul edip geri çeviremez, iyileşme çarelerini kullanır. Yavaş yavaş kendi tabiatı, sultani ruhun o sıfattaki tabiatına çevrilir; o sıfatın hali ile de hallenir.

Anlatılan sebepten ötürü, ruhanî yoldan giden salikler; mücahede-siz olarak, kısa zamanda mertebeleri tamam ederler.

Nefsanî yola gelince., uzun zamanda, türlü türlü mücahede ile sülûkü tamamlar, mertebeleri alırlar. Bunun sebebi de, ilk elde nefsi terbiye etmeleridir. Şöylekl :

Hak yolcusu salik, ilk halinde ya levvame sıfatındadır, yahut em-mare sıfatında.. Bu ikisinin dışında değildir.

Nefis, anlatılan sıfatın hangisinde ise, sultanî ruha üstün gelir; vti-cud ülkesi de onun yönetimindedir. Nefsi alt etmek, hükümet tahtını elinden almak, sultanî ruha teslim etmek için; salike : Riyazet ve kırk çıkarına (erbain) hükmü verirler. Türlü türlü nefse ağır gelen; zor olan neler varsa, onları salike yerine getirmesi için emrederler; yaptırırlar.

O vakit de, nefis perişan olur; kimsesiz kalır; sultanî ruh da hükümet tahtını onun elinden alır, kendisi hükümet etmeye başlar.

Anlatılan biçimde her sıfatın halini, hayvani ruha; riyazet kuvveti ile, türlü mücahede ile hal ettirirler.

Sülûkü, mertebeleri tamam edip marziye sıfatını da alıncaya kadar; cümle sıfatların halini, hayvani ruha hal ettikleri için, bunların düşmesinden korkulmaz. Yani :

Nefsanî yoldan giden bu zatların..

Ancak, bu zatların bu yola ilk girişlerinde manen keşfe dair bazı şeyler riyazet kuvveti ile ortaya çıkar. Bunlara varlık verirlerse, bir adım dahi ileri gidemezler; büyük bir çukura yuvarlanır kalırlar.

Anlatılan sebepten ötürü, bunların ilk halleri, ruhanî yoldakilerin sonlarıdır. Şöyleki : Ruhanî yoldan giden salıklar; sülüklerini tamam ettikten sonra te-veccuhlerinde ve murakabelerinde başka başka şeyler açılır, onları görürler. Nefsanî yoldan gidenler de, bunu başlangıç hallerinde bulurlar.

Bunun sebebine ve hikmetine gelince; türlü türlü mücahede ile, riyazetle nefsi terbiye etmeleridir. O zaman nefis zayıflar,, bedenleri maddî güçten düşer. O zaman da, bedendeki alçaklık, yüksekliğe alt olur. Bunun için de cisimleri cısın-i latif olup uykuları, uyumakla uyanıklık arası bir şeydir.

Şu da bilinmektedir ki; vücud ikliminde dört unsur vardır; bunların terkiibinden meydana gelmiştir. Bunların ikisi yüksekliği (ulvîyi), diğer ikisi de alçaklığı (süfliyi) gösterir.

Yüksekliği ifade eden şunlardır : Ateş, hava.. Alçaklığı ifade eden de şunlardır :

Toprak, su.. Vücud iklimi, bu dört unsurdan mürekkeptir.

Ciğer, daima körük gibi hareket eder; dışarıdan havayı çeker. Bu hava, ciğerin hareketi ile, vücud ülkesinde uçar, sonra yine dışarı çıkar. Böyle bir devri - daim ile, vücudda bulunan cümle âletler, havanın devri ile hareket ederler. O hareketten, vücudda bulunan ateşe yardım gelir; vücudda önce sıcaklık zuhur eder. Bu hava, vücuddaki suya karışınca da kan olur.

Yenilen şeyler de, midede erir; posa halinde dışarı atılır. Kalan safisi ise vücuda kuvvet ve et olur. Bundan dolayı, vücudda bulunan toprakla suya, daima yenilen ve içilen şeyler yardım ederler.

Hava ile ateş dahi, ciğerin hareketi ile dışarıdan içeri, içeriden dışarı devroldukça, vücudda bulunan hava ile ateşe yardım gelir.

Anlatılan dört unsur, itidalli birbirine denk olursa; ne yüksekliği ifade edenler görevlerini yapabilirler, ne de alçaklığı ifade edenler.. İtidalli, birbirine denk dururlar.

Nefsanî yolda olan zatlar, nefsi riyazetle terbiye ettikleri için nefis terbiye olur; toprakla suya da yardım gelmediğinden dört unsurdan yüksekliği ifade edenler, alçaklığı ifade edenlere üstün gelir. Bu üstün gelişten de vücud ikliminde bir letafet zuhur eder. Bu yüzden de, ilk halinde salike mükâşefeye dair bazı şeyler zuhur eder. Ancak, riyazetin kuvveti sebebi ile gelmiştir. Ehlü'llah arasında kötü sayılan bir durum olup :

— Hayz-ı rical..

İsmi verilmiştir. Büyük bir uçurumdur; saliki yolundan almaya se-beb olur.

Ruhani yoldan giden salıklar ise., riyazetsiz gittikleri için, vuslattan sonrası, mutmeinne sıfatı ile sıfatlandıktan sonra her birinin haline göre : Razıyede, marziyede, safiyede muttasıf oldukları sıfatın haline uygun olarak anlatılan keşif, teveccühlerinde ve ayık hallerinde kendilerine ihsan olunur. Allah'ın velî kullarının kerameti budur; buna :

— Keşf-i rical.

Tabir edilir. Cenab-ı Hak tarafından kullarına ikram olunduğundan, çok beğenilen bir şeydir.

Nefsanî yolda, işin başında nefsi terbiye ettikleri için,; nefisleri mutmeinne sıfatına girmedikçe, onlar için sülûkü tamamlamak muhal iştir. Çünkü : Nefis, rızası ile mutmeinne sıfatına girmeyince, sultanî ruha kendi isteği ile teslim olamaz. Bu sebepten; salik, işleri Cenab-ı Hakka ısmarlamayı hal edinip tereddüt ve renkten renge girmekten kurtulmadığı için levvamede ve mülhimede kendisine hiç bir şekilde vuslat nasib olmaz. Zira, vuslat ancak mutmeinneye mahsustur. Bunun içindir ki : Nefsanî yoldan giden Hak yolcusu salik, mutmeinnede sülûkü tamamlar; nur tecellisi, nur müşahedesi yahut nur tecellisi, sıfat müşahedesi ihsan olunur. Anlatılan hal, ruhanî yoldan giden salike; levvamede ihsan olunduğu için :

— Nefsani yolun sonu, ruhanî yolun başlangıcı..

Denilmiştir. Ama, vuslat ciheti ile.. Keşif keramet ciheti ile de; ruhanî yolun sonu, nefsanî yolun başlangıcıdır. Zira, nefsanî yoldakiler, riyazet kuvveti ile, başta da anlatıldığı gibi keşif kerameti ilk hallerinde bulurlar. Ancak, iyi sayılmayan bir durumdur. Büyük bir uçurumdur ki; Hak yolcusu saliki yolundan alır, muradına nail olamamasına sebep olur.

Gaye, yar ile beraber olup perdesiz cemalini görmektir; onun verdiği ihsanlara aldanıp manadan perdeli kalmak değildir. Bunun için, Hak yolcusu salike, başlangıç hallerinde zuhur eden şeyler büyük bir tehlike sayılır. Pek çoğu bu ilk zuhurata aldanıp murada eremeden kalırlar. Buna hayz-ı rical ismi verilip şöyle denilmiştir :

— Hayz-ı rical, ehlüllahın düştüğü bir uçurumdur.. Bunlar, ehlüllahın :

— Aman ya Rabbi, bunlardan sana sığınırız.

Dedikleri şeylerdir. Bunlara sahip olup kalan kimseleri yollarından alır. Bu işleri özet olarak şöyle sıralayabiliriz : Kabirdekilerin hallerini keşfetmek, ülkeleri keşfetmek, kalblerindeki keşfetmek, melekût âlemini keşfetmek, musibetleri gidermek, arzuları yerine getirmek.. Bu ölçüde daha başka şeyleri de sıralayabilirsin.

Bunlar gibi her ne kadar keşfe dair şeyler varsa, zuhur ettiği zaman, bir kimse kendisine :

— Kemal ehli oldum..

Deyip halka evliyalık taslamaya kalkarsa, kendisini büyük bir uçuruma atmış olur; dünya ve ahiretini berbat eder, mahcubiyette kalır. Zira, bu haller papazlarda dahi vardır.

Riyazet kuvveti ile daha önce de anlatıldığı gibi; dört unsurdan ateş ile havanın ağır basmasından vücud ikliminde bulunan yükseklik, alçaklığa üstün gelir. Bu üstün gelişten, vücudda latiflik zuhur eder. Bu yüzden de, anlatıldığı gibi, vücudda türlü türlü şeyler zuhur eder.

Anlatılan durumda salike düşer ki; kesin olarak onlara varlık vermeye, kendisini de hiç mertebesinde göre :

— Allahım, tüm gayem sensin; isteğim rızandır..

Diyerek, zikri ile fikri ile meşgul ola.. Taa, kendisine mutmeinne sıfatını hal edinceye kadar.. Bu arada sıfat tecellisi, zat müşahedesi zuhur edip aynel - yakın sırrına uygun hale gelinceye kadar..

Bu arada, kendisinden zuhur eden şeylerden çok çok sakınıp korkmalıdır :

— Kadınların aybaşı halleri, kendilerini namazdan, oruçtan uzak ettiği gibi, bu haller dahi bizi Cenab-ı Hakkın vuslatından uzak ederse., halimiz nasıl olur?.

Diyerek, geceli gündüzlü ah edip inleyerek gözyaşı dökmek gerekir. Ta ki, Cenab-ı Hak, bu büyük uçurumdan geçirip mekândan cihetten beri olarak sözle anlatılamayan Yüce Zatına ulaştır.. Bundan sonra, ne kadar keşif, keramet cinsi şeyler zuhur ederse

etsin; veliyyullah kerametidir. Sahib olanların feyzine zerre kadar engel olmadıktan başka, belki de feyzin artmasına sebep olur. Zira, aşık, maşukuna ulaşmadan önce; maşukun aşıkta verdiği ihsanlar aşıkı denemek içindir :

— Bir göreyim, cemalime mi aşıktır; malıma mı aşıktır?.

Diyerek aşıkın gerçek aşık olup olmadığını anlamak ister. Bunun için de, türlü türlü mal ihsanı gelir. Eğer aşık, ihsan olunan türlü türlü hediyelere aldanıp kabul eyer ise., aşıkın yalancı olduğunu anlar. Bundan sonra değil cemalini, eteğinin ucunu dahi göstermez. Bu hediyeler, aralarında büyük bir perde olur. Aşık dahi, maşukunun vuslatından nasipsiz kalır.

Eğer aşık, bu gelen hediyelerle asla sevinmez; getiren adama türlü sitemler edip : Hediyeleri kabul ettiğini, esas gayesinin de vuslat olduğunu, kendisinin gece gündüz huzursuz olduğunu; mektuba yazıp maşukuna gönderdiği zaman, maşuku o mektubu alıp mütalaa eder. Kendisinin gerçekten aşık olduğunu anlar; sadece kendisini değil, ruhunu ve cümle mülkünü aşıkta teslim eder. İşte o zaman, aşık maşuka ulaşır; maşukun cümle malı mülkü aşıkın olur.

Bir şiir :

Aşık-ı sadık isen sana yeter rü'yet pes; Aşık-ı kâzib isen var keramet ara gez..1

Eğer zuhur eden şeylere aldanıp kendi kendine :

— Adam oldum. Maşukum benden hoşnut olmasaydı; bu ihsanları bana göndermezdi.

Diyerek zuhur eden keşiflere aldanıp sevinen, üstteki misalde anlatıldığı gibidir. Kendisine gelenler, ilâhî bir imtihan içindir; denenir. Kulunun muradını bildiği halde; özür, bahane bulmaması için bu şekilde dener. Zahirdeki aşıkta, maşukundan denemek için gelen hediyeler, maşuku ile kendi arasında büyük bir perde, sadece elinde kalan hediye olduğu gibi; Yüce Hakkın zatına aşık olanlar dahi, keşif keramete aklanırlarsa.. Cenab-ı Hak ile kendi aralarında perde olur. Keşif bataklığında kalır, kıyamet günü de necasete beslenmiş olarak gelirler..

Ancak, gerçek aşık gibi hediye çeşidi zuhur eden şeylerden ötürü, gayet kederlenip :

— Benim gayem bu değil; bilirsin. Ben, yerlerdeki göklerdeki şeylerden haberdar olup zahirde şöhret bulmah istemem. Benim istediğim ancak sensin. Senden başkası bana gerekmez..

Deyip geceli gündüzlü ah edip inler.

İşte hali son anlatılan aşık gibi olan salikleri, Cenab-ı Hak, büyük tehlikelere düşmekten korur. Yüce zatına ulaştırır.

İşte o zaman, gerçek aşık, denemediği zaman maşukuna ulaşır; maşukun da cümle varı aşıkın olur.

İşte anlatılan misalde olduğu gibi, gerçek salıklar, vuslattan sonra, Yüce Mukaddes Hakkın yüce zatında mahvolurlar; ilâhî sırların cümlesi kendilerinin mülkü olur. Zira, esas fayda, padişaha yakın olmaktır. Padişaha yakın olduktan sonra, hizmetinde de bulunduğu için cümle sırlarına vâkıf olur. Eğer hizmetinde gerçek manada bulunur da kendisini padişaha sevdirdirse.. kendisini sadr-ı azam edip cümle varını tes-

(1) Bu şiirin daha açık Türkçesi şöyledir :

Gerçekçi aşık sana maşuku görmek yeter; yalancı aşık, gez, keramet ara.

lim eder; hiç bir şeye de karışmaz. Bu manayı ciddi bir şekilde anlamaya çalış.

Burada şöyle bir şey sorulabilir :

— Nefsanî yoldan giden zatların, mertebelerin tamamlanmasına kadar, ondan sonra da sonuna kadar zuhuratları manen mi olur, yoksa başka bir şekilde midir?.

Bunun için şöyle bir cevap verebiliriz :

— Bu zatların zuhuratı, sülûkü tamamlayıp mutmeinne sıfatı kendilerine hal oluncaya kadar manendir; Resulüallah'ın keşfi, ilâhî tecelli dahi manen zuhur eder. Buna göre, her birinin istidadı kadar kabirlerin keşfi, kalb keşfi, riyazet kuvveti ile bir mikdar zuhur eder. Sülükten sonra da, sıfat tecellisi, zat müşahedesi ihsan olunur. Bundan sonra uykularında sıfat tecellisi, zat müşahedesi olur.

Ayık hale geldikten sonra; ruhanî yolun ayıklığı gibi, nur tecellisi, sıfat müşahedesi olur. Yine ruhani yoldakilerin hali gibi, halleri de ilmî-yakîn olur.

Razîye sıfatında ise, yine ruhani yolun ayıklığı gibi nur tecellisi, sıfat müşahedesi olur.

Marziye sıfatında ise, yine Ruhanî yolda olduğu gibi, uykularında zat tecellisi, zat müşahedesi olur. Uyandıkları zaman, yine ruhanî yoldakiler gibi bazan sıfat tecellisi, zat müşahedesi; bazan zat tecellisi, zat müşahedesi zuhur eder. Halleri dahi, yine ruhanî yolda olduğu gibi, hak-kal - yakîndir.

Safiye hali ve hayret makamı bunlarla ölçülmelidir.

Ruhanî yolda olan zatlara her sıfatın hali hal oldukça, murakabelerinde ve ayık hallerinde ne gibi hal zuhur eder ise., nefsanî yolda olan zatlara dahi sülükten sonra olan aynıdır.

Ancak, ruhanî yolda olan mürahabe hah, uyku halinde zuhur eder.

Nefsanî yoldan gidenler, mertebelerin tamamlanmasına kadar, riyazeti terk etmezler; bu riyazetle gittikleri için de uykuları gayet hafiftir. Onlar, uyurken vücutlarında bir pire hareket etse, o pirenin hareketinden uyanırlar. Bunun için bunların uykuları, ruhanî yoldakilerin murakabeleri gibi olur. Bundan başka, her bir halleri, sülükten sonra, ruhanî yoldakiler gibidir; asla aralarında fark olmaz.

Ancak, sülüklerinin başlangıcı, nefis yolundan olduğu için, anlatıldığı gibi, salikleri için biraz mücadele vardır. Bunun için de, sülüklerinin tamamlanması, uzun zamana muhtaçtır.

Hâsılı..

On iki tarikatın birbirlerine aykırı olmasının sebebi ve hikmeti yukarıda ayrıntıları ile açıklandı.. Yollarının ayrı ayrı olması sülük esna-sındadır; sülükten sonra cümlesinin halleri birdir.

Ancak, bunların birbirlerinden ayrı görünmeleri, saliki terbiye içindir. Yoksa, her birinin yolları ayrı ayrı olduğu gibi, varacaktan yerler de ayrı ayrı değildir. Tıpkı: Hacılar gibi.. Her biri bir yerden gelir; Mekke-i Mükerrreme'de birleşirler. Cümlesinin gayesi, duruşları ve davranışları, Mekke-i Mükerrreme'ye girdikten sonra tek düzendedir. Bunun gibi, bu tarikatlar da sülükten sonra tamamen birleşirler; aralarında zerre kadar fark kalmaz. Tek dil, tek vücut olurlar. Bunun için, salik-ler arasında :

— Bu ruhanî imiş; bu nefsanî imiş..

Diye, ayrı ayrı görmek yerinde değildir. Cümlesi, Hak yoludur. Cümlesinin gayeleri ve varacakları yerleri birdir.

Salike asıl lâzım olan, kâmil bir mürşide gidip onun elini tutmaktır. Yoksa :

— Bu Mevlevî imiş, bu halvetî imiş..

Diye ayrı ayrı görmek lâzım değildir. Hangi tarikatta kâmil mürşid bulursan, o zatın elini tutup tam manası ile teslim ol. Verilen emri de ne şekilde olursa olsun; kabul et.

Bunları da, ondan sonra yerine getirmeye çalışıp gayret etmek gerekir. Onun yolundan da ayrıca anlatmak caiz değildir. Zira onların cümlesi, birdir. Ayrı bakan, kendisini ayırmış olur. Böyle bir görüşe sahip olmak, feyze engeldir; yolda kalmaya da se-beb olur.

NASİHAT

Ey dın kardeşim; sana nasihat edeceğim.

Yalnız zahir ilmi ile yetinme; şeriat dairesinde kalma. Zira, zahir ilmi ile zamanın eşsiz adamı olsan, cihanda bir benzerin bulunmasa, ken-diliğinden türlü türlü virdler. zikirler, riyazetlerle türlü türlü mücahede edip geceyi namazla, gündüzü de oruçla geçersen, hiç bir nefesini boşa gidermeyip Allah'ın rızasını yerine getirsen; yine de şeriattan bir adım ileri gidip tarikattan koku alamazsın.

Çünkü, şeriatın yolu cennettir; kendisine sahip olanları cennete götürür. Bu şeriatın rehberi de, zahir âlimleridir. Bir kimse, zahir âlimlerini kendisine rehber ednip de ondan itikadını öğrenmez ise., iyiliği emredip kötülüğe de engel olsa, ömrünü de bu yolda tüketip şeriata aykırı hiç bir harekette bulunmasa, o kimsenin imanı mukallid imandır.

Bunun sebebi ise., itikadını ulemadan öğrenmediği içindir; bu yüzden de delilsiz yola çıkmış olur. Delilsiz yola giden de, yolunu sapıtıp büyük bir uçuruma yuvarlanıp helak olur. Ne silâhından ne de merkebinden bir fayda gelir. Canım telef edip gider. Hali anlatılanlar dahi, itikatlarından bir şeyi yanlış öğrenmiş, cehennem yoluna girmişlerdir.

Ömürleri son buluncaya kadar bir âlimden itikatlarını öğrenip düzeltmezlerse; işin sonunda imansız nefes verilir. Yolu sapıtan kimseye atından ve silâhından bir fayda gelmeyeceği gibi; bu kimselere de ibadetlerinden ve taatlarından asla bir fayda gelmez. Belki ebedî cehennemde kalırlar.

Şeriatın rehberi nasıl âlimler ise, tarikatın rehberi de kâmil mürşidlerdir. Tarikat, şeriatın içinde bir yoldur. Şeriat cennet yolu olduğu gibi; tarikat dahi Hak yoludur, rehberi kâmil mürşidlerdir. Bunun için, şeriat ilminden sonra, tarikatı bilmek gerekir. Çünkü, şeriat zahir ilmidir; tarikat ise, batın ilmidir. Şeriatın rehberi zahir âlimleri olduğu gibi; tarikatın rehberleri de kâmil mürşidlerdir, bunlara :

— Batın âlimleri..

ismi verilmiştir.

Şeriat rehberlerinden, zahir ilmi elde etmeden kendi kanaatına göre amel eden kimsenin :

— Cennet yolu..

Diyerek, cehennem yoluna saptığı gibi; yalnız şeriat ilmi ile kalıp_ tarikat rehberlerinden birini kendisine delil etmedikçe, yolunu bulması muhaldir. Açıkçası : Şeriattan bir adım dahi ileri gidemez. Ama şeriatı bilip amel ettiği için, cennet yolundan çıkıp cehennem yoluna sapmaz. Ancak, şeriat dairesinde kalır ki : Hakikattan habersizdir. Daha açığı : İnsanlık sıfatını, hayvanlık sıfatı ile değiştirip hayvan sıfatı ile kalırlar.

İlmi ile âmel eden biri :

— Mürşidsiz olarak, zahir ilmi ile batın ilmini ele geçirdim..

Diyen kimse, şuna benzer : Büyüklerden biri gecenin karanlığında bir yere gider. O gittiği yerin yolunu da bilmez. Ama, o kadar gururludur ki :

— Beni bir bilmez sanmasınlar..

Deyip malına ve çevresine güvenir. Pek çok da ışıklar yakıp yola çıkar. Belki yakılan ışıkların aydınlığı ile yolundan yanılmaz; bir tehlikeye de düşmez; ama dünyayı dolansa, aradığı yeri bulmaz. Zira, mutlaka o yere gidip gelen bir delile ihtiyacı vardır. İşbu misâl zahir âlimi için bir misâldir. Zahirdeki ilmin kuvveti ile :

— Ben hakikati bulurum.

Deyip mürşidsiz olarak yola çıkarsa., delilsiz yola çıkan o büyük kimse gibi olur. İlim ışıklarını yakıp türlü türlü mücahede ile işlediği amellerini kendisine yol arkadaşı eder. Yola çıktığı zaman, gerçi ilmin ışığı ile gittiği yolu görüp hendeklere, korkunç yerlere düşmekten korunur, yolunu da kaybedip bir tehlikeye düşmez. Ama arzu

edilen ha-kikattan yana da bir iz bulamaz. Faydasız bir gayrete girmiş ve çektiği emekler de boşa gitmiş olur.

Zira, Cenab-ı Hak, hakikati bir yere gizlemiştir. Dört yanı da, semalar kadar hendektir. Bu zahir ilmi kuvveti ile hakikati arayanlar; gelseler gelseler bu hendeğe kadar gelebilirler. Bu hendeği gördükleri zaman da :

— Bu yol bu kadarmış..

Deyip geri dönerler. Açıkçası, çok çok gerilerde kalırlar. Yahut, hendeğin dört yanını dolaşır kalırlar.

İste, seriatile, hakikata sülük edenlerin en ileri halleri bu misaldeki gibidir.

Amma., elinde şeriat ilmi de bulunmayıp şeriatsız olarak zamanımızda, eksikli mürşidin elini tutup :

— Hakikati bulduk.

Diyenlerin ellerinde şeriat feneri de olmadığı için, anlatılan hendeğe varmadan karanlıkta kalır; bir kuyuya düşüp helak olmuşlardır. Zira, Hakikat yolu, gecenin karanlığından daha karanlıktır. Fenersiz olarak, ayağın basıldığı yeri görmek olmaz iştir. O yolun feneri de şeriattır.

Bu yolda, anlatılan hendeğe varıncaya kadar daha nice hendekler ve nice kuyular vardır; onları akıllar almaz. Hesapsız yırtıcı canavarlar vardır; onları saymakla bitirmek mümkün değildir.

Zahir alimlerin anlatılan hendeklere kadar gitmeleri, ilim meşalesi sayesinde. Şeriatsız olarak eksikli mürşid ile giden belki bir adım atmadan helak olur. Ama, bu gibilerin ellerinde fenerleri de olmadığı için, büyük bir tehlikeye düştüklerini de bilmezler :

— Hakikati bulduk..

Diye övünürler.

Şeriatile amel eden, hakikat' yüzünden de eksikli olan mürşide inabe edenin durumuna gelince.. Şeriatile amel ettiği için, elinde şeriat feneri vardır. O fener ile salikin elini tutup yolun tehlikelerinden sakındıra sa-kındıra hakikatin çevresinde bulunah hendeğe kadar, kendisine inabe eden saliki getirir. Oraya varınca da salike :

— İşin tamamıdır..

Deyip kendisine hilâfet verir. Halbuki salık, o sırada hakikattan ha-bersiz durumdadır. Ancak olsa olsa, tarikat usulünü bilmektedir.

İşte anlatıldığı gibi olanlar da. kâmil mürşide ulaşamadıkları için, hakikattan yana yoksun kalmışlardır. Ancak. mürşidleri şeriatile amel ettiği için; cehennem yoluna sapmamış, cennet yolunda kalmışlardır.

Zira tarikat yetmiş üç tanedir. Bunu :

— «Ümmetim, yetmiş üç partiye ayrılacaklar.»

Hadis-i şerif uyarınca, icabet ümmeti, yetmiş üç partiye ayrılmıştır, bu hadis-i şerifin devamı olan: ,

— «Biri hariç, hepsi cehennem ateşindedir.»

Mana uyarınca, yetmiş ikisi cehennem yoludur; biri de cennet yoludur.

Allah, kendisine salât ve selâm eylesin; Resulüllah efendimizden, o bir parti sorulduğu zaman şöyle buyurdu :

— «Ben ve ashabınım izlediği yoldur.»

Bu hadis-i şerifte; şeriata, tarikata, hakikata işaret vardır, ehli olan bilir.

Daha açığı, yetmiş üç tarikatın biri cenhet yoludur :

— Hakikat..

Dedikleri de bu yolun ötesindedir. Tarikat, şeriatın içinde bir yoldur ki ; Ona girenleri, hakikata ulaştırır. Bu yolun da sadece şeriatle bulunması muhal iştir. Çünkü, Cenab-ı Hak onu şeriatın içinde gizlemiştir.

Anlatılan sebepten- ötürü; yalnız şeriatla mürşidsiz gidenler; şeriat-le amel eden, hakikatte eksikli mürşidle gidenler anlatılan hendeğe kadar gelirler. Orada kalırlar; hakikat yolunu göremezler. Oraya gidip gelen bir zata teslim olarak kendilerine delil edinmek sureti ile her emrine razı olamadıkları için, şeriat dairesinde kalırlar. Ama anlatılan sapık partidekiler gibi :

— Hakikati bulduk.

Diyerek, cehennem yoluna sapıp helak olmazlar. Elleri şeriat feneri olduğu için cennet yolundan çıkıp cehennem yoluna girmezler. Bunun içindir ki : Şeriattan düşen cehenneme gider: tarikattan düşen şeriatta kalır. Bu manayı iyi anla.

Durum anlatıldığı gibi olunca; güzelce düşünülmeli, önce, şeriat emirlerine göre amel etmelidir. Bundan sonra bir kâmil mürşid arayıp buldukta, kibrit-i ahmere sahip olmuş gibi, cümle genel ve özel işleri ona teslim etmelidir. Onun sözünü Rabbani bir ilham bilip :

— Hakkımızda ilâhî emirdir.

Diyerek, onun emirlerini yerine getirmeye çalışıp gayret etmelidir. İşe bu şekilde önem verilirse., mürşid olan zat dahi, kendisine mürid olanın elinden tutup şeriat feneri ile önüne düşer. Anlatılan sapıktık yollarında sakındıra sakındıra anlatılan hendek başına kadar getirir. Şeriatın içinde gizli ve ince olan tarikatı gösterir. İşte o yol ile, o hendekten geçirip hakikata ulaştırır :

— Kâmil mürşid olanın yolu kolay olur..

Dedikleri işte budur. Zira, mürşid olan, önce kendisi kâmil bir mürşidin elinde sülûkünü tamamlayıp mertebeleri almıştır. Bundandır ki : Bu yolun her usulünü bilir; bu bildiği ile de amel eder. Bunun için de, Hak yolcusu saliki, kolay yolu ile Allah'a ulaştırır. Bu sebepten Ötürü, salike kâmil mürşid bulmak. ömrü oldukça da :

— Bulayım..

Diyerek, cümle memleketi aramak farz-ı ayndır. Zira, bu dünya imtihan âlemidir. Bu dünyaya gelmekten gaye ise, Zariyat suresinin 56. âyeti ile şöyle anlatıldı :

— «Cinleri de, insanları da bana ibadet etmeleri için yarattım.»

Bu âyet-i kerimenin son lafzını:

— Beni bilsinler..

Diye tefsir edilmiştir. Bu dahi, mertebeleri tamamlayıp marzıve sıfatı ile muttasıf olmakla olur. Yani : İnsanın, dolayısı ile yaratıldığı şey, marziye sıfatı ile muttasıf olmaktır. Böyle bir şeyin olması da, kâmil mürşide muhtaçtır. Bunun için ömrün son buluncaya kadar kâmil mürşid arayıp bulunca :

— Bu mevlevî imiş, bu Bedevi imiş, yok bu Halveti imiş..

Deyip bu gibi kısır döngü ve renkten renge girip ayırım yapmaktan çok çok sakınmak gerekir. Hangi tarikattan bir mürşid bulursan :

— Cimlesi birdir; istedikleri Hak'tır..

Deyip tarif edildiği gibi, tam manası ile teslim olmalı, emrini de yerine getirmelisin. Aksi halde yolunu kaybeder; dağ başında kalırsın. Dersen ki:

— Kâmil mürşidi nereden bileyim?. Sana şu cevabı veririm :

— «Ameller, ancak niyetlere göredir.»

Hadis-i şerifindeki mana gereğince, cümle ameller halis niyetle olur. İşin özü vücuda hahs niyetle gelir; zira amel niyete dönüktür. Niyet halis olursa, amel dahi, Yüce Hakkın dergâhında makbul olur. Bu iş de böyledir.

Halis niyet ile kâmil mürşid arayan kimselere Cenab-ı Hak, bir vesile ile, kâmil mürşidi ihsan eder; mürşid elde ettirir. Meğerki halis niyet olmaya.. Kimdeki aşkın nişanı vardır; bu onu, sonunda maşuka kavuşturur. Bu manayı anlamaya çalış.

FAİDE - KÖTÜ HUYLARDAN KURTULMAK

FAİDE

Konusu : Kötü huylardan kurtulmak için bazı tavsiyeler.
Bir kimse, kötü huylardan kurtulup güzel huylara girmek isterse; burada anlatılacak üç ahlâkî esasa sahip çıkmalı, bunları kendisine meleke edinmelidir. Yani :
Vazgeçilmez alışkanlık hahne getirmelidir.
Anlatıldığı gibi yapan kimsedeki kötü huylar, güzel huylara dönüşür. O kimse, aynı anda marzıye sıfatı ile muttasıf olur. Zira, burada anlatılacak üç ahlâkî esasa :
— Ümmül-ahlâk..
Tabir edilir ki, cümle güzel huyların anasıdır: en güzel huylar bu üçünden zuhur eder. Her kimde, bu güzel huylar bulunursa, ona müjde olsun ki : Güzel huyların cümlesi ile sıfat almıştır. Onları, sırası ile anlatalım :

BİRİNCİSİ : Mahviyettir. Yani : Benliği silip yok olmak..
Bu arada, kendisini cümle eşyadan aşağı görüp tam bir mahviyetle yok olmaktır.

İKİNCİSİ : Kabahati, suçu Örtmektir.
Bir kimsenin işlerinde ve huylarında ufak tefek kabahati görülürse o kusuru bir hikmete yormalıdır. Ona buğuz etmeden, düşmanlık göstermeden hal ile, söz ile o kimseyi o kusurdan geçirmek için elden gelen ne ise yapılmalıdır. Bunu yapacak olan kimse, kendisini o kimseden aşağı görüp ortaya çıkan kusuru da bir hikmete yorup kusur sahibini o işten vazgeçirmeye çalışmalı, gayret etmelidir.
Anlatıldığı gibi edilirse, Allah'ın izni ile sebep olunur, o kimse de o kusurdan zerre kadar kurtulursa, sebep olan kimse, zerre kadar kendisine varlık vermemelidir. O kusurdan vazgeçmeyi, Yüce Hak'tan görmelidir.
Bir kimsenin, anlatılan kusuru bu şekilde bıraktırmak elinden gelmez ise., gördüğü zaman da, zerre kadar içine toz kondurmamalıdır. Yine o gördüğü kusuru bir hikmete yormalıdır. Yine de, kendisini o kusur sahibinden aşağı görmelidir.

ÜÇÜNCÜSÜ : Dünya sevgisidir.
Dünyanın geçici eşyası olan cümle şeyleri, Yüce Hakkın sevgisinin altında görmeli; onun sevgisini her şeyin üstünde tutmalıdır.
Yaratılmışlardan, mevcut şeylerden birine sevgi duyulduğu zaman; onun oluşunda, Yüce Hakkın üstün sanatı görülmelidir. Bu yoldan Yüce Hakkın zatına sevgi duyulmalıdır. Sadece, bir yapılmışa sevgi duyarsan; o şeyi kendine put edinmiş, Yüce Yaratanı bırakıp yaratılmışa tapmış olursun. Halbuki sevgi ortaklık kabul etmez. Bu yüzden her ne şeye sevgi duyulursa duyulsun; ondaki Yüce Hakkın güzel sanatını görmelidir.
O sevdiğin şeyi vahdet deryasına daldırıp aynel-yakin sırrı ile Yüce Hakkın zatına içten sevgi duymalıdır. Bu manayı da ciddî bir şekilde anla..

**

Bu eserin yazarına alt bir şiir :
Eğer Aşık isen zahid, Huda'ya; Bırak fülk-i vücudun bahr-ı LÂ'ya.. Atıp kendin bu deryaya eden gark; Göçer pervaz urup birden Huda'ya.. Soyunup ol enaniyetten ol

dem; Misal-i zerre mahv'olunca Âdem.. Dalarsa mahviyet deryasına kul; Ulu sultan olup Hakki görüp ol.. Arada kalmaz ağyarın vücudu;

Visali Hakka bulunca o kul yol..
Eğer bilirse sende bir kusur var;
Onu setr'edip asla kılmaz izhar..
Hakkin kudret yedinde olduğunu;
Kamu eşyanın anlar etmez inkâr..
Verir hikmete cümle gördüğünü;
Hem eşyadan tutar alçak özünü..
Ki Zat-ı Hak'ta mahv'olan kim ola;
Görür cümle Hak imiş yalvaranı..
Edenlerde cemali dostu rüyet;
Kalır mı masivadan hiç mahabbet..
Görür mü didesi ağyar artık;
Nasib oldukta çün dost ile vuslat..
Kişi benliğini mahv'eyleyince;
Adem ikliminin şahı olunca..
Bilir hakkal-yakin sırrını ol dem;
Kamu ahlâkını tebdil edince..
Kuru dava sanup etme teenni..
Çalış ihlâs ile eyle temenni..
Bulursun Hah rızasın mahviyette;
Sana mefftuh olur ilm-i ledünni..
Görüp unsur-u libası içre zahid;
Bini herkes gibi Nurî de âbid..
Eder halk ile zahir ihtilafa;
Veliy batında ağâh-ı müşahid..1

***

Hadid suresinin 3. âyetinde buyurulan :

(1) Bu şiirlerin daha açık Türkçesi şöyledir :
Zâhid, Allah'a aşksan; varlık gemisini denize sal.. Kendisini bu denize atıp boğan;
birden kanat açan Allah'a uçar.. Soyunur benlikten hemen; insan zerre misali olunca-
Kul mahviyet denizine dalarsa; ulu sultan olur. Hakki da görür-Arada yabancılar
varlığı kalmaz; ama, kul Hakka ulaşma yolunu bulunca.. Sende bir kusur olduğunu
bilirse; onu örter, asla açıklamaz.. Bütün eşyanın, Yüce Hakkın' elinde olduğunu
anlar, inkâr etmez-Cümle gördüğünü bir hikmete yorar; eşyadan daha aşağı tutar
kendisini.. Kim Hakkın zatında mahv'olursa; cümle eşyadan yalvaranın Hak
olduğunu görür. Dostun cemalini görenlerde; onun zatından başka şeylere sevgi kalır
mı!

— «Evvel, âhir, zahir, batın odur; o, her şeyi bilir.»

Mana uyarınca, bu risalede şeriata uygun olarak tarikat, hakikat, marifet açıklandı.
Kaf suresinin 37. âyetinde buyurulan :

— «Hiç şüphe edilmeye ki, bunda anılar vardır. Ama kalbi olana, kulağa geldiği
zaman huzurlu bulunana..»

Mana işaretleri, basiret sahiplerine bol bol yeter. Doğru yolda susayan gerçek aşıkları
doyurur, mizaçlarında ilâhî feyzin güzel kokusu kıyamete kadar baki kalır.

Tatfif (Mutaffifin) suresinin 25-28. âyetlerinde buyurulan :

— «Onlara mühürlü halis şaraptan içirilecek. Onun sonu misktir. Güzellik için yarışanlar, bunun için yarışsınlar. Ona tesnimden katılmıştır. O bir kaynaktır ki, yakınlığı bulanlar içerler.»

Artık onun gözü hiç yabancı görür mü; ama dosta kavuşmak nasib olursa.

Ama, insan benliğini silince; yokluk ülkesinin şahı olunca-

Bütün huylarını iyiye dönüştürünce de; hakkal-yakin sırrını o zaman bilir.

Bu işi, kuru dava sanıp yavaş hareket etme; ihlâsla çalış iste-.

Hakkın rızasını mahviyette bulursun; sana ledün ilmi de açılır-.

Bu, unsur giysisinin içinde zahid görür ki : Nuri'nin yolu da herkesinki gibi-.

Dışta halka karışıp görüşür; ama içte ayıktır, müşahede ehlidir.

Muhammed Nuri Şemseddin Nakşibendi ve yapımda emeği geçen herkese dua etmeyi eksik etmeyiniz.

Eûzu billahi mineş-şeytânirracîm. Bismillahirrahmanirrahîm.

El Hamdü lillahi rabbil alemine hamden yüvafi niamehü ve yükafi mezideh.

Allahümme Salli ve Sellim ve Bârik Alâ Seyyidinâ Muhammedinil Fâtihi limâ Uğlika vel Hâtimi li mâ Sebeka ven Nâsırıl Hakkı bîl Hakkı Vel Hâdî ilâ Sıratıkel Müstekıymi Sallellehü Aleyhi ve Alâ Alihi Ve Ashâbihi Hakka Kadrihi ve Mikdârihil Aziym. (Salavat-ı Fatih)

Allahümme Rabbena ve leke'l-hamd, hamden kesiren tayyiben mübareken fih.

Her şeyden yüce olan Hz. Allâh (Celle Celalühü)'a envâi hamd ve senâ ederiz. O'nun seçtiği kulu ve Rasûlü'ne, ehli beytine, ashabına, evliya ve şehidlere, ümmetine salât ve selamlar olsun.

Subhane rabbike rabbil izzeti amma yesifun, veselamun alel murselin, vel hamdülil lahi rabbil alemin, el Fatiha.